

2. The first is a general one, and is the same as the first in the first part of the book. It is a general one, and is the same as the first in the first part of the book. It is a general one, and is the same as the first in the first part of the book.

Handwritten signature

The first of these is the fact that the
 government has been unable to
 maintain a stable currency. The
 value of the dollar has fallen
 sharply since the war, and this
 has led to a loss of confidence
 in the government's ability to
 manage the economy. The second
 factor is the high level of
 unemployment, which has led to
 a loss of faith in the government's
 policies. Finally, the government
 has been unable to address the
 needs of the poor and the
 middle class, which has led to a
 loss of support for the government.

22 26

[The page contains dense handwritten text in cursive script, likely from a historical manuscript or letter.]

122

[The following text is written upside down relative to the rest of the page:]

good by me as usual, I have been very busy about my
 affairs, & so cannot write you more than a few lines.
 I am well, & hope these few lines will find you the same.

ARTIVM
CURSUS.
THOMVS IV.

TRES LIBROS PHILOSOPHI

DE ANIMA

COMPREHENDENS.

IVXTA MIRAM ANGELICI PRÆCEPTORIS,
& illius Scholæ Doctrinam,

AVCTORE

RR. P. M. Fr. BONAVENTVRA A S. AVGVSTINO,
Hieronymiano, Sacræ Theologiæ Lectore Iubilato,
semel, & iterum Diffinitore Generali; olim Colle-
giorum Sanct. Antonij de Porta-Cœli Seguntini,
Sanct. Hieronymi Abulensis, necnon sui Monaste-
rij Sanct. Catharinæ de Monte-Corbàn Præsule,
Regioque Concionatore.

EIDEM RELIGIONI DICATVS.
SECVNDÆ EDDITIO

CON LAS LICENCIAS NECESSARIAS

En Salamanca. En la Imprenta de Sebastian de Estrada.

Año de 1725.

LAS Aprobaciones de esta Reimpresion son las
mismas que en la primera, en la qual se aprobò
este Tomo de *Anima*, por orden de la Religion,
por el Reverendissimo P. M. Fr. Joseph de Santa Cruz,
por el Ordinatio, por el Reverendissimo è Illustrissimo
Montalvan, por el Consejo, por el Reverendissimo P.
Maestro Fr. Bernardo Rodriguez.

ERRATA SIC CORRIGE.

Fol. 10. col. 1. in tit. Anima leg. Anima Fol. 16. col. 1. lin. 12. Substantia leg. Substantia. Fol. 20. col. 2. lin. 38. Illis leg. Alijs. Fol. 21. col. 1. lin. 7. Unde leg. Nudè Fol. 21. col. 2. lin. 14. Quib. leg. Quibus. Fol. 23. col. 2. lin. 22. Incompletis leg. Incompleti. Fol. 29. col. 1. lin. 39. Anima leg. Anima Fol. 36. col. 1. lin. 7. Quincuplex leg. Quintuplex Fol. 33. col. 2. lin. 9. Visibilis leg. Divisibilis. Fol. 54. col. 1. lin. 12. Cedit leg. Crescit. Fol. 55. col. 1. lin. 13. Sanguinem uagæ leg. Sanguinugæ Fol. 50. col. 1. lin. 25. Vegetativam leg. Vegetativam Fol. 61. col. 1. lin. 29. Aut leg. Vt Fol. 67. col. 1. lin. 16. Secunda leg. Secundam, eodem fol. & col. lin. videntium leg. Sentiant Fol. 69. col. 2. lin. 2. Fructus leg. Fructus Fol. 77. col. 1. lin. 36. Solon leg. Solum Fol. 81. col. 1. lin. 15. Substantialis leg. Substantiali Fol. 91. col. 1. lin. 26. Conversationem leg. Contervationem Fol. 101. col. 1. lin. 13. Perseverare leg. Perleeverare, eodem fol. col. 2. lin. 24. Nutritio leg. Nutritioi Fol. 105. col. 1. lin. 9. & leg. Ex. Fol. 111. col. 2. lin. 31. Activos leg. Activitas Fol. 117. col. 1. lin. 27. model leg. modi, eodem fol. col. 2. lin. 1. notitia leg. notitiæ Fol. 123. col. 2. lin. 28. Coniunctus leg. Coniunctum Fol. 124. col. 1. lin. 1. Sone leg. Sono. Fol. 125. col. 1. lin. 12. Potes leg. non Potest Fol. 126. col. 1. lin. 6. Nequid leg. Nequit, eodem fol. & col. lin. 10. potes leg. potest, eodem fol. & col. lin. 37. Quod leg. Quo. Fol. 131. col. 2. lin. 20. Quo leg. Quod Fol. 134. col. 1. lin. 26. Ebricitantium leg. Febriquantium Fol. 135. col. 2. lin. 19. Quem leg. Quam Fol. 140. col. 1. lin. 8. Reiectis leg. Relictis Fol. 142. col. 1. lin. 19. Solum leg. Solum eodem fol. col. 2. lin. 31. Alio leg. ideo. Fol. 145. col. 1. lin. 3. Impræsum leg. Expressum Fol. 146. col. 2. lin. 19. Inferitur leg. Aufertur. Fol. 149. col. 1. lin. 31. Externo leg. Interno. Fol. 150. col. 1. lin. 7. Morali ter leg. Materialiter Fol. 154. col. 1. lin. 3. vitam leg. Vivam Fol. 155. col. 2. lin. 3. Aut leg. Vt. Fol. 159. col. 1. lin. 30. Mollia leg. Mollia Fol. 164. col. 2. lin. 36. Aliquid leg. Aliquis Fol. 169. col. 1. lin. 23. Lacte leg. Lacte Fol. 181. col. 1. lin. 22. Iubent leg. Habent Fol. 183. col. 1. lin. 15. Intellectus leg. Intellectus. Fol. 186. col. 1. lin. 16. Sensata leg. Inseñata. Fol. 188. col. 1. lin. 22. Quavis leg. Quovis, eodem fol. col. 2. lin. 14. Moveantur leg. Moveatur, & lin. 31. Fornicæ leg. Fornicæ Fol. 194. in titu. Secunda leg. Secundum Fol. 195. col. 2. lin. 8. Ladi leg. non Ladi Fol. 197. col. 2. lin. 10. Actui leg. Actus. Fol. 217. col. 2. lin. 4. Stabilitus leg. Satabilitur, eodem fol. & col. lin. 26. Intelligibiles leg. Intelligibiles. Fol. 219. col. 1. lin. 20. Quo leg. Quod Fol. 222. col. 2. lin. vlt. Quo leg. Quod Fol. 229. col. 1. lin. 33. Pon. leg. Non Fol. 235. col. 1. lin. 1. Thomita leg. Thomistas, & lin. 9. Anima leg. Anima. Fol. 244. col. 1. lin. 13. quod leg. Quoad. Fol. 246. col. 2. lin. 5. nisi vt leg. nisi vt, & lin. 18. Genium leg. Genitum Fol. 254. col. 1. lin. 15. Talli leg. Tali, & lin. 17. Sulum leg. Solum, & col. 2. lin. 23. Redugnat leg. Repugnat Fol. 248. col. 2. lin. 5. Elivatur leg. Elicitur. Fol. 271. col. 2. lin. 11. Sint leg. Sit Fol. 275. col. 1. lin. 24. Ver leg. Verò, eodem fol. & col. lin. 36. Arguidur leg. Arguitur. Fol. 287. col. 2. lin. 11. Specificatur leg. Necessitatur. Fol. 293. col. 2. lin. 1. Tribuitus leg. Tribuitur. Fol. 294. col. 1. lin. 21. Quod leg. Quo.

Ex commissione Supremi Castellæ Senatus vidi hunc Librum inscriptum *Antium Cursus Tamiar IV. tres Libros Philosophiæ de Anima comprehendens*, & exunctis his Mendis, suo exemplari fideliter correspondet. Martii die 3. Mensis Augusti, anno Domini 1725..

Lic. D. Benito de Rocio de Cordina.

Corrector general.

INDEX

QVÆSTIONVM, ARTICV- LORUM, ET §§. QUÆ IN HOC TOMO. CONTINENTVR.

LIBER I. DE ANIMA. QVÆSTIO Vnic.

*De Dignitate, Utilitate, & Objecto horum
Librorum.*

PROOEMIUM.	Fol. 1.	§. I. Relatis Sententijs Conclusio	
ART. Vnic. Vtrum obiectum <i>quod</i>		stabilitur.	<i>Ibid.</i>
horum Librorum sit Anima, an		§. II. Solvuntur Argumenta.	7.
corpus Animatum?	5.		

LIBER II. QUÆSTIO I.

De Anima in communi

ART. I. Quid sit Anima?	10.	§. I. Relatis Sententijs Conclusio	23.
§. I. Duplex Animæ D. finitio tra-		§. I. Statuitur prima Conclusio.	<i>Ib.</i>
ditur, & exponitur.	<i>Ibid.</i>	§. II. Secunda Conclusio stabili-	
§. II. Solvuntur Argumenta.	13.	tur.	24.
ART. II. An trad. & Diffinitiones		ART. III. Vtrum Anima sit triplex?	

Modi viveendi quatuor? Et genera Potentiarum quinque? 28.

§. II. Statuitur prima Conclusio. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta 30.

§. III. Secunda Conclusio stabilitur. 34.

§. IV. Solvuntur Argumenta. 35.

§. V. Tertia Conclusio statuitur. 37.

§. VI. Solvuntur Argumenta. 39.

ART. IV. Quomodo Anima vegetativa in sensitiva, & utraque in rationali contineatur? 43.

§. I. Quibusdam suppositis, relativis Sententijs, prima Conclusio stabilitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 47.

§. III. Secunda Conclusio statuitur. 49.

§. IV. Solvuntur Argumenta. 50.

QVÆSTIO II.

De quibusdam Animæ proprietatibus in communibus.

ART. I. Vtrum aliquæ Animæ sint divisibiles, aliæ verò indivisibiles? 53.

§. I. Quibusdam suppositis, relativis Sententijs, prima Conclusio statuitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 55.

§. III. Statuitur secunda Conclusio. 59.

§. IV. Solvuntur Argumenta. 60.

ART. II. Quænam viventis partes informantur Anima ut præstante gradum vitæ? 67.

§. I. Duplex Conclusio statuitur. *ib.*

§. II. Duplex alia Conclusio stabili-

litur.

ART. III. Vtrum potentia specularentur, & distinguantur per actus & objecta? 72.

§. I. Conclusio statuitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 73.

§. III. Solvitur vitimum Argumentum, & examinatur, An potentia sit perfectior actus? 79.

ART. IV. Vtrum potentia Animæ possint ab ipsa divinitus separari? 83.

§. I. Quibusdam prænotatis, statuitur Conclusio. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 84.

QVÆSTIO III.

De Anima vegetativa.

ART. I. Quid sit Anima vegetativa, & quot potentia illius? 88.

§. I. Utraque pars Quæstionis resolvitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 89.

§. III. Non nullæ aliæ Difficultates resolvuntur. 91.

ART. II. Quodnam sit objectum potentiarum Animæ vegetativæ? 97.

§. I. Titulus explicatur, & Conclusio stabilitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 99.

QVÆSTIO IV.

De Anima sensitiva, & ejus potentijs in communibus.

ART. I. An sensus sit potentia activa, vel passiva? 103.

§. I.

- §. I. Quibusdam suppositis, Conclusio stabilitur. *Ibid.*
- §. II. Solvuntur Argumenta contra primam partem Conclusionis. 106.
- §. III. Solvuntur Argumenta contra secundam partem Conclusionis. 111.
- ART. II. Quid sit sensibile? & An positum supra sensum lædat ipsum? 114.
- §. I. Quatuor Conclusiones statuntur. *Ibid.*
- §. II. Prima pars Articuli resolvitur. 119.
- §. III. Secunda pars Articuli resolvitur. 125.
- §. IV. Solvuntur Argumenta. 124.
- ART. III. Qualiter vehemens sensus ille lædat, aut corrumpat sensum externum? 128.
- §. I. Titulus explicatur, & Conclusio stabilitur. *Ibid.*
- §. II. Solvuntur Argumenta. 130.
- ART. IV. Vtrum sensus externi decipi possint circa propria objecta, & reflecti supra suos actus? 133.
- §. I. Vtrique pars Quæstioni resolvitur. *Ibid.*
- §. II. Solvuntur Argumenta. 135.
- ART. V. Qua ratione melius probetur sensus externos esse quinque? 140.
- §. I. Quibusdam præsuppositis, Ratio D. Thomæ præfertur. *Ibid.*
- §. II. Solvuntur Argumenta. 141.
- ART. VI. An sensus externi forment, speciem expressam vel idolum, ut cognoscant? 144.
- §. I. Titulus explicatur, & Conclusio

stabilitur?

Ibid.

§. II. Solvuntur Argumenta. 145.

QVÆSTIO. V,

De sensibus externis in particulari.

ART. I. Quodnam sit objectum Visus? 153.

§. I. Statuitur Conclusio. *Ibid.*

§. II. Examinatur Quid sit lux, & Quid sit color? 155.

ART. II. Quodnam sit Objectum Auditus? 158.

§. I. Diffinitio Soni, qui est Objectum Auditus, explicatur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 159.

ART. III. Quid sit Olor, qui est Objectum Olfactus? 163.

§. I. Quibusdam suppositis, quid sit Ordo explicatur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 164.

ART. IV. Quid sit Sapor, qui est Objectum Gustus? 167.

§. I. Traditur, & explicatur Diffinitio Saporis. *Ibid.*

§. II. Argumenta solvuntur, & species Saporum numerantur. *Ibid.*

ART. V. Quodnam sit Objectum Tactus. 170.

§. I. Quæ sunt certa apud omnes prænotantur, & tres Conclusiones statuuntur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 173.

QVÆSTIO. VI.

De Sensibus internis.

ART. I. Quotuplex sit Sensus interior? 179.

§. I. Existentia sensus interni supponitur, & Conclusio statuitur. *Ib.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 181.

§. III. Examinatur An omnes præ-

d'cti Sensus in quovis Animali inveniatur? 188.

ART. II. An Cogitativa, & Memoria hominis, quæ in ipso Reminiscencia dicitur, discurrere possit? 190.

§. I. Quod est certum supponitur & Conclusio stabilitur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 192.

LIBER III.

QVÆSTIO. I.

DE Anima rationali secundum se.

ART. I. Vtrum Anima rationalis sit pure spiritualis? 194.

§. I. Statuitur Conclusio. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 196.

ART. II. Vtrum Anima rationalis sit immortalis & incorruptibilis? 200.

§. I. Explicatur Difficultas, & Catholica veritas auctoritate & ratione probatur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 202.

§. I. Quibusdam suppositis, Conclusio stabilitur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 219.

QVÆSTIO. III.

De Objecto intellectus possibilis.

ART. I. Quodnam sit Objectum adequatum, & specificatum intellectus possibilis? 212.

§. I. Quibusdam prænotatis, Conclusio stabilitur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 223.

ART. II. Quodnam sit Objectum proportionatum nostri intellectus? 227.

§. I. Triplex status nostri intellectus prænotatur, & triplex Conclusio stabilitur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 231.

ART. II. Quomodo singulare materiale sit à nostro intellectu cognoscibile? 234.

§. I. Quibusdam subpositis, Conclusio stabilitur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 236.

QVÆSTIO. II.

De intellectu possibili & agente.

ART. I. An deus intellectus agens, & realiter distinguatur ab intellectu possibili? 227.

§. I. Supponit existentia intellectus possibilis, utraque pars Quæstionis duplici Conclusionem resolvitur. *Ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 209.

ART. II. Quomodo phantasma concurret cum intellectu agente ad productionem specierum intelligentium? 217.

QVÆ-

QVÆSTIO IV.

De Speciebus intelligibilibus.

ART. I. Vtrum Species impressæ necessariae sint ad cognoscendum? 240. 140.

§. I. Supposito quid nomine speciei impressæ, & expressæ intelligatur, Conclusio stabilitur. *ib.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 242.

ART. II. Quomodo Species intelligibilis repræsentet objectū? 245.

§. I. Difficultas explicatur, & Conclusio stabilitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 247.

ART. III. Vtrum Species impressa concurrat effectivè ad cognitionem? 250.

§. I. Statuitur Conclusio. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 251.

ART. IV. An ex intellectu & Specie intelligibili fiat vnum per identitatem? 254.

§. I. Quibusdam suppositis, Conclusio stabilitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 357.

QVÆSTIO V.

De Intellectione.

ART. I. An Intellectio sit vera actio de Prædicamento actionis, an verò sit quædam qualitas. 262.

§. I. Relatis Sententijs, duæ Conclusiones statuuntur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 265.

ART. II. Vtrum omnis intellectus creato producat verbum? 268.

§. I. Quibusdam suppositis, Conclusio stabilitur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 270.

ART. III. Vtrum intellectus possit intelligere plura per modum plurium? 273.

§. I. Statuitur negativa Conclusio. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 274.

QVÆSTIO VI.

De Appetitu rerum cognoscentium.

ART. I. Quid, & quotuplex sit Appetitus rerum cognoscentium? 280.

§. I. Existentia Appetitus supponitur, & tres Conclusiones statuuntur. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 283.

ART. II. Quæ sit in voluntate radix libertatis, & necessitatis, & qui præcipui illius actus? 286.

§. I. Libertas in voluntate supponitur, & duæ Conclusiones statuuntur. *ibid.*

§. II. Præcipui actus voluntatis recensentur. 288.

ART. III. Vtrum voluntas sit perfectior intellectu? 290.

§. I. Statuitur Conclusio. *ibid.*

§. II. Solvuntur Argumenta. 291.

LIBER I. DE ANIMA, QVÆSTIO

UNICA.

DE DIGNITATE, VTILITATE, ET OBJECTO
horum Librorum.

PROÆMIUM.

OSTQVAM Philosophus in
Octo Libris Physicorum, de
natura entis mobilis in com-
muni differuit; in tribus au-
tem Libris de Cœlo & Mun-
do, de natura entis mobilis se-
cundùm situm sive locum; in
duobus verò Libris de Genera-
tione & Corruptione, de ente mobili ad formam intrin-

secam sive substantialem, sive accidentalem : in hac denique ultima Philosophiæ parte eundem procedendi ordinem servans (ab universalioribus scilicet & indeterminatis ad particularia & determinata descendens) de ente mobili Animato disserturus, prius de ipsa Anima, quæ omnibus Animatis communis est, differit. Quare Tractatus iste præfatos omnes & dignitate, & utilitate præcellit.

2 Dignitate quidem : quodcumque enim ens Animatum omnia, quæ Anima & vita carent, exuperat. Quod si fuerit Animatum rationale, qualis est homo (de quo hic principaliter est agendum) adeo perfectum est, ut *Microcosmos*, hoc est, parvus Mundus appelleretur : quasi unus homo quidquid in Mundo est perfectionis complectatur. Nec immerito tali nomine insignitur, *Quia cum* (ut asserit Div. Thomas 2. contra Gent. cap. 81.) *anima humana, ut supra ostensum est* (nempe cap. 68. ejusdem Libri) *sit in consinio corporum, & incorporearum substantiarum, quasi in horizonte existens æternitatis, & temporis, recedens ab infimo, appropinquat ad summum.*

3 Nec mireris, si homo comparetur Mundo, cum major sit etiam ipso Cælo. Quod Maximus P. N. Hieronymus, exponens versiculum illum Psalmi 133. *Benedicat te Dominus in Sion, qui fecit Cælum, & terram* : sic demonstrat : *Christus habitat in eis*, nempe hominibus. *Christus deambulat in eis. Inhabitabo, inquit in eis, & deambulabo. Vide Anima sancta quàm grandis sit : Christum capit, quem Cælum non capit. Vide quid dicat : Inhabitabo, inquit.*

quit. Sed fieri potest, ut aliquis angustè inhabitet. Inhabitabo,
& deambulabo in eis. Ubicumque deambulat, utique lata do-
mus est. Quo quid altiùs de Animæ dignitate & perfec-
tione potuit cogitari?

4 Quàm verò utilis sit iste Tractatus, manifestè
insinuat hic Philosophus Textu 2. dicens: Videtur autem
& ad veritatem omnem, cognitio ipsius (Animæ) multum con-
ducere, maxime autem ad naturam: est enim tamquam princi-
pium animalium. Quod fusè declarat Angelicus Doctor
per hæc verba: Reddit Auditorem benevolum ex utilitate
huius Scientiæ, dicens, quòd cognitio de Anima videtur multum
proficere ad omnem veritatem, quæ traditur in alijs Scientijs.
Ad omnes enim partes Philosophiæ insignes dat occasiones: quia
si ad Philosophiam primam attendamus, non possumus deveni-
re in cognitionem divinarum & altissimaram causarum, nisi
per ea, quæ ex virtute intellectus possibilis acquirimus. Si
enim natura intellectus possibilis esset nobis ignota, non posse-
mus scire ordinem substantiarum separatarum, sicut dicit Com-
mentator super 11. Metaphysicæ. Si verò attendatur quan-
tum ad Moralem, non possumus perfectè ad Scientiam Mora-
lem pervenire, nisi sciamus potentias Animæ. Et inde est,
quod Philosophus in Ethic. attribuit quaslibet virtutes diversis
Potentijs Animæ. Ad naturalem verò utilis est, quia magna pars
naturalium est habens Animam, & ipsa Anima est fons &
principium omnis motus in rebus Animatis. Est enim Anima
tamquam principium Animalium: ly (tamquam) non ponitur
similitudinariè, sed expressivè.

5 Divisit ergo Philosophus dignissimam hanc,
perfectissimam, utilissimamque Philosophiæ Partem in

tres Libros. In quorum Primo veterum Philosophorum de Anima Opinationes refert, & refellit. In secundo de ipsa Anima in communi, quam dupliciter definit, edisserit: necnon de Anima Vegetativa, & Sensitiva, earumque proprietatibus. In Tertio denique de Anima intellectiva, aut rationali, illiusque potentia.

6 Quia verò Opiniones, quas rejicit Philosophus Primo Libro, nullo fundamento nitentur, communiter ab Interpretibus omittuntur. Neque enim aliquis nunc judicat Animam esse ignem, ut Democritus asserbat: neque aërem, ut Diogenes autumabat: neque exhalationem, ut Heraclitus: neque aquam, ut Thales: neque armoniam, ut Plato: neque complexionem, ut Galenus: neque tandem omnia elementa, ut Poëticè Empedocles deliravit, dicens:

Iam terra terram, jamque aqore cernimus æqror,

Ætheraque æthere: sic rutilum ignis conspicit ignem,

Atque cupidinem amor: tristis lis denique litem.

Quod si de elementis, & aliis quibusvis rebus in esse intentionali intellexisset, non errasset: intellectus enim (ut suo loco videbimus) intelligendo fit omnia: intelligendo terram, fit terra: intelligendo ignem fit ignis, & sic de cæteris discurrendo, non quidem in esse naturali, qualiter Empedocles somniavit, sed in esse intentionali, quia nimirum intellectus, illius, quod intelligit, specie fecundatur, quæ illud formaliter repræsentat.

7 Ideò autem addidit *Amorem*, & *Litem*, quia, ut hic explicat D. Thomas, iudicavit sex esse Principia, quatuor materialia, nempe Terram, Ignem, Ætherem, hoc est Aërem, & Aquam: duo verò activa & passiva, Litem scilicet, & Amorem. Vnde ex quo assererat Animam cuncta cognoscere, ex omnibus his principiis compositam affirmabat, ita nimirum, ut secundum quod erat ex Terra, cognosceret Terram; secundum quod erat ex Igne, cognosceret Ignem; secundum quod erat ex Æthere, vel Aëre, cognosceret Aërem; secundum quod erat ex Aqua, cognosceret Aquam: & tandem per Amorem & Litem, Litem cognosceret, & Amorem. Huiusmodi ergo Erroribus cum communi Auctorum consensu prætermittis, Primum Librum, qui de illis tantum disputat, omitemus; secundum autem & Tertium qua poterimus brevitatem & claritate enucleare conabimur. Pro omnibus vero sequens præmittitur Difficultas.

ARTICVLVS Vnic.

Verum Objectum quod horum Librorum sit Anima, an corpus Animatum?

Relatis sententiis, Conclusio stabilitur.

8 **I**N hac difficultate duplex versatur Sententia. Prima docet Animam esse rationem quæ, seu Objectum formale quod horum Librorum. Quam tenent ex PP. Sc-

cietatis Toletus & Rubio; ex Thomistis autem Mag. Prado, & alij. Secunda asserit, Objectum quod horum Librorum esse ens seu corpus Animatum. Quæ quia est inter Thomistas communior, & menti D. Thomæ conformior, pro nostra Conclusionem statuitur.

9 Probatur primò ex ipso Angelico Præcepto hic lecto, ubi sic ait: *Aristoteles ergo volens tradere Scientiam de ipsis rebus animatis, primò tradit Scientiam de Anima: p. modum vero determinat de propriis singulis Animatis*

in *sequentibus Libris*. Idem docuerat. 1. *Physic. lect. 1.* ubi postquam aliis Philosophiæ Partibus proprium assignavit Objectum, huic etiam Parti Objectum designat dicens: *De Animatis. verò in Libro de Anima, & consequentibus ad ipsum.*

10 Sec in id probatur Ratione. Objectum formale quod horum Librorum est quædam pars Objecti formalis quod totius Philosophiæ, quod est ens, seu corpus mobile in comuni, sub quo proinde quodlibet particulare Objectum cuiuslibet Philosophiæ Partis debet contineri sed Anima non continetur sub corpore mobili in comuni, bene tamen corpus Animatum, ut constat: hoc igitur, & non illa est Objectum formale quod horum Librorum.

11 Confirmatur. Nam ratio formalis quæ adæquata totius Philosophiæ debet abstrahi à diversis rationibus formalibus quæ inadæquatis, circa quas diversæ partes ipsius Philosophiæ versantur; sed corpus mobile naturale, quod est ratio formalis quæ adæquata totius Philosophiæ, non abstrahitur ab Anima, sed à corpore Animato: ergo non Anima, sed corpus Animatum est ratio formalis quæ huius partis Philosophiæ.

12 Respondetis, quod licet Anima non contineatur directè sub Objecto adæquato quod totius Philosophiæ, indirectè tamen sub illo continetur: quod sufficit,

ut sit ratio formalis quæ horum Librorum.

13 Sed contra est. Nam Objectum quod cuiuslibet Partis Philosophiæ directè sub Objecto totius Philosophiæ continetur, & de illo directè & formaliter prædicatur; sed hoc non competit Animæ: ergo non est ratio formalis quæ horum Librorum. Minor in Solutione conceditur. Major autem inductivè probatur. Nam ratio entis mobilis in comuni, quod est objectum formale quod totius Philosophiæ, directè & formaliter de ente mobili ad formam intrinsecam sive substantialem, sive accidentalem, quod est Objectum quod Librorum de Generatione, prædicatur. Ipsa etiam ratio entis mobilis in comuni de ente mobili secundum situm, sive locum, quod est Objectum quod Librorum de Cælo dicitur, & sic de aliis Scientiis & Habitibus discurrendo: ergo &c.

14 Tertiò probatur Conclusio. Objectum formale quod huius Tractatus in idem est, ac illius, qui à Philosopho inscribitur *Parva naturalia* sed Tractatus, qui inscribitur *Parva naturalia*, non habet pro Objecto formali quod Animam, sed corpus Animatum: ergo idem de hoc Tractatu dici debet. Minor conceditur à Contrariis. Major autem probatur. Quia illi Tractatus diversam Philosophiæ Partem non constituunt: ergo idem est Objectum formale quod unius, ac alterius. Consequentia con-

constat. Antecedens verò probatur primò ex D. Thoma loco citato in 1. *Physic.* sic dicente : *De Animæ verò in Libro de Anima, & consequentibus ad ipsum* : ergo sentit D. Thomas illos Tractatus diversam Philosophiæ partem non constituere , sed eandem. Patet Consequentia. Opus enim consequutum ad alterum , Opu ab illo diversum non constituit ; sed illi Tractatus taliter inter se se habent , quòd unus consequatur ad alterum : ergo non sunt ut duo , sed ut unus reputandi.

15. Secundo probatur Antecedens. Nam idè octo Libri *Physicorum* unicam tantum Philosophiæ Partem constituunt , idemque Objectum formale quod habent , quia licet in ipsis agatur de Materia, Forma, & Privatione, quæ sunt principia entis mobilis naturalis, ordinantur tamen ad ipsum ens mobile naturale ; sed quavis in Libris de Anima, de ipsa Anima, quæ est forma entis Animati disputetur, Anima tamen ad ipsum ens Animatum ordinatur : ergo Libri de Anima, in quibus de Anima, & qui *Parva naturalia* dicuntur, in quo de ente Animato differitur, non duplex, sed unicum tantum est Opus iudicandum.

§. II.

Solventur Argumenta.

16. ARGVITVR Primò ex Philosopho in

Preamio horum Librorum sic dicente : *Inquirimus autem considerare, & cognoscere circa naturam ipsius (Animæ) & substantiam ; postea quacumque accidunt circa ipsam, sed objectum formale quod cuiusvis Operis illud est, quod in tali Opere intendimus indagare* : ergo Objectum formale quod horum Librorum est Anima.

17. Confirmatur ex D. Thoma *Libr. de Sensu & Sensato* lict. 1. ubi *Primò* (inquit) *consideravit de Anima secundum se, quasi in quadam abstractione. Secundo considerationem facit de his, quæ sunt Anima secundum quandam concrecionem ad corpus* : ergo juxta mentem Angelici Preceptoris Anima secundum se est Objectum quod horum Librorum.

18. Respondetur admissa Maiore, distinguo Minorem, est illud præciè quod in tali opere intendimus indagare, nego Minorem, est illud, & simul ratio formalis, qua ipsum in esse Objecti quod constituitur, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Quavis enim in qualibet Scientia indagare intendimus naturam Objecti quod illius ; non tamen id est præciè quod in tali Scientia intendimus indagare, sed etiam Objectum quod sive rationem formalem, vel principium ipsius Objecti quod. Ut manifestè constat in octo Libris *Physicorum*, quorum Objectum quod, ut ibi videmus, est ens mobile substantiale ;

& tamen ibidem agitur de natura materię primę, formę substantialis, & privatio is, quę non sunt Objectum quod talium Librorum, sed tantum principia illius. Haud dissimiliter ergo in his Libris de Animę natura & essentia disputatur, quamvis Anima non sit Objectum quod horum Librorum, sed forma, vel principium talis Objecti, nimirum corporis Animati.

19 Ad Confirmationem respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam, quę ex Testimonio Angelici Doctoris non inferitur. Siquidem D. Thomas non dixit, hic agi de Anima secundum abstractionem absolutę (hoc enim modo de illa tractare ad Metaphysicam pertinet, quę agit de substantiis separatis, ut docet ibidem S. Doctor) sed quasi in quadam abstractione. Ex hoc autem non deducitur, quod non dicat aliquam habitudinem ad corpus Animatum; ac proinde nec quod corpus Animatum non sit Objectum quod horum Librorum. Sed quod inferitur est, Animam esse Objectum quo, corpus verò Animatum Objectum quod.

20 ARGVITVR Secundò. Illud est Objectum, quod alicujus Operis, vel Tractatus, à cujus Titulo tale Opus, vel Tractatus inscribitur; sed hoc Opus, & Tractatus de Anima inscribitur: ergo Anima est Objectum quod hujus Operis & Tractatus.

21 Respondetur primò negando Majorem, non enim est

necessarium quod Inscripctio alicujus Operis, vel Tractatus ab Objecto quod illius desumatur, sed ab Objecto etiam quo desumi potest: ut vidimus 1. de Generatione, quest. 1. artic. unico, numer. 14. siquidem Libri de Generatione inscribuntur; cum tamen Generatio non sit Objectum quod talium Librorum, ut Adversarii ipsi fatentur.

22 Vel secundò potest cum Mag. Ioanne à S. Thoma responderi, idèd hos Libros de Anima, non verò de Ente Animato inscribi, quia in illis non agitur de toto illorum Objecto adæquato, quod est ipsum ens Animatum, sed de parte illius vel principio, quod est Anima. De ente autem Animato egit in subsequentibus Libris, quibus hic de Anima Tractatus integratur. Quod satis insinuat D. Thomas ubi suprà vidimus, dicens: De Animatis verò in Libro de Anima, & consequentibus ad ipsum.

23 ARGVITVR Tertiò. Illud est Objectum quod alicujus Operis, quod in tali Opere præcipue definitur, cujusque passionibus demonstrantur; sed in hoc opere Anima est, quę præcipue definitur, & illius passionibus demonstrantur: ergo Anima est Objectum quod huius Operis.

24 Confirmatur. Nam illud est objectum quod alicujus Operis, cui per se ut primę radiei passionibus in illo demonstratę conveniunt; sed passionibus, quę demonstrantur in hoc Opere, Animę ut primę radi-

ei conveniunt: ergo Anima est Ob-
jectum *quod* est us Operis.

25 Responderetur ad Argu-
mentum distinguendo Majorem,
quod præcipuè definitur, cuiusque
passiones demonstrantur, si non
ultrà ad aliud ordinetur, concedo
Majorem, si ordinetur, nego Ma-
jorem, & distinguo Minorem, præ-
cipuè definitur, & illius passiones
demonstrantur cum ordine ad cor-
pus Animatum, concedo Minorem,
ab'que tali ordinè, nego Minorem,
& consequentiam. Quamvis enim
in hoc Opere Anima definiatur, &
illius passiones demonstrantur; in-
de tamen non colligitur, ipsam esse
Objectum *quod* hujus Tractatus,
tam enim ipsa, quàm ejus passiones

ad corpus Animatum referuntur.
Et instatur manifestè in octo Li-
bris Physicorum, in quibus (ut vi-
dimus) materia, forma, & privatio
definiuntur, & illarum proprietates
explicantur; & tamen non sunt
Objectum *quod* talium Librorum,
non alia ratione, nisi quia sunt par-
tes & principia entis mobilis natu-
ralis ad quod componendum or-
dinantur, quodque est Objectum
quod illius Operis.

26 Ad Confirmationem
constat ex modo dictis: passiones
enim conveniunt Animæ ut parti
ad totum Animatum ordinatæ, unde
Anima non est Objectum *quod*,
sed tantum *quo*.

LIBER II. DE ANIMA.

QUÆSTIO I. DE ANIMA IN COMMUNI.

ARTICVLVS I.

Quid sit Anima?

§. I.

Duplex Anima Diffinitio traditur, & exponitur.

Via nec Philosophus, nec illius Interpretes hic inquirunt, An sit Anima? huiusmodi & nos questionem omitimus; quia ut docet D. Thomas *quest. 10. de Verit. art. 8. ad 8.* Secundum hoc Scientia de Anima est certissima quod unusquisque in se ipso experitur se Animam habere & ac-
tus Animæ sibi in se, sed consistere. Quid sit Anima? difficultum est. Ob hæc igitur rationem in præ-

senti non An sit Anima? Sed Quid sit Anima? inquirimus.

2. Supponendum est autem. Animam non posse rigorosa Diffinitione & quiditativa definiti. Illud enim tantum potest propriè & rigorosè definiti, quod est ens completum, quales sunt species, quæ ex genere & differentia componuntur; cumque Anima non sit ens completum, sed incompletum, propriè definiti non potest. Eo autem modo, quo entia incompleta valent definiti, dupliciter hic eam Philosophus definiuit.

3. Prima Animæ Diffinitio, quam tradit *textus 4.* hæc est. Anima est actus primus corporis phisici, organici potentia vitam habent-

bens. Per illam particulam *actus* convenit Anima cum subsistentia, existentia, & accidentibus, quæ sunt actus: per illam verò particulam *primus*, à prædictis actibus differt, qui non sunt actus primi, sed secundarii supponentes Animam ut primum & radicale principium. Vnde per illam particulam denotatur, quod Anima est actus substantialis & primus: solus enim actus subsistentia potest esse primum & radicale activum principium aliorum.

4 Per illam particulam *corporis* distinguitur Anima à formis Angelicis, quæ quia sunt omnino spirituales & per se ipsas subsistentes, nequeunt esse actus corporis ipsum informantes. Anima autem, licet sit spiritualis & intellectiva, est tamen substantia incompleta; ac proinde debet esse actus corporis intrinsecè informans ipsum, & per ordinem ad corpus definiti. Quia verò secundum commune Diæceticorum Axioma, *Verba in Definitione non dicunt actum, sed aptitudinem*; consequenter per illam particulam non innuitur, quod Anima semper actualiter sit in corpore ipsum informans, sed quod indicat aptitudinem ad ipsum actualiter informandum: ut constet in Anima separata quæ, etiam ut separata, est verè & propriè forma corporis: quamvis enim illud prout sic actualiter non informet, dicit tamen aptitudinem ad illud actualiter informandum.

5 Per eandem etiam par-

ticulam *corporis* denotatur contra plures Philosophos antiquos, quos refert Aristoteles *Libro primo*, ut vidimus in Proemio, Animam non esse corpus. Quæ veritas demonstratur hic à D. Th. *lect. 1. ratione* desumpta ex ipsa particula *corpus*. Corpus enim non est in subiecto, sed potius est subiectum aliorum; atqui Anima est in subiecto, nempe in corpore: ergo Anima non est corpus.

6 Eadem quoque particula *corporis* denotatur, quod Anima non est actus materiæ nudè sumptæ, prout sic enim materia non est corpus; sed est actus materiæ ut habentis gradum corporis, non quidem ab alia forma, sed ab ipsa Anima provenientem: prius quippè Anima tribuit materiæ gradum corporis, quam gradum vivendi tribuat. Vnde Anima secundum gradum vivendi, qualiter in præsentem definitur, est actus corporis, quia gradum corporis præsupponit.

7 Per illam particulam *physici* denotatur, quod Anima est actus corporis, quod est ens naturale habens in se principium radicale motus & quietis quod quidem est corpus physicum. Vnde per hanc particulam excluditur corpus artificiale, & mathematicum dicens solum extensionem & divisibilitatem Perestrinam dimensionem: illud enim nequit esse subiectum Animæ, quia in se non habet principium radicale motus, ut vidimus 2. *physicæ* hoc autè non est

corpus ad Prædicamentum Substantiæ pertinens, sed tantum Quantitatis.

8 Illa particula *organici* denotat quod corpus, cuius Anima est, debet esse heterogenium, hoc est, habens partes diversæ rationis, quarum quælibet apta sit ad distinctam ab aliâ operationem exercendam: ob idque appellatur *corpus organicum* desumpta similitudine ab organo, quod inter omnia instrumenta musica maximam habet partium varietatem. Et ratione assignat D. Thomas hic *lect. 1. Anima enim* (inquit) *cum sit forma perfectissima inter formas rerum corporalium, est principium diversarum operationum: & ideo requirit diversitatem organorum in suo perfectibili.* Nempe in corpore.

9 Per illas denique particulas *potentia vitam habentis*, denotatur, quod corpus Anima informatum, à qua recipit gradum corporis, est in potentia ad actualem operationem, quæ est vita in actu secundo. Advertendum est tamen hic ex D. Thomâ, quod istæ duæ particulae non sunt simpliciter necessariae: adduntur tamen maioris explicationis gratia. Quod autem non sint simpliciter necessariae, constat: Corpus enim Anima informatum in potentia vitam habere, sufficienter per illam particulam *actus primus* explicatur: si quidem actus primus in potentia est ad actum secundum, quando hic realiter ab illo distinguitur, ut

in præsentî contingit. Similiter per particulam illam *organici* sufficienter etiam explicatur, corpus esse in in potentia ad vitalem operationem eliciendam: eo namque ipso, quod corpus sit organicum, habet diversas partes, & potentias, ratione quarum potest operationem elicere, quæ est vita in actu secundo.

10 Secundo definivit Philosophus Animam in communi hic, *textu 24.* per hæc verba: *Anima est id, quo vivimus, sentimus, loco movemur, & intelligimus primo.* Per illam particulam *vivimus*, denotatur vel gradus vivendi in communi abstrahens à vegetativo, sensitivo, & intellectivo: vel gradus vegetativus quatenus communis est omni Animæ. Per illas particulas *sentimus, & intelligimus*, gradus sensitivus & intellectivus denotatur. Per illam verò *loco movemur* denotatur potentia progressiva ad huiusmodi gradus consequuta. Per illam denique particulam *primo*, exprimitur, Animam esse primum radicaleque principium, quo vitaliter operamur; ad differentiam potentia proxima operativa, quæ non est principium radicale vitalis operationis, sed tantum proximum.

§. II.

Soluntur Argumenta.

11 **A**RGVITVR primò. Quod perfectius est, debet Animæ convenire, siquidem Anima perfectissima est in linea substantiæ; sed actus secundus perfectior est actu primo: ergo in prima ejus Diffinitione non debuit poni *actus primus*, sed *secundus*. Major, & Consequentia constant. Minor autè probatur primò, Illud enim est perfectius, quod magis de actualitate participat, nam juxta commune Axioma, *Vnumquodque est perfectiū in quantum est in actu*; sed actus secundus magis habet de actualitate, quàm actus primus: ergo actus secundus perfectior est actu primo. Probatur Minor. Quia actus secundus non est in potentia ad alium actum, in illa nāque linea, in qua est actus secundus, est ultimus, quod autem est ultimum, non est in potetia ad aliud: Actus verò primus est in potentia ad actum secundum: ergo actus secundus magis habet de actualitate, quàm actus primus.

12 Secundo probatur Minor, Quia secundum D. Thomam 2. quæst. 3. art. 2. Beatitudo, quæ est maxima perfectio hominis, non consistit in aliquo actu primo, v. g. in gratia, vel in lumine gloriæ, sed in actu secundo, vel in operatione: quod probat ipse Angelicus Doctor ex prædicto Axiomate: ergo juxta ipsum, actus se-

cundus perfectior est actu primo, alias non in illo, sed in hoc potius Beatitudo consisteret.

13 Tertiò probatur Minor, Quia juxta communem Sententiam Thomistarum, existentia est perfectior essentia; sed hoc non ob aliā rationem, nisi quia essentia est actus primus in linea entis, existentia verò actus secundus: ergo &c.

14 Quartò probatur Minor. Nā actus primus ordinatur ad actum secundum ut ad finem, licet actus primus sit substantialis, ut cōtingit in Anima, quia juxta commune Proloquium ex Philosopho 2. de Cælo, textu 17. desumptum *Vnumquodque est propter suam operationem*, seu propter actum secundum operandi; sed finis perfectior est iis, quæ sunt ad finem: ergo actus secundus perfectior est actu primo.

15 Denique probatur eadem Minor, Batendus enim salvaretur, Animam perfectiorē esse actu secundo vitali, licet ipsa sit actus primus, quatenus est principium radicale actus secundi vitalis; sed per hoc non salvaretur: ergo. Probatur Minor. Gratia habitualis est principium radicale visionis beatæ; & tamen aliqui Thomistæ defendunt visionem beatificā perfectiorem esse gratia habituali, non aliā ratione, nisi quia hæc est actus primus; illa verò actus secundus: ergo quamvis Anima sit principium radicale, dummodò sit actus primus, non salvatur esse perfectiorem actu secundo vitali.

Con-

16 Confirmatur. Actum esse primum, & in potentia ad secundum, est esse separabilem ab illo, & habere privationem ipsius; sed operatio vitalis, quæ est actus secundus, separari non potest ab Anima, nec Anima potest non habere actum vitalis operationis, semper enim est conjuncta cum altera, à qua nunquam cessat: ergo Anima non est Actus primus, nec in potentia ad operationem, quæ est vita actualis; ac proinde in ejus Diffinitione non bene ponuntur illæ particule *potentia*, & *actus primus*. Probatur Minor, Tum quia Anima non potest cessare ab operatione nutritionis, animal quippe semper nutritur: ut enim docet Philosophus 2. de Generat. textu 41 animal tam diu nutritur, quam diu salvatur, & vivit: ergo operatio, quæ est actus secundus vitalis, non potest ab Anima separari. Tum etiam, Quia Anima, & corpus per ipsam informatum, numquam cessat à motu cordis, cordis enim motu cessante, statim animal moritur: ergo animal non potest ab operatione vitali separari.

17 Respondetur ad Argumentum concessa Majore, distinguendo Minorem, actus secundus, qui est substantialis, perfectior est actu primo, admitto Minorem, actus secundus, qui est accidens, subdistinguo Minorem, est perfectior secundum quid, concedo Minorem, simpliciter, nego Minorem & Consequentiam. Ad primam probationem Minoris distinguo Majorem, illud est magis perfectum,

quod magis de actualitate substantiali participat, concedo Majorem, accidentali, subdistinguo Majorem, est magis perfectum secundum quid, concedo Majorem, simpliciter, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Duplex enim est actus primus, & secundus. Alter est actus primus accidentalis, qui per se ad actum secundum ordinatur, sicut omnes potentie proximè operative, & habitus. Circà hunc autem actum primum est probabilis Sententia Thomistarum esse simpliciter imperfectiorem actu secundo, quia ex una parte ad ipsum ut ad finem ordinatur, & ex alia est ejusdem lineæ, nempe accidentalis. Alter verò actus primus est substantialis, qui per se non ordinatur ad actum secundum, sed se habet ut principium radicale, ipsum actum secundum perfectissimè continens, qui est accidens; unde hujusmodi actus primus simpliciter perfectior est actu secundo, sicut substantia est simpliciter perfectior accidente. Quando ergo in Diffinitione Animæ ponitur *actus primus*, intelligitur de actu primo substantiali, non verò accidentali. Vnde ex eo, quod Anima sit perfectissima, non infertur debere definiri per actum secundum, sed per primum.

18 Ad secundam probationem respondetur D. Thomam non probare nostram Beatitudinem in operatione, vel actu secundo consistere, quia præcisè est maxima hominis perfectio, sed insuper quia per-

perfectissima est in ratione affecutionis: Beatitudo namque formalis in affecutione summi boni consistit; in ratione autem affecutionis perfectior est operatio Beati, quam gratia, & lumen gloriæ: perfectius quippe est actualiter consequi Deum, quam ipsum posse consequi; per operationem autem Beatus actualiter consequitur Deum; per gratiam verò, & lumen gloriæ, tantum constituitur potens in actu primo ipsum consequi. Ex qua doctrina infert Angelicus Doctor, Beatitudinem nostram non in gratia, aut lumine gloriæ, sed in operatione, quæ actualiter est affecutiua, consistere. Nec hinc colligere licet, actum secundum esse simpliciter perfectiorem actu primo, sed tantum secundum quid, & in aliqua ratione. Quemadmodum licet Visio beata sit actus secundus, & gratia sit actus primus, probabilis tamen est, ubi diximus, Sententia Thomistarum, gratiam esse simpliciter perfectiorem Visione beata.

19 Admisso tamen D. Thomam probare Beatitudinem in actu secundo consistere, quia præcisè est maxima hominis perfectio; ex hoc tantum infertur, quod actus secundus sit simpliciter perfectior actu primo, quando uterque pertinet ad eandem lineam, ut contingit in gratia, lumine gloriæ, & Visione beatifica, quæ omnia pertinent ad lineam accidentis: non verò quando actus primus est substantia, qualis est Anima, & actus secundus accidens, scilicet opera-

tiō: tunc enim actus primus simpliciter perfectior est actu secundo eo quod substantia est simpliciter perfectior accidente. Ex his.

20 Ad tertiam probationem respondetur, quod existentia est actus substantialis respectu essentiae, & utraque pertinet ad eandem lineam. Cum autem ex alia parte existentia, quæ est actus secundus, magis de actualitate substantiali participet, quam essentia, quæ est actus primus; ideo, juxta probabilem illam Sententiam Thomistarum, existentia est simpliciter perfectior, quam essentia. Præterquam quod illa Sententia docet, quod essentia præ priori ad existentiam se habet ut pura potentia ad existendum, ut videre est in Mag. Prado 1. Parte Metaph. Controv. 7. art. 6. Quare sicut ob hujusmodi rationem materia prima est simpliciter imperfectior forma; ita essentia est simpliciter imperfectior existentia. Hæc autem Doctrina non tenet in Anima, quæ licet sit actus primus, non tamen se habet ut pura potentia passiva respectu actus secundi, sed ut potentia activa per modum principij radicalis illius: & ideo simpliciter perfectior est actu secundo; proindeque non debet definiri per actum secundum, sed per primum.

21 Ad quartam probationem respondetur primo explicando prædictum Axioma, est propter suam operationem, vel tanquam propter finem cujus gratia, vel tanquam propter finem effectum,

concedo Majorem, determinatè tamquam propter finem cujus gratia, nego Majorem, & distinguo Minorem, finis *eius gratia*, perfectior est ijs, quæ sunt ad finem, concedo Minorem, finis effectus, nego Minorem, & Consequentiam. Quando enim in illo Axiomate dicitur quod *Unumquodque est propter suam operationem*, minimè denotatur, quod substantia sit propter operationem tamquam propter finem *eius gratia*, sed solum tamquam propter finem effectum. Quemadmodum in Symbolo, de Verbo divino dicitur: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis*: ubi *propter* non denotat finem *eius gratia*, Deus enim non potest habere aliquid ut finem extra ipsum; sed tantum denotat finem effectum, per ipsius Verbi Incarnationem perficiendum. In hoc autem sensu Anima est propter suam operationem, quæ est actus secundus. Ex quo minimè infertur actum primum substantialem esse imperfectiorem actu secundo, immo oppositum manifestè deducitur.

22 Vel secundo potest cum Cajetano dici, substantiam non esse propter operationem sumptam in abstracto, & præcisivè ab ipsa substantia, sed in concreto, ita ut in recto ipsa etiam substantia ingrediatur: id est, Substantia est propter se ipsam operatione conjungendam. Ex quo non infertur, quod Anima debeat definiri per actum secundum, sed per primum.

Videantur ea, quæ diximus 22 *Physic. quest. 3. art. 2. §. 2. num. 98.* ubi etiam prædictum Axioma explicavimus.

23 Ad ultimam Minoris probationem concessa Majore, nego Minorem. Ad cujus probationem vel neganda est Minor juxta oppositam Sententiam, quam probabiliorē judicamus; vel admitenda, & Consequentia neganda. Ratio autem discriminis constat ex suprà dictis. Nam gratia & Visio beata pertinent ad lineam accidentis, in qua linea perfectior est actus secundus actu primo, quavis actus primus sit principium radicale actus secundi: quod in illa Sententia ut verum supponi debet. Vnde Beatitude non ideo præcisè est perfectior gratia, quia illa est actus secundus, hæc verò primus, sed quia hæc est actus primus in accidentis linea constitutus. Cæterum Anima est actus primus substantialis, & actus secundus est accidentalis. Vnde Anima nequit ad actum secundum, vel operationem tamquam ad finem ordinari, est enim tali actu, & operatione perfectior.

24 Dices: ex D. Thoma 1. 2. *quest. 110. art. 1. ad 1.* Sicut ab essentia Anima effluunt ejus potentia, quæ sunt operum principia: ita etiam ab ipsa gratia effluunt virtutes in potentias Anime, per quas potentia moventur ad actum: Ergo sicut non obstante, quod gratia sit principium Visionis beatæ medio alio, medio scilicet lumine gloriæ, per se tamquam ad finem

ad Visionem beatam ordinatur, estque huiusmodi imperfectior; ita pariter quamvis Anima sit principium radicale operationis, poterit ad illam tamquam ad finem ordinari, esseque illa simpliciter imperfectior: proindeque nulla est Disparitas assignata.

25 Respondetur ly *sicut* non dicere omnimodam, sed aliqualem tantummodò paritatem. Dicit quidem aliqualem paritatem: quia nec gratia, nec Anima possunt esse immediate operativæ: gratia enim necessarîo indiget virtutibus realiter à se distinctis ad supernaturaliter operandû; Anima verò indiget potentiis realiter distinctis ad operandum naturaliter. Non tamen dicit omnimodam paritatem: eò quòd Anima est substantia; substantia autem constituitur per esse ad se: unde non potest ad aliud extra proprium genus ordinari; cumque actus secundus vel operatio sit accidens, nequit per se ordinari tamquam ad finem ad actum secundum, vel operationem. Relinquitur ergo, & quòd Anima sit perfectior actu secundo vitali, & quòd debeat non per actum secundum, sed per primum definiri. Gratia verò, licet sit principium radicale in ordine supernaturali, simul tamen est accidens, de cuius ratione est non solum ad substantiam, sed etiam ad actum secundum tamquam ad finem ordinari, quia est in eodem genere cum illo. Sicut ob eandem rationem forma substantialis ordinatur per se tam-

quam ad finem ad suum actum secundum, scilicet existentiam, quæ est in eadem linea cum ipsa forma. Quare optimè potest gratia per se ordinari ut ad finem ad Visionem beatam, & esse imperfectior ipsa Visione.

26 Ad Confirmationem respondetur primò negando Majorem. Actum enim primum esse primum, & in potentia ad actum secundum, non est habere privationem ipsius, sed quod actus secundus non sit de essentia actus primi. Qua ratione verificatur quòd essentia creata est in potentia ad existentiam, quia licet nunquam careat existentia, existentia tamen non est de essentia essentia. Similiter materia cœli est in potentia ad formam Cœli, quamvis huiusmodi forma numquam careat, eò quòd forma non est de essentia materia. Angelus etiam, ut communiter docent Thomistæ 1. part. quæst. 55. art. 1 & 2. est in potentia ad suam intellectionem, & ad intelligibiles species, quamvis numquam non intelligat, & talibus speciebus numquam careat: quia nimirum nec intellectio, nec species sunt de essentia ipsius Angeli: eodem igitur modo in presenti discurremus. Quando enim in Diffinitione Animæ dicitur quòd est *actus primus* & in potentia ad actum secundum, nil aliud denotatur, quam quòd actus secundus non sit de essentia ipsius Animæ: quod optimè potest verificari, licet animatum corpus indefinenter nutriatur,

& nunquam à cordi motu privatur, ut adductis exemplis clarè constat.

27 Secundò respondetur, quòd Anima est actus primus, & in potentia ad actualem vitalem operationem, taliter quòd habeat privationem illius, & ab illa cessare possit. Quæ Solutio est valde consona menti Philosophi, & Div. Thom. Menti quidem Philosophi: Philosophus enim in hoc Libro, *textu 5.* actum primū Scientiæ habituali, & somno; actum verò secundum Scientiæ actuali, & vigiliæ comparavit. Nam existente (inquit) in corpore Anima ipsa, & somnus & vigilia est. Proportionale autem vigilantia quidem, ipsi considerare; somnus autem ipsi habere, & non operari. Sentit ergo. Philosophus Animam non semper esse in actuali operatione, sed ab illa posse cessare.

28 Est etiam Solutio hæc Angelico Præceptoris conformis. Tum, quia explicans Philosophum loco citato, sit ait: Sciendum autem, quòd Philosophus dicit Animam esse actum primum, non solum ut distinguat Animam ab actu, qui est operatio, sed etiam ut distinguat eam à formis Elementorum, quæ semper habent suam actionem, nisi impediantur. Tutum etiam, Nam 1. part. quest. 77. art. 1. Invenitur autem (inquit) habens Animam non semper esse in actu operum vitæ. Unde etiam in Diffinitione Animæ dicitur, quòd est actus corporis potentia vitam habentis.

Ergo juxta mentem D. Thomæ non sic Anima cum actuali operatione conjungitur, ut nunquam ab illa separetur.

29 Licet autem hæc solutio vera sit, circa illam tamen Auctores dividuntur. Aliqui enim dicunt, Animam esse actum primum, & in potentia ad actum secundum, non esse, quòd possit ab omni operatione collectivè sumpta cessare: si enim omnes operationes vitales in aliquo simul animali cessarent, animal illud non esset animal, sed eadaver: sed quòd cessare possit ab omnibus divisivè: v. g. ab operationibus generationis, nutritionis, & augmentationis. Viventia namq; ex sua ratione non petunt semper generare, incessanter nutriri, & pro omni tempore augeri; siquidè per hujusmodi operationes eorum virtutes lassantur, in quo à non viventibus distinguuntur, quæ quantum est ex se, & ab intrinseco semper operantur: nam ignis ex se semper ascendit sursum, & comburit, nisi ab extrinseco impediatur: quòd opposita de causa contingit; quia nimirum non viventium virtus non debilitatur, sed potius perficitur & augetur. Ob quam etiam rationem diximus 6. *Physicor.* Quæst. unica, artic. 3. Viventia habere terminum intrinsecum suæ magnitudinis: non viventia verò non habere. Juxta quem modum dicendū.

30 Tertiò ad Confirmationem respondetur concessa Majore, negando Minor. Ad cujus primam probationem dicendum est animal vel

vel corpus animatum in aliquo instanti cessare ab opere nutritionis. Cui non opponitur Auctoritas Philosophi ibi adducta; in illa namque tantum intendit animal, vel corpus animatum, ut in pluribus, & regulariter, ab opere nutritionis non cessare. Videantur quæ diximus lib. 1. de Generat. quæst. 5. artic. 4. Ad secundam probationem Minoris respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Quia licet corpus animatum non cesset à motu cordis, ab aliis tamen operationibus cessat: quod sufficit, ut Anima sit actus primus, & in potentia ad actum secundum.

31 Alij verò decent nullam esse operationem, à qua corpus animatum cessare non possit. Per quod melius explicatur Animam esse actum primum, & in potentia ad actum secundum, & differèntia, quæ versatur inter Animam, & alias formas purè naturales, quæ nequeunt ab omni sua operatione cessare. Juxta hunc autem dicendi modum.

32 Quartò ad Confirmationem respondetur negando Minorem. Ad cuius primam probationem ex supra dictis constat, corpus animatum aliquando cessare ab opere nutritionis. Ad secundam de motu cordis dicendum est, quòd talis motus non provenit ab intrinseco viventis, sed ab extrinseco, nimirum à generante; in presenti autem non loquimur de operationibus vitalibus, in quibus vivens movetur ab alio, sed in

quibus movetur à seipso.

33 Vel potest cum Mag. Bañez in 1. part. quæst. 75. super artic. 1. respondere, quòd cum motus cordis componatur ex cursu & recurso quodam dabitur quies in puncto reflexionis, vel saltem dabitur instans, in quo non moveatur, quavis etiam non quiescat.

¶ Quæ doctrina conformis est Philosopho 2. de celo, textu 34. d'cense: *Est enim optimum sanè simplici ac incessabili motu cieri.* Quem sic explicat D. Thomas: *Optimum est, quod calum moveatur motu simplici, id est, semper versus eandem partem: & incessabili; id est, sine interpolatione quietis, quam necesse esset intervenire, si quandoque moveretur versus unam partem, quandoque versus aliam.* Ergo si in motu cordis datur cursus, & recursus, aliqua necessariò intervenit quies.

34 **A** Requiritur secundò. Primum subjectum receptivum Animæ non est corpus organicum, sed materia prima nuda sumpta: ergo in prima Animæ Definitione non bene ponitur, quòd sit actus primus corporis organici, sed poni debet, quòd sit actus primus materiæ primæ. Antecedens probatur primò. Illud est proprium subjectum Animæ, ex quo Anima educitur, & in quo immediate recipitur; sed hoc est materia prima, non verò corpus organicum: ergo subjectum, in quo Anima recipitur, non est corpus organicum, sed tantum materia prima.

35 Secundò probatur Antecedens. Si Anima esset actus materiæ primæ, ut informatæ gradu corporis, non autem actus materiæ primæ nudè sumptæ, Anima esset accidens; hoc autem non est dicendum: ergo est actus materiæ primæ nudè sumptæ; ac per consequens subiectum Animæ est materia prima nudè sumpta, non verò corpus organicum. Probatur Major, Nam quod advenit enti in actu, accidentaliter advenit, & consequenter est accidens; sed si Anima esset actus materiæ primæ ut informatæ gradu corporis, supponeret ipsam materiam tali gradu corporis actualitatem: ergo accidentaliter adveniret, & consequenter ut accidens.

36 Tertiò probatur Antecedens. Eatenus Anima esset actus materiæ ut informatæ gradu corporis, non autem ipsius materiæ nudè sumptæ quatenus Anima secundum conceptum Animæ speciale aliquid supra rationem corporis superaddit, nimirum rationem vitæ, & ideo ad Animam ut vitalem debet in materia prima gradus corporis præsupponi; sed hæc ratio nulla est: ergo &c. Probatur Minor, Nam aliæ etiā formæ substantiales, quæ non sunt Animæ, aliquid rationi corporis superad sunt, scilicet differentiam specificam; & tamen non sunt actus corporis, sed materiæ nudè sumptæ, ut constat ex diffinitione ipsius formæ substantialis, quam tradidimus *lib. 1. Physicorum*: ex quo proprium subiectum Animæ non est corpus; ac proinde ratio illa non probat.

37 Denique probatur Antecedens. Nam corpus organicum includit ipsam Animam: ergo subiectum Animæ non est corpus organicum. Antecedens ex dictis supponitur. Consequentia verò probatur. Quod includi aliud non est subiectum illius; unde corpus album non est subiectum albedinis, quia includit albedinem: ergo si corpus organicum includit Animam, subiectum Animæ non est corpus organicum.

38 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est, verum esse Animam in re & physicè ex materia nudè sumpta educi, & in ipsa immediate recipi. Hoc tamen non obest, quo minus cum fundamento in re secundum nostram considerationem ipsa Anima secundum proprium conceptum Animæ materiam primam cum gradu corporis præsupponat, & in illa prout sic, non verò nudè sumpta recipiatur.

39 Dices. In prædicta Diffinitione Anima definitur physicè, & prout est à parte rei; sed iuxta traditam solutionem, subiectum Animæ physicè & in re est materia nudè sumpta: ergo in prædicta Diffinitione melius poneretur, quod Anima est actus materiæ nudè sumptæ quam materiæ gradu corporis informatæ.

40 Respondatur distinguendo Maj. definitur physicè & prout est à parte rei secundum conceptum communem, quo cum illis formis substantialibus convenit, nego Major. secundum proprium

con-

conceptum Animæ, concedo Majorem, & Minorem, & nego Consequentiam. Licet enim Anima physicè, à parte rei, & secundum quod cum aliis formis substantialibus convenit, in materia prima ualde sumpta recipiatur; hic tamè non definitur secundum hanc communem rationem, sed secundum proprium conceptum Animæ. Cum autem in Anima virtualiter antecedat gradus corporis gradum vitæ, prius debet recipi in materia, ut præstans gradum corporis, quam ut communicans gradum vitæ: ac proinde non recipitur in materia nudè sumpta, sed in ipsa gradu corporis informata. Et quidem Objectio patitur manifestam instantiam in diffinitione physica hominis, in qua dicitur, quod est *Constans corpore, & Anima*. Quare ergo non dicitur, quod est *Constans Anima, & materia*? Huius non potest alia ratio, nisi quam dedimus, assignari. Quia nimirum licet Anima in materia recipiatur, prius tamen illi gradum corporis, quam gradum vitæ communicat.

41 Ad secundam probationem Antecedentis respondetur, negando Majorem vel Sequelam. Ad cuius probationem distinguo Majorem, accidentaliter advenit, si actualitas, quæ supponit, ab alio realiter à se distincto præstetur concedo Majorem, si ab ipso, quod advenit, tribuatur, nego Majorem, & distinguo Minorem, supponeret materiæ gradu corporis actualitatem, tali gradu ab ipsa Anima præstito,

conced. Min. tribuere ab alio, quod realiter ab Anima distinguatur, nego Min. & consequentiam. Quando enim communiter dicitur, quod *Illud, quod advenit enti in actu, accidentaliter advenit*, hoc modo debet intelligi nimirum, quod illud, quod accidentaliter advenit, præsupponit illud, cui advenit, constitutum in actu per formam realiter ab adveniente distinctam. Quæ admodum accidentia adveniunt toti composito per formam substantialem realiter ab accidentibus distinctam constituto. Anima autem advenit materiæ in actu gradu corporis constitutæ: huiusmodi verò gradus non ab alio realiter ab Anima distincto, sed ab ipsa Anima provenit; ideoque materiæ non accidentaliter, sed substantialiter advenit.

42 Ad tertiam probationem respondetur concessa Maj. negando Min. Ad cuius probationem distinguo Maj. aliquid superaddunt, quod res in altiore ordine operandi collocetur, nego Min. quo præcisè in sua specie constituatur, concedo Maj. & Min. & nego Conseq. Licet enim formæ substantiales, quæ non sūt Animæ, aliquid gradui corporis superaddant, differētias scilicet contractivas generis, quibus in suis speciebus constituuntur; non superaddunt tamen aliquid speciale, quo in modo operandi una supra alteram elevetur. Corpori namque ex se & ex meritis proprijs tantum convenit operari ut motum ab alio, non tamen ut se movens; si autem illi

Materia

prædicta superaddatur differentia, hoc tantum illi conveniet & non perfectior modus operandi. Anima verò supra rationem corporis speciale aliquid superaddit, quo ipsum corpus in perfectiore operandi modo collocetur; quatenus nimirum constituit corpus potens movere se: in hoc enim vivencia à non viventibus distinguuntur, quòd hæc moventur ab alio, illa verò moventur à seipsis. Propter hoc igitur speciale, Anima debet definiri per hoc, quòd sit actus corporis, secus verò quævis alia differentia substantialis.

43 Ad quartam probationem Antecedentis (omissis illis Solutionibus, quæ videri possunt apud PP. Complutenses in præsentī, & Mag. Banez 1. part. quæst. 75. art. 1.) Respondetur ex dictis distinguendo Antecedens, includit ipsam Animam ut tribuentem omnes gradus, nego antecedens, ut tribuentem præcisè gradum corporis, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Ad cujus probationem distinguo Antecedens, quod includit aliud secundum omnem rationem, non est subjectum illius, concedo Antecedens, secundum aliquam tantum, nego Antecedens & Consequentiam. Corpus enim organicum non est subjectum Animæ secundum quòd tale corpus includit Animam ut præstantem gradum vitæ, sed ut præcisè præstantem gradum corporis. Unde Anima secundum quòd in præsentī definitur, in corpore inclusa

non supponitur: definitur enim ut præstans gradum vitæ.

44

ARGVITVR Tertiò. Vt aliqua Diffinitio sit bona, debet convenire omni contento sub ejus definito; sed secunda Animæ Diffinitio non convenit omni contento sub definito: ergo secunda Animæ Diffinitio non est bona. Probatur Minor, Nam Anima vegetativa & sensitiva continentur sub tali Diffinitione; & tamen illis non convenit talis Diffinitio: ergo &c. Probatur Minor, Siquidem illa particula *sentimus* nō potest convenire Animæ vegetativæ, ut per se constat, & illa particula *intelligimus* nequit Animæ vegetativæ, aut sensitivæ competere, sed Animæ dumtaxat rationali, ut ex se liquet: ergo secunda Animæ Diffinitio tantum convenit Animæ rationali, non verò vegetativæ, & sensitivæ.

45 Resp. negando Min. Ad cujus probationem neganda est etiam Minor. Ad probationē concessio Antecedenti, nego consequentiam. Quamvis enim illa particula *sentimus* non conveniat Animæ vegetativæ, nec illa particula *intelligimus* competat Animæ vegetativæ, & sensitivæ; tota tamen Animæ Diffinitio cullibet Animæ convenit. Et ratio est, Quia particula $\odot$ in tali Diffinitione posita non est accipienda copulative, aut disjunctivè, sed per distributionem accommodam; ita nimirum, ut in aliquibus Anima sit principium

tabitum vegetandi: in aliis verò sit etiam principium sentiendi: in aliis tandem sit etiam principium intelligendi. Ad eum modum, quo 2. *Physicorum*, quæst. 1. artic. 1. diximus, Diffinitionem naturæ intelligendam. Licet enim in illa dicatur, quod *Est principium, & causa motus, & quietis*, non oportet, quod in omnibus, ubi natura reperitur, sit causa motus, & quietis; sed in aliquibus motus tantum, ut in Sideribus, in aliquibus quietis tantum, ut in Terra, & Cælo Empyreo, & in aliis utriusque, ut in lapide, qui movetur in centrum, & in ipso quiescit.

ARTICVLVS II.

An tradita Diffinitiones sint essentialis?

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

46 **D**icendum est primò, primā Animæ Diffinitionem esse essentialē. Probatur primò ex Philosopho initio hujus secundi Libri. sic dicente: *Quæ igitur à prioribus tradita de Anima sint, prius diximus. Terrarum autem nunc tamquam ex principio redeamus, conantes determinare QUID SIT Anima, & quæ sit communissima ratio ipsius.* Sed Diffinitio, in qua explicatur quid sit aliquid, est Diffinitio essentialis: ergo primā Animæ Dif-

finitio est essentialis. Idem docet ibidem D. Thomas, *scilicet* 1. sub initium, ubi hæc habet: *Dicit (Philosophus) quod in principio dicendum est quod est Anima: In quo notificatur ipsa Anima essentialis.*

47 Secundò probatur ratio. Nam prædicta Diffinitio traditur per essentialia Animæ: ergo est essentialis. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Quoniam sicut de ratione essentiali formæ substantialis in communi est esse actum corporis, ita de ratione essentiali talis formæ, nimirum Animæ, est esse actum talis corporis, nempe organici; sed per hoc traditur prædicta Animæ Diffinitio: ergo traditur per aliquid ipsi essentialē.

48 Tertiò. Quia de ratione quidditativa & essentiali entis incompletæ vel partis est dicere ordinem ad partem; sed Anima essentialiter est ens incompletum, & pars corporis: ergo quando definitur per ordinem ad corpus organicum, essentialiter definitur.

49 Contra hanc tamen Conclusionem obijciens primò. Nam Diffinitio, quæ traditur per effectum, non est diffinitio essentialis; sed prædicta Diffinitio traditur per effectum, traditur quippe per corpus organicum, quod est effectus Animæ: ergo talis diffinitio non est essentialis. Patet Consequentia. Nam Diffinitio essentialis debet esse per priora, & notiora quoad te; quæ

autem traditur per effectum, traditur per posteriora, & notiora tantum quoad nos.

50 Responderetur primo distinguendo Majorem, non est essentialis, si id, quod definitur, est aliquid incompletum, & non totaliter absolutum, nego Majorem, aliter, concedo Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Quando enim id, quod definitur est aliquid incompletum, & non totaliter absolutum, quamvis per effectum & per aliquid posterius definiatur, essentialiter definitur. Quemadmodum Philosophus 2. *Physicorum* definit naturam per motum, qui est effectus; & tamen talis Diffinitio est essentialis, & à priori, ut ibidem docet D. Thomas. Cum ergo Anima sit aliquid incompletum, in quo cum accidentibus convenit, ut docet idem D. Thomas hic *textu* 2. potest ad modum accidentium quidditative per suum effectum formalem definiti.

51 Secundò responderetur ex Cajetano 1. *part. quest. 77. art. 3.* concessa Majore, distinguendo Minorem, traditum per effectum formaliter ut talem, nego Minorem, per effectum, qui simul est causa finalis, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Quamvis enim effectus formalis Animæ, scilicet ipsum compositum, sub hac ratione sit posterior Anima; quia tamen simul est causa finalis Animæ, eò quòd Anima, ad totum compositum tamquam ad finem

ordinatur; idè sub hac ratione non definitur per aliquid posterius, sed per prius: nam causa finalis prior est omnibus causis.

52 Obiicies secundo contra eandem Conclusionem. Substantia nequit essentialiter per ordinem ad accidens definiri; sed Anima, quæ est substantia, definitur hic per corpus organicum, quod vel initiative, vel formaliter includit accidentia: ergo prædicta diffinitio non est essentialis.

53 Responderetur concessa Majore, & Minore, negando Consequentiam, quæ ex præmissis non inferitur. Quamvis enim Anima definiatur per corpus organicum, quod initiative includit accidentia; non idè per ordinem ad accidentia primariò ab ipsa Anima inspecta definitur: nam hæc in corpore organico, quod ad substantiam pertinet, radicantur, ad ipsumque secundariò consequuntur; quod autem essentia substantiæ per ordinem ad accidens secundariò ab ipsa inspectum explicetur, non inconvenit.

S. III.

Secunda Conclusio stabilitur.

54 **S**ecunda Conclusio. Secunda Anima Diffinitio non est essentialis, sed descriptiva. Hæc Conclusio communior est inter Thomistas, quamvis opposita etiam sit valde probabilis. Probatur primò. Nam Dif-

Diffinitio quæ non datur per primam & essentialem rationem definiti, sed per aliquid ad ipsam subsecutum, non est essentialis; sed huiusmodi est secunda Animæ Diffinitio: ergo non est essentialis. Major & Consequentia constant. Minor autem probatur ex D. Thoma hic *le. 3.* sic dicente: *Manifestum est autem quod demonstratio est ex posteriori: ex eo enim, quod Anima est actus corporis viventis, est principium operum vite, & non è converso: ergo prius est in Anima esse actum corporis, quam esse principium operum vite: nam sicut operari sequitur ad esse, ita principium operandi sequitur ad principium essendi; sed secunda Anima Diffinitio traditur per esse principium operandi: ergo non traditur per id, quod prius in Anima reperitur; proindeque non potest esse essentialis.*

55 Secundo probatur eadem Conclusio. Quia Philosophus in hoc Libro *textu 12.* demonstrativè probat primam Animæ diffinitionem per secundam; sed hoc facere omnino nõ posset, si secunda Animæ diffinitio esset essentialis: ergo essentialis nõ est, sed descriptiva. Probatur Minor, quia ut in Logica vidimus *lib. 7. quæst. 1. art. 2.* una Diffinitio quidditativa non potest demonstrari per alteram, alias daretur processus in infinitum, & circulus uniformis; sed prima Anima diffinitio est quidditativa, ut Conclusione præcedenti proba-

vimus; ergo non potest per secundam demonstrari, si secunda etiam est quidditativa.

56 Respondebis ex doctrina ibidem tradita, quod quando dantur Diffinitiones quidditativæ ejusdem rei per diversa genera causæ, optinè potest una quidditativè demonstrari per aliã, quindetur processus in infinitum, vel circulus uniformis. Et ratio illius doctrinæ est, Quia cum causæ sibi invicem sint causæ, se invicè antecedunt; & consequenter quando una per alterã à priori demonstratur, potest etiam à priori per alterã & per alterã demonstrari. Quod contingit in duabus Diffinitionibus Animæ. Prior enim Animæ Diffinitio datur per genus causæ formalis, quatenus in illa dicitur quod est *actus primus corporis*: secunda vero per genus causæ finalis; in eam namque dicitur, quod est principium vivendi, sentiendi &c. operationes autem vivendi, sentiendi &c. sunt finis ipsius Animæ juxta commune illud Prologium, *Vnumquodque est propter suam operationem.* Quare optinè salvari potest, quod prima Diffinitio sit quidditativa, & per secundam, quæ etiam sit quidditativa, demonstretur.

57 Contra tamen est primò, Licet enim verum sit, quod per diversum genus causæ possit aliquid quidditativè demonstrari per alterum, hoc tamen in nostro casu contingere nequit: ergo nulla est assignata Solutio. Probatur Antecedens. Nā secunda Anima Diffi-

nitio non datur per causam finalem: ergo &c. Probarur Antecedens, Quia operationes non possunt esse finis ipsius Animæ ut supra vidimus. Axioma in contrarium adductum explicantes, alias substantia posset esse immediate operativa, quod Angelico Preceptorum, & omnium Thomistarum Sententia refragatur: ergo secunda Animæ Diffinitio non datur per operationem tamquam per causam finalem.

58 Secundò, Quia D. Thomas super locum citatum Philosophi expresse docet, ut vidimus, quod prima Animæ Diffinitio demonstratur per secundam demonstratione à posteriori, seu per effectum, per operationes nimirum vegetandi, sentiendi &c. quæ sunt ipsius Animæ effectus; sed demonstratio quidditativa non est à posteriori: ergo ex mente D. Thomæ secunda Animæ Diffinitio non est quidditativa: proindeque Solutio tradita nulla est. Ex quibus.

59 Tertiò probatur Conclusio. Quia secunda Animæ Diffinitio datur per aliquid accidentale, & posterius ipsa Anima, non verò per aliquid essenziale: ergo talis Diffinitio non est quidditativa, sed tantum descriptiva. Probarur Antecedens, Nā datur per operationes vegetandi, sentiendi, & intelligendi; sed huiusmodi operationes aliquid accidentale sunt, & posterius ipsa Anima: ergo secunda Animæ Diffinitio datur per aliquid posterius & accidentale.

60 Advertendum est tamen, prædictam Diffinitionem non esse descriptivam communem, quæ datur per accidentia communia, sed descriptivam propriam, quæ explicat essentiam per accidentis propriam: ad quod verificandum sufficit, quod hæc, vel illa operatio vagè sumpta omni Animæ, soli Animæ, & semper Animæ conveniat.

61 Sed contra nostram Conclusionem Obijciens. Diffinitio naturæ, scilicet *Principium & causa motus ejus, in quo est &c.* est essentialis, ut vidimus 2 *Physicorum, quæst. 1. art. 1.* ergo pariter secunda Animæ Diffinitio, in qua dicitur, quod est principium vivendi, sentiendi, & intelligendi, erit etiam essentialis. Probarur Consequentia. Sicut enim esse primum principium motus, & quietis est de essentia naturæ, ita esse primum principium vivendi, sentiendi, & intelligendi est de essentia Animæ, quamvis actualiter vivere, vel sentire ipsi accidentaliter competat: ergo sicut Diffinitio naturæ est essentialis, ita etiam secunda Animæ Diffinitio.

62 Respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cujus probationem dicendum est, verum esse Animam essentialiter importare esse primum principium vivendi, & sentiendi, sicut natura importat esse primum principium motus & quietis; diverso tamen modo in utraque Diffinitione importatur. Siquidem in

Dis.

Diffinitione naturæ esse primum principium motus, & quietis, importatur per se primò & idè talis Diffinitio est essentialis, quia datur per aliquid essentialè primò & per se naturæ cōueniens, cum nihil valeat prius concipi in naturā, quā esse operationis principium & radicale. Esse verò primum principium vivendi, & sentiendi, quāvis sit essentia Animæ, non tamen primò & per se, sed ex consequenti in secunda ejus Diffinitione importatur. Cujus prima ratio est, Quia ut supra num. 54. vidimus ex D. Thoma, *Ex eo quod Anima est actus corporis viventis, est principium operum vite & non e converso*; ergo sentit Angelicus Doctor, esse principium operum vite non esse id, quod prius in Anima reperitur.

63 Secunda ratio est, Nam si esse principii operationis primò & per se in tali Diffinitione importaretur, non posset prima Animæ Diffinitio à priori demonstrari per secundam, ex suppositione quod prima sit essentialis, ut satis ex dictis constat; quod autē prima Diffinitio sit essentialis, Adversarij ipsi supponunt.

64 Tertia est, Quia in tali Diffinitione primò & per se ingrediuntur operationes videndi, & sentiendi, quæ sunt accidentia; nulla autem Diffinitio potest simul importare aliquid accidentale & essentialè.

65 Quarta, Quia in secundā Diffinitione non diffinitur Anima

prout est reduplicativè natura; quatenus scilicet dicit esse primum & radicale principium operationum vivendi & sentiendi idèque secunda Animæ Diffinitio non est quidditativa, sed tantum descriptiva.

66 Replicabis primò. Nam Philosophus loco citato rationem reddens quare tradat secundam Animæ Diffinitionem, non aliam assignat, nisi quia oportet, ut Diffinitio non solum dicat *Quia*, sed etiam *Propter quid*; ergo ex mente Philosophi in secunda Diffinitione traditur causa primæ; & consequenter est à priori & essentialis, non autem à posteriori & descriptiva.

67 Responderetur ex Javelo 2. de Anima quæst. 8. quod licet hæc Demonstratio sit à posteriori, & ab effectu, dicit tamen *Propter quid*, & causam, non quidem in essendo, sed tantum cognoscendo. Et ratio est, quia licet in Demonstratione *Quia* Præmissæ non sint causæ Conclusionis in essendo; sunt tamen causæ ipsius in cognoscendo; hoc autem tantum modo demonstrat Philosophus primam Animæ Diffinitionem per secundam.

68 Secundò replicabis; Nam in secunda Diffinitione, ut in quarta Ratione concedimus, Anima non diffinitur reduplicativè ut natura; ergo non diffinitur ut pertinet ad Philosophum; hoc autem non est dicendum; ergo illa ratio nulla est. Secunda Consequentia, & Minor subsumpta constant. Prima verò

verò probatur, Nam objectum Philosophiæ est natura prout talis: ergo si Anima non definitur hic reduplicativè prout natura, non definitur prout ad Philosophiam pertinens.

69 Respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cuius probationem neganda est etiam Consequentia. Quamvis enim Anima pertineat ad Philosophiam, non idè debet reduplicativè ut natura definiri: siquidem omnia principia entis naturalis primò & perse pertinent ad Philosophiam; & tamen illa in primo Physicorum non definitur Philosophus prout reduplicativè sunt naturæ, cum secundum quòd sunt principium morus non definiat. Quamvis ergo non definiat Animam prout est reduplicativè natura, non benè inde colligitur, quòd Anima ad Philosophiam non pertineat.

ARTICVLVS III.

Utrum Anima sit triplex? Modi vivendi quatuor? Et genera Potentiarum quin-

que?

§. I.

Statuitur prima Conclusio.

Dicendum est primò, Animam adæquate dividì in Vegetativam, Sensitivam, & intellectivam. Conclusio est

communis. Et probatur primò. Quia omnibus prædictis essentialiter conveniunt Diffinitiones Animæ supra traditæ, & alijs ab ipsis convenire non possunt: ergo divisio Animæ in Vegetativam, Sensitivam, & Rationalem est adæquata. Antecedens quoad secundam partem constat, Quælibet enim alia forma distincta ab Anima non est actus corporis organici heterogenij, sed tantum homogenij, nec est principium vivendi & sentiendi; & consequenter Diffinitiones Animæ alijs formis ab Anima distinctis non conveniunt.

71 Quoad primam verò partem probatur Antecedens: & primo quoad Animam intellectivam, Tum, quia Anima rationalis verè est actus corporis, ut definitur in Clementina prima de summa Trinitate & Fide Catholica per hæc verba; *Quisquis deinceps asserere, defendere, seu tenere pertinaciter præsumperit, quod Anima rationalis, seu intellectiva non sit forma corporis humani per se, & essentialiter, tanquam hæreticus censendus est.* Tum etiam, Nam Anima intellectiva essentialiter distinguitur à formis Angelicis per hoc quod formæ Angelicæ sunt completè spirituales, proindeque impotètes esse actus corporis, Anima verò rationalis est forma spiritualis incompleta, & quoddam medium inter formas Angelicæ & purè corporales; ac proinde est actus corporis. Tum denique, Quia esse principium vivendi, sentiendi,

&c

& intelligendi convenit Animæ rationali, immò perfectissimo modo. in ijs enim, quæ intellectum habent, perfectissimus vivendi modus reperitur; Anima autem rationalis radicat intellectum: ergo Diffinitiones Animæ conveniunt Animæ rationali.

72 Quoad Animam verò Sensitivam probatur etiam Antecedens. Quia Anima Sensitiva est actus corporis organici, ut constat, & principium quo vivendi & sentiendi; experientia namque compertum est, bruta, quæ Anima sensitiva constant, se movere & sentire: ergo Animæ Diffinitiones conveniunt Animæ sensitivæ.

73 Quoad Animam denique Vegetativam probatur Antecedens, Quia ipsa etiam est verè & propriè actus corporis organici: plantæ enim, quæ Anima vegetativa constant, habent partes organicas, & heterogenias, seu diversæ rationis, & in illis est vivendi principium. Quod probatur, Tum, quia plantæ ab intrinseco se movent motibus nutritionis, & augmentationis, quæ sunt operationes vitales. Tum etiā, quia *Psal. 77. versu 47. dicitur: Et occidit in grandine vineas eorum: & moros eorum in pruina.* Et Joannis 12. versu 24 *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit.*

Quil us verbis, ut vides, de vineis, moris, & granis, quæ tantum sunt vegetativa, assensitur occidi & mori posse, quod autem non vivit, occidi, & mori nequit. Tum denique, Nam Gregorius Magnus Hom. 29.

in Evangelia: *Homo (inquit) habet commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus:* ergo Animæ etiam Vegetativæ conveniunt prædictæ Diffinitiones Animæ.

74 Secundò probatur Conclusio Ratione desuprà ex D. Thoma 1. p. q. 78. art. 1. quæ ad hanc formam reduci potest. Animæ distinguuntur secundum quod operatio Animæ operationem corporis supergreditur; sed hoc tripliciter tantum contingere potest: ergo tres Animæ tantum dantur, nimirum Vegetativa, Sensitiva, & Rationalis; proindeque prædicta divisio est adæquata. Major constat. Quia operatio corporis in quantum corpus nō est ab intrinseco, sed ab extrinseco, corpus enim prout tale non movetur à seipso, sed ab alio: nā si corpus prout corpus à seipso moveretur, omne corpus moveretur à seipso, quia quod convenit alicui in quantum tali, convenit omni tali; unde omne corpus esset vivēs, quod manifestè constat esse falsum; operatio autē Animæ est ab intrinseco: & ideo viventia moventur à seipsis. Quare distinctio Animarum pensari debet penes excessum, quem dicit ipsarum operatio suprà corpus, quod non movetur à seipso, sed ab alio.

75 Minor verò probatur. Nam datur operatio Animæ, quæ taliter corporis operationem excedat, quod non solum sit ab intrinseco, sicut quævis alia vitalis operatio, sed etiam sine organo corporeo valeat exerceri, & hujusmodi

modi est operatio Animæ intellectu-
aliæ, quæ quia est omnino spiri-
tualis, ab organo corporeo non de-
pendet. Alia est operatio Animæ,
quæ fit & exercetur medio organo
corporali, sicut videre & audire,
superat tamen operationem corpo-
ris (quamvis non ea perfectione,
qua præcedens) quia operatio cor-
poris ex vna parte non est ab in-
trinfeco, ex alia verò fit medijs
qualitatibus purè sensibilibus, me-
dia scilicet siccitate, humiditate
&c. videre enim & audire quæ
sunt operationes Animæ sensitiuæ,
ab intrinfeco procedunt, & for-
maliter medijs qualitatibus sensi-
bilibus non sunt, quamvis istæ ad
debitam organi dispositionem requi-
rantur, medio quo eliciuntur.

76 Tertia est denique
Animæ operatio, quæ est minima
inter omnes, quæque fit per orga-
num corporale, & medijs prædictis
qualitatibus, ut nutritio & aug-
mentatio, quæ in plantis reperiun-
tur; superat tamen hæc operatio
corporis operationem, quia fit ab
intrinfeco media virtute intrinse-
cæ; operatio autem corporis fit ab
extrinfeco, à quo movetur. Sed
non est alia operatio, qua possit
Anima operationem corporis su-
perare: ergo triplex tantum datur
assignatus excessus, & consequen-
ter triplex Anima, scilicet Vege-
tativa, Sensitiva, & Rationalis.

S. II.

Solvuntur Argumenta.

77

ARGVITVR primò.
Forma pure vegeta-
tiva non est Anima: ergo male in-
ter membra Animam ut sic dividen-
tia collocatur. Probatur Antecedens
primò, Nam ut alicui formæ com-
petat ratio Animæ, debet esse prin-
cipium actionis immanentis, re-
quiritur enim, quod sit principium
se movendi, quod autem se movet,
debet per se ciusare & recipere
motum; sed forma vegetativa tan-
tum est principium actionis tran-
seuntis, quia vel operatur incibum
seu alimentum, vel ratione unius
partis dissimilari agit in alteram:
ergo non est principium se mo-
vendi.

78 Secundò Probatur An-
tecedens, Nam omnes actiones
plantarum v. g. quæ forma vege-
tativa informantur, sunt alteratio-
nes, quæ sunt medijs qualitatibus
naturalibus, nimirum siccitate, hu-
miditate &c. quæ rebus etiam ina-
nimatis sunt communes: ergo &c.

79 Tertio, Quia virtus
attractiva alimenti non arguit prin-
cipium attrahens esse vivens, talis
quippe virtus in Magnetibus etiam
& succinis reperitur; quæ tamen
vivencia non sunt, ut per se con-
stat: ergo.

80 Quarto, Ignis enim
nutritur & augeatur, & generat aliud
ignem; & tamen huiusmodi actio-
nes

ut non arguant in igne vitam: ergo &c.

81 Confirmatur, Quoniam nullares creata potest habere vitam, quin illam participet à vita, quæ est in Deo; sed conceptus vitæ est perfectio simpliciter simplex, hoc est, melior est ipsa, quàm non ipsa: ergo debet participare conceptum vitæ formaliter existentem in Deo. Sed vitæ; quæ formaliter est in Deo, tantum est per cognitionem & amorem: ergo cum hæc vita formæ vegetativæ non competat, repugnat vitam vegetativam posse participare Dei vitam.

82 Respondetur negando Antecedens. Cujus falsitas ex dictis num. 73. satis constat. Ad illius autem primam probationem dicendum est, quod licet nutritio prout est alteratio vel actio, ad alimentum terminetur; prout tamen est mutatio, ipse est transmutativa viventis. Et licet una pars operetur in alteram, hoc non obest immanentiæ ad conceptum vitæ requisitæ: ad hoc enim sufficit, quod totum compositum illam actionem operetur, & in toto composito recipiatur.

83 Ad secundam probationem Antecedentis dicendum est, quod siccitas & humiditas prout in forma vegetabili radicanter, habent virtutem, qua carent prout ad formas inanimatas consequuntur: virtus enim formativa seminis, quæ est in plantis, & sanguinis, quæ est in animalibus, non convenit rebus

inanimatis, ut constat. Quare vegetabilia non operantur per qualitates, quæ rebus etiam inanimatis sunt communes.

84 Ad tertiam & quartam probationem Antecedentis respondetur, quod virtus attractiva in Magnete & succino convenit illis secundum omnes suas partes, sicut ignis secundum omnes suas partes convenit generare. Neque Magnes attrahit ferrum, & succinum stipulam, ut ferrum in Magnetem, & stipula in succinum convertatur. Neque ignis propriè nutritur, & augetur, ut vidimus, lib. 1. de Generat. quæst. 5. art. 2. Vegetabilia verò non secundum omnes partes habent virtutem attractivam, sed tantum in radicibus, per quas humorem sugunt, & in alias partes distribuunt & convertunt, quæ partium diversitas dicit organizationem & vitam.

85 Ad Confirmationem dicendum est, quod in vitâ Dei possumus per nostros conceptus triplicem formalitatem distinguere: nimirum formalitatem operandi à se, formalitatem operandi à se cognoscitivè, & formalitatem operandi à se intellectivè. Vnde prima ratio vitæ Participatur à vegetativis; secunda à sensitivis; tertia ab intellectivis, quæ sunt perfectissima viventia, eo quod vitâ Dei sub specialissima & atoma ratione participant. Ex hoc autem non infertur Vegetativa & Sensitiva vitam Dei non participare; alias sola intellectiva essent viventia, cum in Deo

Deo non sit nisi vita intellectiva.

86

ARGVITVR secundò Membra dividenda debent inter se opponi, hoc est, non debet unum sub alio contineri; atqui sub Anima intellectiva continetur Anima sensitiva, & sub hac Anima vegetativa continetur: ergo mala est prædicta divisio.

87

Respondetur primò, membra dividenda in præfata divisione sic intelligi: Vegetativum prout ad vegetativum coarctatum, & prout dicit exclusionem sensitivi: & similiter Sensitivum prout determinatur ad sensitivum cum exclusionem intellectivi: sub qua ratione minimè unum sub altero continetur. planta enim sub hac contractione sumpta non continetur sub animali, nec planta & animal sub intellectivo, ut Articulo sequenti videbimus.

88

Secundò responderetur, nullum esse inconveniens, quòd unum membrum dividens alterum materialiter includat, dummodò illud formaliter non involvat. Sicut enim Anima dividitur in Vegetativam, Sensitivam, & Intellectivam, ita Quantitas continua permanens dividitur in Lineam, Superficiem, & Corpus; & tamen Corpus materialiter includit Lineam, & Superficiem, ut in *Logica* vidimus *Lib. 6. quest. 2. art. 1. num. 87.*

89

Pro complemento huius Difficultatis *Inquires* primò An prædicta divisio sit univoca, vel analogica? Respondetur esse univocam, & generis in species. Et pro-

batur primo, Quia tam Anima vegetativa, quam sensitiva, & intellectiva sunt verè & propriè Animæ, ut constat, & una in ratione communi Animæ ab altera non dependet, nec ratio Communis est prædicatum transcendens ad omnes Animas; sed hæc sunt causæ analogiæ: ergo prædicta divisio non est analogica, sed univoca.

90

Secundò probatur, Quia vivens univocè dicitur de vivente vegetabili, sensitivo, & intellectivo, siquidem directè ponitur in prædicamento substantiæ, in quo nil directè collocatur nisi sit prædicatum univocum: ergo Anima etiam in communi univocè dicitur de vegetativa, sensitiva, & intellectiva, quæ prædicta viventia constituunt, & consequenter talis divisio est univoca: Cum autem ex alia parte prædictæ Animæ species differant, talis divisio erit generis in species. Notandum est autem non esse univocam, & generis in species rigore, sed largè, eo scilicet modo, quo entia incompleta, quales sunt Animæ, possunt univocè convenire, specieque differre.

91

Dicitur: Juxta Philosophum 10. *Metaph. text. 29.* corruptibili & incorruptibili nihil datur univocum; sed Anima intellectiva est incorruptibilis, Sensitiva verò, & Vegetativa corruptibiles: ergo Anima non potest de illis dici univocè; ac proinde talis divisio non est univoca.

92

Respondetur explicando Majorem, nihil datur univocum

cum physicè, concedo Majorem, logicè, nego Majorem, & concessa Minore, distinguo consequens distinctione Majoris, & nego Consequentiam. Quando enim Philosophus docet, corruptibili & incorruptibili nil posse dari commune univocè, intelligi debet de univocatione physica, non autem logica. Quamvis autem Anima intellectiva, vegetativa, & sensitiva physicè non univocemur, sed potius equivocentur, quia Anima sensitiva excedit vegetativam, & Anima intellectiva vegetivam simul, & sensitivam excedit: qua de causa idem Philosophus, 7. *Metaph. textu* 32. docet, quò sub genere multæ latent equivocationes, eo quòd res physicè existentes in perfectione physica se excedunt; ac proinde physicè equivocantur; In genere verò logico, de quo loquimur in præsentì, prædictæ Animæ univocantur, quamvis Anima sensitiva excedat vegetativam, & intellectus utramque.

53 *Inquires* secundò. An prædicta divisio sit in species atomas, an verò in subalternas? Huic Dubio cum distinctione est respondendum. Si enim sermo sit de Anima vegetativa & sensitiva, dicendum est quòd sunt species subalternæ; & consequenter quoad ista membra divisio erit generis in species subalternas. Et probatur, Quia Anima sensitiva equi; v. g. & Leonis specie differunt, cum equus, & Leo specie differunt, & differentia specificæ à forma pro-

veniat. Similiter plures plantæ specie differunt, quæ distinctio non potest non ab ipsarum forma, quæ est Anima vegetativa, provenire: ergo Anima sensitiva, & vegetativa sunt species subalternæ divisibiles in alias plures Animas specie differentes; ac proinde quoad ista membra divisio est generis in species subalternas.

94 Si verò de Anima intellectiva loquamur, oppositum est dicendum, scilicet divisionem esse in species infimas. Ratio est. Quia omnes homines sunt ejusdem speciei: ergo Animæ intellectivæ quibus constant, & à quibus talis unitas specificæ desumitur, sunt etiam ejusdem speciei: proindeque Anima intellectiva est species atomas indivisibilis in plures Animas specie differentes.

95 Sed obijcies. Anima intellectiva perfectior est vegetativa, & sensitiva; sed hæ specificè multiplicantur, ut videmus: ergo & illa: ac proinde Resolutio Dubij quoad secundam partem est falsa. Secunda Consequentia constat. Prima verò probatur. Quia multiplicatio tantum numerica est nimis imperfecta, idèdque per accidens solum intenditur à natura, propter conservationem scilicet speciei. Vnde Angeli, qui inter res creatas sunt maximè perfecti, numero tantum multiplicari non possunt. Multiplicatio autem specifica valde perfecta est, & per se intenta, proindeque in ipsis Angelis reperitur: ergo si Anima intellectiva simpli-

citer est perfectior vegetativa & sensitiva, potiori titulo debet multiplicari specificè.

96 Respondetur distinguendo Majorem, perfectior est infima perfectione intra gradum intelligendi, concedo Majorem, perfectiorne suprema; vel intermedia, nego Majorem, & Concessa Minore, nego Consequentiam. Ad probationem concessio Antecedenti, neganda est. similiter Consequentia, licet enim Anima intellectiva perfectior sit cæteris Animabus, hæc tamen perfectio est infima intra gradum intelligendi, eò quod est forma incompleta receptibilis in materia: & idè non potest multiplicari specificè, sed numericè. Angeli verò habent locum inter medium intra gradum intelligendi, quia magis accedunt ad Deum, qui habet supremum intelligendi gradum. Cum autem ex alia parte sint irreceptibiles in materia, à qua defumitur unitas, & distinctio purè numerica, non possunt numero tantum multiplicari, sed specie. Et quidem si Argumentum aliquid probaret, convinceret ut que omnes homines specie inter se differre; quod tamen nullus hucusque somniavit.

§. III.

Secunda Conclusio stabilitur.

97 **D**ICENDVM est secundò, quatuor dari viviendi modos, nimirum vegetativum, sensitivum, loco-motivum, & intellectivum. Conclusio hæc est expressa Philosophi in hoc libro, textu 13. & Angelici Præceptoris ibidem lect. 3. & 1. parte quest. 78. artic. 1. sic dicentis: Quatuor verò dicuntur modi.... Quadam enim viventia sunt, in quibus est tantum vegetativum sicut in plantis. Quadam verò, in quibus cum vegetativo est etiam sensitivum, non tamen motuum secundum locum, sicut immobilia animalia, ut conchilia. Quadam verò sunt, quæ supra hoc habent motum secundum locum, ut perfecta animalia, quæ multis indigent ad suam vitam: & idè indigent motu, ut vita necessaria procul posita querere possint. Quadam verò viventia sunt, in quibus cum his est intellectivum; scilicet in hominibus.

98 Probatur ratione ex ipso Philosopho & D. Thoma desumpta. Nam modi viviendi ex diversitate, qua vita habetur, desumuntur; sed vita quadrupliciter haberi potest: ergo modi viviendi sunt quatuor. Major supponitur. Minor autem probatur. Et enim vita intellectiva, & vegetativa indivisibiliter habeatur, vita tamen

men sensitiva dupliciter haberi potest: ergo quadruplex est modus habendi vitam. Antecedens quoad primam partem est certum. Quoad secundum verò sic probatur. Nam quædam sunt viventia sensitiva, quæ tantum habent sensum gustus, & tactus, qualia sunt ostrea & conchilia, quæ idè fixa dicuntur, quia localiter non moventur. Alia verò sunt, quæ res distantes percipiunt, & cognoscunt, easque, localiter se movendo, perquirunt, ut alantur, in esseque conserventur: ergo intra lineam vitæ sensitivæ duplex datur modus habendi talem vitam; & consequenter modus habendi vitam est quadruplex.

99 Confirmatur. Idè Vita est triplex, quia datur vita vegetativa, quæ non sit sensitiva, & vita sensitiva, quæ non sit intellectiva, & tandem datur vita intellectiva; sed datur modus habendi vitam intellectivam, & modus habendi vitam vegetativam, & modus habendi vitam sensitivam sine motu locali, & modus tandem habendi eandem vitam cum tali motu: ergo licet vita sit triplex, modus tamen habendi vitam est quadruplex.

§. IV.

Solvuntur Argumenta.

100 **A**RGVITVR primò. Nulium datur animal, cui non conveniat motus lo-

calis, saltem imperfectus, videlicet motus dilatationis, & cōstrictionis: ergo motus localis specialem vivendi modum non constituit, siquidem cum sensitivo convertitur. Patet Consequentia, Quia namque tactivum & gustativum cum sensitivo convertuntur, speciales vivendi modos non constituunt.

101 Respondetur, motum dilatationis, & cōstrictionis non esse motum localem, de quo loquimur in præsentī. In præsentī enim tantum loquimur de motu locali progressivo, & novi loci acquisitivo, penes quem desumitur perfecta participatio sensitivi; siquidem solus hic motus arguit dari in animali potentias sensitivas & apprehensivas rei distantis, & non solum tactum & gustum circa res sibi conjunctas operantes.

102 **A**RGVITVR secundò. Loco-motivum est specialis gradus vivendi, quia denotat sensitivum substantiale participari perfectius, eò quòd participatur ut radicans plures potentias sensitivas; sed ex hac ratione deducitur, vel modos vivendi non esse quatuor, vel plures esse vivendi modos: ergo, &c. Probatur Minor. Nam datur aliquid animal, nempe talpa, cui convenit motus localis, potentia verò visiva non convenit: ergo si juxta diversum modum, quo sensitivum substantiale participatur, diversi dantur vivendi modi, aliud debet vivendi modus superaddi, nempe esse visivum. Patet Consequentia.

tia, Quia ideò sensitivum est diversus modus vivendi à loco-motivo, quia ab illo separatur: ergo si loco-motivum separatur à visivo, diversum etiam ab illo vivendi modum constituet: ac proinde modus vivendi erit quincuplex.

103. Confirmatur. Nam sensitivum indivisibile perfectius participat rationem sensitivi, quam sensitivum divisibile; & tamen diversum vivendi modum non constituit: ergo quamvis loco-motivum perfectius participet ratione sensitivi, quam quod localiter non movetur, nō inde benè colligitur, specialem vivendi modum constituere.

104. Respondetur primò ad Argumentum concessa Majore, negando Minorem. Ad cujus probationem negandum est Antecedens. Quamvis enim vulgò dicatur talpam carere visu, illa tamen adæquare non caret. Quia ut in Logica diximus *lib. 4. quæst. 3. artic. 4. numer. 255.* experientia compertum est, talpam habere oculos, quos illi frustra sapiens natura concessisset, si potentiam ad videndum non haberet. Eos tamen sic habet quibusdam velis obductos, & membranulis coopertos, ut carere oculis videatur. Quod autem talpa sensu visus non careat, expressè docet Philosophus, *lib. 3. de Anima, textu 131.* per hæc verba: *Omnes igitur sensus habentur à non imperfectis, neque orbaris: videtur enim & talpa sub pelle habens oculos.* Philosophum sequitur ibidem D. Thomas,

& rationem assignat, quare oculos sub pelle habeat. Nam cum sub terra conversetur: *Terra* (inquit) *si haberet oculos discopertos, ejus oculos offenderet.*

105. Secundò respondetur juxta communem Solutionem negando Consequentiam. Ad cujus probationem distinguo Antecedens, quia ab illo separatur secundum genericam rationem concedo Antecedens, secundum specificam, nego antecedens & Consequentiam. Modi namque vivendi non numerantur secundum specificam cujuscumque viventis rationem, alias tot essent vivendi modi, quot vivetium species; quod tamen nullus dixit. Sed attenditur secundum generalem quamdam rationem, quæ ita sit in vno, ut non reperiatur in alio. Hoc autem quadrupliciter tantum contingere potest, ut probavimus. Primò in vegetativis, in quibus datur vegetativum sine sensitivo, ut in omnibus plantis. Secundò in sensitivis quæ localiter non movetur, in quibus datur sensitivum sine loco-motivo, ut in omnibus ostreis & conchilijs. Tertiò in loco-motivo sine intellectivo, ut in omnibus brutis, quæ intellectu carent, & progressivè moventur. Ut progressivè autem moveantur, vel quærendo bonum, vel fugiendo malum, per accidens est, quod visu careant: quamvis enim careant visu, possunt per odoratum, conveniens & nocivum apprehendere, illudque localiter se movendo, perquirere, hoc verò

contrario motu declinare. Quamvis ergo talpa non habeat visum, non dantur plures vivendi modi, quàm quatuor assignati.

106 Ad Confirmationem respondetur distinguendo Majorem, perfectiùs participat rationem sensitivi, prout sensitivum radicat specialem operationem, nego Majorem, aliter, transeat Major, & concessa Minore; distinguo Consequens, non bene colligitur specialem vivendi modum constituere, si non participet sensitivum secundum quod est radix specialis operationis, concedo Consequentiam, prout talis operationis est radix, nego Consequentiam. Gradus enim vivendi desumuntur ex magis, minusve perfecta participatione sensitivi radicalis in ordine ad diversas operationes & potentias proximas: num ex diversis operationibus, quas in viventibus observamus, diversos vivendi modos arguimus. Divisibilitas autem & indivisibilitas ex se diversitatem operationum non radican; unde nec diversos vivendi modos constituunt.

§. V.

Tertia Conclusio statuitur.

107 **D**ICENDVM est tertio Genera potentiarum Animæ esse quinque, nimirum vegetativum, sensitivum, loco-motivum, appetitivum, & intellectivum. Conclusio est communis, & expressa Philosophi in

hoc 2. libr. textu 27. sic dicentis: *Potentias autem dicimus vegetativum, sensitivum, appetitivum, motivum secundum locum, intellectivum.* Philosophum sequitur Div. Thomas ibidem lect. 8. & 1. part. quæst. 78. art. 1.

108 Probatur ratione desumpta ex ipso Angelico Præceptore loco citato primæ partis. Nam potentia per actus, & actus per objecta distinguuntur; sed quinque sunt genera objectorum, circa quæ potentia Animæ versantur: ergo genera potentiarum Animæ sunt quinque. Major, & Conseq. constant. Minor autem probatur. Nam objectum potentialium Animæ in triplici tantum est ordine. Primus & minus communis est corpus unitum, & intus susceptum, circa quod Anima vegetativa se nutriendo, & augendo versatur. In secundo ordine est aliud objectum universalius, scilicet corpus sensibile unitum non per seipsum, sed per suam imaginem vel speciem, circa quod versatur potentia sensitiva. Tertius importat objectum universalius adhuc; non enim solum corpus sensibile, sed etiam quodcumque ens prædicto modo unitum importat, & circa hoc versatur potentia intellectiva.

109 Quia verò potentia, tam sensitiva, quàm intellectiva nedum circa sibi conjuncta, verum etiam circa remota & absentia versari possunt, ipsum objectum sensus, aut intellectus habet duplicem aliam rationem terminandi actu. Animæ, quatenus nimirum animalis bonum

in re nõndum est habitum: & hoc dupliciter: vno modo quatenus terminat actum intentionis & desiderij, & secundum talem operationem, & modum objecti constituitur potentia appetitiva. Alio modo qua enis eadem res terminat executionem & acquisitionem finis: & ita constituitur motivum secundum locum. Ad hoc, quippe potentia hæc animalibus datur, ut id, quod sibi bonum, & conveniens apprehendunt, & appetunt, re ipsa adipiscantur, & possideant: ergo quinque sunt genera potentiarum Animæ hoc ordine numeranda, vegetativum scilicet, sensitivum, appetitivum, motivum secundum locum, & intellectivum.

110. Confirmatur. Nam ad distincta genera vitæ radicalis non possunt non subsequi distincta genera vitæ proxima, sicut enim omnis virtus, seu potetia proxima operativa non potest non subsequi ad aliquam radicalem virtutem operandi; ita ad tria genera vitæ radicalis, vegetativum scilicet, sensitivum, & intellectivum, necessario debent subsequi potentia vitales proxima, quarum quælibet cum sua propria radice coarquetur. Sed potentia sensitiva & intellectiva res absentes, & extra se existentes apprehendunt, quas intra se mediis earum speciebus sensibilibus & intelligentibus habent: ergo cum ad quamlibet rem non possit non subsequi aliqua convenientia, vel disconvenientia in subiecto in quo est, necessarium est, quod hujusmo-

di convenientia, vel disconvenientia in speciebus ipsis a sensu, vel intellectu percipiatur: ergo necessarium est etiam, quod detur in animali potentia appetitiva, qua rem apprehensam velit & intendat, vel prosecutivè, si fuerit sibi consona, vel per modum fugæ, si fuerit absconsa: ergo necessaria est etiam potentia loco motiva, ut ad rem sibi convenientem accedat, eamque consequatur, & a disconveniente recedat, eamque resingiat.

111. Ex his omnibus clarè constat, quare Animæ sint tantum tres, gradus vivendi quatuor, genera verò potentiarum quinque. Numerus enim Animarum sumitur ex modo, quo Animæ formas naturales & inanimatas excedunt, ut in prima Conclusionè probavimus. Numerus verò graduum vivendi colligitur ex diversis vivendi modis, quorum unus sine altero reperitur, & quatuor esse ostendimus Conclusionè secundâ. Appetitivum autem diversum vivendi gradum non constituit, eò quod numquam reperitur sine aliis, semper enim cum sensitivo, aut intellectivo conjungitur. Numerus tandè potentiarum Animæ ex objectorū diversitate, circa quæ tales potentia versantur, arguitur, ut in hac tertiâ Conclusionè monstratum est.

112. Advertendum est tamen, ut optimè notat Mag. Bañez in 1. part. quæst. 78. art. 1. Dubio 1. quod sub his quinque generibus potentia-

tiarum multæ aliæ species continentur. Vegetativum enim tres species sub se continet, scilicet nutritivam, augmentativam, & generativam. Nutritiva autem habet alias quatuor sibi deservientes, nimirum attractivam, retentivam, digestivam, & expulzivam. Augmentativa verò nullam sibi deservientem habet. Generativa habet tres vires sibi ministrantes, nempe seminativam, immutativam, formativam.

113 Potentia sensitiva est duplex, exterior scilicet & interior. Sensitiva exterior in quinque dividitur, scilicet in visum, auditum, odoratum, gustum, & tactum. Sensitiva interior, juxta Angelicum Præceptorem, in quatuor dividitur, in sensum videlicet communem, phantasiam, cogitativam seu æstimativam, & memoriam vel reminiscenciam. Potentia motiva secundum locum est duplex, progressiva nimirum, & dilatativa aut constrictiva.

114 Potentia intellectiva est duplex, intellectus scilicet possibilis, & intellectus agens. Potentia appetitiva est etiam duplex, scilicet appetitus intellectivus, & appetitus sensitivus. Appetitus intellectivus est ipsa voluntas & liberum arbitriū, quod eadem est cum voluntate potentia. Appetitus sensitivus est similiter duplex, concupiscibilis nempe, & irascibilis. De quibus omnibus & singulis suis infra locis agemus.

§. VI.

Solvuntur Argumenta.

115 ARGVITVR primò: Genera potentiarum vel sunt tantum tria, vel ad summum sunt quatuor: ergo non sunt quinque. Antecedens probatur primò, Nam potentia in Animabus radicanitur; sed tres tantum dicuntur Animæ radicales: ergo tres dumtaxat dabuntur potentia radicata.

116 Secundò probatur Antecedens, Quoniam ad illud, quod omnibus Animæ potentijs, & rebus est commune, non debet speciale potentia genus deputari; sed appetere, omnibus Animæ potentijs, & rebus est commune, juxta illud Ecclesiastici 40. versu 22. *Gratiam, & speciem desiderabit oculus tuus, & super hæc viridescationes*: ergo potentia appetitiva non debet inter speciale genus potentia computari.

117 Tertiò, Quia sensitivum, & intellectivum nequeunt duo genera, sed unicum tantum constituere, eò quod utrumque sub ratione communi cognoscitivi continetur: ergo, &c. Probatur Antecedens. Ideò appetitivum consequutum ad esse sensitivum non constituit diversum genus cum appetitivo ad esse intellectivum consequuto, quia utrumque sub ratione communi appetitivi continetur, quamvis appetitivum

consequuntur ad intellectivum, appetitivum ad sensitivum consequuntur longè excellat: quamvis ergo cognoscitivum intellectivum perfectius sit cognoscitivo sensitivo, diversum genus non constituent, quia utrumque sub ratione communi cognoscitivi continetur.

118. Quartò. Nam principium localiter se movendi in animalibus est appetitus, vel intellectus, ut docet Philosophus, 3. de Anima, textu 49. dicens: *Utraque hac ergo motiva sunt secundum locum, intellectus, & appetitus*: quem sequitur D. Thomas ibidem lect. 15. ergo potentia loco-motiva indistincta est ab appetitu, & intellectu; & consequenter genera potentialium non sunt quinque.

119. Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est, si quidquam illa convincitur, convinci videtur, in una substantia unum tantum posse accidens radicari; ac proinde ab Anima rationali non posse intellectum, & voluntatem provenire; quod tamen aperte constat esse falsum. Dicimus ergo, quòd sicut multi arboris rami ex una radice prodeunt; sic multæ potentie in vna substantia radicantur.

120. Ad secundam probationem Antecedentis respondetur concessa Maiore, distinguendo Minorem, appetere appetitu innato, concedo Minorem, elicitò, nego Minorem, & consequentiam. Licet enim appetere appetitu innato,

qui à re in proprium bonum inclinante, & propendente non distinguitur, omnibus rebus sit commune; secus verò appetere appetitu elicitò: hoc enim modo appetere, cognitionem boni amati, & appetiti præsupponit. In præsentem autem non loquimur de primo appetitu, sed tantum de secundo: *Et ad huiusmodi appetitum* (ait D. Thomas 1. p. quest. 78. art. 1. ad 3.) *requiritur specialis Anima potentia.*

121. Ad tertiam probationem respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, quia utrumque sub ratione communi appetitivi continetur, & ad rem prout in singulari terminatur, concedo Antecedens aliter, nego Antecedens, & distinguo Consequens, utrumque sub ratione communi cognoscitivi continetur, & ad suum objectum prout in singulari terminatur, nego Consequentiam, appetitivum, & sensitivum terminatur ad rem in singulari, cognoscitivum verò intellectivum terminatur ad rem prout in communi, concedo Consequentiam. Non enim ideò præ se appetitivum sensitivum, & intellectivum diversum appetitivi genus non constituunt, quia utrumque sub ratione communi appetitivi continetur, sed quia ultra hanc convenientiam, conveniunt, etiam in hoc, quòd utrumque ad rem prout in singulari terminatur: hoc quippe est de ratione cujuscunque appetitus. Cognoscitivum autem sensitivum,

& intellectivum, quamvis conveniant in ratione communi cognoscitivi; in hoc tamen distinguuntur, quòd illud ad rem in singulari, hoc verò ad rem in communi terminatur, & ideo appetituum sensitivum, & intellectivum non constituunt duo genera appetitivi, qualiter illa cognoscitivum sensitivum, intellectivumque constituunt.

122 Ad quartam probationem respondetur primò negando Antecedens. Quia valde est in via D. Thomæ probabile potentiam executivam, vel loco motivam à potentia appetitiva, & cognoscitiva distingui. Quod docere videtur ipse Angelicus Doctor *quest. unica de Anima, Art. 13. ad 3.* per hæc verba: *Dicendum quod intellectus, & appetitus movent sicut imperantes motum; sed oportet esse potentiam motivam, quæ motum exequatur, secundum quam scilicet membra sequuntur imperium appetitus, & intellectus, vel sensus.* Juxta quam doctrinam, potentiam loco-motivam speciale genus constituere facillè percipitur, cum à potentia cognoscitiva, & appetitiva distinguatur.

123 Secundò & probabilius respondetur concedendo Antecedens cum eodem D. Thoma loco citato ex 3. *de Anima, Lect. 15.* Nam ipsa potentia cognoscitiva & appetitiva sunt causa effectiva motus in membris externis, quin ad hoc indigeant alia potentia, quæ immediatè eliciat talem

motum: imperium enim intellectus, & appetitus efficax, sunt actiones virtualiter transeuntes externum motum inferentes: quare motus externus non petit novam potentiam, nec habet rationem actionis respectu potentie cognoscitivæ & appetitivæ, sed solum rationem effectus. Quemadmodum enim in Angelo movente Cælum voluntas est principium elicativum motus localis, ut docet D. Thomas 1. *part. quest. 70. art. 3.* sic in animali appetitus est principium elicativum illius motus, quo corpus movetur.

124 Ex hoc autem non inferitur genera potentiarum Animæ non esse quinque: ut enim subtiliter observavit Cajetanus 3. *de Anima, cap. 6.* quamvis distinctio, quæ inter alias potentias datur, sit realis, distinctio tamen, quæ datur inter potentiam appetitivam, & loco motivam non est necessarium quòd sit realis, sed satis est si sit formalis & virtualis secundum diversas rationes, quo modo hujusmodi potentias distinguere certum est: actus enim appetitus ut est inmanens & appetitio objecti correspondet potentie ut est appetitiva: & idè actus ut est virtualiter transiens habensque efficacitatem ad motum in membris externis inferendum, eidè potentie prout executiva est, & loco-motiva correspondet.

125 Nec Actorita D. Thomæ, quæ in prima Solutione refertur, doctrinæ modò traditæ refragatur. Respondetur enim ex ipso 1. *p. 4. 75. art. 3. ad 3.* sic di-

cente: *Alia vis motiva est exequens motum, per quam membra corporis redduntur habilia ad obediendum appetitui: cuius actus non est movere, sed moveri.* Sentit ergo Angelicus Doctor nullam virtutem in membris corporis residere, quæ activè exequatur motum, sed quædam tantum dispositionem, qua habilitentur, ut facilè moveantur. Sed de his hactenus. Qui plura desideret, videat Mag. Bañez in 1. part. quest. 78. art. 1. Dub. 2. in quo utramque Solutionem assignat & probabilem judicat, quamvis secundâ menti Aristotelis & D. Thomæ conformiorem existimet.

126

ARGVITVR secundò. Loco-motivum non distinguitur ab appetitivo, ut docet D. Thomas loco ubi proxime citato: ergo hæc non sunt diversa genera potentiarum.

127

Respondetur distinguendo. Loco-motivum imperans non distinguitur ab appetitivo, concedo Antecedens, loco-motivum exequens motum, nego Antecedens & Consequentiam. Licet enim vis motiva imperans, ab appetitu non distinguatur; potentia tamen exequens motum, quæ necessariò in membris corporis est ponenda, ut ad motum sint apta, distinguitur. Vnde quando aliqua pars corporis remouetur à sua dispositione naturali, appetitui ad motum non obedit, ut docet D. Thomas 1. part. quest. 78. art. 1. ad 4. & secundum hanc rationem loco-motivum diversum genus po-

tentiæ ab appetitivo constituit.

128

ARGVITVR tertio. Quotò essentia sit perfectiores, tanto habent virtutem magis unitam: quare Angeli quò sunt superiores eo per pauciores species & actus intelligunt: ergo saltem Anima rationalis, quæ ceteris Animabus est perfectior, potentias debet habere pauciores.

129

Respondetur distinguendo Antecedens, debet habere virtutem magis unitam respectu ejusdem objecti, concedo Antecedens, respectu plurium, nego Antecedens, & Consequentiam. Cum enim homo plura & perfectiora objecta, quam inferiores aliæ creaturæ percipiat, nihil mirum, quòd plures habeat operationes & potentias. Ratio autem quare in homine plures potentia sint, quam in ceteris animalibus, cum essentia sit perfectioris, est duplex. Prima est, Quia homo est medium quoddam inter Angelos, & bruta, quæ de causa Horizon Mundi nuncupatur: vnde oportet quòd in eo omnes perfectiones creaturarum superiorum, inferiorumque concurrant, ut sic etiam *Mundus privus* appelletur. Secunda ratio est, & præcedenti valde affinis. Quia nimirum homo beatitudinis capax est, cuius non sunt bruta capacia; cum autem beatitudo conveniat Deo & Angelis, si Angelis comparetur homo, ab illis exceditur, eò quòd Angeli per pauciores potentias & operationes beati-

tu-

tudidem consequuntur : Deus vero per suam essentiam est beatus.

130 Si autem inferioribus creaturis comparetur, excedit quidem illas, non tamen in eo, quod per pauciores operationes & potentias suum bonum consequatur, sed in hoc, quod, licet pluribus motibus, consequitur majus bonum, quod illæ nullatenus valent adipisci. Quemadmodum melius est perfectam sanitatem multis remedijs addibitis posse consequi, quam paucis modicam; sed adhuc melius esset paucis remedijs illam consequi, quod Angelis respectu beatitudinis competit: optimum autem nullis indigere remedijs, sed ex seipso perfectam sanitatem, & felicitatem habere, quod Dei solius est proprium.

ARTICVLVS IV.

Quomodo Anima vegetativa in sensitiva, & utraque in rationali contineatur.

§. I.

Quibusdam suppositis, relatisque sententijs, prima Conclusio stabilitur.

131 **P**RO intelligentia huius Difficultatis supponendum est primo, Animam vegetativam aliquammodo in sensitiva, & utranque in intellectiva aliquomodo contineri. Cum enim homo

ex una parte non solum vivat vita intellectiva, sed etiam vegetativa & sensitiva, ut illius operationes manifestant; aliunde vero non possit duplicem simul formam substantialem habere, necessarium est, quod Anima rationalis, quæ est propria illius, sit aliquomodo vegetativa, & sensitiva. Idem de sensitiva respectu vegetativæ dicendum est. Vnde Animam vegetativam in sensitiva, & utramque in intellectiva contineri supponimus, qualiter autem contineantur inquirimus.

132 Secundo supponendum est, unum in alio contineri tripliciter posse contingere: primo modo formaliter tantum; secundo virtualiter tantum; tertio formaliter & eminenter simul. Tunc aliquid in alio formaliter tantum continetur, quando ea duntaxat proprietate, perfectione, aut imperfectione, qua in se est, in alio reperitur: quo modo materia continet formam, calidum calorem, & album albedinem.

133 Tunc vero aliquid virtualiter tantum continetur in altero, quando licet res continens non habeat in se formaliter rem contentam, habet tamen virtutem, à qua possit res contenta procedere: & hoc modo Angelus continet virtualiter discursum; vinum & piper calorem; & omnia semina fructum: Angelus enim sine formali discursu eadem cognoscit, quæ nos per formalem discursum agnoscimus: vinum & piper sine formali calore

calefaciunt : & semina sine formali fructu fructificant.

134 Tum denique aliquid formaliter , & simul eminenter in altero continetur , quando in continente non solum reperitur ratio formalis rei contentæ , sed aliud etiã & superius : quod est contentam rationem reperiri in aliqua forma elevationis. Et hoc modo habitus Theologia est simul practicus & Speculativus , quia a ratione suæ perfectionis ad nullam ex his differentiis coarctatur. Similiter Sapiencia est in Deo formaliter & simul eminenter formaliter quidem , quatenus nimirum Sapiencia secundum rationem propriam importat cognitionem per altissimam causam ; eminenter vero , quia divina Sapiencia non continetur in genere qualitatis , sed est ipsum esse divinũ

135 Tertiò supponendum est , tam Animam vegetativam , quã sensitivam dupliciter posse considerari : primo modo genericè , seu quasi genericè , quatenus scilicet vegetativa dicitur esse principium vegetandi contrahibile vel per differentiam vegetandi tantummodũ , vel per differentiam quæ non solum sit principium vegetandi , sed etiam sentiendi ; Sicut potentia sensitiva potest considerari vel prout est contrahibilis per differentiam sensitivam tantum , vel per differentiam sensitivam & rationalem simul.

136 Secundo modo potest considerari prout vegetativa habet esse contractũ per gradum vegetandi tantum cum exclusionem for-

malitatis sentiendi ; & similiter sensitiva secundum quoddam est contracta per gradum sentiendi cum exclusionem facultatis ratiocinandi. Si hoc autem secundo modo utraque Anima , vegetativa scilicet & sensitiva sumatur , certum est , nec vegetativam in sensitiva , nec viramque in rationali formaliter contineri , bene verò virtualiter. Quamvis enim animal non sit formaliter planta , nec homo sit formaliter leo , ed quoddam quævis species suis proprijs terminis coarctatur ; hoc tamen non obest , quominus una species possit esse alia æquivalenter , & illius habere proprietates. Unde certum est apud omnes Animam vegetativam in sensitiva , & utramque in rationali saltem virtualiter contineri. Quare Difficultas tantum procedit de continentia formali & essentiali. His ergo suppositis.

137 Prima Sententia , quæ tribuitur Cajetano hic cap. 3. & p. quest. 76. art. 4. To. eto in hoc etiam 2. lib. quest. 3. Petro Martinez , & alijs , docet Animam vegetativam , & sensitivam nullo modo formaliter , sed tantum virtualiter in Anima rationali contineri. Secunda Sententia asserit , Animam rationalem nullum tribuere speciale esse vegetativum , aut sensitivum , sed tantum esse novi & altioris generis. Sic Suarez Tract. 3. de Anima , lib. 1. cap. 6. num. 7. & alijs. Tertia Sententia docet gradum genericum vegetandi formaliter eminenter contineri in Anima sensitiva , & gradum genericum vegetan-

tandi & sentiendi, formaliter etiam eminenter in Anima rationali contineri. Hæc Sententia communior est inter Thomistas. Vnde sit.

138 *Prima Conclusio* Anima vegetativa secundum gradum genericum (in quo sensu de continentia Animarum hic loquimur) in sensitiva, & vtraque in rationali formaliter continetur. Probatur primò ex D. Thoma *quest. de Anima art. 11.* sic dicente: *Nulla forma substantialis unitur materie, mediante alia forma substantiali, sed forma perfectior dat materie quidquid dabit forma inferior, & adhuc amplius. Vnde Anima rationalis dat corpori humano quidquid dat Anima sensibilis brutis, & vegetabilis plantis, & ulterius aliquid: & propter hoc ipsa est in homine, & vegetabilis, & sensibilis, & rationalis.* Ex quibus verbis talis deducitur Ratio. Quod non est formaliter tale, non dicitur absolute tale: quo circa quia Deus virtualiter continet hominem, non dicitur absolute homo, nec de illo homo formaliter prædicatur; sed de Anima rationali absolute prædicatur esse vegetabilis & sensibilis: ergo formaliter est vegetabilis & sensibilis.

139. Secundò probatur ratione. Anima rationalis tribuit homini esse vegetativum, & sensitivum formaliter: ergo Anima rationalis est formaliter ut quo vegetativa & sensitiva. Consequentia constat. Antecedens verò probatur primò. Nam cui conveniunt proprietates formales alicujus rei, ipsa

res etiam formaliter convenit; sed homini ratione Animæ rationalis formaliter competunt proprietates vegetandi & sentiendi: ergo ipsa Anima rationalis est formaliter vegetativa & sensitiva. Secundò probatur Antecedens. Quia homini convenit definitio gradus sensitivi, vel Animalis, nimirum esse *vivens sensibilis*, & definitio gradus vegetandi, scilicet esse *animatum nutritibile, & augmentabile*: ergo homo habet esse vegetativum & sensitivum formaliter ut quod: ergo à forma, quæ sit talis formaliter ut quo. Patet Consequentia, Nihil enim est formaliter tale ut quod, nisi à forma, quæ sit formaliter talis ut quo, si, videm constitutum ut quod repugnat absq; constitutivo ut quo.

140. Respondet primò, mixtum habere proprietates ejusdem speciei cū proprietatibus Elementorum; & tamen non est formaliter Elementum: quivis ergo conveniant homini formaliter proprietates vegetativi & sensitivi, non bene inde colligitur esse formaliter vegetativum & sensitivum.

141. Secundò respondebis, non esse necessarium formam habere in se eandem denominationem, quam tribuit composito, & constituto per ipsam. Nam Anima rationalis tribuit homini esse corporeum & materiale; cū tamen ipsa nō sit materialis aut corporea: ergo pariter, quamvis eadem Anima tribuat homini esse formaliter vegetativum & sensitivum ut quod, non ex hoc colligere licet ipsam esse for-

formaliter vegetativam & sensitivam ut *quo*.

142 Sed neutra ex his Solutionibus & Instantijs Rationem nostram enervat. Ad primam enim facie respondetur proprietas Elementorum non ea perfectione in Mixtis reperiri, quæ in ipsis Elementis reperiuntur: in Mixtis enim reperiuntur reductæ & ad mediocritatem reductæ, ut diximus *lib. 1. de Generat. quæst. 8. art. 1. & 2.* In homine verò dantur potentia vegetativæ, & sensitivæ cum omni perfectione debita gradui vegetativo & sensitivo: & ideo in homine formaliter manent potentia vegetativæ & sensitivæ; in Mixtis autem proprietates Elementorum virtualiter tantum perseverant.

143 Ad secundam respondetur negando Majorem. Cujus falsitas inde constat, quia repugnat ali-quod constitutum ut *quod* esse formaliter tale nisi à forma, quæ sit formaliter talis ut *quo*. Et ratio est, Quia cum forma causet per exhibitionem suæ ipsius entitatis, eo modo, quo fuerit in seipsa, constituet: unde si fuerit formaliter talis, constitutum erit formaliter tale; & si fuerit tantum virtualiter talis, constitutum erit tale solum virtualiter: ut constat in sole, qui tantum denominatur virtualiter calidus, quia lux ipsius tantum est virtualiter calida. Quare non potest homo esse formaliter corporeus ut *quod* nisi ab Anima, quæ sit formaliter corporea ut *quo*. Corpo-

reitas enim formalis dupliciter potest in Anima reperiri: vel quia ipsa sit unibilis materiae & constitutiva compositi corporei, quamvis ejus entitas non sit materialis nec in suo esse dependens à corpore: vel quia forma nedum sit constitutiva compositi materialis per unionem sui cum materia, verumetiam ipsa entitas Animæ sit dependens à corpore in suo esse, fieri, & conservari. Licet autem corporeitas formalis secundo hoc modo in Anima rationali non detur, primo tamen reperitur. Per quod patet ad implicitam probationem Majoris.

144 Dices: esse formaliter corporeum, & esse formaliter spirituale sunt prædicata repugnantia: ergo non possunt in unica simul forma conjungi. Sed Anima rationalis est formaliter spiritalis: ergo nequit esse corporea formaliter.

145 Respondetur distinguendo Antecedens, esse corporeum formaliter tantum, concedo Antecedens, formaliter, & eminenter simul, nego Antecedens, & Consequentiam. Quamvis enim illud, quod formaliter tantum est corporeum, cum eo, quod est formaliter spirituale, repugnet; secus tamen quod est corporeum formaliter & eminenter simul; Anima autem rationalis non est corporea tantum formaliter, sed etiam eminenter. Licet enim entitas Animæ sit communicabilis materiae, non tamen est entitativè materialis, eo quod in suo esse à materia non dependet, sed

sed tantum communicativè, quia nimirum potest materiam informare. Hoc autem modo esse aliquid materiale non pugnat.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

146

ARGVITVR primò ex Philosopho hic *text. 31.* docente unam Animam contineri in alia eò modo, quo trigonum in retragono, hoc est, triangulus in quadrangulo continetur: quod etiam docet D. Thomas ibidem *lect. 5.* sed triangulus virtualiter tantum in quadrangulo continetur: ergo juxta mentem Philosophi, & D. Thomæ una Anima virtualiter tantum continetur in altera.

147

Confirmatur ex eodè D. Thomæ 1. P. quæst. 76. art. 4. dicente: *Nulla alia forma substantialis est in homine, nisi sola Anima intellectiva, & ipsa sicut in virtute continet Animam sensitivam & nutritivam, ita virtute continet omnes inferiores formas, & facit ipsa sola quidquid imperfectiores forme in alijs faciunt.* Sentiit igitur D. Thomas Animam sensitivam & vegetativam virtualiter tantum in rationali contineri.

148

Respondetur simul ad Argumentum & Confirmationem, in utroque Testimonio tantum intendere Philosophum & D. Thomam Animam sensitivam & vege-

tativam eo modo in rationali contineri, quo trigonum continetur in retragono, vel triangulus in quadrangulo, seclufa tamen limitatione & restrictione trianguli; hoc autem non est Animam sensitivam & vegetativam non contineri formaliter & eminenter in rationali, sed non contineri formaliter tantum.

149

Nec obest, quòd D. Thomas asserat Animam rationalem in virtute continere Animam sensitivam, & vegetativam.

150

Non, inquam, obest. Per illa namque verba non excludit formalem continentiam: quod facile ex ipso convincitur. Nam *quæst. de Anima, art. 11.* prope finem corporis sic dicit: *Vnde Anima rationalis dat corpori humano quidquid dat Anima sensibilis brutis, vegetabilis plantis, & ulterius aliquid: & propter hoc ipsa est in homine & vegetaviles, & sensibilis, & rationalis.* Si autem Anima rationalis virtualiter tantum vegetativam & sensitivam contineret, ipsa non esset absolute vegetativa & sensitiva: nam quòd virtualiter tantum est tale, non dicitur absolute tale, ut supra num. 138. arguebamus.

151

ARGVITVR Secundo. Genus formaliter & præcisivè sumptum non continet actu formaliter differentias, & differentia formaliter & præcisivè acceptæ non continent formaliter genus, sed excludunt: ergo ratio-
nae formaliter consideratum non
con-

continet formaliter sensibile, nec sensibile vegetabile: ac proinde Anima rationalis formaliter prout talis non est formaliter sensitiva; nec sensitiva est formaliter vegetativa.

152 Respondetur primò negando ultimam Consequentiam. Aliud enim est considerare in Anima rationali ultimam ejus differentiam ut virtualiter distinctam à genere metaphysicè & secundum nostros conceptus: aliud verò denegare ipsi Animæ rationali in quantum tali (physicè tamen consideratæ) rationes graduum superiorum. Primum est verum, secundum autem falsum. Nam sicut implicat entitatem physicam Animæ rationalis prout talis per gradus superiores Prædicamenti non constitui, ita repugnat omnes illos realiter formaliter non includere.

153 Secundò respondetur distinguendo primum Consequens, non continet formaliter sensibile tantum, concedo Consequentiam, sensibile eminenter, nego Consequentiam. Nam differentia atomæ, præcisivè etiam accepta, tantum dicit exclusionem rationis superioris genericæ prout talis. Licet autem sensibile tantum prout est species subalterna animalis non includatur in rationali; prout tamen est sensibile eminenter, includitur: prout sic enim non est ratio generica animalis, sed ratio infima & atomæ hominis.

154

ARGVITVR tertio.
Animam rationalem

continere formaliter sensitivam, & sensitivam formaliter vegetativam continere, idem est, ac rationem formalem unius esse rationem formalem alterius; sed ratio formalis unius Animæ non potest esse ratio formalis alterius, omnes enim Animæ inter se formaliter distinguuntur: ergo non potest una in altera formaliter contineri.

155 Respondetur distinguendo Majorem, est esse unam rationem formalem alterius in adæquatam, concedo Majorem, adæquatam, nego Majorem & sub eadem distinctione Minoris nego Consequentiam, quia ut supra num. 135. & 136. supposuimus, una Anima ut ultimò contracta non continetur formaliter in alia, bene vero quasi genericè sumpta, qualiter nullo modo obstat gradus genericos vegetativi, & sensitivi formaliter eminenter in rationali contineri per modum rationū superiorum Animam rationalem in adæquatè constituentium. Si autem in vegetativo & sensitivo hominis consideretur eminètia formaliter, tunc Anima rationalis non est ejusdem rationis formalis cum Anima vegetativa, & sensitiva, sed est ipsamet ratio formalis constitutiva Animæ rationalis prout specificè ab Animabus alijs distinctæ.

§. III.

Secunda Conclusio stabilitur.

156 **S**ecunda Conclusio. Anima rationalis secundum ultimum sui gradum & atomam differentiam est contractiva, & perfectiva graduum superiorum vegetativi & sensitivi; ac prout inde est formaliter eminenter vegetativa & sensitiva. Et idem dicendum est de Anima sensitiva respectu gradus communis vegetandi.

157 Probatur. Nam Anima rationalis quasi genericè accepta est formaliter vegetativa & sensitiva: ergo etiam secundum suam ultimam differentiam debet esse formaliter vegetativa & sensitiva. Antecedens admittitur à P. Suarez. Consequentia verò probatur. Rationes enim illæ genericę nequeunt non essentialiter contrahi per ultimam differentiam; sed hoc ipso nequeunt non formaliter identificari cum illa: ergo Anima rationalis prout talis formaliter includit rationes formales vegetandi, & sentiendi. Minor, & Consequentia tenent. Major autem non minus certa videtur, Nam alias illa contractio non esset generis per differentiam, nec Animarum divisio esset essentialis, sed tantum accidentalis, & quasi subjecti in accidentia.

158 Confirmatur. Quia gradus genericus vegetandi nequit essentialiter contrahi per differentiam vegetativam tantum, scilicet

per differentiam plantar, quin Anima plantar specialem habeat rationem vegetandi: ergo gradus ipse genericus vegetandi nequit essentialiter contrahi per differentiam sensitivam & rationalem, quin Anima sensitiva & rationalis obineant speciales rationes vegetandi. Antecedens est certum.

159 Consequentia verò probatur, Tum à paritate rationis quę equaliter militat utrobique eum specialis determinataque ratio vegetandi in essentiali contractione rationis communis vegetandi fundetur. Tum etiam, Quia vegetativum ut sic, videlicet vivens, non minus est in potentia, & contrahibile per differentiam plantar, ac per bruti, & hominis differentiam: ergo si ratio formalis vegetandi formaliter reperitur in planta, ut determinata & coarctata ad modum dumtaxat vegetandi, quia essentialiter per differentiam plantar contrahitur; pariter quia eadem ratio communis essentialiter contrahitur per differentiam sensitivam & rationalem, necessariò ad tales differentias debet descendere ratio formalis communis vegetandi, ut determinata, sive per talem rationem vegetandi, quę simul sit ratio formalis sentiendi, sive per eandem rationem vegetandi, quę nedum sit ratio sentiendi, verum etiam ratiozandi.

160 Ex quibus inferes, Animam rationalem reduplicativè, prout rationem formaliter continere gradum vegetandi, & sentiendi

illimitatè, & eminenter. Gradus enim vegetandi magis perfectè, & illimitatè reperitur in Anima bruti & hominis, quàm in planta: & gradus sentiendi magis illimitatè in Anima hominis, quàm in bruti Anima reperitur. Quemadmodum differentia practici cum minore limitatione in habitu Theologiæ, quàm in aliis habitibus inferioribus reperitur; eò quòd in habitu Theologiæ ratio practici, & speculativi conjunguntur, in aliis verò inferioribus habitibus separantur.

§. IV.

Solvantur Argumenta.

161. **A**RGVITVR primò. Ultima differentia Animæ sensitivæ nequit essentialiter gradum communem vegetandi contrahere: ergo non potest esse specialis ratio vegetandi. Probatur Antecedens. Nam differentia contrahentes rationem communem vegetandi, debent sub ordine vegetativo contineri, sicut differentia essentialiter contractiva rationis communis animalis, contineri debent sub ordine sensitivo; atqui differentia atoma Animæ sensitivæ sub ordine vegetativo non continetur, sed ad altiorem ordinem, sensitivum videlicet, elevatur: ergo talis atoma differentia nequit esse essentialiter contractiva rationis communis vegetandi. Patet Consequentia, Alias enim talis

differentia esset constitutiva speciei sensitivæ, & non esset. Esset quidè, ut supponitur: non esset verò, quia esset constitutiva speciei vegetabilis; differentia autem, quæ tam speciem constituit, nequit speciem sensitivam constituere, ut in differentia plantæ cernere licet.

162. Confirmatur. Nam genus subalternum immediatè sub vivente contentum est animal, quod præci è in esse talis per differentiam subalternam sensitivam constituitur: ergo huiusmodi genus in specie atoma constituetur per differentiam atomam, quæ adæquatè transcendat ordinem vegetandi, & supra illum elevetur. Patet Consequentia. Sic enim se habet differentia atoma trahens gradum sentiendi ad speciem atomam, sicut differentia subalterna ejusdem ordinis trahens illum ad speciem subalternam; sed differentia subalterna scilicet ratio sensitivi, ut sic, non est differentia intra ordinem vegetandi, sed supra illum: ergo differentia atoma non erit ratio atoma vegetandi, sed erit adæquate atoma ratio sentiendi.

163. Respondetur ad Argumentum, negando Antecedens. Ad cujus probationem distinguo Majorem, sub ordine vegetativo, ut adæquatè contrahibili, concedo Majorem, ut contrahibili in adæquatè, nego Majorem, & distinguo Minorem, non continetur sub ordine vegetativo formaliter tantum, concedo Minorem, sub ordine vegetativo formaliter,

& eminentialiter simul, nego Minorem, & Consequentiam. Ordo enim vegetativus dupliciter potest considerari: vel ut est talis formaliter tantum; vel ut est talis formaliter & eminenter simul. Sub prima consideratione per differentiam plantæ contrahitur, & illius terminis coercetur: sub secunda verò contrahitur per differentiam sensitivam, & rationalem, quæ ordinem vegetandi transgrediuntur, eò quòd eminenter species vegetandi constituunt. Vnde cum differentia sensitiva (& potiori jure rationalis) sit eminenter vegetativa; & altiore speciem constituit & vegetandi rationem includit.

164. Ad Confirmationem dicendum est, quòd tam differentia subalterna, quam infima ordinis sensitivi adequatè conceptæ includunt rationem formalem vegetandi: atque ideo species infima sensitiva est formaliter eminenter vegetabilis infimè, sicut species subalterna est eminenter vegetabilis subalterne. In qualibet enim ex superioribus differentiis sensitivæ & rationalis respectu ordinis vegetativi ut sic duplex est distinguenda formalitas: alia ut rationem superiorem contrahat; & alia ut illam ad altiore ordinem elevet, & ea ratione, qua contrahit, illi formaliter advenit ea vero, qua elevat, illam continet eminenter.

165. Dices: Ratio formalis differentie atomæ est conceptus omnino simplex: ergo sub ea ratione, qua contrahit rationem ge-

nericam, minimè potest illam includere, alias non esset conceptus simplex, sed compositus ex ratione generica & differentiali; & consequenter non esset differentia, sed species: ergo differentia sensitiva non includit ordinem vegetandi, sed ordinem distinctum, elevationemque constituit.

166. Respondetur distinguendo Antecedens, est conceptus omnino simplex ut formaliter tantum est talis, concedo Antecedens, ut talis est formaliter eminenter, subdistinguo Antecedens, est conceptus omnino simplex per exclusionem compositionis & distinctionis virtualis adæquatæ, Concedo Anteced. inadæquatæ, nego Antecedens, & Conseq. Quamvis enim illa differentia atomæ secundum quòd formaliter tantum est talis; rationem genericam adequatè virtualiter excludat; secundum verò quòd talis est formaliter eminenter, illam implicite involvit, ab eaque tantum inadæquatè distinguitur. Ex hoc autem non inferitur, quòd sit composita qualitas, & non simplex. Quemadmodum habitus Theologiæ simplex qualitas est, licet in illo ratio practici & speculativi adunentur, & penes implacitum solum, & explicium distinguantur.

167. ARGUITUR secundò, & potest esse Replicæ contra præcedentem Solutionem. Differentia Animæ rationalis non includit rationem formalem sentiendi: ergo nec differentia Animæ

sensitivæ rationis non formalem vegetandi. Consequētia constat à paritate rationis. Antec. verò prob. Nam si ratio formalis sensitiva includeretur in differentia Animæ rationalis, talis ratio sensitiva prout in tali differentia specificè à ratione sensitiva bruti differret; hoc autem non est dicendum: ergo differentia Animæ rationalis rationem formalem sentiendi non includit. Major constat, illud enim sensitivum est speciale hominis prout à bruto distinguitur: ergo esset sensitivū à sensitivo bruti distinctum. Minor autē probatur. Nam potentia sensitivæ dimanant à radice sensitiva; sed potentia sensitivæ hominis & bruti sunt ejusdem speciei infimæ & atomæ: ergo radix illarū sensitiva ejusdem etiam speciei infimæ & atomæ debet esse.

168. Confirmatur. Quia si sensitivum atomum hominis specificè à sensitivo bruti differret, necessariò potentia sensitivæ, & atomæ utriusque in genere tantum convenirent, in specie verò differrent; Sicut quia Angeli solūm conveniunt in gradu intellectivo radicali, differunt tamen intra illum specie, idē illorum intellectus & voluntas solūm in genere conveniunt, non tamen in specie; sed potentia sensitivæ hominis, & bruti idem objectum habent, & eodem modo immutantur ab illo, proindeque non solūm in genere, sed etiam in specie conveniunt: ergo nequeunt à potentijs sensitivis specificè dis-

tingi provenire; & consequenter nequit ratio formalis sensitiva intra differentiam Animæ rationalis includi.

169. Respondetur negando Antecedent. Ad cuius probationem concessa Majore, neganda est Minor. Ad probationem distinguo Majorem, in radice sensitiva, ut virtualiter ultimam sui contractionem antevertit, concedo Majorem, ut ultimam sui contractionem præsupponit, nego Majorem, & concessa Minore distinguo Consequens distinctione Majoris, & nego Consequentiam. Itaque differentia specifica provenit sensitivo per contractionem ultimæ differentie Animæ rationalis. Cum autem illæ potentia non emanent ab Anima rationali secundum ultimum sui gradum, sed secundum gradum superiorem, & in radice sub hoc gradu ratio diversificandi non concipitur; nec in potentijs debet specifica differentia reducere: à qualibet enim forma secundum diversos gradus diversi dimanant accidentia, quædam sub gradu corporis, quædam sub gradu mixti: & sic de alijs gradibus discurrendo. Ab Anima igitur rationali secundum gradum sensitivum dimanant potentia sensitivæ, quales sunt quinque sensus externi; & ab ipsa secundum gradum sensitivum, qui simul est rationalis, dimanant potentia ridendi & flendi: ab eademque prout tantum exprimit gradum intellectivum, intellectus

dimanat & voluntas. In Angelis autem intellectus dumtaxat & voluntas radicatur, in ipsis enim vicus tantum gradus intellectualitatis radicalis invenitur: cumque in hoc gradu detur convenientia

solum in genere; & differentia in specie, necesse est potentias radicas huiusmodi convenientia disconvenientiaque gaudere. Per quod constat ad Confirmationem.

QVÆSTIO II.

DE QUIBUSDAM ANIMÆ PROPRIETATIBVS
in communi.

170 **P**ostquam de Anima in communi differuimus. Doctrinæ ordo postulat, ut de quibusdam ejus Proprietatibus ipsi in communi etiam sumptæ convenientibus differamus. Huiusmodi autem Proprietates in duplici sunt differentia: aliæ, quæ convenient Animæ in ordine ad se, ut quod sit divisibilis, vel indivisibilis: aliæ verò, quæ ipsi convenient per ordinem ad materiam: aliæ denique, quæ eidem competunt per ordinem ad objectum, quales sunt ipsæ potentia: de quibus omnibus in hac Quæstione tractabimus. Vnde sit.

ARTICVLVS I.

Verum aliqua Anima sint divisibiles, alia verò indivisibiles?

§. I.

Quibusdam suppositis, relatisque Sententijs, prima Conclusio statuitur.

171 **A**D intelligentiam huius Difficultatis notandum est primò, divisibilitatem

hic non sumi pro divisibilitate radicali, sed proxima, An scilicet omnis Anima per extensionem quantitatis reddatur visibilis & extensa per accidens, vel per aliud.

172 Secundò notandum est Animam non sub conceptu talis, sed sub conceptu corporeæ esse divisibilem, & extensam, quia, quia omnis Anima est principium quantitatis, & constitutiva corporis extensi, quod non habet sub ultimo gradu viventis, sed sub alio gradu superiori, nimirum sub gradu corporis. Dubium ergo est,

An omnis Anima afficiatur forma-
liter extensione quam e usat, sicut
compositum redditur extensum
per quantitatem, quam causat &
recipit: & sicut abedo recep a in
corpore quanto, ab ejus extensio-
ne coëxtenditur? An verò talem
extensionem soli composito tri-
buat, ipsa inextensa remanente?
His igitur prænotatis.

173 Quatuor Sententiæ
in hac Difficultate versantur, duæ
extremæ, & duæ mediæ. *Prima*
extrema Sententia docet omnem
Animam esse divisibilem. *Secunda*
Sententia extrema per oppositum
asserit omnem Animam esse indi-
visibilem. *Tertia* affirmat solam
Animam rationalem indivisibilem
esse, ceteras verò divisibiles. *Quar-*
ta denique tenet non solum Ani-
mam rationalem esse indivisibi-
lem, sed Animas etiam animalium
perfectorum. Sit ergo.

174 *Prima Conclusio.*
Animæ vegetativæ, & Animæ ani-
malium imperfectorum sunt divi-
sibiles proximè. Conclusio hæc est
expressa Philosophi hic textu 20.
& Div. Thomæ ibidem *lett. 4.* Et
probatur, Nam pars vegetativa,
ut ramus ab arbore abscissus vivit,
immò si iterum plantetur, vegeta-
tur & celsat, quod omnino esse
non posset, nisi vegetabilem vitam
conservaret. Similiter pars lacertæ
dissecta vivit, ut experientia con-
stat, siquidem localiter movetur,
& se retrahit si pungatur, quod
evidens signum est habere sen-
sum, proindeque & vitam: ergo

hujusmodi Animæ sunt divisibiles.

175 Respondebis primò,
ex hac experientia Conclusionem
nostram non præpari: posset enim
dici, quod ad separationem vni-
us partis nova in illa vita resultat, si-
cut ad divisionem continui resul-
tant nova in extremis puncta ter-
minantia: ac proinde non Animam
dividi, sed novam vitam absolute
produci.

176 Secundò, Nam
animal habens motum localem est
animal perfectum, ut constat ex
suprà dictis: ergo si ejus Anima est
divisibilis, nullius animalis Anima
erit indivisibilis, & multò minus
Animæ ostrearum, & conchilio-
rum locali motu carentium; & ta-
men horum partes separatæ non
vivunt: ergo nec pars lacertæ se-
parata adhuc pro brevi tempore
vivet: nec ejus motus vitalis erit;
sicut nec motus, quos dare solet
humanum caput abscissum, sunt
vitales.

177 Respondetur ad primum
negando Antecedens. Si namque
pars abscissa est capax novam vi-
tam simpliciter productam habendi,
capax similiter erit præexis-
tentem vitam divisam conservan-
di: idè enim forma ligni est una
in actu, & multiplex in potentia
reducibilis in actum media divi-
sione, quælibet enim ligni pars est
capax habendi illam formam: ergo
si id ipsum in parte animalis abscis-
sa reperitur, talis forma erit etiam
multiplex in potentia reducibilis in
actum media divisione, & conse-
quen-

quenter divisibilis. Non est idem de puncto cōtinuante lineam, quod media divisione destruitur : tunc enim non possunt non hinc inde nova puncta terminantia in extremis separatis resultare.

178 Ad secundum dicendum est, quod perfectio, & imperfectio in ordine sensitivo potest accipi, vel ex entitate sensitiva magis minusve participata, vel ex modo habendi talem entitatem. Quare licet lacertæ, lumbrici, sanguinem sugæ, & his similia magis perfecte entitatem sensitivā participant, modus tamen habendi prædictam entitatem perfectior est in ostreis, & conchilijs, in quibus entitas An. max. perfectiori modo, indivisibiliter nimirum, informat. Bene autem potest inter aliqua dari major perfectio ex parte rei participatæ, & minor ex modo habendi talem rem, ut aperte constat in gratia, & substantia corporea : gratia quippe perfectiori modo entitatem Dei participat, quam prædicta substantia ; & tamen substantia in modo habendi, gratiam excedit, siquidem gratia habet esse ut alteri inhaerens, substantia verò ut per se existens : poterunt ergo quam optime quedam animalia esse alijs perfectiora ex parte rationis participatæ, & minus perfecta in modo participandi talem rationem.

179 Neque id, quod superaditur, obest, Motus enim lacertæ formicæ, colubri, & similia habent appetitum & sensum, ut docet D. Thomas loco ubi supra

citato, & experientia constat ; ubi autem est appetitus, & sensus, non potest non esse vita : motus vero humani capitis abscissi tantum est ab extrinseco, nimirum a spiritibus vitalibus tempore ictus concurrentibus, ut subveniant parti læsæ. Huiusmodi autem spiritus impellunt & conquantunt caput, illudque impulsu suo ad motum sic determinant, ut in virtute eorum etiam post abscissionem moveatur. Quod si aliquando abscissa Martyrum capita non solum sunt visa moveri, sed & humanam vocem emittere, ut sentur de capite D. Pauli tres saltus dedisse, & ter dulcissimum JESU nomen invocasse, dicendum est id non naturaliter, sed supernaturaliter contigisse.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

180 **A**RGVITVR primo. Quælibet Anima, seu vegeta va sit, seu sensitiva est tota in toto, & tota in qualibet parte : ergo neutra est divisibilis, ac proinde Conclusio quoad utramque partem est falsa. Probatur Antecedens, Quia tam in toto, quam in qualibet parte viventis tota viventis essentia salvatur, alias partes non viverent, si totam Animæ essentiam non haberent : ergo quælibet Anima est tota in toto, & tota in qualibet parte.

181 Respondetur distinguendo Antecedens, est tota in

toto, & in tota qualibet parte totalitate essentiali, concedo Antecedens totalitate integrali, nego Antecedens, & Consequentiam. Ad probationem Antecedentis distinguendum est Antecedens tradita distinctione, negandaque Consequentia. Tota enim Anima secundum essentiam considerata est in toto, & tota in qualibet parte, siquidem in qualibet parte viventis salvatur essentia metaphisica Animæ. Nec hoc est speciale in Animabus, sed in qualibet re invenitur, nam essentia rerum sunt indivisibiles: in quo sensu non dicimus Animam vegetativam, aut sensitivam animalium imperfectiorum esse divisibilem, sed tantum integraliter non esse totam in toto, nec totam in qualibet parte.

182: Hoc autem dupliciter potest intelligi. Primò in Sententia asserente substantiam corpoream non habere distinctionem partium antecedenter ad actualem quantitatem: in qua Sententia prædictæ Animæ sunt divisibiles & realiter distinctæ per actualem separationem partium quantitatis: & sic qualibet ex dictis Animabus dum est in composito est una tantum, in potentia tamen est multiplex, quatenus per separationem partium quantitatis realiter potest dividi. Juxta quæ sententia salvatur, quod nulla ex prædictis Animabus est tota in toto, & tota in qualibet parte, per accidens enim per quantitatem extenditur, sicut de albedine in principio Articuli diximus.

183: Quia tamen doctrina hæc difficulter capitur, illamque in Logica, Lib. IV. Quæst. II. Art. II. rejecimus; idè aliter juxta Sententiam oppositam, quam ibi sequuti sumus, respondemus, quod Animæ vegetativæ & Animæ animalium imperfectorum habent partes integrales antecedenter ad quantitatem realiter condistinctas, unde quælibet pars talium Animarum non est integraliter tota in toto, nec tota in qualibet parte; ac proinde est divisibilis, quamvis actualis divisio partium Animæ à quantitate proveniat.

184: **A**RGVITVR secundò, quando lacerta, exempli causa dividitur, non vivit, nec localiter movetur: ergo Animæ animalium imperfectorum sunt indivisibiles. Consequentia constat. Antecedens verò probatur primò. Nā si pars illa divisa viveret, & localiter moveretur, esset in illa phantasia; hoc autem est falsum: ergo pars illa divisa non vivit, nec localiter movetur. Major constat, Quia ut docet Philosophus in hoc libro textu 20. motus localis non potest dari sine appetitu & phantasia: ergo si pars illa divisa viveret, & localiter moveretur, non posset in illa non reperiri phantasia. Minor autem probatur, Nam phantasia habet determinatum organum & situm, in quo resideat, nimirum in cerebro: ergo si pars abscissa sit cauda; v. g. in illa non poterit residere.

185: Secundò probatur Antecedens, Quia si in divisa parte

lacertæ maneret vita, prædicta pars esset animal; hoc autem est falsum: ergo non habet vitam. Major constat. Nam animal est id, quod componitur ex corpore & Anima: ergo si in divisa parte lacertæ esset Anima, talis pars ex corpore & Anima constaretur; ac per consequens esset animal. Minor autem probatur, Quia illa pars non esset in aliqua specie animalis; si enim in aliqua esset, maxime in specie lacertæ; in hac autem esse non potest, quâdoquidem illa pars non est lacerta, sed pars lacertæ: ergo non esset animal. Patet Consequentia, Quodlibet enim animal sub aliqua debet animalis specie contineri.

186 Tertiò probatur Antecedens; Quia si in divisa parte lacertæ maneret vita, posset crescere; & nutrirî; hoc autem experientia cõstat esse falsum: ergo in illa parte non manet vita. Major probatur, Nam, amussim ab ari ore excissus, si iterum plantetur, vel alteri inferatur, nutritur & crescit, quia in ipso est vita vegetativa: ergo pariter si in divisa parte lacertæ manet vita, poterit crescere, & nutrirî.

187 Confirmatur. Nam si lacerta, & quodlibet aliud animal imperfectum in aliqua sui parte pungatur, totum animal contrahitur, & sentit dolorem: ergo signum est, quod Anima, quæ est in toto animali imperfecto, est etiam in qualibet ejus parte; ac proinde indivisibilis erit.

188 Respondetur Ad Argumentum negando Antecedens.

Ad cujus primam probationem distinguo Majorem, esset phantasia imperfecta, concedo Majorem, perfecta, nego Majorem, & distinguo Minorem, non est dicendum habere phantasia perfectam, concedo Minorem, imperfectam, nego Minorem, & Consequentiam. Ad probationem Minoris distinguo Antecedens, phantasia perfecta habet determinatum organum & situm, in quo resideat, concedo Antecedens, imperfecta, nego Antecedens & Consequentiam.

189 Duplex enim datur in animali phantasia: altera perfecta, quæ requiritur ad determinatos motus locales, quales sunt ij, medijs quibus acquirit necessaria ut cõservetur: & hæc in determinata parte residet, nimirum in cerebro, in parte autem divisa animalis imperfecti non datur. Alia verò est imperfecta phantasia, quæ per totum corpus extenditur & datur ad motum localem vagè sumptum: & hæc residet in parte divisa, nec requirit determinatam partem animalis. Quando autem Philosophus docet motum localem non posse dari in animali sine phantasia, loquitur de phantasia perfecta, aut imperfecta.

190 Ad secundam probationem Antecedentis respondeatur primò, negando Minorem. Ad cujus probationem distinguo Majorem, non esset in aliqua specie animalis simpliciter & directè, concedo Majorem, indirectè & reductivè, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

quentiam. Illa enim pars à lacerta separata est animal reductivè ad speciem lacertæ pertinet, quod constat corpore & Anima sensitiva ad speciem lacertæ pertinente.

191. Dices: Quod est simpliciter & directe sub aliquo genere, simpliciter etiam & directe est sub aliqua specie; sed illa pars divisa directe & simpliciter esset sub genere animalis; ergo directe etiam & simpliciter deberet esse sub aliqua specie; & consequenter nulla est assignata solutio.

192. Respondetur negando Majorem, Non enim semper requiritur, quod directe existeret sub aliquo genere, directe etiam sit sub aliqua specie, sed sufficit quod ad illam reducatur. Et ratio est, quia genus determinatur per speciem, & si hæc fuerit perfecta, determinatio generis perfecta erit, & individuum sub tali specie collocatum directe & simpliciter pertinebit ad speciem perfecte determinantem ipsum genus. Si verò genus imperfectè per speciem determinetur, necessarium non est, quod directe sub genere collocatum, directe & simpliciter sit in aliqua specie. Cum autem ratio generica animalis imperfectè determinetur per speciem imperfectam repertam in parte divisa lacertæ; ideo licet hæc sit perfecte sub genere animalis, non sequitur quod illa perfecte & directe sit sub aliqua specie.

Vel potest secundò dici ad prædictam Antecedentis

propositionem, quod illa pars divisa directe pertinet ad speciem lacertæ, licet non sit individuum ita perfectum, sicut illud erat antecedenter ad divisionem. Id autem, quod in prædicta probatione subiungitur, scilicet illam partem non esse lacertam, sed partem lacertæ, nil convincit; postquam enim pars illa est divisa, non est pars, sed totum, quemadmodum pars ligni divisa est quoddam totum, & ante divisionem est pars.

194. Ad tertiam probationem Antecedentis respondetur negando Minorem, ad cuius probationem neganda est causalitas Antecedentis. Causa enim quare ramus abscissus, & plantatus vel insertus crescit & nutritur, non est præcisè quia in ipso sit vita, sed ulterius quia requirit modicam dispositionem organorum ut nutriatur & crescat. Vita verò sensitiva est perfectior; ac per consequens animal illa constans requirit perfectam organizationem, exigit enim stomachum, cor, & alia plura, quæ vegetativa tantum non exposcunt. Quare licet anima sensitiva in parte divisa lacertæ repertatur, v. g. in cauda; quia tamen in tali parte prædicta non dantur organa, non sequitur quod possit crescere & nutrir; unde experimur quod exiguo tempore vivit talis pars.

195. Ex hac doctrina colligitur, quod animalia imperfecta taliter possunt dividi, quod in partibus divisis non remaneat vita sensitiva. Taliter etiam potest arbor-

bor dividi, quod in nulla illius pars, esse plantetur, possit crescere & nutrir. Unde si lacerta v. g. non transverfima sed à capite ad caudam dividatur, in nulla illius parte manet vita, quia omnis organizatio destruitur. Similiter taliter potest abscindi ramus, quod in illo nulla remaneat virtus ut crescat, quamvis plantetur aut inferatur: & ideo videmus plures ramos plantari & inferi, & nonnullos arescere; quod contingit quia taliter præscinduntur ut debita in illis organizatio ad nutritionem requisita destruat.

196 Ad Confirmationem responderi potest primò juxta Sententiam supra relatam, quod in viventi imperfecto actu est una Anima, in potentia tamen est multiplex. Juxta quam Sententiam non est mirum, quod si animal pungatur in una parte, sentiat dolorem totum animal.

197 Secundò & mèlius respondetur, quod licet sint plures partes integrantes Animæ animalis imperfecti, sunt tamen unitæ in composito, quod sufficit, ut dum animal pungitur in una parte, sentiat dolorem totum animal, eò quod malum unius partis est etiam aliquale malum alterius, & totius. Unde Apostolus 1. ad Corin. 12. *Si quid paritur (inquit) animæ membrum, compatiuntur omnia membra.*

§. III.

Statuitur secunda Conclusio.

198 **S**ecunda Conclusio. Anima rationalis & Animæ animalium perfectorum sunt indivisibiles. Conclusio hæc quo ad primam partem est de Fide. Eodem quippe principio quo probatur Animam rationalem esse spiritualem, probatur etiam esse indivisibilem; esse autem spiritualem, salva fide, negari nequit.

199 Quoad secundam verò partem docetur à D. Thoma 1. p. quæst. 76. art. 8. Rationem autem Angelici Præceptoris infra in Solutione ad tertium attingemus. Mò id autem breviter sic probatur. Partes separatæ ab animali perfectò non vivunt, ut experientia constat: ergo Animæ animalium perfectorum non sunt indivisibiles. Patet Consequentia. Ideò namque diximus in præcedenti Conclusionem Animas animalium imperfectorum esse divisibiles, quia earum partes separatæ & divisæ vivunt: ergo è contra si Animæ animalium perfectorum separatæ non vivunt, signum est tales Animas non esse divisibiles.

200 Explicatur. Quando affirmatio est causa adæquata affirmationis, negatio est causa adæquata negationis; sed affirmare quod partes separatæ ab animali imperfecto vivunt, est causa adæquata ad affirmandum illius Ani-

mam

man esse divisibilem: ergo negare quod partes separatæ ab animali perfectio non vivunt, erit causa adequata ad negandum Animas animalium perfectiorum esse divisibiles; ac proinde dicendum est tales Animas esse indivisibiles.

S. IV.

Solvuntur Argumenta.

201

ARGVITVR primò contra secundam partē Conclusionis, in qua est aliqua difficultas. Pars divisa ab animali perfectio vivit; ergo animæ animalium perfectiorum non sunt indivisibiles. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Nam si ab homine v. g. abscindantur aures, & modico transacto tempore ipsi cum sanguine uniantur, vivunt; sed hoc fieri omnino non posset, nisi vitam haberent separatæ, à privatione enim ad habitum non est naturaliter regressus: ergo pars divisa ab animali perfectio vivit.

202

Confirmatur. Ex eò namque supra probavimus Animā vegetativā esse divisibilem quia ramus ab arbore excissus & plantatus vivit, quod esse non posset, si semel abscissus vitam perderet, alias à privatione ad habitum posset dari naturaliter regressus; sed hæc eadem ratio militat in aure abscissa: ergo vitam per separationem non amittit.

203

Respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem

neganda est Minor, quam imbibita probatio non convincit. Licet enim quando destruitur totum compositum, non possit dari regressus per naturam de privatione ad habitum; sicut cum destruitur equus, non datur vires in natura, ut eadem forma equi iterum materiæ uniatur, quia totaliter destructa supponitur, quòd verò non destruitur totum compositum, dari potest prædictus regressus, eò quòd in illo remanet virtus ad reunendum sibi quòd deperdidit; homo autem non corumpitur per hoc quòd illius aures abscindantur: & ideo possunt illi præcissæ aures reuniri, & vita, quā amiserant, reparari. ¶ Et quidem si aliquid Argumentum convinceret, convinceret utique Animam rationalem esse divisibilem. Cum enim in homine, præter Animam rationalem, alia substantialis forma non detur, necessarium est, quòd si aliqua in illo est forma divisibilis, divisibilis sit Anima rationalis; hoc autem est falsum, nec ab Adversariis intentum.

204

Ad Confirmationem respondetur negando Minorem. Ratio enim, qua supra probavimus, ramum ab arbore excissum vivere, consistit in hoc, quòd plantatus in terra vivit, siquidem crescit & nutritur, ut experientia constat: quod tamen contingere non posset, si per separationem vitam perderet, eò quòd de privatione ad habitum non datur naturaliter regressus. Et insuper, quia in ipso ramo, cum sit pars, non est virtus

et iterum vitam acquirat, & illam per separationem perdidisset: quod in casu Argumenti non evenit; si quidem in homine remanet virtus ad abscissam auream vincendam.

205

ARGVITVR secundò. Anima animalis perfecti, leonis v. g. nequit esse tota in toto, & tota in qualibet parte: ergo est divisibilis. Probatur Antecedens primò, Nam ex opposito sequeretur. Tum quòd Anima leonis non distingueretur ab Anima rationali, si quidem esse totam in toto, & totam in qualibet parte utriusque Animæ conveniret. Tum etiam, quia non distingueretur à modo, quo Christus Dominus est in Sacramento Eucharistiæ, ubi totus fit in toto, & totus in qualibet parte, qui idem modus Animæ etiam leonis competere: ergo Anima animalis perfecti non est tota in toto, & tota in qualibet parte.

206

Secundò probatur Antecedens, Nam substantia corporea intra proprium substantiæ genus habet partes integrales realiter condistinctas, aut in Logica diximus; sed Anima leonis est substantia corporea: ergo intra proprium substantiæ genus habet partes realiter condistinctas. Sed hoc ipso nequit esse tota in toto, & tota in qualibet parte: ergo &c.

207

Confirmatur primò, Corporeum nequit esse indivisibile; sed Animæ animalium perfectorum sunt corporeæ: ergo nequeunt esse indivisibiles. Probatur Major. Nam corporeum in

hoc ab spiritali distinguitur, quòd hoc cum non possit habere quantitatem, est inextensum & indivisibile; illud verò quia est capax quantitatis, per illam potest extendi; ac proinde est divisibile.

208

Confirmatur secundò. Quantitas, sicut & quodlibet aliud accidens, non recipitur immediate in materia prima, sed in toto composito, ut ex Libris de Generatione supponimus: ergo quantitas communicat suum effectum formalem omni parti totius; ac proinde debet illà communicare Animæ corporeæ animalis perfecti. Sed effectus formalis quantitatis est extendere partem substantiæ corporeæ: ergo Anima animalis perfecti per quantitatem extenditur; ac proinde est divisibilis.

209

Respondetur ad Argumentum negando Antecedens. Ad cuius primam probationem responderetur negando utramque Sequelam. Ex eo namque quòd Anima animalis perfecti sit tota in toto, & tota in qualibet parte, non sequitur esse idem cum Anima rationali: hæc enim est tota in toto, & tota in qualibet parte sine dependentia à materia in operationibus principalibus; illa verò in omni operatione est à materia dependens. Neque sequitur, ipsam eodem modo esse in toto, ac corpus Christi Domini est in Eucharistiæ Sacramento: quia corpus Christi miraculose est totum in tota Hostia, & totum in qualibet ejus parte. Cum enim

enim corpus ratione quantitatis habeat extensionem in ordine ad locum, ratione cuius non est totum in toto loco, & totum in qualibet parte loci, sed totum in toto, & pars in parte; hæc autem extensio in corpore Christi impediatur; consequenter quod sit totum in toto, & totum in qualibet parte, est miraculum. Quod verò Anima animalis perfecti sit tota in toto, & tota in qualibet parte, nullum miraculum est. Licet enim sit corporea, non tamen est corpus petens extensionem & divisibilitatem habere.

210 Ad secundam probationem respondetur negando maiorem universaliter intellectam de omni substantia corporea. Nam sola illa potest habere partes intra proprium substantiæ genus realiter distinctas, quæ capax fuerit ut per quantitatem extendatur; Anima autem animalis perfecti huiusmodi capacitatem non habet; unde non habet partes integrales, sed tam essentialiter, quam integraliter est tota in toto, & tota in qualibet parte.

211 Ad primam Confirmationem respondetur negando Maiorem, quæ falsificatur in puncto indivisibili continuate partes sine, quod tamen est corporeum. Ad probationem autem negandum est Antecedens, Spirituale namque non distinguitur à corporeo per hoc quod illud sit inextensum per quantitatem, hoc autem per illam extendatur; sed per, hoc quod spi-

rituale est independentes à materia in operando, corporeum verò à materia in operando dependet. Unde quamvis Anima animalis perfecti corporea sit, minimè inferitur, quod debeat per quantitatem extendi.

212 Ad secundam Confirmationem respondetur concessio Antecedenti, distinguendo Consequens, communicatum suum effectum formalem omni parti capaci effectus, concedo Consequentiam, incapaci, nego Consequentiam. Forma enim recepta in subiecto tantum communicat suum effectum formale parti capaci talis effectus, non verò parti incapaci; Sicut relatio unionis, quam dicit materia ad formam recipitur in toto composito; & tamen effectum formalem referendi non tribuit formæ, nam forma per aliam relationem refertur ad materiam. Cum autem Anima animalis perfecti incapax sit extensionis, quæ est effectus formalis quantitatis, ut infra videbimus; hinc fit, quod licet quantitas recipiatur in toto composito, non sequitur, quod talis Anima per quantitatem extendatur.

213 ARGVITVR tertio. Ex eo juxta Angelicū Præceptorem loco ubi supra relato Anima animalis perfecti indivisibilis esset, quia diverso modo comparatur ad totum & ad partes, quatenus scilicet respicit totū primò & per se & ut proprium & proportionatū perfectibile, partes verò respicit secundario; sed hæc ratio non pro-

probat; ergo vel Conclusio nostra est falsa, vel ratio D. Thom. non est efficax. Probatur Minor. Si namque prædicta ratio indivisibilitatem Animæ animalis perfecti convinceret, convinceret etiam indivisibilitatem Animæ animalis imperfecti; hoc autem non convincit, alias falsa esset prima Conclusio: ergo neque convincit illud. probatur. Major, Nam Anima animalis imperfecti diverso modo ad totum, & ad partes comparatur, illud enim respicit per se primò ut proprium & proportionatum perfectibile, has verò tantum respicit secundariò: ergo si prædicta ratio convincit indivisibilitatem Animæ animalis perfecti, idem etiam de Anima animalis imperfecti æquè convincet.

214 Pro Solutione hujus Argumenti, & intelligentia Rationis D. Thomæ notandum est, triplex esse genus formarum. Primum est earum, quæ cum omnimodâ æqualitate respiciunt totum, & partes; sicut forma ignis, & aquæ: hujusmodi namque formæ omninò æqualiter respiciunt totum & partes, tam enim toti, quàm partibus forma ignis, & aquæ dominantur; unde respectu harum formarum non solum totum, sed etiam partes sunt proprium & proportionatum perfectibile. Secundum genus formarum est earum, quæ omninò inæqualiter respiciunt totum, & partes, taliter nimirum quod totum sit primum & proportionatum perfectibile ab ipsis: quælibet verò pars, neque per se, neque per accidens

possit esse primum perfectibile, quia in nulla parte à toto separata possunt conservari tale formæ: & hujusmodi sunt Animæ animalium perfectiorum.

215 Tertium genus formarum est earum, quæ medio quodam modo se habent, respiciunt enim partim æqualiter, & partim inæqualiter totum & partes, sicut animæ animalium imperfectiorum, quæ partim æqualiter respiciunt totum & partes, siquidem totum inspicunt ut proprium perfectibile, in quo conservantur, & similiter partes; nam ut vidimus in prima Conclusionem, in parte à toto separata conservantur. Quia tamen non ita perfecte conservantur in partibus ac in toto, ideo non omninò æqualiter partes, totumque respiciunt.

216 Quando igitur probat D. Thomas Animam animalis perfecti esse indivisibilem, quia diverso modo comparatur ad totum & ad partes, intelligi debet juxta exemplum earum formarum secundigenis, quod scilicet Anima animalis perfecti respicit totum primò & per se ut proprium perfectibile; partes verò tantum secundariò, taliter nimirum, quod nunquam possint inspicere partem ut proprium subiectum perfectibile; in quo tales formæ conservantur. Ex quibus.

217 Ad Argumentum in forma responderetur concessa Majori juxta doctrinam traditam, & negando Minorem. Ad cujus probationem neganda est etiam Major.

Ad probationem distinguo Antecedens, Anima animalis imperfecti modo omnino diverso ad totum, & ad partes comparatur, nego Antecedens, partim diverso modo, & partim eodem, vel partim æquali, & partim inæquali, concedo Antecedens, & nego Consequentiam.

218 Sed contra hanc Solutionem obijciat: primò Si juxta traditam doctrinam deberet intelligi ratio D. Thomæ, committeretur in illa fallacia petitionis principij; hoc autem de tanto Doctore dici æquit: ergo prædicta explicatio nulla est. Probatur Major. Nam intentum D. Thomæ in illa ratione est, Animam animalis perfecti esse indivisibilem non potentem conservari in parte divisa; sed ad hoc probandum, juxta traditam explicationem, assumit pro principio, quod talis Anima inæqualiter respicit totum & partes per hoc, quod in nulla parte divisa potest conservari: ergo assumit Angelicus Doctor pro principio id ipsum quod probare intendit; proindeque committit fallaciam petitionis principij.

219 Secundò obijciat. Ad huc ratione D. Thomæ prout à nobis exponitur intellecta, indivisibilitas Animæ animalis perfecti non probatur: ergo prædicta ratio nulla est. Probatur Antecedens. Forma aquæ v. g. reperta in corpore habente terminum intrinsecum parvitatæ (eam nimirum quantitatem, sub qua potest conservari, & sub

minore non potest) est extensa per se totam quantitatem; & tamen si dividatur, in parte illa, in qua dividitur, non potest conservari: ergo ex eo, quod Anima animalis perfecti non conservetur in parte divisa, non inferitur, quod dum est in toto, non sit per quantitatem extensa; ac proinde divisibilis.

220 Ad primam Objectionem responderetur negando Majorem. Ad cujus probationem dicendum est, quod D. Thomas in prædicto Articulo explicat Animam animalis perfecti diversimodè ad totum & ad partes comparari taliter, quod in nulla parte separata conservari possit, eò quod talis Anima est actus corporis perfectè organici; certum quippè est animalia perfectiora perfectiorem organizationem exigere, quam animalia imperfecta; in nulla autem parte separata perfecta organizatio reperitur: idèque in nulla potest conservari. Vnde non committit fallaciam petitionis principij, nec id ipsum, quod probare intendit, assumit ad probandum: nam tale principium cum prædicta explicatione omnino certum est & supponendum; proindeque non probandum.

221 Ad secundam Objectionem dicendum est, formam aquæ inventam in minima quantitate non posse dividi ita ut in qualibet parte separata conservetur. Quia tamen si esset in majori parte, posset in parte separata conservari; non inferitur quod talis forma sit

extensa per quantitatem, licet quantitas sit minima. Anima autem animalis perfecti nunquam potest conservari in parte divisa: ac per consequens non est eadem utriusque ratio.

222

ARGVITVR quarto. Operationes animalium perfectorum sunt extensæ, & divisibiles, medijs quippe organis corporalibus, & extensis exercentur: ergo etiam earum Animæ erunt divisibiles & extensæ. Consequentia probatur primò. Ex eo namque quod operationes Animæ rationalis provt intellectiva est, sunt omnino indivisibiles, & inextensæ, probatur, quod ipsa etiam Anima rationalis sit inextensa, & indivisibilis: ergo è contrà, ex eo, quod operationes animalium perfectorum sunt divisibiles & extensæ, & medio organo corporeo elicitæ, rectè probabitur tales Animas esse divisibiles, & extensas.

223 Secundo probatur Consequentia. Modus operandi debet esse juxta modum essendi, cum ad esse sequatur operari: ergo si operari animalium perfectorum est extensum, & divisibile, eorum Animæ debent esse divisibiles & extensæ.

224 Confirmatur primò. Anima animalis perfecti recipitur in materia prima divisibili & habente intra proprium substantiæ genus partes integraes: ergo ipsa etiam Anima debet esse divisibilis & habere intra proprium genus similes partes. Patet Consequentia. Quia unumquodque recipitur ad modum

recipientis, debetque receptum proportionari recipienti: ergo si materia, quæ recipit, est divisibilis, divisibilis debet esse forma recepta.

225

Confirmatur secundo. Quia quando animal perfectum nutritur, nova pars formæ educitur ex nova parte materiæ: ergo forma, vel anima animalis perfecti habet plures partes, quæ per diversas actiones nutritivas educuntur ex potentia diversarum partium materiæ; ac proinde erit divisibilis. Probatur Antecedens. Nam actio nutritiva nō est actio purè unitiva, sed educitiva & productiva; atqui non potest educere, vel producere totā formam aut Animā, cum hæc per generationem producta supponatur: ergo novam partem formæ, vel Animæ educit & producit.

226

Respondetur ad Argumentum negando Consequentiam. Nam Anima animalis perfecti in genere Animæ sensitivæ est supremæ: idèdque licet debeat in esse, fieri, & conservari à materia, & ejus opera medio organo corporeo exerceantur; aliquomodo tamen in modo operandi supra materiam elevatur, & aliquantulum accedit ad Animam rationalem, quæ est supra materiā in linea perfectissima Animæ. Unde ob hanc perfectionem, participat quod sit indivisibilis, licet non ita perfecte, ac Anima rationalis.

227

Ad primam probationem Consequentia respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Et ratio disparitatis

tis est, quia operationem esse inextensam, & indivisibilem est maxima, perfectio operationis, quæ de causa petit principium indivisibile, & inextensum, operatio nâque non potest excedere suum principium radicale. Quare ex indivisibilitate operationis Animæ rationalis, quæ est principium radicale, ejus indivisibilitas rectè infertur. Quod verò operatio animalis perfecti sit extensa & divisibilis, est imperfectio. Vnde non sequitur ipsam Animam divisibilem esse, eò quod principium debet esse perfectius operatione.

228 Ad secundam probationem Consequentia respondetur distinguendo Antecedens, debet esse juxta modum essendi quoad omnia, nego Antecedens, quoad aliquid, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Modus enim operandi animalis perfecti quantum ad aliquid est conformis modo essendi Animæ, nimirum in hoc, quod sicut Anima in suo esse & conservari dependet à materia, ita similiter operatio non tamen conformatur quoad omnia, quia cum ipsa sit principium radicale, est perfectior operatione, ac per consequens est inextensa & indivisibilis, quamvis operatio, quæ ab ipsa procedit, sit divisibilis, & extensa.

229 Ad primam confirmationem responderetur negando Antecedens. Ad probationem distinguo Antecedens, unumquodque recipitur ad modum recipientis, debet

que receptum proportionari recipienti in his, quæ formæ receptæ non repugnant, concedo Antecedens, in ijs, quæ repugnant tali formæ, nego Antecedens, & Consequentiam. Forma namque recepta ad modum est subjecti, in quo recipitur quantum ad ea, quæ ipsi formæ non repugnant, non verò quantum ad ea, quæ repugnant tali formæ. Quemadmodum lumen gloriæ; v. g. recipitur in homine, qui peccabilis est, & tamen ipsum lumen non redditur peccabile, hoc enim illi repugnat: quod posset pluribus alijs exemplis declarari, Cum autem repugnet Animæ animalis perfecti esse divisibilem & extensam, ut constat ex suprà dictis; consequens est, quod licet recipiatur in materia divisibili, & habente partes integrales; non ideo infertur ipsam Animam esse etiam divisibilem & similes partes habere.

230 Ad secundam confirmationem respondetur negando Antecedens. Ad cujus probationem nego Majorem. Nam actio nutritiva in animali perfecto, nec producit, nec educit novam partem formæ, sed tantum vnit novam partem alimenti cum ipsa Anima, quæ in ipso vivente existit. ¶ Et quidem si aliquid utraque confirmatio probaret, probaret utique Animam etiam rationalem esse divisibilem, ut easdem Confirmationes ad id persuadendum obijcienti constabit; hoc autem non convincunt; ergo neque persuadent quod intendunt.

ARTICVLVS II.

Quenam viventis partes informantur Anima vt præstante, gradum vitæ.

§. I.

Duplex Conclusio statuitur.

131 **P** *PRIMA Conclusio.* Caro & nervi informantur Anima vt sensitiva, dentes verò, & alia ossa informantur ipsa tantum vt vegetativa. Conclusio hæc quoad utramque partem est communis: & quoad primam facile probatur, Nam si animal pungatur in carne, vel in nervis, sentit dolorem, vt experientia constat; sed dolor est actus Animæ sensitivæ: ergo caro, & nervi informantur Anima vt sensitiva.

232 Quoad secundam verò partem sic probatur. Quia dentibus convenit augeri ab intrinseco, & per intus sumptionem) quod idem de alijs ossibus est dicendū) ex alia verò parte dolorem nō percipiunt: ergo non Anima vt sensitiva, sed vt vegetativa tantum informantur.

233 Respondebis, dentes etiam sentire dolorem, immò illorum dolor est vehementissimus inter omnes, vt ipsa experientia comprobatur: ergo nedum informantur Anima vegetativa, verumetiam sensitiva.

234 Sed contra est. Nam dentes non sunt qui sentium dolorem

sed caro illis propinqua est, quæ dolorem sentit; unde in illis tantum est vita vegetativa, non autem sensitiva.

235 Replicabis, Nam eodem modo posset dici de nervis, quod nimirū ipsi non sentiunt dolorem, sed caro illis proxima est, quæ dolorem sentit; hoc autem est contra primam partem Conclusionis: ergo tradita Solutio non subsistit.

236 Respondetur tamen traditam Solutionē esse veram, quam Replica adducta non infringit; experientia quippè compertum est, quòd si animal pungatur in nervis, intensum dolorem percipit, quod signum evidens est non solum in carne ipsis propinqua, sed etiam in ipsis vitam sensitivam residere. Hoc autem in dentibus non contingit: nam vt quotidiana experientia comprobatur, foramina in ipsis sunt, quin nullum dolorem sentiant, quod tamen minimè contingeret, si sensitiva vita pollerent.

237 *Secunda Conclusio.* Capilli, & ungues informantur Anima tantum, vt vegetativa. Conclusio hæc etiam est communis Et probatur, *Tum*, quia capilli, & ungues ab intrinseco nutriuntur, & augentur: ergo habent vitam; sed non sensitivam ergo vegetativam. *Tum* etiam, quia partes pertinentes ad integritatem, & pulchritudinem viventis informantur Anima, vt triluente gradum vitæ, quæ de causa folia arboris informantur Anima vegetativa, quia pertinent ad pulchritudinem arboris; sed etiam capilli & ungues

pertinent ad pulchritudinem animalis : ergo informantur Anima, vt tribuente gradum vitæ, nimirum vegetativæ.

238 Sed contra hanc Conclusionem Argues primò. Si capilli in homine informantur Anima rationali vt tribuente gradum vitæ vegetativæ, in Christo Dño sic etiã informantur; hoc autẽ est falsum: ergo nõ vivunt vita vegetativa, nec Anima vt vegetativa informantur. Maj. & Conseq. constant. Min. autẽ probatur. Nam si capilli Christi Dñi informantur Anima ejus rationali vt illis tribuente gradũ vitæ, essent hypostaticè vniti Verbo divino; sed hoc est falsum: ergo non informantur Anima rationali vt illis tribuente gradum vitæ. Probatur Minor, Quia si essent hypostaticè vniti Verbo divino, quãdo per abscessionem separentur à Christo Domino, ipsum Verbum Divinũ maneret illis vniũ, juxta commune illud Axioma: *Quod semel assumpsit, nunquam dimissit*; sed quando separabantur à Christo, Verbum divinum ipsis vnitum non manebat, vt constat: ergo Verbo divino hypostaticè vniti non fuerunt.

239 Respondetur negando Minorem. Ad probationem neganda est etiã Minor. Ad cujus probationem respondetur, quòd illud Theologorum Axioma debet intelligi de partibus principalibus Christi Domini, non verò de partibus minus principalibus, quales sunt capilli. Vnde capilli erant vniti Verbo divino, dum erant in ipso

Christo non verò quando ab ipso fuerunt separati.

240 Argues secundò. Capilli in animali ab intrinseco non augentur: ergo dum sunt in ipso, Anima vegetativa non vivunt. Probatur Antecedens. Tum, nam quidquid augetur ab intrinseco, crescit secundum omnem dimensionem, scilicet secundum longitudinem, latitudinem & profunditatem, vt docet Philosophus hic, textu 4. & experientia constat; sed capilli non augentur secundum omnem dimensionem, sed tantum secundum vnam, scilicet secundum longitudinem: ergo eorum augmentum non est ab intrinseco. Tum etiam, quia experimur, capillos crescere in animali mortuo: ergo signũ est, quod dum sunt vniti viventi, eorum augmentum non est ab intrinseco. Patet Consequentia, Quia nihil amplius videtur habere eorum augmentum quando sunt coniuncti viventi, ac quando sunt mortuo coniuncti: ergo, &c.

241 Respondetur negando Antecedens. Ad cujus primam probationem dupliciter potest responderi: primò concedendo absolute Majorem, & negando Minore. Quia etiam capilli augentur secundum omnem dimensionem, & nõ solum secundum longitudinem: siquidem aliquam in se grossitiem & latitudinem habent, quamvis minimam, ad decorem enim animalis pertinet quòd capilli sint subtiles. Secundò respondetur distinguendo Majorem, quidquid augetur ab intrinseco,

& est pars animalis præcipua, debet crescere secundum omnem dimensionem concedo Majorem, quod est pars minus principali, vt capilli, nego Majorem; & admissa Minore, nego Consequentiam. Ad secundam probationem Antecedentis concessio Antecedenti de incremento capillorum ab extrinseco, nego Consequentiam. Ad cuius probationem negandum est Antecedens. Nam capilli in animali mortuo augentur tantum ab extrinseco, vel ob nimiam humiditatem, vel ob aliam prædominantem qualitatem non tamen ab intrinseco per hoc, quod Anima vegetativa informetur, cuius oppositum quando sunt in animali vivo contingit.

§. II.

Duplex alia Conclusio stabilitur.

242. **TERTIA Conclusio.** Semen, & lac dum sunt in animali vivunt vita vegetativa, & Anima vt vegetativa informantur. Oppositum huius Conclusioni satis probabiliter docent plures Discipuli Div. Thomæ. Notra tamen Conclusio probatur primo ex ipso Angelico Præceptore in 2. dist. 30. quæst. 2. artic. 2. ad 2. *Sanguis enim (inquit) aliquo modo dicitur esse de substantia generantis, & multo amplius semen, quod est ad ulteriorem digestionem perductum.*

243. Secundò probatur Conclusio quoad primam partem Nam

semen arboris, quod multoties est factus, dum est vnitum ipsi arbori, vivit vita vegetativa, siquidem ab intrinseco crescit, & nutritur: ergo potiori ratione semen animalis, quod semen arboris longè excedit, vivet etiam vita vegetativa.

244. Tertiò probatur quoad eandem secundam partem. Semen enim in animali est principium, saltem instrumentale, actionis vitalis generativæ: ergo in se debet esse vitale, & vivere vita saltem vegetativa.

245. Quarto probatur Conclusio quoad secundam partem. Nam vt in sequenti conclusione videbimus sanguis animalis vivit vita vegetativa: ergo eodem etiam vitæ lac vivit. Probatur Consequentia. Calor enim naturalis ita laborat vt acquirat sanguinem sicut vt lac acquirat, & sicut sanguis ab intrinseco augetur medio intrinseco calore viventis, ita similiter, & lac: ergo non est ratio cur vita vegetativa lacti negetur, si semel sanguini concedatur.

246. Contra hanc tamen Conclusionem Obijcies primo. Quando partes animalis, quæ ipsi conjunctæ vivunt, radicibus separantur, animal ipsum dolorem sentit, quapropter experimur, quod si nervi, ossa, ungues, & capilli evellantur, intentus sentitur dolor; at quando ab animali lac separatur, aut semen, nullo modo sentitur dolor, sed potius delectatio: signum igitur est, quod lac, &

semen vita vegetativa nō gaudet.

247 Respondetur primò concessa Majore, negando Minorem. Nam etiam in decisione lactis, & seminis nonnullus sentitur dolor. Et ratio est, *Tum* quia omne agens in agendo repaetur. Tum etiam, experientia namque compertum est quòd animal in prædicta decisione maxime debilitatur, & languescit, quod minimè contingeret, si id, quod separatur, aliqua vita non informaretur.

248 Secundò respondetur distinguendo Majorem, si partes, quæ separantur, ad conservationem ipsius animalis attineant, concedo Majorem, si pertineant ad conservationem speciei, nego Majorem, & admissa Minore, nego Consequentiam. Nam aliqua partes sunt in animali, quæ pertinent ad conservationem ipsius, ut est quoddam individuum in se, & sine ordine ad alterum: & hujusmodi sunt partes illæ, quæ in Objectione recensentur; quando autem istæ radiciter evelluntur, necessarium est, quòd animal, à quo separantur, dolorem sentiat, hoc enim tendit ad destructionem illius.

249 Aliæ verò sunt partes, quæ pertinent ad conservationem speciei, vel alterius individui: & hujusmodi sunt semen, & lac: semen quippè ex natura sua ad speciei conservationem ordinatur, nam medio illo vnum animal aliud generat, ut species, quæ in vno individuo corrumpitur, in altero conservetur: lac verò deservit ad ani-

malium genus procreandum, quare per separationem harum partium nullus sentitur dolor, sed potius delectatio, eò quòd in animali non solum datur naturalis inclinatio ad aliud sibi simile producendum, sed etiam ad illud, quod semel produxit, conservandum: in eo autem, ad quod naturalis inclinatio datur, dolor non sentitur: unde quando effunditur lac aut semen, nullum percipit animal dolorem.

250 Obijces secundò, & est Replica contra præcedentem Solutionem. Ea tantum in animali essentialiter vivunt, quæ ad illius integritatem pertinent; sed semen, & lac non pertinent ad integritatem animalis: ergo non vivunt. Probatur Minor, *Tum*, quia in pueris, & puellis non datur semen, neque lac; at darentur, si ad animalis integritatem pertinerent: ergo non pertinent ad integritatem animalis. *Tum* etiam, nam licet pertineant ad integritatem animalis in ordine ad conservandam speciem, vel alterum individuum, non tamen pertinent ad integritatem proprii individui in ordine ad seipsum; sed ea tantum, quæ pertinent ad integritatem individui in ordine ad seipsum, gaudent vita: ergo semen, & lac nequaquam vivunt.

251 Respondetur distinguendo Minorem: semen, & lac non pertinent ad integritatem animalis in se, concedo Minorem, in ordine ad conservandam speciem, vel al-

rerum individuum, nego Minor. & Consequentiam. Ad primam probationem Minoris neganda est Minor. Semen enim, & lac pertinent ad integritatem animalis in determinato tempore, & non in omni; sicut posse generare & parere non convenit illi in omni tempore.

252 Ad secundam probationem Minoris neganda est minor, quæ si vera esset, sequeretur genitalia membra non vivere, per se enim ad conservandam speciem ordinantur; falsum est autem genitalia membra non vivere: unde licet semen & lac non pertineant ad conservationem individui in ordine ad seipsum, sed ad conservandam speciem, & ad alterum individuum procreandum; minimè sequitur, quod non vivant.

253 *QVARTA Conclusio.* Sanguis animalis vivit vita vegetativa. Pro intelligentia hujus Conclusionis notandum est quod in animali est duplex sanguis, nutritivus scilicet, & naturalis. Sanguis nutritivus est humor quidam parum decoctus & depuratus, proindeque non habens veram rationem sanguinis, quamvis illi sit valde similis: & dicitur nutritivus, quia eo aliæ partes animalis nutriuntur. Sanguis vero naturalis est humor longè purior & perfectior, qui per plures decoctiones & elaborationes virtutis formativæ fit ex sanguine nutritivo. Nostra ergo Conclusio non de sanguine nutritivo, sed de sanguine naturali procedit. Quo supposito.

254 Probatur primò Conclusio ex illo Levitici 17. *Molitur carnis in sanguine est.* Et ex Casso Pontifice in Epistola Decretali ad Felicem, ubi damnans eos, qui negabant Christum assumpsisse veras partes humanæ naturæ, sic ait: *Sic Christus veras partes humane nature non assumpsit, quo sanguine redempti essemus?*

255 Deinde probatur ratione. Quia sanguis est vera pars integralis hominis: ergo vivit saltem vita vegetativa. Consequentia constat. Antecedens vero probatur, Tum, quia si totus sanguis ab homine extrahatur, statim moritur. Tum etiam, Nam sine sanguine non minus mutilus manet, quàm sine manu. Tum denique, Quia sanguis dum est in animali ab intrinseco augetur sicut aliæ illius partes: ergo est pars illius integralis; proindeque vivit vita saltem vegetativa.

256 Contra hanc Conclusionem (omissis alijs Argumentis) sic obijcies. Anima est actus corporis organici, vel heterogenij, sed sanguis non habet partes organicas, vel heterogenias: ergo non informatur Anima ut præstante gradum vitæ; & consequenter vita vegetativa non vivit. Probatur Minor, Quia quælibet pars sanguinis est sanguis: ergo non habet partes organicas, vel heterogenias, sed tantum homogenias.

257 Ad hoc Argumentum, quod contra præcedentes etiam militat Conclusiones, responderetur primò, quod quædo dicitur, Animam esse

actum corporis organici intelligē-
dū est de toto corpore, & hoc ha-
bet partes organicas; nō tamen de-
bet intelligi de parte, qualis est san-
guis; unde licet hæc non habeat
partes organicas, non infertur vi-
tam vegetativam non habere.

258. Secundo respondetur,
quod in omnibus etiam partibus,
quas in precedentibus Conclusio-
nibus assignavimus, dantur partes
organicae, & heterogeniae: nam in
ossibus & dentibus dantur medul-
lae, quæ diversæ rationis sunt ab
ipsis partibus, & in carne datur cutis
in capillis autem, semine, lacte,
& sanguine dantur quædam subti-
licres, quod sufficit, ut vivant, quia
cū sint partes, non requiritur,
quod cum toto rigore habeant
partes heterogenias, & diversæ ra-
tionis.

259. Circa doctrinam autem
totius Articuli notandum est, quod
licet omnes partes informantur ea-
dem Anima, hæc tamen non omni-
bus eundem gradum vitæ commu-
nicat, sed vel omnes, vel duos, vel
vnum tantum juxta subjecti capa-
citatem. Unde capillis, unguitibus, &
ossibus solum præstat gradum vitæ
vegetativæ, carnibus autem gradum
etiam vitæ sensitivæ; alijs verò par-
tibus præbet gradum etiam vitæ
rationalis; id quod datur ex parte
subjecti capacitas ad hos omnes
gradus recipiendos.

¶ Alia, quæ
solent hic obijci videri possunt
apud PP. Complut. disp. 5. quæst. 1.
& apud Mag. st. Lermam
quæst. 5. bñp bñp

ARTICVLVS III.

*Vtrum potentia specificeatur, &
distinguantur per actus, &
objecta?*

§. I.

Conclusio statuitur.

260. **N**OSTRA Conclusio est,
potentias realiter spe-
cificari & distingui per actus & ob-
jecta. Hæc Conclusio communis est
inter Thomistas. Et probatur pri-
mò ex Philosopho hic, textu 33.
vbi sic ait: *Prioris potentijs actus,
& operationes secundum rationem
sunt; & adhuc his priora sunt op-
posita, sive objecta.* Unde D. Tho.
1. p. quæst. 77. artic. 3. sic arguit in
Argumento *Sed contra: Posteriora
distinguntur secundum priora; sed
Philosophus dicit 2. de Anima,
quod prioris potentijs actus, &
operationes secundum rationem
sunt, & adhuc his priora sunt op-
posita, sive objecta: ergo potentia
distinguntur secundum actus, &
objecta.* Idem docet ibidem in
corpore Articuli, & alibi sæpè.
Unde non potest dubitari nostram
Conclusionem esse juxta Philoso-
phi, & Angelici Præceptoris
mentem.

261. Secundo probatur ratio-
ne. Quia potentia per se ordinan-
tur ad actus & objecta, siquidem
potentia est propter actum, & cū
hic sit propter objectum, etiam
po-

potentia est propter illud; sed quod per se ordinatur ad alterum, ab eo specificatur & distinguitur: ergo potentia ab actibus & objectis specificantur & distinguuntur.

262 Observandum tamen est primò, quòd potentia immediate comparatur ad actum: unde ab actu per se primò suam unitatem, realeque desumit distinctionem. Ad objectum verò comparatur, non secundariò quidem, tanquam ad aliquid per accidens tantum inspectum, sed primariò mediàtè tanquam ad finem remotum mediante actu respectum: actus verò respicit objectum immediatè ut finem proximum. Quare sicut potentia distinguuntur per actus, ita actus distinguuntur per objecta; quia tamen potentia est propter actus, actus verò sunt propter objecta: ideo dum verificatur quòd potentia distinguuntur per actus tanquam per finem immediatum, etiam verificatur quòd distinguuntur per objecta tanquam per finem mediatum & remotum.

263 Secundo observandum est quòd dum dicimus potentiam distingui per actus, & actus per objecta, intelligi debet de actibus non entitativè & materialiter consideratis, sed formaliter prout cadunt sub ratione formali specificativa. Quod quia satis clarum est, & Conclusio valde nota, non est cur in illius explicatione amplius immoremur.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

264 ARGUITVR primò: Actus sunt posteriores potentijs: ergo potentia & specificantur per actus, nec ab illis desumunt suam unitatè vel distinctionem. Consequentia constat, Quidquid enim specificat aliud, debet esse prius illo, specificativum quippè est causa specificari, causa autem prior debet esse suo effectu. Antecedens verò probatur. Nam effectus est posterior sua causa; sed actus est effectus potentia: ergo actus sunt posteriores potentijs.

265 Confirmatur. Per id namque unumquodque est unum & realiter distinctum ab altero, quod secum realiter identificat, siquidem essentia cujusvis rei realiter identificatur cum ipsa; sed potentia non identificatur realiter cum actibus & objectis: ergo ab ipsis suam unitatem & distinctionem non accipit.

266 Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens, sunt posteriores potentijs in genere causæ efficientis, concedo Antecedens, in genere causæ finalis, nego Antecedens, & Conseq. Ad probationem Antecedentis responderetur, concessa Majore, distinguo Minorem, est effectus potentia in genere causæ efficientis, concedo Minorem, finalis, nego Minorem, & distinguo Consequens, sunt posteriores po-

potentijs in genere causæ efficientis, concedo Consequentiam, finalis, nego Consequentiam. Actus enim possunt considerari, vel quatenus in genere causæ efficientis causantur à potentijs, & sic eas non specificant, cò quòd sunt ipsis, posteriores: Vel in genere causæ finalis, quatenus nimirum actus sunt finis potentiarum, & prout sic actus specificant potentias: hoc autem modo actus sunt priores potentijs, finis enim prior est is quæ sunt ad finē.

267 Ad Confirmationem respondetur, nos tantum docere in Concensione, potentias distingui per actus & objecta tanquam per aliquid extrinsecum, ad quod per se ordinantur: intrinsecè verò specificantur, & desumunt suam unitatem & distinctionem essentialem per habitudinem intrinsecam ad actus & objecta, quæ habitudo intrinsecè identificatur cum potentia, vt constat inductivè discurrendo per omnes potentias & habitus, quæ licet per ordinem ad aliquid extrinsecum distinguantur, habitudo tamen ad illud extrinsecum est intrinseca.

268 **A**RGVITVR secundò, Stare potest realis distinctio inter potentias, & actus cum reali identitate inter objecta: ergo distinctio potentiarum, & actuum non desumitur ab objectis. Antecedens est certum, Nam intellectus, & voluntas, & actus harum potentiarum realiter distinguuntur; & tamen eorum objecta, nempe verum & bonum realiter

identificantur, cum per rationem tantum diversificentur. Consequentia verò probatur. Ea, quæ sunt idem realiter, nequeunt tribuere distinctionem realem, nemo enim dat quod non habet: ergo eo ipso, quòd sit distinctio realis in potentijs & actibus cum reali identitate inter objecta, talis distinctio non potest ab objectis derivari.

269 Explicatur. Ens rationis nequit causare distinctionem realem, cum ens fictum nequit causare ens verum, cuiusmodi est distinctio realis; sed inter verum & bonum sola datur distinctio rationis: ergo hæc distinctio nequit causare distinctionem realem in intellectu & voluntate; ac proinde distinctio potentiarum non desumitur ab objectis.

270 Respondetur, cum distinctione reali inter potentias, & actus stare posse identitatem materialem inter objecta; invenitur tamen distinctio formalis, id est, quòd objectum habeat distinctas rationes formales specificativas; in quo sensu concedendum est Antecedens, negandaque Consequentia. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, quæ sunt realiter idem nequeunt tribuere distinctionem realem per modum formæ intrinsecæ, concedo Antecedens, extrinsecæ, nego Antecedens, & Consequentiam. Sicut enim in Logica diximus *Lib. V. Quæst. II. Art. IV. §. IV. à nūm. 194.* quòd objectum analogum, quale est ens, tribuit unitatem speciem univocam

eam intellectui, quia tantum per modum formæ extrinsecæ comparatur; ita & propter eandem rationem modò dicimus, quòd licet verum & bonum realiter non distinguantur, possunt tamen tribuere distinctionem realem.

271 Insuper dici potest, quod ut objectum sit causa causans distinctionem realem in actibus & potentijs, non requiritur quòd habeat tantam distinctionem, quantum habent ipsi actus & potentia, ab una quippè causa possunt plures effectus provenire, unde non requiritur realis distinctio in objectis, ut detur realis distinctio in actibus, & potentijs, sed sufficit quòd habeant distinctas specificantes rationes. Et instatur Argumentum in motu recto & obliquo tendentibus ad eundem materialiter terminum, cum tamen realiter specificè distinguantur. Et in hac Propositione: *Terra est rotunda*, quæ est eadem realiter veritas; & tamen à diversi realiter Scientijs attingitur. Quamvis ergo verum & bonum realiter inter se non distinguantur, non inferitur, quòd non possint diversas realiter specificare potentias.

272 Ad Explicationem respondetur in primis Majorem instari in communi Sententia Thomistarum. Nam ens rationis causat distinctionem realem habitus Logica ab alijs Scientijs, quia est ejus primum objectum: quòd nullum est inconveniens, quia objectum tantum comparatur per modum

formæ extrinsecæ ad habitum & potentiam.

273 Secundo respondetur concessa Majore, negando Minorem. Verum enim & bonum non distinguunt voluntatem & intellectum quatenus actualiter per rationem distinguuntur: nam antequam intellectus consideret distinctionem inter verum & bonum, voluntas & intellectus distinguuntur realiter: quæ distinctio causatur à vero & bono quatenus à parte rei virtualiter, seu fundamentaliter sunt distincta. Quare distinctio realis harum potentialium non provenit ab ente ficto, sed uero, licet non distinctio realiter formaliter, sed tantum fundamentaliter.

274 ARGVITVR tertio. **A** Cum unitate specifica objectorum stat diversitas specifica potentialium: ergo potentia non desumunt suam unitatem & distinctionem specificam ex objectis Consequentia constat. Antecedens verò probatur primò. Potentia visiva hominis & equi essentialiter distinguuntur; & tamen objectum utriusque est ejusdem speciei nempe lucidum coloratum: ergo cum unitate specifica objectorum stat diversitas essentialis potentialium. Probatur Major. Nam tales potentia dimanant à formis substantialibus diversæ speciei ab Anima scilicet rationali, & ab Anima equi: ergo sunt specie distinctæ. Probatur Consequentiam, Quia à principijs diversæ speciei nequeunt potentia ejusdem rationis prove-
ni-

nire: cum enim principium, à quo potentia dimanat, sit magis universale, eo ipso, quod principium dimanationis specie varietur, etiam potentia, quæ dimanant, debent essentialiter variari: ergo si prædictæ potentia dimanant à principiis, sive formis substantialibus diversæ speciei, ipsæ etiam potentia debent esse diversæ specie.

275. Secundò probatur Antecedens. Item est specificè objectum intellectus humani & Angelici, ens scilicet in communi prout abstrahit à creatò & in creatò, naturali, & supernaturali; & tamen intellectus humanus, & Angelicus & omnes intellectus Angelici sunt diversæ speciei, ad naturas enim specie distinctas consequuntur: ergo cum unitate specifica objectorum stat diversitas specifica potentiarum.

276 Respondetur negando Antecedens. Ad primam probationem respondetur primo cum Cajetano distinguendo Majorem, essentialiter distinguuntur in ratione proprietatis, concedo Majorè, in ratione potentia, nego Maj. Ad cuius probationem concesso Antecedenti, distinguendum est Consequens distinctione Majoris, negandaque Consequentia. Potentia namque visiva hominis potest dupliciter considerari: primò in ratione potentie dicentis ordinem ad objectum, scilicet ad lucidum coloratum, & prout sic est ejusdem speciei cum potentia visiva equi, quia objectum utriusque est idem

secundum speciem. Secundò in ratione proprietatis dimanantis à natura specifica hominis, secundum quam considerationem specificè differt à potentia visiva equi, quæ ab ipsius equi specifica natura dimanat. Ex hoc autem nil contra nostram Conclusionem inferitur: in illa liquidem tantum loquimur de potentijs secundum proprium conceptum potentiarum, juxta quam considerationem cum unitate specifica objectorum non ita specifica diversitas in potentijs.

277. Secundò cum alijs Thomistis respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem nego Majorem. Ad probationem distinguo Antecedens, dimanant à formis substantialibus diversæ speciei quatenus sunt diversæ, nego Antecedens, quæ enim, conveniunt & tribuunt gradum, in quo homo & equus non differunt, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Ut enim in Logica diximus, duplex est proprium quarto modo: aliud infimum, & aliud subalternum, inter quæ hoc discrimen reperitur, quod illud sequitur ad naturam specificam atomam sive infimam, & soli habenti talem naturam convenit; sicut risibilitas, quæ sequitur ad naturam specificam hominis: hoc verò sequitur ad naturam specificam subalternam, id est, ad rationem genericam; sicut potentia visiva, quæ sequitur ad rationem genericam animalis si enim hæc proprietas ad naturam tantum specifi-

cum

tam hominis sequeretur, in nullo alio posset, quam in homine reperiri; quod tamen aperte constat esse falsum. Potentia ergo visiva hominis & equi non solum sunt ejusdem speciei quatenus sunt potentia objectum respicientes, sed etiam ut sunt proprietates à naturis specie distinctis dimanantes, eò quod ab ipsis non dimanant prout infusæ & atomè differunt, sed prout genericè & subalternè conveniunt.

278 Sed replicabis primò. Per nos potentia visiva est proprium quarto modo non infimum, sed subalternum: ergo debet sub se plures potentias visivas continere. Consequentia videtur bona. Illud enim dicitur subalternum, quod sub se continet alia, & est divisibile in illa; sicut illa dicitur species subalterna, quæ continet sub se alias, estque in illas divisibilis. Tum sic: Sed debet continere sub se plures diversæ speciei: ergo dantur plures potentia visivæ distinctæ specie: & consequenter potentia visiva hominis & equi, saltem in ratione proprietatis, specificè distinguuntur, ut in prima Solutione dicebamus. Minor subsumpta probatur. Quia proprium infimum continet sub se plura numero tantum distincta, ut risibilitas continet risibilitatem Petri & Pauli, quæ solum numericè distinguuntur: ergo proprium subalternum continere debet plura quæ specie distinguuntur, alias nulla dabitur differentia inter utrumque.

279

Secundò replicabis.

Potentia visiva non potest consequi ut proprietas ad rationem communem animalis, sed debet sequi ad specificam naturam & infimam: ergo nulla est secunda Solutio. Probatur Antecedens, Nam talis potentia est passio realis; sed ratio generica animalis non datur à parte rei, sed tantum per intellectum: ergo non potest sequi ut proprietas ad rationem genericam animalis.

280

Respondetur ad primam

Replicam negando Minorem subsumptam. Ad cujus probationem neganda est Consequentia. Ut detur enim discrimen inter proprium subalternum, & infimum, non requiritur, quod illud sit divisibile in plures species; sed sufficit, quod sit divisibile in plura numero tantum distincta, in subiecto tamen diversæ speciei reperta: quia sequitur ad gradum genericum divisibilem in plures species, quod proprio infimo repugnat. Potentia autem visiva, quæ est proprium subalternum, dividitur in plures potentias visivas numericè distinctas, quæ inveniuntur in subiectis specie distinctis, in homine scilicet, & in equo.

281

Dices: ea, quæ

sunt ejusdem speciei, & numero tantum differentia, non possunt in diversis subiectis specie distinctis inveniri: ergo vel dicendum est, quod potentia visiva hominis & equi differunt specie, vel quod non possunt in diversis repe-

iri subjectis, si numericè tantum distinguuntur.

282 Respondetur negando Antecedens. Nam albedo hominis, & equi numericè tantum distinguuntur, quamvis in subjectis specificè distinctis reperiantur. Et ratio est, Quia specifica distinctio accidentium non desumitur à subjecto; unde cū distinctione specifica subjectorū stare potest specifica unitas accidentium: quæ ratio maxime currit in potentijs, quæ sunt aliquid respectivum: & ideo suam unitatem vel distinctionem non desumunt à subjecto, in quo recipiuntur, sed à termino, quem respiciunt.

283 Ad secundam Repliam respondetur negando Antecedens. Ad cujus probationem concessa Majore & Minore, distinguendum est Consequens, non potest sequi ut proprietas ad rationem genericam animalis secundò intentionaliter sumptam, concedo Consequentiam, fundamentaliter, seu primò intentionaliter acceptam, nego Consequentiam. Non enim asserimus potentiam visivam hominis & equi sequi ad rationem genericam animalis, quatenus hæc importat secundam intentionem rationis, sed consequi ad ipsam primò intentionaliter seu fundamentaliter acceptam, quatenus nimirum importat gradum in quo conveniunt homo, & equus. Ex quo deducimus, potentiam visivam utriusque esse ejusdem speciei, cum ab ipsis secundum quod in

unica ratione conveniunt oriatur.

284 Ad secundam probationem Antecedentis principalis Argumenti respondetur primò juxta Solutionem supra num. 276. allatam, concessa Majore, distinguendo Minorem, intellectus humanus, & intellectus angelicus, & omnes intellectus angelici sunt diversæ speciei in ratione proprietatis, concedo Minorem, in ratione potentiae, nego Minorem, & sub eadem distinctione Consequentis, nego Consequentiam.

285 Secundò respondetur distinguendo Majorem, objectum intellectus humani, & angelici est idem specificè materialiter, concedo Majorem, formaliter, nega Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Potentiæ namque non desumunt unitatem vel distinctionem formalem ab objecto materialiter considerato, sed formaliter sumpto. Licet autem objectum intellectus humani, & angelici sit materialiter idem, formaliter tamen est diversum; unde intellectus hominis, & Angeli, & intellectus angelici inter se differunt specie. Diversitas autem formalis in objecto respectu intellectus humani & angelici oritur ex majore perfectione essentiali (quæ quidem refunditur in objectum) qua intellectus angelicus supra intellectum humanum attingit objectum, quatenus ipse cognoscit per species infusas à Deo, & humanus per species à seipso acquisitas. Similiter

ter diversitas specifica intellectuum Angelorum inter se oritur ex majore perfectione essentiali attingendi objectum, quia unus Angelus perfectiori modo illud attingit, ac alter, quatenus scilicet Angelus perfectior per species universaliores, imperfectior verò per minus universales intelligit.

§. III.

Solvitur ultimum Argumentum & examinatur, An potentia sit perfectior actu.

286 **A**RGVITVR quartò. Specificativum debet esse perfectius suo specificato; sed actus non est perfectior potentia, imò potentia est perfectior actu: ergo potentia non specificantur per actus. Major constat. Minor autem probatur, *Tum*, quia potentia est permanens, actus verò transiens; sed quod est permanens perfectius est eo, quod est transiens: ergo potentia perfectior est actu. *Tum* etiam, quia causa æquivoca perfectior est suo effectū; sed potentia est causa æquivoca actus: ergo perfectior est actu.

287 Confirmatur. Nam eadem specie numeroque potentia producit plures actus diversæ speciei: ergo non desumit speciem ab actu, alias variato specificè actu, variaretur specificè & potentia; unde eadem specificè potentia non posset producere plures actus diversæ speciei.

288 Ad hanc tamen Confirmationem facile responderetur dicendo, quòd plures actus producti ab eadem specie potentia sunt quidem diversæ speciei inter se & materialiter, non tamen formaliter, & per ordinem ad potentiam, eò quòd omnes cadunt sub eadem ratione formali specificativa potentia. Quemadmodum album & nigrum licet inter se specificè distinguantur, ab eadem tamen potentia visiva attinguntur, quia illa non attingit quatenus specificè differunt, sed prout in eadem ratione lucidi colorati conveniunt.

289 Vt Argumentum verò diluamus, Examinandum est primò, An potentia sit simpliciter perfectior actu? (& eadem est de habitu difficultas.) Circa quod, loquendo de potentijs, duplex est opposita Sententia Thomistarum: alia affirmativa, alia verò negativa. Loquendo autem de habitibus, Thomistæ asserentes potentiam esse simpliciter perfectiorem actu, cum distinctione loquuntur. Si enim de habitibus supernaturalibus sit sermo, docet esse simpliciter perfectiores actibus, quia non acquiruntur medijs actibus, & in ordine supernaturali habent rationem potentia, dantur enim ad simpliciter operandum, sumpta operatione quoad substantiam, vel quoad supernaturalitatem quæ est substantia illius actus.

290 Si autem sermo fiat de habitibus naturalibus, qui medijs nostris actibus acquiruntur, negant

gant perfectiores esse suis actibus, quia non habent rationem potentiae. Habitus enim scilicet entificus v. g. datur ad simpliciter operandum, supra operatione quoad modum, prout scilicet est scientifica; ad ipsum verò quoad substantiam non est simpliciter necessarius, sed tantum datur ad facilius operandum, ut communiter docetur in Logica.

291 Dicendum ergo est actus esse simpliciter perfectiores tam habitibus, quam potentijs. Antequam hæc Resolutio probetur, sciendum est, nos in illa non loqui de quo libet actu divisivè, sed de tota actuum collectione, hoc est, de omnibus actibus simul & collectivè sumptis. In quo sensu de illis asserimus esse simpliciter perfectiores habitibus, & potentijs.

292 Nec obest si dicas, quòd si nostra Resolutio sic intelligatur, procedit de impossibili, siquidem à parte rei non potest dari tota collectio actuum, cum actus, quos possunt producere potentia & habitus, sint synchathegorematicè infiniti; si autem darentur à parte rei, daretur infinitum in actu, quod repugnat: ergo nostra Resolutio non potest in sensu explicato intelligi.

293 Non, inquam, obest: Nos enim in præsentì non sumimus totam actuum collectionem exercitè, vel à parte rei, sed signatè, & quasi speculativè. Hoc ergo modo nostra Resolutio intellectà, & alijs rationibus, quibus probari solet, tanquam minus efficacibus prætermisissis.

294

Probatur primò

Quod est magis actuale, simpliciter est perfectius, unumquodque enim eatenus est perfectum, quatenus est in actu, sed actus sunt magis actuales, quàm habitus, & potentiae: ergo actus sunt simpliciter perfectiores. Major, & Consequentia constant. Minor autem probatur, In tantum enim aliquid est magis actuale, in quantum minus habet de potentialitate; sed actus minus habent de potentialitate, quam habitus & potentiae, potentiae namque & habitus sunt in potentia ad ipsos actus, actus verò tantum sunt in potentia ad aliquid extrinsecum, scilicet ad objectum: actus igitur magis actuales sunt, quàm habitus, & potentiae.

295

Dices, ex hac ratione sequi quòd actus secundus sit simpliciter perfectior forma substantiali; Consequens autem est falsum: ergo Ratio etiam est nulla. Probat Sequela. Nam actus secundus non est in potentia intrinseca ad aliquid recipiendum, forma verò substantialis est in potentia intrinseca ad principium proximum operandi, & ad ipsam operationem: ergo ex nostra Ratione sequitur, actum secundum vel operationem esse perfectiorem forma substantiali.

296

Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguendum est Antecedens pro secunda parte, est in potentia intrinseca secundum quid tali ad principium proximum & ad

ope-

operationem, cōcedo Antecedens, in potentia intrinseca simpliciter tali, ita taliter quod Anima per se ordinetur ad prædictū principium proximum & operationem, nego Antecedens & Consequentia. Forma enim substantialis non est in potentia simpliciter tali ad principium proximum operandi, & ad ipsam operationem, cum enim sit ordinis, & lineæ substantialis, nequit ad aliquid, quod sit accidens, ordinari. Vnde non sequitur quod actus secundus sit simpliciter perfectior forma substantialis. Oppositum autem opposita de causa contingit in potentia proxima, de qua loquimur in præsentī, hæc enim per se ad actum secundum ordinatur, & est in eadem linea cum illo: & ideo talis actus est simpliciter perfectior ipsa potentia.

297 Secundò contra prædictam Rationem obijciēs, Ex illa namque sequitur quemlibet actum in particulari esse simpliciter perfectiorem habitu & potentia, & non præcisè totam actuum collectionem; hoc autem est contra id, quod supra monuimus: ergo prædicta Ratio nulla est. Probatur Sequela, Quilibet enim actus in particulari minus habet de potentialitate quàm habitus & potentia: ergo ex nostra Ratione sequitur quemlibet actum in particulari esse simpliciter perfectiorem potentia, & habitu.

298 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguendū est Antecedens, qui-

libet actus in particulari minus habet de potentialitate, & alias non est finis totalis potentiarum & habituum, concedo Antecedens, est finis totalis, nego Antecedens, & Consequentia. Quamvis enim quilibet actus in particulari minus habeat de potentialitate, & magis de actualitate quàm habitus & potentia, non tamen est finis totalis, sed tantū partialis, nam finis totalis est tota collectio actuum. Quare non sequitur, quod quilibet actus in particulari sit simpliciter perfectior habitu & potentia: excessus enim simpliciter in actibus respectu potentiarum & habituum non desumitur præcisè ex maiore actualitate utrumque considerata, sed ex ipsa quatenus se habet ut finis adæquatus talium habituum & potentiarum. Quare, ut melius prædicta ratio capiatur.

299 Secundò sic vrgetur. Quia potentia & habitus sunt propter actus tamquam propter finem cuius gratia: nam habitus & potentia non dantur à natura ut sint, sed ut operentur; atqui finis simpliciter perfectior est ijs, quæ sunt ad finem: ergo actus simpliciter sunt perfectiores habitibus & potentijs. Quæ ratio intelligenda est sensu à nobis superius explicato, de actibus scilicet collectivè sumptis, non tamen in singulari acceptis.

300 Confirmatur. Nam Div. Thomas 1.2. quart. 71. art. 3. ideo prob. actum esse perfectiorem habitu, & potentia, quia habitus, & potentia sunt propter actus tam-

quam propter finem; finis autem potior est ijs, quæ sunt ad finem, *Propter quod enim unumque tale, & illud magis*; sentit ergo Angelicus Doctor actus esse simpliciter perfectiores potentijs, & habitibus.

301 Respondebis, loco citato tantum intendere D. Thomam actus in genere moris esse simpliciter meliores, aut peiores habitibus & potentijs, in ratione scilicet merendi, aut demerendi; habitibus enim, & potentijs, nec meremur, nec demeremur: non tamen intendere, quod in genere physico excedant in perfectione habitus, & potentias.

302 Sed contra est, Nam ratio, quam ibi adducit Div. Thomas, æquæ probat de utroque genere: ergo nulla est solutio. Probatur Antecedens, Nam ratio, quam ibi adducit, est, quia habitus & potentia in genere moris sunt propter actus; sed hæc ratio æquæ probat de actibus in genere physico acceptis, siquidem hoc etiam modo sumpti, habitus & potentia sunt propter ipsos actus: ergo ratio Div. Thomæ æquæ probat de actibus, tam in genere physico, quam in genere moris acceptis.

303 Ad principale igitur Argumentum responderetur negando Minorem. Ad cuius primam probationem respondet Div. Thomas loco citato ad 1. quod permanentia habitus, & potentia solum arguit maiorem perfectionem secundum quid supra actum, non

tamen simpliciter: actus enim magis habent de actualitate, & sunt finis potentiarum, & habituum. Unde concessa Maiore, neganda est Minor.

304 Ad secundam probationem ejusdem Minoris, nego Majorem, Quia potentia non est proprie causa principalis respectu actus, sed tantum principium proximum quo ad illum producendum. Compositum autem operans ut quod est proprie causa principalis actus. Quare non sequitur, quod potentia sit simpliciter perfectior actu.

305 Admisso tamen, rigorose esse causam principalem; dicendum est, quod potentia in genere causæ efficientis principalis excedit in perfectione actum; in genere verò causæ finalis, actus excedit potentiam: Quia tamen causa finalis dicitur causa causarum, perfectior est simpliciter actus, quia constituitur in ratione finis per bonitatem; bonitas autem est idem, ac perfectio: unde actus simpliciter est perfectior potentia, hæc enim ad illum tamquam ad finem ordinatur.

306 Dices: Impossibile apparet, quod potentia sit causa principalis actus, & quod ipsum respiciat tamquam finem: ergo nulla est assignata Solutio. Probatur Antecedens, Nam causa principalis, vel debet esse perfectior suo effectu, vel saltem æquæ perfecta cum illo; sed hoc ipso nequit respicere suum effectum tamquam finem, alias ipsi subordina-

retur, proindeque esset illo imperfectior : eo igitur ipso, quod potentia sit causa principalis actus, nequit ipsam respicere tamquam finem.

307 Responderur distinguendo antecedens, quando causa principalis, & effectus sunt in diversa linea, concedo Antecedens, quando in eadem, nego Antecedens & Consequentiam. Ad probationem Antecedentis distinguo Majorem debet esse perfectior in genere causæ efficientis, concedo Majorem, finalis, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Quamvis enim causa principalis, quæ est in distincta linea cum suo effectu, non possit ipsum respicere tamquam finem; quo circa forma substantialis, quæ est causa principalis operationis, non potest respicere, ut finem ipsam operationem, quia operatio est in linea accidentis; quando tamen est in eadem linea cum effectu, non inconvenient, quod ipsum ut finem respiciat; potentia autem, & actus sunt in eadem linea; unde inconvenient pullum est, quod potentia ad actum tamquam ad finem ordinetur.

ARTICVLVS IV.

Verum potentie Anima possint ab ipsa diuinitus separari?

§. I.

Quibusdam prenotatis, statuitur Conclusio.

308 **Q**uia potentia, prout de illa loquimur in præsententi, idem etiam est ac propria passio, idem etiam est inquirere, An potentie possint separari ab Anima? ac inquirere, An propriæ passionis possint ab ipsa separari? In qua Difficultate.

309 Supponendum est primo, potentias Animæ realiter ab ipsa distinguui: si namque ab ipsa non distinguuntur, nullus dari potest Difficultati locus, certum quippe est id, quod realiter ab alio non distinguitur, non posse ab illo realiter separari.

330 Secundo supponendum est præsentem Difficultatem dupliciter posse intelligi: Primo, An propria passio possit realiter separari à subjecto taliter, quod tam subjectum, quam propria passio separata conseruentur? In quo sensu pars affirmativa in aliquibus videtur vera, in alijs verò falsa. Videtur quidem vera in aliquibus: Nam quātius est passio substantiæ corporeæ, & in Eucharistia conseruat Deus quantitatem sine substantia corporea panis:

nisi: quæ licet in corpus Christi convertatur, potest tamen illam Deus separatam conservare.

311 In alijs verò videtur falsa. Quia intellectus est propria passio Animæ rationalis, & lumen gloriæ est propria passio gratiæ; quæ tamen non videntur posse conservari separata, cum enim sint principia proxima vitalia, essentialiter à principio radicali dependent. Quidquid autem sit de hoc, quod inquirimus in præsentī tantum est, An propria passio sic possit ab essentiali, vel Anima separari, ut hæc possit conservari sine illa? Circa quod duplex est Sententia, & utraque fati in via D. Thomæ probabilis, alia affirmativa, & alia negativa. Quibus suppositis.

312 *Nostra Conclusio* est, quod propria passio potest realiter separari ab Anima, & hæc conservari sine illa. Probatur primò, Quia divinx omnipotentix non est negandum nisi illud, quod manifestam involvit contra dictionem; sed in hoc, quod propria passio realiter ab Anima separaretur, nulla apparet implicatio, ut constabit ex Solutione Argumentorum: ergo de potentia absoluta potentix Animæ possunt ab ipsa realiter separari.

313 Secundò probatur Conclusio. Essentia namque vel Anima non dependet essentialiter à propria passione, quod enim essentialiter est prius, à posteriori essentialiter non dependet, Anima autem vel essentia essentialiter est prior propria passione: ergo de potentia

absoluta propria passio potest realiter separari ab Anima, & hæc conservari sine illa.

314 Tertiò probatur. Quia extensio in ordine ad locum est propria passio quantitatis; & tamen de potentia Dei absoluta potest realiter à quantitate separari, & sine illa quantitas conservari, ut constet in Mysterio Eucharistiæ, in quo quantitas Christi Domini sine extensione in ordine ad locum conservatur: ergo propria passio potest divinitus ab Anima separari.

§. III.

Soluntur Argumenta.

315 **A**RGUITUR primò ex Div. Thomæ, quæst. vnica de Anima, artic. 12. ad 7. ubi sic ait: *Potentia verò Anima sunt accidentia: sicut proprietates, unde licet sine illa intelligatur quid est Anima, non autem Animam sine eis esse est possibile, neque intelligibile; sed quod intelligi nequit fieri à Deo non potest: ergo sentit Angelicus Doctor potentias Animæ non posse etiam divinitus ab Anima separari.*

316 Respondetur explicando Div. Thomam. *sine eis esse* ut existetibus non est possibile, neque intelligibile, nego Majorem, ut exactis & connexis, concedo Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam.

Quam-

Quamvis Anima non possit intelligi sine suis passionibus, ut ab ipsa exactis, essentialiter enim radicat passiones; nihil autem potest aliud essentialiter radicare, quin illud exigit, & cum illo ut exacto connectatur; intelligi tamen potest sine illis ut actualiter existentibus. Quemadmodum licet substantia corporea intelligi nequeat sine quantitate extensa in ordine ad locum ut exacta (exigere enim hujusmodi quantitatem non potest à substantia corporea separari;) potest tamen intelligi sine tali quantitate ut actualiter talem extensionem habente, ut constat in Myste-rio Eucharistiae.

317 **A**RGVITVR secundò. Propria passio est proprium quarto modo; sed hoc nequit, etiam divinitus à sub-jecto, cujus est proprium, separari: ergo propria passio non potest de potentia absoluta separari ab Ani-ma. Probatvr Minor, Nam pro-prium quarto modo semper con-venit subiecto, definitur enim per hoc, quod *convenit omni, soli & semper*; ergo nec de potentia abso-luta potest à subiecto, cujus est pro-prium, separari.

318 Respondetur concessa Majore, negando Minorem. Ad probationem distinguo Antecedens, proprium quarto modo convenit semper subiecto connaturaliter, & secundum potentiam ordinariam, con-cedo Antecedens, secundum potén-tiam absolutam, nego Antecedens, & consequenti in. Quando enim dici-

tur, quod proprium quarto modo, vel propria passio convenit semper sub-jecto, intelligi debet secundum po-tentiam ordinariam, non tamen se-cundum potentiam absolutam: ut constat in exemplo adducto quan-titatis extensæ in ordine ad locum, quæ licet sit proprium quarto modo substantiæ corporeæ, & ab illa ne-queat naturaliter separari, divini-tus tamen potest.

319 **A**RGVITVR tertio. Pro-positio, in qua propria passio prædicatur de subiecto, est omnino necessaria: ergo propria passio nequit etià divinitus realiter à subiecto separari. Patet Conse-quentia. Hac enim de causa nō po-test Deus prædicatū essentialē sepa-rare à subiecto, quia propositio, in qua illud prædicatur, est omnino necessaria. Anteced. verò probatur primò, Quia Scientia dictæ proposi-tionē attingit, siquidem proprium munus Scientiæ est demonstrare propriam passionē de subiecto; sed hoc ipso debet esse propositio ne-cessaria: ergo, &c. Probat. Minor. Nam Scientia, cum sit intellectualis virtus nūquā potest falsum attinge-re: quia de causa diximus in Logica lib. 1. quæst. 2. art. 3. à n. 129. actū scientificū, nec secundariò posse eli-cere actum opinativum, quia falsus esse potest: eo igitur, quod Scien-tia attingat propositionem, in qua propria passio de subiecto prædica-tur, debet esse omnino necessaria.

320 Secundò probatur An-tecedens. Nam ut diximus in Lo-gica, Lib. 7. Quæst. 2. Artic. 3. in-

tellectus ex assensu Præmissarum necessitatur quoad speciem, & exercitum ad assensum Conclusionis, in qua propria passio de subiecto demonstratur; hoc autem falsum esset, si talis propositio non esset omnino necessaria: ergo omnino necessaria est talis propositio. Probatur Minor. Intellectus enim non necessitatur ad assentiendum Propositioni omnino non necessariae, eo namque ipso, quod intellectus cognoscit propositionem aliquam non esse omnino necessariam, timet an illa sit vera, vel sit falsa; sed cum hoc timore non compatitur, quod ad assentiendum illi quoad speciem vel exercitum necessitetur: ergo &c.

321 Responderur quod Propositio, in qua propria passio de subiecto prædicatur, potest considerari, vel quatenus importat actualem convenientiam, id est, quod ipsa sit actualiter in subiecto: & hoc modo non est omnino necessaria, sed divinitus potest talis convenientia à subiecto auferri, ut in Conclusionem docemus. Et potest considerari prout importat convenientiam quasi aptitudinalem, id est, quod subiectum, vel essentia exigat talem propriam passionem: & hoc modo talis propositio est omnino necessaria exigentia namque propriae passionis est ipsa subiecti essentia.

322 Vnde in forma distinguendum est Antecedens propositio, in qua prædicatur propria passio de subiecto, est omnino neces-

saria, si exigentiam propriae passionis importet, concedo Antecedens, si importet actualem convenientiam nego Antecedens, & Consequentiam. Ad probationem Antecedentis dicendum est, quod Scientia non demonstrat passorem, ut existentem & actualiter convenientem subiecto (Scientia quippe non attingit subiectum sub existentia, sed prout ab illa præscindit). illam autem demonstra prout à tali subiecto exigitur: & hoc modo propositio est omnino necessaria. Nec inferitur Scientiam posse falsum attingere.

323 Dicitur: Scientia non demonstrat aptitudinalem convenientiam, sive exigentiam, quam dicit subiectum, vel essentia respectu propriae passionis, sed tantum convenientiam actualem, ergo si hæc actualis convenientia potest à Deo auferri, manifestè convincitur Scientiam posse falsum attingere. Probatur Antecedens. Nam exigentia, quam dicit subiectum vel essentia respectu propriae passionis, est ipsa essentia subiecti, ut dictum est: sed Scientia non demonstrat essentiam, essentia namque rerum sunt per se lumine naturali notæ, proindeque indemonstrabiles: ergo &c.

324 Responderur verum esse quod Scientia non demonstrat exigentiam, quam dicit subiectum vel essentia respectu propriae passionis, nec ipsam passionem ut actualiter & in exercitio subiecto convenientem, sed quod ab ipsa demonstratur est Passio prout exigitur

tur à subiecto ; passio autem prout
exigitur à subiecto non est essentia
subiecti, sed terminus vt exactus.
Videantur ea, quæ in Logica dixi-
mus lib. 1. quæst. 1. artic. 4. §. 5. à
num. 192. & eodem lib. quæst. 2.
art. 1. §. 4. à num. 48. Ex quibus
constat ad secundam probationem
Antecedentis.

325 **A**RGVITVR quar-
tò. intellectus est
propria passio Animæ rationalis ; &
tamen nequit, etiam diuinitus, ab
ea realiter separari : ergo non om-
nis propria passio potest realiter
separari à subiecto Major, & Con-
sequentia constant. Minor autem
probatur. Nam Anima rationalis
est essentialiter intellectiua sed sine
intellectu nequit esse intellectiua,
alias intelligere posset sine intelle-

ctu, quod repugnat, vel esset im-
mediatè operativa, quod etiam est
implicatorium : ergo non potest
dari sine intellectu ; ac proinde in-
tellectus non potest ab illa realiter
separari.

326 Respondetur con-
cessa Majore, negando Minorem.
Ad probationem distinguo Majo-
rem, Anima rationali est essentia-
liter intellectiua radicaliter, qua-
tenus essentialiter exigit intellec-
tum concedo Majorem, est essen-
tialiter intellectiua proximè nego
Majorem, & sub eadem distin-
ctione Minoris nego Conse-
quentiam. Quæ Solutio
sufficiens con-
stat ex di-
ctis.

QVÆSTIO III.

DE ANIMA VEGETATIVA.

327

HVCVSQVE de Anima in communi, ejusque proprietatibus egimus. Superest, ut de ipsa in particulari differamus. Quia verò Anima vegetativa communior est, quàm sensitiva & rationalis; ideo prius de illa quàm de istis est agendum. Quare sit.

ARTICULUS I.

Quid sit Anima vegetativa, & quot potentie illius?

§. I.

Viraque pars Quæstii resolvitur.

328 **U**T clarius prima pars Quæstii resolvatur, prius est secunda resolvenda. Vnde

329 Dicendum est primò, potentias Animæ vegetativæ esse tres, nimirum nutritivam, augmentativam, & generativam. Conclusio hæc est Philosophi in hoc Libro, ex quo illam probat D. Thom. 1. p. quæst. 78. artic. 2. dicens: *Sed contra est quod Philosophus dicit in 2. de Anima, quod opera hujus Animæ (vegetativæ) sunt generare, & alimento uti, & iterum augmentum facere. Quod alibi etiam sæpè docet.*

330 Et probatur ratione ex ipso Angelico Præceptore desumpta. Quia corpori Anima vegetativa viventi necessariæ sunt, & sufficiunt prædictæ tres potentie: ergo illi non sunt plures, neque pauciores assignandæ. Probatur Antecedens, Nam corpus vivens vita vegetativa debet conservare suum esse, & ad hoc indiget potentia nutritiva, qua vivens substantiam reparat, quam perdidit. Habere etiam debet debitam quantitatem, ut suum esse cõservet: & ad hoc requiritur potentia augmentativa. Denique non solum seipsum debet conservare, sed speciei etiam conservationem intendere: & ad hoc datur potentia generativa; Sed omnes hæ potentie sunt necessariæ corpori Ani-
ma

ma vegetativa viventi, nec alia requiruntur: ergo corpori viventi Anima vegetativa necessaria sunt & sufficiunt prædictæ tres potentia.

331. dicendum est secundò, Animam vegetativā rectè hoc modo definiri: *Est principium generandi aliud vivens simili secundum speciem.* Hanc Conclusionem docet Arist. in hoc Libro textu 49. per hæc verba: *Quia à fine appellare omnia par est, finis autem est generare, quale ipsum est; erit prima Anima (vegetativa) generativum talis, quale ipsum est.*

332. Quam Definitionem sic explicat ibidem D. Thomas: *Ad cuius Diffinitionis intellectum sciendum est, quod inter tres operationes Anima vegetabilis est quidam ordo. Nam prima ejus operatio est nutritio, per quam salvatur aliquid ut est. Secunda autem operatio & perfectior est augmentum, quo aliquid proficit ad majorem perfectionem, & secundum quantitatem, & secundum virtutem. Tertia autem perfectissima, & finalis est generatio, per quam aliquid iam quasi in seipso perfectum existens, alteri esse, & perfectionem tradit. Tunc enim unumquodque maxime perfectum est (ut quarto Meteororum dicitur,) cum potest facere alterum tale, quale ipsum est. Quia igitur iustum est, quid Anima diffiniatur & denominetur à fine, finis autem operum vite vegetabilis est generare alterum tale, quale ipsum est; sequitur,*

quod ipsa sit conveniens diffinitio primæ Animæ, scilicet vegetabilis, ut sit generativa alterius similis secundum speciem.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

333

ARGVITVR primò contra secundam Conclusionem, contra primā enim nullum est Argumentum. Generare alterum non solum convenit viventi vita vegetativa, sed etiam non viventi: ergo potentia generativa non est propria potentia Animæ vegetativæ; ac proinde falsa est secunda Conclusio. probatur Antecedens, Nam ignis non est vivens; & tamen generat alium ignem: ergo generare alterum etiam convenit non viventi.

334. Confirmatur. Quia plura viventia, in quibus est vita vegetativa, non fiunt per generationem, sed ex putrefactione: ergo potentia generativa non convenit omni habenti vitam vegetativam; ac proinde talis potentia non est propria viventium vita vegetativa.

335. Respondetur ad Argumentum ex D. Thoma loco citato distinguendo Antecedens, generare alterū communi & impropria generatione, quæ ab extrinseco provenit, convenit etiam non viventi, concedo Antecedens, propria generatione proveniente ab intrinseco, nego Antecedens. Ad cuius probationem obesse Majore,

di-

distinguenda est Minor & Consequens distinctione assignata, negandaque Consequentia. Vt enim docet Angelicus Doctor, generatio, quæ in non viventibus reperitur, est communis & impropria proveniens ab extrinseco. Generatio autem viventis convenit ipsi altiori modo per aliquid intrinsecum, scilicet per semen, quod est virtus ad producendum: & ad hoc ponitur potentia generativa in vivente, quæ non viventi non convenit.

336 Ad Confirmationem dicendum est, quod aliqua ventia imperfecta sunt quæ licet fiant ex putrefactione terræ potest tamen possunt sibi simile generare. Aliæ vero sunt ita imperfectæ, quæ fiunt ex putrefactione terræ, ut nunquam habeant vim ad generandum, ut plures probabiliter docent de muribus, conchiliis, & alijs. Ex hoc tamen non inferitur, quod potentia generativa non sit propria viventium. Nam ut talis tantum assignatur viventibus perfectis. Quemadmodum sensus interni & externi sunt propriè potentie animalis, quamvis non omnes omnibus convenient animalibus, sed tantum animali perfecto sunt propriæ.

337 Major autem est difficultas in alijs viventibus perfectis, ut in pueris, frigidis, eunuchis, mulieribus sterilibus, quæ masculæ vocantur, & mulis.

338 Ad quod dupliciter respondetur. Primò, quod in his omnibus potentia generativa non

datur. Et ratio est. Quia cum potentia generativa sit inter omnes potentias Animæ vegetativæ perfectissima, non tribuitur à naturâ nisi illis dumtaxat viventibus, quæ perfectionem habeant in naturalibus membris quæque habeant qualitates sufficienter ad generandum temperatas: huiusmodi autem qualitates animali non nisi in statu perfecto existenti tribuuntur. Cum autem eunuchis perfectio naturalium membrorum deficiat, frigidis autem, sterilibus, & mulis debeat ad generandum non convenient qualitates, & in pueris non detur perfectus status ad generationem requisitus; consequens est, quod in his omnibus potentia generativa non inveniatur.

339 Secundo respondetur, illis potentiam generativam concedendo: actum tamen secundum generandi denegando ob easdem causas, quæ in prima Solutione designantur.

340 Dices: Frustra est potentia, quæ nunquam reducitur ad actum; sed prædictæ potentie nunquam ad actum reducuntur: ergo vel tales potentie non dantur, vel superfluent.

341 Respondetur primò distinguendo Majorem, frustra est potentia, quæ nunquam reducitur ad actum, si alia ei similis nunquam ad actum reducat, concedo Majorem, aliter, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Sicut enim in Logica diximus Libru I.

Quest.

Quaest. I Art. I §. IV. omnes homines naturaliter appetunt Logiceam & illi non est frustraneus appetitus, quamvis non omnes illā consequantur, eò quod alij illis similes eam acquirunt, ita similiter modò dicimus quod licet prædictæ potentia generativæ in illis subjectis numquam ad actum reducantur, non sunt frustra, quia in similibus alijs reducuntur.

342 Secundò respondetur distinguendo aliter Majorem: frustra est potentia, quæ nunquam reducitur ad actum, si ita est potentia ad conservandam speciem ordinetur, nego Majorem si ita non ordinetur, concedo Majorem, & Minorem, & nego Consequentiam. Cum enim potentia generativa datur ad conservandam speciem, non requiritur, quod omnes potentia generativæ ad actum reducantur: quod ipse ordo Universi possit. Si namque omnia individua generarent, sic homines multiplicarentur, ut uix, aut ne vix quidem posset eorum numerus sustentari, nisi præsens Dei providentia mutaretur. Vnde prædictæ potentia non sunt frustraneæ quia ex alia parte pertinent ad integritatem & pulchritudinem Universi. Quamvis autem utraque solutio sit probabilis, prima videtur probabilior, in qua prædictis subjectis potentia generativa denegatur.

343 **A**RGVITVR secundo. Potentia Animæ vegetativæ sunt tantum duæ, scilicet

generativa & nutritiva, ergo non sunt tres. Probatur Antecedens ex Philosopho in hoc Libro *textu* 34. ubi tantum enumeravit duas operationes Animæ vegetativæ, nempe generare & alimento uti: ergo sentit duas tantum esse potentias Animæ vegetativæ. Patet Consequentia, alias enim operationem etiam potentia augmentativæ numerasset.

344 Respondetur primò negando Antecedens. Ad cujus probationem dicendum est, quod licet Philosophus in illo *textu* non assignaverit potentiam augmentativam, illam tamen *textu* 36. & sequentibus assignavit. ¶ Secundò respondetur negando Antecedens. Ad cujus probationem dicendum est, quod Philosophus sub operatione potentia nutritivæ operationem etiam potentia augmentativæ comprehendit: utraque enim utitur alimento, quamvis diverso modo, potentia quidem nutritiva ad acquirendam substantiam partialem, potentia verò augmentativa ad majorem quantitatem producendam.

§. III.

Nonnulla alia Difficultates resolvuntur.

345 **P**RO complemento hujus. Articuli *Inquires primò*, An prædictæ potentia inter se realiter distinguantur? Respondetur affirmativè. Et probatur primo ex D. Thoma 1. p. quat. 78.

art. 2. in fine corporis sic dicente: *Generativa autem deservit, & augmentativa, & nutritiva; augmentativa vero nutritiva*; sed nil potest sibi ipsi deservire: ergo prædictæ potentia realiter distinguuntur.

346 Secundò probatur. Potentiæ distinguuntur realiter per actus formaliter diversos, ut supra vidimus; sed actualis generatio, nutritio, & augmentatio, quæ sunt actus prædictarum potentiarum, realiter distinguuntur: ergo & ipsæ potentia. Minor probatur, Quia prædicti actus habent objecta formaliter diversa, quamvis enim objectum ipsorum sit materialiter idem, scilicet alimentum, formaliter tamen est diversum, ut Articulo sequenti videbimus: ergo actus potentia generativæ, augmentativæ, & nutritivæ formaliter distinguuntur.

347 Dices, tales actus inadæquatè tantum formaliter esse diversos, proindeque distinctionem realem in potentijs non causare: distinctio namque realis potentiarum solum provenit à distinctione formali adæquata actuum. Et ratio Solutionis est, quia prædicti actus sunt inter se subordinati, siquidem actus nutritionis, & augmentationis ad generationem ordinantur; quando autem actus sunt inter se subordinati, non adæquatè, sed inadæquatè ad summum distinguuntur.

348 Contra tamen est primò. Ex hac enim Solutione se-

quitur, quod actus sensuum externorum non distinguantur formaliter adæquatè ab actibus sensuum internorum, unde prædicti sensus essent una eademque potentia; Consequens autem est falsum: ergo nulla est assignata Solutio. Probat Sequela, Nam actus sensuum externorum subordinatur sensibus internis: ergo sicut hac de causa docet prædicta Solutio, quod actus potentia generativæ, augmentativæ, & nutritivæ inadæquatè formaliter distinguuntur; actus etiam sensuum externorum, & internorum formaliter tantum inadæquatè distinguuntur.

349 Secundò. Nam actus, qui per se adunantur ad diversos formaliter fines remotos, debent formaliter adæquatè distingui, ita taliter, quod ad diversas formaliter potentias attingant; sed actus generandi, nutriendi, & augmentandi per se ad diversos formaliter fines remotos ordinantur: primus enim ordinatur ad conversationem speciei, secundus autem ad conservationem individui, tertius verò ad ipsum individuum majus faciendum; ergo prædicti actus adæquatè formaliter distinguuntur.

350 Nec ratio, quæ in Solutione adducitur, quidquam probat. Respondetur enim, actum subordinari, dupliciter posse contingere. Primò taliter, quod uterque cadat sub eadem denominatione formali, sicut contingit in actibus Præmissarum, & Conclusionis pertinentibus ad eandem Scien-

Scientiam, qui inter se subordinantur, & cadunt sub eadem ratione formali specificatiua Scientiæ. Hæc autem subordinatio tollit adæquatam distinctionem formalem ab ipsis: & idèd pertinent ad eandem potentiam vel habitum.

351 Secundò taliter quòd habeant distinctas rationes formales, vnus tamen subordinetur alteri; sicut actus potentiæ inferiores subordinatur actui potentiæ superioris: qua ratione actus volitionis actui intellectionis subordinatur. Quando autem hæc subordinatio in actibus invenitur, eorum formalis distinctio adæquata non tollitur: cumque actus potentiæ augmentatiuæ, & nutritiuæ actui potentiæ generatiuæ vt actui potentiæ superioris subordinetur, & alias habeant distinctas formaliter rationes; consequens est, quòd adæquatè formaliter distinguantur.

352 Sed replicabis primò ex Philosopho in hoc Libro *textu 4.* sic dicente: *Quoniam est eadem potentia Anima vegetatiua & generatiua; de alimento necessarium est determinare primum.* Sed nomine potentiæ vegetatiuæ comprehendit potentiam nutritiuam, & augmentatiuam: ergo iuxta Philosophum hæc potentiæ realiter non distinguuntur.

353 Secundò, Nam ex eo potentia nutritiua & augmentatiua realiter distinguuntur, quia illa ad partialem substantiam, hæc verò ad quantitatem partialem ordinatur; sed hæc ratio non probat

realiter adequatè distingui: ergo &c. Probatur Minor. Quia eadem, realiter potentia generatiua, quæ producit effectum substantialem, producit etiam quantitatem totalem ipsius: ergo pariter eadem realiter potentia nutritiua, quæ producit substantiam partialem, poterit prodocere quantitatem partialem.

354 Respondetur ad primam Replicam, Philosophum in prædicto loco, vt ibidem explicat D. Thomas *lect. 9.* solum intendere, quòd potentia generatiua, & nutritiua sunt eadem potentia vnitatem & identitate generica, non verò vnitatem & identitate specifica.

355 Ad secundam, respondetur negando Minorem. Ad cuius probationem concesso Antecedenti, neganda est Consequencia. Et ratio discriminis est. Quia quantitas est propria passio substantiæ corporeæ. Cum autem agens producat primario essentiam, secundario producat passiones; consequens est, quòd eadem realiter potentia, quæ formam substantialem producit, producat etiam illius quantitatem totalem. At verò in viventi iam genito quantitas, quæ illi advenit, ratione cuius augeatur, non est propria illius passio, sed accidens commune. Vnde dispar est vtriusque ratio.

356 Pro cuius maiore intelligentia notandum est, quòd quantitas potest considerari, vel absolute: & prout sic est passio substantiæ corporeæ. Vel secundum quòd

quod est major, aut minor: & sub hac ratione est accidens commune; quod enim subiectum sit magnum, aut parvum, contingenter tantum de illo prædicatur. Potentia autem augmentativa non ordinatur ad quantitatem absolute consideratâ, sed ad ipsam ut maiorem: potentia verò nutritiva nullo modo ad quantitatem, sed tantum ad partialem substantiam ordinatur: & ideo tales potentie realiter distinguuntur.

367 Dices: sicut totalis quantitas est passio effectus substantialis per generationem producti, ita partialis quantitas est passio substantiæ partialis productæ per nutritionem: ergo sicut hæc ratione eadem reali e potentia generativa producit effectum substantialem, producit ejus quantitatem totalem, eadem etiam potentia nutritiva producit substantiam partialem, producit parialem quantitatem: proindeque potentia nutritiva, & augmentativa non erunt potentie realiter distinctæ.

368 Respondetur distinguendo Antecedens quoad secundam partem, quantitas est passio substantiæ partialis respectu viventis, quod augetur, nego Antecedens, respectu ipsius substantiæ partialis, concedo Antecedens, & nego Consequentiam. Non enim negamus, quod quantitas partialis sit passio substantiæ partialis productæ per nutritionem; sed quod asserimus est esse accidens commune respectu viventis, quod augetur,

ut supra respondimus, & probavimus.

356

Inquires secundo,

Quænam ex his potentiis sit perfectior? Respondetur ex D. Thoma loco supra num. 345. citato, quod potentia generativa est simpliciter perfectior augmentativa, & nutritiva. Et probatur ratione ex ipso desumpta. Nam illa potentia est simpliciter perfectior, quæ operatur in aliud, quam illa, quæ in subiecto tantum, in quo reperitur, operatur: quæ de causa perfectionis sunt sensus, quam potentia Animæ vegetativæ, quia possunt operari in alterum, scilicet in objectum; sed potentia generativa operatur in alterum, siquidem producit effectum extra se; potentia verò nutritiva, & augmentativa in subiecto tantum, in quo reperiuntur, operantur: ergo potentia generativa simpliciter perfectior est augmentativa, & nutritiva.

360

Contra hanc tamen Rationem obijcies. Potentia generativa non potest habere effectum extra vivens, in quo est: ergo Ratio nostra nullo innititur fundamento. Probatur Antecedens, Quia ut docet D. Thomas loco ubi proxime allegato, potentia generativa (sicut & augmentativa & nutritiva) habet pro objecto corpus vivens, in quo est: sed hæc doctrina non aliter potest intelligi, nisi per hoc, quod potentia generativa habeat suum effectum intra vivens, in quo est: ergo nequit habere effectum extra ipsum.

Res-

361 Responderetur (illis Solutionibus prætermisissis) quod potentia generativa producit effectum ad intra, qui est sanguis decoctus in corde: habet enim hæc potentia duplicem actum, decoctionem scilicet sanguinis in corde, & alterum generare. Ob quam doctrinam plures Theologi docent potentiam generativam in Christo Domino frustraneam non fuisse, quia licet illi defuerit secundus actus, primus tamen non defecit. Vnde sicut potentia generativa habet actum intra vivens, & actum extra illud; ita similiter habet duplicem effectum, alterum intra vivens, & alterum extra ipsum. Ex quibus in forma responderetur negando Antecedens. Ad cuius probationem concessa Maiore, distinguo Minorem, habet omnem effectum intra vivens, nego minorem, aliquem, concedo Minorem, & nego Consequentiam.

362 Dices: Potentia nutritiva & augmentativa nequeunt producere aliquem effectum extra vivens, quia juxta D. Thomam loco citato, huiusmodi potentie habent pro objecto corpus vivens: ergo Solutio transita menti Angelici Doctoris adversatur.

363 Responderetur concessa Maiore, distinguendo Minorem, potentia generativa habet pro objecto corpus vivens, in quo est, in ordine ad omnem effectum, nego Minorem, in ordine ad aliquem, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Divus enim Thomas

tantum intendit, quod potentia generativa habeat effectum ad intra, in quo convenit cum augmentativa, & nutritiva: Sed quia hæc superat in perfectione, ideo ut ab eis distinguitur habet etiam effectum extraneum: quod docet ibidem D. Thomas.

364 *Inquires tertio: An sit magis connaturale generare alterum, quam nutrire & augmentari?* Responderetur affirmat ut cum Philosopho hic, *textu 35.* dicens: *Naturalissimum enim operum viventibus, quacumque perfecta & non orbata, aut generationem spontaneam habent, facere alterum quod est ipsum, animal quidem animal, planta autem plantam.* Id ipsum docet ibidem D. Thomas lect. 7.

365 Et probatur primò ratione. Magis enim connaturale est id, quod pertinet ad bonum commune, quam id, quod pertinet ad bonum particulare, sed actus generandi pertinet ad bonum commune, ad propagationem scilicet speciei, actus vero nutriendi, & augmentandi ad conservationem individui, quod augetur, & nutritur: ergo connaturalior est actus potentie generativæ, quam augmentativæ, & nutritivæ.

366 Secundo probatur experientia. Nam experimus homines sic ad sibi simile producendum inclinari, ut huiusmodi inclinationem non superent, nisi speciali auxilio divinæ gratiæ adjuventur; sed hæc ita vehemens inclinatio non da-

datur ad actum nutriendi, & augmentandi: ergo signum est generare connaturalius esse opus, quam nutrirī, & augmentari.

367 Contra hanc Resolutionem Argues primo. Actus, ex quo inferitur nocumentum subiecto, non est illi naturalis, sed potius violentus; sed actus generandi inferunt subiecto nocumentum, secus vero actus nutriendi & augmentandi: ergo generatio non est magis, sed potius minus naturalis. Minor constat, quia per actus generandi maximè homines debilitantur & languescunt, ut experientia liquet: ergo actus generandi inferunt subiecto nocumentum.

368 Respondetur distinguendo Majorem, non est illi naturalis, si in bonum commune non cedat, concedo Majorem, si cedat in bonum commune; nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Licet enim actus generandi inferat nocumentum subiecto, cedit tamen in bonum commune, ut species nimirum conservetur, & ideò quamvis nocivus sit, est tamen maximè naturalis. Quemadmodum filios lactare nocumentum matribus inferit, de illis enim & succescunt, cum tamen filiolos nutrire opus sit valde omnibus feminis naturale.

369 Arguitur secundò. Vnumquodque magis appetit proprium esse conservare, quàm alienum: ergo vivens magis appetit

actum nutritionis & augmentationis, quo conservat esse proprium quàm actum generationis, quo conservat esse specificum; & consequenter connaturalior erit actus nutritioni & augmentationis quàm actus generationis. Antecedens probatur ex Philosopho 8. Ethicorū cap. 1. sic dicente: *Videtur autem id quisque amare, quod bonum est sibi, & esse simpliciter quidem amabile ipsum bonum: unicuique autem id, quod est unicuique bonum*. Confirmatur ex eodem Philosopho docente, Appetibilia ad alterum nasci ex appetibilibus ad se: ergo sentit, magis vnumquodque inclinari ad conservandum esse proprium, quàm alienum.

370 Respondetur admissio Antecedenti, negando suppositum Consequentis. nam esse specificum non est alienum ab esse individuali, eò quòd individuum sub specie continetur, eamque univocè participat. Cum autem ex alia parte conservatio speciei sit bonum commune, conservatio vero individui sit bonum particulare; inde fit, quòd vivens magis appetat generationem, quàm nutritionem & augmentationem. Quam doctrinam verba Philosophi non infringunt.

371 Pro majore tamen illius intelligentia sciendum est, quòd individuum corruptibile habet naturalem inclinationem ad seipsum conservandum pro omni tempore quo potuerit; cum autem nequeat omni se tempore conservare,

vare, generando aliam sibi similem, aliquamiter se conservat. Vnde de vi ens appetens conservationem speciei, ex cōsequenti appetit conservationem sui ipsius; quapropter major est inclinatio in vivente ad conservationem speciei, quàm ad sui ipsius conservationem.

372 Arguitur tertio. Ad id vivens magis inclinatur quod magis perfectum est; sed respectu hominis magis perfectum est intelligere, quàm generare: ergo homo magis ad intelligendum, quàm ad generandum inclinatur; proindeq; generatio non est actus naturalior respectu viventis.

373 Respondetur primo, ex hoc Argumento nil cōtra nostram Conclusionē inferri. In Illa namq; non loquimur de generatione cōparativè ad omnem actum, sed tantum comparativè ad nutritionē & augmentationem, quibus connaturalior est generatio, quamvis alij dentur actus magis naturales.

374 Secundo respondetur distinguendo Majorem, ad id vivens magis inclinatur, quod magis perfectum est, si cetera sint paria, concedo Majorem, si cetera paria non sint, nego Majorem, & concessa Minore nego Consequentiam. Quamvis enim vivens magis inclinetur in id, quod magis perfectum est, quādo cetera paria sunt, secus verò quando cetera non sunt paria, vt in casu Argumenti contingit. Homo nāque per intellectiōem non conservat speciem, sed per generationē. Vnde licet intellectio absolute magis per-

fecta sit quàm generatio; magis tamen homo ad generationem, quàm ad intellectiōem inclinatur.

ARTICVLVS II.

Quodnam sit objectum potentiarum Animæ vegetativæ.

Quæstio secundum totam et Cursus §. I.

Titulus explicatur, & Conclusio stabilitur.

375 **Q**uamvis objectum in toto rigore sumptum sit illud quod obijciatur potentia cognoscitivæ, vel appetitivæ, quæ dirigitur per cognitionem, in præsentī tamen sub hoc rigore non sumitur: in hac quippè scripta acceptione potentia Animæ vegetativæ, cum non sint cognoscitivæ, vel appetitivæ, non possunt habere objectum. Sumitur ergo objectum in præsentī propterea est idem ac materia, circa quam potentia versatur. Et in hoc sensu procedit Difficultas, Quodnam nimirum sit objectum hoc est. Quodnam sit materia, circa quam potentia generativa, nutritiva, & augmentativa versantur?

376 Nostra Conclusio est objectum harum potentiarum esse alimentum. Conclusio est Philosophi in hoc lib. textu 42. & D. Thomæ ibidē lectione 9. Et probatur. Quia potentia nutritiva versatur circa alimentum tamquam circa propriam materiam proprium enim illius officium est, transmutare alimentum, illud

illud in substantiam viventis convertendo. Similiter potentia augmentativa circa alimentum ut circa propriam materiam versatur: ejus quippe non unus est, ut media ejus actione vivens de minore ad majorem transeat quantitatem: quod quidem medio alimento fieri nulli non constat.

377 Hoc etiam in potentia generativa contingit. Nam semen, quod concurrit ad generationem est de superfluo alimenti, ut docet Philosophus loco citato, *textu* 47. id est, de illo quod non convertitur in carnem, seu propriam substantiam viventis. Qua de causa homines pingues & magnæ quâ tatis minus habent de semine, quâ fici & imbeciles, eo quod totum alimentum convertunt in propriam substantiam, & nihil, aut parvum illius relinquitur, ut sit semen: ergo objectum potentia generativæ, augmentativæ & nutritivæ est alimentum.

378 Nec obest si dicas, non coherere hæc cum ijs, quæ supra diximus, nimirum has potentias esse realiter distinctas: quomodo enim realiter distinguï possunt, si idem objectum habent?

379 Non inquam, id obest. Alimentum enim, quod pro objecto harum potentiarum assignamus, potest considerari tripliciter. *Primo* secundum suam substantiam, & propterea sic est proprium objectum, vel propria materia potentia nutritivæ. Cum enim hæc potentia intendat substantiam deperditam reparare, substantia autem non nisi per sub-

stantiam reparatur; consequens est, quod alimentum secundum suam substantiam est materia circa quam potentia nutritivæ.

380 *Secundo* potest considerari alimentum secundum ejus quantitatem: & sub hac ratione est proprium objectum & materia potentia augmentativæ: hæc enim ad hoc tendit, ut vivens ad perfectiorem statum, & ad majorem transeat quantitatem. Ex quo sequitur, quod actio nutritiva præcedens augmentativam plus acquirere debet de substantia, quam deperditum fuerat, ut sic per augmentationem possit subjectum crescere. Si enim id tantum, quod deperditum erat, acquireret, subjectum non cresceret.

381 *Tertio* considerari potest alimentum quatenus habet aliquid superfluum: & propterea sic est materia, sive objectum potentia generativæ. Est tamen advertendum, quod licet superfluum dicatur, non tamen est excrementum, sed potius quid purum, cum deserviat ad generationem: ideo autem superfluum appellatur, quia illud natura generationi relinquit, & in propriam substantiam non convertit: Ex quibus constat, quod licet objectum harum potentiarum, scilicet alimentum, sit materialiter idem, formaliter tamen est diversum, & sub diversis rationibus formalibus ab ipsis inspectum:

quod sufficit, ut realiter distinguantur.

§. II.

Soluntur Argumenta.

382 **A**RGVITVR primò. Ob-
jectum harum poten-
tiarum est subjectum vivens: ergo
non est alimentum. Probatur An-
tecedens primò. Nam finis, & ob-
jectum idem sunt; sed finis harum
potentiarum est vivens, vel subje-
ctum, vel alterum, quod ad extra
producitur: ergo ipsarum objec-
tum est vivens. Minor probatur,
Nam potentia nutritiva datur, vt
vivens nutriatur; augmentativa, vt
augeatur, generativa, vt alterum si-
mile producat: ergo finis harum
potentiarum est vivens.

383 Secundò probatur Ante-
cedens ex D. Thoma, 1. p. q. 78. art.
2. in corpore, per hæc verba: *Vege-*
tativum enim (sumit vegetativum
pro potentijs Animæ vegetativæ,
vt ex contextu constat) *vt dictum*
est, habet pro objecto ipsum corpus
vivens per Animam: ergo juxta
mentem Angelici Præceptoris ob-
jectum potentiarum Animæ vege-
tativæ est subjectum vivens, non
autem alimentum.

384 Responderetur negando
Antecedens. Ad cuius primam pro-
bationem distinguo Major. finis re-
motus & objectum idem sunt nego
Maj. finis proximus, concedo Maj.
& distinguo Min. finis remotus ha-
rum potentiarum est vivens, con-
cedo Minorem proximus, nego
Minorem, & Consequentiam. Ad

probatione Minoris distinguendum
est Antecedens & Consequens di-
stinctione data, negandaque Con-
sequentia. Finis enim remotus &
objectum non sunt idem: contingit
enim aliquid esse finem remotum
alicujus, & nō esse objectum illius,
vt constat, *Tum* in arte edificato-
ria, quæ respicit pro fine remoto
protectionē ab injurijs temporum,
ad hoc enim domus construuntur,
vt homines ab injurijs temporum
defendantur; cum tamen objectum
artis edificatoriae protectio ab in-
jurijs temporis non sit, sed domus
ædificanda. *Tum* etiam in operatio-
nibus intellectus, quæ sunt finis re-
motus Logicæ; & tamen ipsæ non
sunt Logicæ objectum (alias esset
aliquid reale) sed secundæ intentio-
rationis, quæ ab illa vt proximus
finis inspicitur. Vivens autem tan-
tū est finis remotus, & alimen-
tum proximus, circa quæ prædictæ
potentiæ versantur. Vnde objec-
tum illarum est alimentum, & non
vivens.

385 Ad secundam proba-
tionem Antecedentis responderetur
primò quod ibi sunt Angelicus
Doctor has potentias in concreto,
& vt important subjectum in quo
sunt. Nam hoc nomen *Vegetari-*
um quo utitur Div. Thomas, est
terminus connotativus importans
formam vt adjacentem subjecto,
ipsique inhxerentem. Unde quando
ait, vegetativum habere pro obje-
cto vivens, nihil aliud intendit,
quàm quod sit subjectum prædic-
tarū potentiarum. Si enim ciperet

objectum quatenus est materia circa quam versatur potentia, sequetur, nullam ex assignatis potentijs posse producere effectum ad extra (nulla quippè potentia extra suum objectum ferri potest) hæc autem esse falsum docet ipse Angelicus Doctor loco citato. ¶ Secundo potest responderi D. Thomam tantum intendere prædictas potentias esse intra vivens, in quo sunt: quod qualiter intelligi debeat, dictum est initio Articuli præcedentis.

386 **A**RGVITVR secundò. Datur aliquid, quod non sit alimentum, sit tamen objectum potentia nutritivæ: ergo alimentum non est objectum hujus potentia. Anteced. probatur primò, Nam plures asserunt esse quoddam vivens, quod dicitur *Salamandra*, quod igne tantum vescitur & nutritur; & tamen ignis non est alimentum: ergo datur aliquid, quod non sit alimentum, sit tamen objectum potentia nutritivæ.

387 Secundò probatur Antecedens, Id enim ipsum dicitur de Pyrausta, quòd scilicet in igne nascitur, & si ab illo separetur, statim moritur: ergo, &c.

388 Tertio, Nam de Chamæleonte refert Tertulianus, *Libro de Pallio*, quòd aère tantum pascitur: *Oscitans* (inquit) *vescitur, follicans ruminat, de vento cibus*: ergo, &c.

389 Quarto, Quia Plinius, lib. 7. de Historia Animalium refert, in quadam orbis parte esse homines ore carentes, qui

solis odoribus nutriuntur: ergo, &c.

390 Respondetur in primis hoc Argumentum nil probare. Eo namque ipso, quòd prædictæ historiae admittantur (quas tamen plures ut fictas negant) ignis, aër, & odores habent rationem alimenti, quo prædicta animalia nutriuntur; proindeque non infertur aliquid ab alimento distinctum esse objectum potentia nutritivæ.

391 Secundò respondetur negando Antecedens. Ad cujus primam probationem dicendum est, vivens non posse semper solo elemento nutriri. Aqua enim, ut docet Galenus *lib. 4. de Usibus partium*, inepta est, ut sola ipsa vivens nutriatur, quia ratione nimia frigiditatis, calorem naturalem extingueret. Aër verò eandem ineptitudinem habet, siquidem ob ejus nimiam levitatem, & subtilitatem faciliè ab stomacho resiliet, vacuumque relinqueret. Terra similiter est inepta propter ejus nimiam grossitiem, quam calor naturalis in viventis substantiam convertere non valeret. Ignis denique ineptior omnibus apparet elementis, ejus enim ardentissima activitas totaliter vivens consumeret, & in propriam substantiam converteret.

392 Ad illud, quod dicitur de *Salamandra*, respondetur ex Div. Thoma in 4. Sent. dist. 44. quest. 3. artic. 2. questiuicula 3. ad 3. ubi hæc habet: *Ad tertium*

dicendum, quod secundum Philosophum in lib. de proprietatibus elementorum, nullum animal in igne vivere potest. Galenus enim in libro de Simplicia Medicina dicit, quod nullum corpus est, quod tandem ab igne non consumatur, quamvis quedam corpora sint, quæ ad horam in igne sine lesione permancant, ut patet de ebena. Unde quod inducitur de Salamandra non est minus simile, quia non pisset perseverare finaliter in igne sine corruptione.

397 Ad ceteras Antecedentis probationes dicitur non est fabulosas esse & commenticias illas historiarum, incredibile quippe est posse animal solo aëre, vel odore nutrirî, ut ex proximè dictis apparet. Si autem admittatur veras esse, dici potest, quod illa animalia habent calorem naturalem sic remissum, ut aër, aut odor sufficiat ad illa nutrienda.

364 **A**RGVITVR tertio. Sanguis animalis est ejus alimentum, ut docet Philosophus, *lib. de Somno, & vigilia, cap. 3.* & tamen non est objectum potentie nutritivæ animalis: ergo objectum potentie nutritivæ non est alimentum. Probatvr Minor, Nam objectum potentie nutritivæ est illud, quod anima viventis non informatur, sed media ipsius viventis actione in ejus substantiam convertitur; sed sanguis informatur Animam gaudet enim vita vegetativa, ut supra diximus, *quest. 2. artic. 2. Conclusione 4.* ergo san-

guis animalis non est objectum potentie nutritivæ.

396 Respondetur distinguendo Majorem, sanguis imperfectus animalis est ejus alimentum, concedo Majorem, perfectus nego Majorem, & distinguo Minorem, sanguis perfectus non est objectum potentie nutritivæ, concedo Minorem, imperfectus, nego Minorem. Ad cujus probationem distinctis Majore, & Minore distinctione data, neganda est Consequentia.

396 Ut enim loco proximè citato docuimus, duplex est sanguis, imperfectus scilicet, & perfectus Imperfectus est, qui imperfectè participat sanguinis rationem, quique non est perfectè conversus in substantiam viventis, nec illius Anima informatur: & hunc sanguinem dicimus esse sanguineum viventis alimentum, & objectum potentie nutritivæ, quæ in ipso reperitur; & quia nutritio describitur, nutrimentalis à Philosopho nuncupatur. Sanguis vero perfectus est, qui anima viventis informatur, & pertinet ad integritatem naturæ animalis: quæ de cauâ asserit D. Thomas 3. part. *quest. 53. art. 2.* quod Sanguis Christi Domini in ejus Passione effusus, resumptus fuit in ejus Resurrectione, ad integritatem enim naturæ humanæ ipsius Christi Domini pertinebat. Hic autem sanguis perfectus cum jam sit Anima viventis informatus, non est ejus alimentum, nec objectum potentie nutritivæ.

397 Hæc Solutio non placet Magistro Bañez, 3. *par.* *quest.* 78. *ad artic.* 2. *Dubio* 3. in fine, ubi docet, quod sanguis, quantumvis sit purus & perfectus, nutritioni deservit, imò partes superiores & subtiliores corporis ex purissimo, & perfectissimo sanguine aluntur.

398 Immeritò tamen displicet hæc Solutio. Nisi enim de nomine fiat Quæstio, id ipsum docere debet hic Magister, quod docemus. Si enim nomine alimenti id intelligitur, quo animal sustentatur, & conservatur, non

solum sanguis, sed etiam nervi, & ossa erunt illius alimentum, cum sine ipsis nequeat conservari, & sustentari; esse autem nervos, & ossa viventis alimentum, & obiectum potentie nutritivæ, nalli non liquet esse falsum. Si nomine verò alimenti intelligatur (ut intelligi debet) id, quod in substantiam aliti convertitur, ejusque Anima ante conversionem non informatur, sanguis perfectus nullo modo esse potest viventis alimentum, eo quod jam supponitur Anima ipsius viventis informatus.

QVÆSTIO IV.

DE ANIMA SENSITIVA, ET EIUS POTENTIJS in communi.

399 **C**VM Anima sensitiva sit illa, quæ per cognitionem sensibilem operatur, non aliter melius potest ejus natura investigari, quàm per illius operationes & potentias. Quare perfecta cognitio Animæ sensitivæ à cognitione sensuum & potentiarum, tam in communi, quàm in particulari dependet. In præsentī igitur Quæstione de potentijs sensitivis in communi, in sequenti verò de illis in particulari tractabimus. Vnde sit.

ARTICULUS I.

An sensus sit potentia activa, vel passiva?

§. I.

*Quibusdam suppositis, Conclusio
stabilitur.*

400 **P**RO intelligentia hujus Difficultatis notandum est primò, illam potentiam (quoad præsens attinet) dici passivam, quæ per aliquid intrinsecum transmutatur, & de potentia ad actum reducitur mediâ virtute agentis subijcientis potentiam passivam, & introducentis formam, quæ talis potentia mutatur. Vnde per oppositum, illa erit potentia

activa, quæ non transmutatur, nec de potentia ad actum reducitur mediâ virtute alterius agentis introducentis formam in tali potentia. Præsens ergo Difficultas procedit de sensibus comparati è ad objecta: An videlicet sint potentia passivæ taliter, quod mediâ virtute objecti intrinsecè mutentur, & de potentia ad actum eliciendi sensationem reducuntur? Vel, An objecta purè extrinsecè ad ipsos comparentur? Et si primum est verum, sensus patiuntur ab objecto; ac proinde sunt potentia passivæ: si autem secundum

dum verum sit, erunt potentia passiva & activa.

401 Secundò notandum est objectum alii dici motivum, aliud verò terminativum. Motivum dicitur quatenus movet potentiam, ipsi speciem impressam imprimendo, quæ est virtus objecti. Quia tamen quidam Philosophi antiqui, ut Platonici, negabant species immitti ab objectis, ut suam sensus operationem eliceret: alij verò, de quorum numero est B. Albertus Magnus, ipsa concedentes, asseriebant esse totale principium sensationis; idèò difficultas est, adhuc supposita immisione specierum, An nimirum sensus ita sint potentia passiva, ut nullam prorsus activitatem impotent? His igitur prænotatis, sit

402 *Conclusio.* Sensus sunt potentia passiva, si ad objectum motivum cõparentur: si verò cõparentur ad operationem sensitivam, & objectum terminativum, sunt potentia activa. *Conclusio* hæc quoad primam partem est expressa Philosophi in hoc libro, cap. 5. per totum. Et probatur, Quia ut sensus eliciat operationem sensitivam, debet actuari ab objecto media specie impressa ab ipso immissa; sed hoc ipso sensus sunt potentia passiva respectu objecti moventis: ergo sensus sunt potentia passiva, si ad objectum motivum cõparentur. Minor, & Consequentia constant, Nam iuxta superius prænotata, illa dicitur potentia passiva, quæ ab alio agente transmutatur, & media aliqua forma in ipsa recepta, de po-

tentia ad actum reducitur: ergo eo ipso, quòd sensus, ut operationem eliciat, requirat speciem sibi ab objecto immissam & intrinsece in ipso receptam, debet esse potentia passiva.

403 Major autem probatur primò. Si sensus, ut suam operationem eliceret, non actuaretur per objectum, & hoc illi speciem non immitteret, sequeretur primò falsum esse illud commune Axioma, *Ab objecto, & potentia paritur notitia.* Si namque objectum nullo imprimeret in sensu, non potest verificari quod notitia ab objecto & potentia paritur, sed tantum à potentia; hoc autem non est dicendum: ergo, &c.

404 Secundò sequeretur nullam esse divisionem objecti in motivum tantum, terminativum tantum, motivum & terminativum simul. Nonne enim objecti motivi & simul terminat vi illud objectum intelligitur, quòd movet potentiam ad sui cognitionem per aliquid, simulque terminat talem cognitionem. Cõsequens autem est falsum: ergo ut sensus suam eliciat operationem sensitivam actuari debet ab objecto media specie impressa intrinsece in ipso sensu recepta.

405 Nec obest si dicat, objectum non dici motivum, quia imprimat aliquid, ratione cuius potentia transmutetur. Finis enim est objectum movens voluntatem; & tamen ut diximus 2. *Physicorum, quest. 6. art. 2.* ipsam movere absque eo quòd ei aliquid imprimat.

406 Non, inquam, obest. Finis enim non propriè, sed me-

metaphorice tantum movere voluntatem. Nam cum voluntas sit potentia non cognoscitiva, sed pure appetitiva, consequenter per modum ponderis, & in cōnationis ad suum objectum ordinatur, & hoc per modum termini talis inclinationis ipsam movet. Quare movendo & attrahendo voluntatem, nil imprimit voluntati; quemadmodum centrum per modum termini inclinationis corporis gravis nihil imprimit corpori gravi. Objectum verò respectu sensus dicitur motivum verè & propriè, quia sensus est potentia cognoscitiva trahens objecta & res ad se, quod intelligi non potest, quin objecta species immittant ipsi sensui.

507 Secundò probatur Major, Nam ut docet Philosophus in hoc *Libro xxxiii* 183. Sensus in actu, id est, actualiter elicitis operationem sensitivam, est objectum sensibile in actu, id est, objectum ipsam actualiter sensatum vel à sensu attractum; sed sensui nequit actu esse objectum sensibile quatenus hoc à parte rei materialiter reperitur, alias visus videns parietem materialiter esset ipse paries, quod repugnat: ergo idem sensus in actu est ipsum sensibile in actu quia objectum sensibile imprimit speciem ipsi sensui: quæ species, cum sit intentionaliter & repræsentative ipsum objectum, facit quod ipse sensus sit objectum intentionaliter & repræsentative; & consequenter ut sensus eliciat operationem sensitivam, debet actuari ab objecto me-

dia specie ab eo immissa, & intrinsecè in sensu recepta.

408 Tertio probatur eadem Major. Ut objectum sensibile sentiatur, debet habere aliquam unionem cum sensu; non physicam ergo intentionalem, quæ fit per speciem impressam; & consequenter ut sensus eliciat operationem sensitivam, debet actuari ab objecto media specie impressa ab eo immissa, & intrinsecè in sensu recepta. Probatur Minor, Tum quia plura objecta distantia videmus, quæ cum sensu visus physice uniri non possunt. Tum etiam. Quia unio physica cum sensu si sit maxima, impedit sensationem; ut enim Articulo sequenti videbimus, sensibile immediate positum supra sensum lædit & impedit sensum; sed si unio physica objecti cum sensu requireretur, maxima unio objecti cum sensu potius juvaret quam sensationem impediret: ergo objectum sensibile non unitur physice cum sensu, sed tantum intentionaliter per speciem impressam.

409 Quoad secundam verò partem probatur Cōclusio: Nam sensus informatus specie impressa activè elicit operationem sensitivam. Vnde D. Thomas *lib. 7. de Animalibus* 7. docet, quod sentire non est propriè pati, quamvis aliquid habeat de utroque: & ideo sensus formati per speciem suam habent propriam operationem: ergo sensus sunt potentia activæ comparatæ ad objectum terminativum, non verò pure passivæ.

410 Confirmatur & ex-
pli-

plicatur hæc ratio. Nam si sensus nullo modo activè concurreret ad operationem sensitivam, sequeretur, quòd visus per visionem non viveret; sed mortuo modo se haberet; hoc autem non est dicendum: ergo sensus non passivè tantum, sed activè etiam concurrat ad operationem sensitivam.

411 *Hæc* dictis in prima parte Conclusionis inferitur contra Platonicos dari species immixtas sensibus ab objectis sensibilibus, quas ipsi sensus patiuntur, & potentia passivæ denominantur.

412 Ex dictis verò in secunda Conclusionis parte colligitur *primò*, quòd species non est totale principium activum operationis sensitivæ, sed etiam sensus, ut satis probatum est in ipsa secunda parte Conclusionis. *Secundò* inferitur, quòd cum dicitur nostrum sentire esse quoddam pati, intelligi debet antecedenter, & causaliter, quatenus nimirum antelicientiam operationis sensitivæ patitur sensus recipiendo speciem: non tamen formaliter, Nam licet aliqui doceant receptionem specierum esse formaliter sensationem, hujus tamen falsitas ex dictis satis superque constat, alias sicut sensus merè passivè ad receptionem specierum se habent, ad operationem sensitivam merè etiam passivè se haberent.

*** **

S. II.

Solvuntur Argumenta contra primam partem Conclusionis.

413 **A**RGVITVR *primò* contra primam partem Conclusionis. Sensus sunt potentia totaliter activæ, nullo autem modo passivæ: ergo prima pars nostræ Conclusionis est falsa. Antecedens probatur *primò*. Nam si sensus aliquo modo essent potentia passivæ, non verò totaliter activæ, sequeretur quòd potentia Animæ vegetativæ essent simpliciter perfectiores sensibus; Consequens autem est falsum: ergo, &c. Probatur Sequela. Nam activum simpliciter est perfectius passivo, vnumquodque enim eatenus est activum quatenus est in actu, & in tantum est passivum, in quantum est in potentia, actus autem simpliciter est perfectior potentia; sed potentia Animæ vegetativæ sunt purè activæ, cum proprium eorum munus sit agere circa alimentum illud transmutando, ut constat ex suprà dictis: ergo si sensus essent potentia aliquo modo passivæ, sequeretur potentias Animæ vegetativæ esse simpliciter perfectiores sensibus.

414 *Secundò* probatur Antecedens. Ut sensus sint potentia passivæ, requiritur, quòd objecta sensibilia agant in ipsos, eos transmutando, sed objecta sensibilia nequeunt agere in sensus: ergo sensus non sunt potentia passivæ,

sivæ, sed tantum activæ. Probatur Minor, Nam quod est materiale, & inferius, nequit agere in illud, quod est in materiale, & superius; sed objecta sensibilia sunt omnino materialia, sensus verò sunt aliquantuliter immateriales, aliquo enim modo supra materiæ conditiones elevantur: ergo objecta sensibilia nequeunt agere in sensus.

415 Tertiò probatur antecedens, Si enim sensus essent aliquo modo potentiæ passivæ, sequeretur, quod sicut datur intellectus agens, daretur etiam sensus agens; consequens est falsum, & contra Angelicum Præceptorem, 1. *part. quest. 79. artic. 3. ad 1. & quest. unica de Spiritualibus creaturis, artic. 10. ad 17.* ergo nullo modo sunt potentiæ passivæ. Probatur Sequela primò ex dictis in prima probatione Antecedentis, Nam sensus sunt potentiæ aliquantuliter immateriales: ergo si sunt potentiæ passivæ debet dari agens proportionatum, & ejusdem ordinis, quod agat in ipsos, eosque reducat de potentia ad actum, quod nullum aliud esse potest, quam sensus agens.

416 Secundò probatur Sequela. Ex eo namque quod datur intellectus possibilis, rectè infertur, quod detur etiam intellectus agens: ergo pariter ex eo, quod detur sensus, qui sit potentia passiva, rectè etiam colligetur, quod detur sensus, qui sit potentia activa, vel sensus agens. Probatur Consequentia *Tum*, Quia Philoso-

phus, 3. *de Anima*, textu 17. ea ratione probat dari intellectum agentem ex eo, quod datur intellectus possibilis, quia nimirum ubi est potentia ad omnia fieri, debet etiam esse potentia ad omnia facere; sed intellectus possibilis est potentia ut fiat omnia in esse intelligibili: ergo debet esse aliqua potentia, quæ illum faciat omnia in tali esse; hæc autem alia esse non potest, quam intellectus agens.

417 *Tum* etiam, Nam ratio, qua D. Thomas, 1. *p. quest. 79. artic. 3.* probat intellectum agentem ex intellectu possibili, est, quia nihil potest reduci de potentia ad actum, nisi medio illo quod sit in actu; sed intellectus possibilis est in potentia ad intellectiones & species: ergo indiget alia potentia, quæ sit in actu; hæc autem est intellectus agens: ergo ex intellectu possibili optimè intellectus agens infertur. Sed hæc duæ rationes æquè probant dari sensum agentem, si semel datur sensus, qui sit potentia passiva, ut consideranti patebit: ergo vel non datur sensus, qui sit potentia passiva, vel debet necessario concedi sensus agens.

418 Ad hoc argumentum respondetur primò negando Antecedens. Ad cujus primam probationem respondetur ex D. Thoma, 1. *p. quest. 79. artic. 2. ad 3.* distinguendo Majorem, activum est simpliciter perfectius passivo, si utrumque ad idem comparatur, concedo Majorem, si ad diversa, nego Majorem, & concessa Minore, nego Con-

Consequentiam. Tunc enim activum simpliciter est perfectius passivo, quando utrumque ad idem comparatur. Unde si quemodum potentia vegetativa versatur circa alimentum agendo in illud, potentia sensitiva circa ipsum alimentum versaretur, ab illo patiundo; proculdubio potentia vegetativa excederet simpliciter potentias sensitivas. In presenti autem activum, & passivum non ad idem comparantur, sed ad valde diversa referuntur: nam sensus sunt passivi respectu objecti existentis ad extra: potentia vero vegetativa sunt activa respectu alimenti materialiter existentis intra; unde licet sensus sint potentia passiva, simpliciter tamen sunt perfectiores potentis Animae vegetativae.

419 Secundò respondetur traditam Solutionem explicando, & eandem Majorem distinguendo: activum est simpliciter perfectius purè passivo, concedo Majorem, est simpliciter perfectius passivo; quod est etiam activum, subdistinguo Majorem, si activum & simul passivum circa aliquid ad intra materialiter existens versetur, concedo Majorem, si versetur circa aliquid existens ad extra, nego Majorem. Quamvis enim sensus sint potentia passiva, simul tamen sunt activa, ut in secunda Conclusionis parte probavimus. Cum autem ex alia parte versentur circa objectum ad extra existens, & non physice, sed intentionaliter tantum vnitum; potentia vero vegetativa

circa objectum, scilicet alimentum existens ad intra & vnitum physice versentur: consequens est, quod sensus sit simpliciter perfectior potentis Animae vegetativae; perfectius quippe simpliciter est operari circa aliquid, quod existit ad extra, quam circa id, quod materialiter tantum & physice est vnitum ad intra.

420 Replicabis. Ergo saltem potentia generativa erit sensibus simpliciter, & absolute perfectior. Probatur Consequentia. Ideò namque docemus; sensus esse simpliciter perfectiores potentis Animae vegetativae, quia sensus habent operationem circa aliquid existens ad extra, sed hoc ipsum convertit potentia generativa, ut diximus *Questione precedenti*; a iunde autem potentia generativa non est passiva, sed tantum activa, sensus vero sunt activi simul & passivi: ergo juxta doctrinam traditam, saltem potentia generativa erit sensibus simpliciter & absolute perfectior.

421 Respondetur negando Consequentiam. Ad probationem distinguo Majorem, quia habent operationem circa aliquid utcumque existens ad extra, nego Majorem, intentionaliter, concedo Majorem, & distinguo Minorem, hoc ipsum convertit potentia generativa materialiter & imperfectè, concedo Minorem, perfectè & intentionaliter, nego Minorem, & Consequentiam. Quamvis enim potentia generativa versetur circa esse.

effectum existentem ad extra; hoc tamen illi convenit modo imperfecto & materiali; non verò perfecto modo, & supra materiæ conditiones elevato, intentionali nimirum, ut contingit in sensibus, qui recipiendo species ab objectis, aliquantulum immateriales redduntur, & circa ipsum objectum ad extra existens operantur. Vnde D. Thomas 1. p. quæst. 78. art. 2. in corpore explicans excellentiā potentiæ generativæ supra nutritivam, & augmentativam, & excellentiam sensuum supra omnes has potentias, *Vis* (inquit) *generativa quodammodo appropinquat ad dignitatem Animæ sensitiuæ, quæ habet operationem in res exteriores, licet excellentiori modo & universaliori. Supremum enim inferioris naturæ attingit id, quod est infinitum superioris, ut patet per Dionysium in 7. cap. de divinis Nominibus.*

422 Ad secundam probationem Antecedentis concessa Maiore, distinguo Minorem: objecta sensibilia secundum se considerata non possunt agere in sensus, concedo Minorem, ut à corporibus cœlestibus mota, quæ moventur ab Angelo, nego Minorem & Consequentiam. Ad probationem Mireris distinctis Præmissis, & Consequenti tradita distinctione, neganda est Consequentia. Licet enim verum sit, quod objectum sensibile materialiter & secundum se consideratum non possit agere in sensus, nec ipsos transmutare, eò

quod ipsi sunt aliquantulum immateriales; quatenus tamen partim partim virtutem à corporibus cœlestibus, quæ moventur ab Angelo, possunt sensu movere, & transmutare, & sui similitudinem, vel speciem intentionalem in illis producere. Quæ solutio desumitur ex D. Thoma Quæst. 5. de Potentia, art. 8. in corpore.

423 Nec refert si contra hanc Solutionem obijcias, ex illa sequi, quod objecta instrumentaliter tantum agant in sensus; Consequens autem videtur falsum: ergo solutio non est vera. Sequela probatur, Illud enim instrumentaliter tantum operatur, quod non agit virtute propria, sed tantum virtute alterius; sed juxta traditam Solutionem, Objecta non virtute propria, sed virtute à corporibus cœlestibus derivata in sensus operantur: ergo instrumentaliter tantum agunt in ipsos.

424 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguo Majorem, quod non agit virtute propria, sed tantum virtute alterius transeuntem communicata, concedo Majorem, & distinguo Minorem, operantur virtute à corporibus cœlestibus derivata permanentem, concedo Minorem transeuntem, nego Minorem, & Consequentiam. Quamvis enim objectum sensibile agat in sensus per virtutem à corporibus cœlestibus derivatam; hæc tamen virtus non transeuntem, sed permanentem illi convenit, prop-

ter proportionē quam dicit ipsum obiectum sensibile cum sensu: & ideo nō instrumentaliter, sed principaliter operatur. Quomodo magnes non instrumentaliter, sed principaliter attrahit ferrum, licet non propria virtute, sed à cœlesti corpore derivata, cō quod habet proportionem cum ferro, & talis virtus non transeunt, sed permanenter est communicata magneti.

425 Ad tertiam probationem An ecedenti responderetur negando Sequelam. Ad cuius primam probationem responderetur obiectū sensibile ratione virtutis à cœlesti corpore derivatæ posse agere in sensu; unde omnino superfluit sensus agens.

536 Ad secundam probationem Sequelæ concessio Antecedenti, nego Consequentiam. Ad cuius utranque probationem concessa Maiore, neganda est Minor. Cum enim intellectus possibilis sit entitativè spiritualis, consequenter speciebus entitativè spiritualibus indiget, quas obiecta materialia, quācumvis corpori cœlesti subordinata, producere omnino non possunt ob earum maximam perfectionē. Quare debet dari intellectus agens propter rationes in prædictis probationibus assignatas, juxta eam tamen, quæ modo diximus intellectas. Sensus autem, licet aliquomodo sint immateriales, non tamen entitativè: unde ut suam operationem efficiant, specie entitativè spirituali non egent.

427

Ex qua doctrina manifeste deducitur neutram rationem probare dari sensum agentem. Non prima. Licet enim sensus possint omnia sensibilia fieri; ad hoc tamen non requiritur sensus agens, sed sufficit obiectum sensibile, aut satis ex dictis constat. Nec secunda. Quia cum sensus sint entitativè materiales, licet ad actum reduci debeant per aliquod existens actu, non tamen per sensum agentem, sed per obiectum sensibile reducuntur, quod, ut diximus, species sensibiles & intentionales immittere potest & producere.

428

ARGVITVR secundò. Materia prima est potentia purè passiva: ergo è contrario sensus sunt potentie purè activæ. Provatur Consequentia. Nam ut Docet Philosophus 2. de Generatione. textu 53. Sicut proprium est materiæ pati, ita proprium est formæ agere; sed sensus sunt formæ ergo sicut materia prima nullo modo agit, sed tantum patitur, ita sensus nullo modo patiuntur, sed tantum agunt.

429

Respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cuius probationem responderetur ex Magistro Bañez in 1. p. quæst. 78. art. 3. dub. 1. sensum illius propositionis non esse, quod formæ ita sit agere, quod omnis forma sit activa, & materiæ ita sit pati, ut nullo modo agat. Sed sensus est, quod omne, quod agit, agit per formam; patitur autem per materiam, aut per id, quod locū ma-

te-

teriz tenet: cum quo rectè compo-
nuntur, quod ensus sint formæ, &
aliquid habeant potentiz passivæ,
vt dictum est.

430

ARGVITVR tertio.

Potentiz operati-
væ ad hoc tantum à natura insti-
tuuntur, vt immediate & proximè
operentur, ita vt earum esse per
accidens intendatur, vt comuni-
ter docent Thomistæ 2. *Physico-
rum* disputantes, An substantia sit
immediate operativa? Sed sensus
sunt potentiz proximæ: ergo nullo
modo sunt potentiz passivæ, sed
activæ. Major, & Minor supponun-
tur. Consequentia verò probatur
primò. Nam si essent potentiz pas-
sivæ, non potius essent institutz à
natura vt agerent, quàm vt pate-
rentur; at cum toto rigore dicitur,
quod vt operentur instituuntur: ter-
go nullo modo sunt potentiz pas-
sivæ, sed activæ. Secundo probatur
Consequentia. Idèò namque Intel-
lectus agens, & potentiz Animæ
vegetativæ sunt potentiz purè acti-
væ, quia à natura dantur, vt ope-
rentur; ille quidem vt producat
species intelligibiles, hæc verò vt
transmutent alimentum: eo igitur
ipso, quod sensus à natura insti-
tuantur, vt operentur, debent esse
potentiz purè activæ.

431

Respondetur cōcessa
Majore, & Minore, negando Con-
sequentiam. Ad cuius primam pro-
bationem concessa Majore, & Mi-
nore, neganda est Consequentia,
quæ minimè infertur ex Præmissis.
Quamvis enim sensus patiantur re-

ceptendo species, hoc tamen totum
ordinatur ad operandum vt ad fi-
nem; cum autem finis potior sit ijs,
quæ sunt ad finem, melius infertur
quod à natura instituuntur ad hoc
vt operentur, quam ad hoc vt pa-
tiantur.

412

Ad secundam distin-
guo Antecedens, idèò præcisè sunt
potentiz purè activæ, nego Ante-
cedens, idèò, & quia ad agendum
non indigent pati per alterum,
concedo Antecedens, & nego
Consequentiam. Intellectus enim
agens est potentia purè activa (quod
idem de potentijs Animæ vegeta-
tivæ dicendum est) per se enim da-
tur à natura ad species intelligibi-
les producendas, quas vt produ-
cat, alicujus receptione non eget.
Sensus autem, licet à natura insti-
tuantur vt operentur, per se ipsos
tamen non possunt causare species,
medijs quibus operantur: & idèò
non sunt potentiz purè activæ.

§. III.

*Subiunguntur Argumenta contra se-
cundam partem Conclusionis.*

433

Contra secundam par-
tē Conclusionis Ar-
guitur primò. Sensus esse potentias
aliquo modò activas, non autè purè
passivas, est expressè contra men-
tem D. Thomæ: ergo secunda pars
nostræ Conclusionis non est in via
Angelici Doctoris sustinenda. Pro-
bat ur Antecedens ex ipso Sancto
Docto-

Doctore 1. p. quest. 79. art. 3. ad 1. sic dicente: *In parte nutritiva omnes potentia sunt activa: in parte autem sensitiva omnes passiva. In parte vera intellectiva est aliquid activum & aliquid passivum.* Ergo secunda pars nostrae Conclusionis manifestè menti Angelici Præceptoris adversatur. Patet Consequentia. Si enim D. Thomas sentiret, sensus esse potentias aliquomodo activas, quemadmodum docet quod in parte intellectiva est aliquid activum, & aliquid passivum, id ipsum de parte etiam sensitiva doceret; atqui de parte sensitiva tantum docet, ut vidimus, quod omnes illius potentia sunt passivæ, ergo sentit nullo modo esse activas.

434 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem dicendum est. Angelicum Præceptorem in illo loco tantum intendere non dari sensum agentem: quod constat ex verbis immediatè antecedentibus, quibus sic ait: *Ad primum ergo dicendum, quod sensibilia inveniuntur actu extra Animam: & idcirco non oportuit ponere sensum agentem;* minime tam en velle, quod in potentijs Animæ sensitivæ nulla delectur vis activa: quod manifestè contra esse factum.

435 ARGUITUR secundò contra eandem secundam partem. Materia prima est pura potentia passiva in genere physico: ergo sensus sunt pura potentia passiva in genere cognoscitivo sensitivo. Probatur Consequen-

tia, Sic enim se habet sensus in genere cognoscitivo, sicut materia prima in genere physico: qua de causa per se docet Philolophus, intellectum in genere cognoscitivo esse puram potentiam & se habere tamquam tabulam rasam, in qua nihil est depictum: quæ doctrina æque militat in sensibus consideratis in genere cognoscitivo sensitivo: ergo si materia prima est pura potentia in genere physico, etiam sensus in genere cognoscitivo sensitivo erunt pura potentia passiva, & nullatenus activa.

436 Confirmatur. Si sensus essent potentia aliquo modo activa respectu sensationis, sequeretur idè respectu ejusdem esse simul activum & passivum; hoc autem est absurdum; ergo sunt potentia tantum passiva. Probatur sequela. Imprimis enim sensus esset agens respectu actionis sensitivæ, ut nos fatemur; aliunde verò respectu ejusdem sensationis esset patiens, eum enim actio illa sit immanens, in eodem debet subjecto recipi, à quo & igitur: ergo sequeretur idem respectu ejusdem esse simul activum, & passivum.

437 Respondetur ad Argumentum concessio Antecedenti, distinguendo Consequens, sunt pura potentia passiva ante receptionem specierum, concedo Consequentiam, post receptionem illarum, nego Consequentiam. Ad cuius probationem distinguendum est Antecedens, & Consequens distinctione tradita, negandaque Con-

se-

sequentia. Materia namque prima in genere physico, & sensus in genere cognoscitivo sensitivo in hoc æquiparantur, quod sicut materia prima antequam accipiat formam substantialem non valet existere, ita sensus prius quam recipiat species, non possunt operari, post receptionem tamen specierum operantur, quia per ipsas in actu constituantur.

438 Ad confirmationem respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem dicendum est, quod sensus simul cum specie activè concurrat ad actionem sensitivam, & ipse nudè sumptus ipsam recipit taliter, quod actio non in specie, sed præcisè in sensu recipiatur. Species autem, & sensus realiter à sensu distinguuntur, sicut totum realiter à qualibet ejus parte seorsim, & divisivè accepta distinguitur. Quare ex eo, quod sensus sit potentia aliquammodo activa, non inferitur, quod idem respectu ejusdem sit simul activum, & passivum.

439 **A**RGVITVR tertio. Si sensus essent potentia activæ respectu suæ operationis, sequeretur, quod absolute denominarentur potentia activæ; hoc autem est falsum, & contra Philosophum in hoc libro *textu 51.* & D. Thom. ibidem *lect. 10.* oppositum asserentes, nimirum sensus dici potentias passivas; ergo nullo modo debent activæ potentia nuncupari. Probatur Sequela. Absoluta namque denominatio potentia ab eo desumi-

tur, quod ab ipsa ut finis inspicitur; sed eo ipso, quod sensus sint potentia aliquammodo activæ, respiciunt operationem tamquam finem, quomodo species, à quibus patiuntur, non respiciunt; ergo sequeretur, quod absolute denominarentur potentia activæ.

440 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem neganda est Minor pro secunda parte. Sicut enim materia prima, quia in genere physico est pura potentia, respicit formam substantialem tamquam finem; ita quilibet sensus, quia in genere cognoscitivo sensitivo est pura potentia ante receptionem specierum, respicit tamquam finem ipsas species; unde sensus respicit ut finem, tam species, quam actionem sensitivam. Cum quo tamen componitur, quod sensus à Philosopho absolute dicantur potentia passivæ, & non activæ, ob duplicem rationem.

441 *Prima* est, quia loco citato impugnabat Philosophus quosdam defendentes, sensus non pati ob objectis: & ideo ut ex diametro illos impugnaret, absolute dixit esse potentias passivas, quamvis etiam sint activæ potentia. *Secunda* est, quia activas potentia non est physica, sed intentionalis; cum autem ad hanc activitatem sensum per speciem pati supponatur, & sensus non quomodolibet, sed prout per speciem determinatus sit activus; consequens est, quod sensus absolute denominentur potentia passivæ, quamvis etiam sint activæ potentia.

442 Nec refert si contra secundam hanc rationem obijcias, quod sensus etiam habent activitatem physicam, & non tantum intentionalem, mulieres enim menstruatæ inficiunt aërem, & speculū, vt experientia constat: ergo, &c.

443 Non, inquam, refert. Quia inficere aërem, & speculū non convenit oculis mulieris menstruatæ provt sunt cognoscitivi sed ratione organi tunc corrupti. Quemadmodum basilisci dicuntur homines visu interficere, & anus pueros fascinare. Quod autem organum sit corruptū, materialiter se habet ad eliciendam visionem; unde activitas sensuū provt sunt cognoscitivi, nō est physica, sed tantū intentionalis.

444 **A**RGVITVR quartō.

Activū & passivum realiter distinguuntur potentias, quae de causa intellectus possibilis, qui est potentia passiva realiter distinguitur ab intellectu agente, qui est activa; & materia prima, quae est potentia passiva, realiter distinguitur à forma substantiali; quae est principium activum; sed sensus vt passivi non distinguuntur realiter à sensibus vt activis, alias non essent quinque sensus, sed decem, vt per se constat; ergo sensus non sunt potentiae activae simul, & passivae, sed vel totaliter activae, vel totaliter passivae.

445 Respondetur distinguendo Majorem, activum, & passivum, respectu eiusdem distinguunt realiter potentias, concedo Major. respectu diversorum, nego

Major. & concessa Minore, nego Consequentiam. Licet enim quādo activum & passivum sunt respectu eiusdem realiter distinguantur, quemadmodum intellectus agens, & possibilis realiter distinguuntur, quia respectu earūdem specierum alter est activus, & alter passivus; quando verō sunt respectu diversorum non distinguunt realiter potentias. Cum autem sensus sit potentia passiva, respectu unius, respectu scilicet specierum, & activa respectu alterius. nimirum respectu activitatis sensitivae: ideo idem sensus potest esse potentia activa simul & passiva.

446 Nec exemplum, quod adducitur de materia prima, quidquam probat. Materia namque prima est potentia purē passiva; sensus autem non sunt potentiae purē passivae, vt dictum est. ¶ Alia Argumenta commodius infra solvemus. cū de speciebus intelligibilibus differamus.

ARTICVLVS II.

*Quid & quod simplex sit sensibile?
& An positum supra sensum
ledat ipsum?*

§. I.

Quatuor Conclusiones statuuntur.

447 **P**RO Resolutione utriusque Difficultatis in Articuli Titulo inclusae notandum est, nos in praesenti non loqui de sen-

sensibili in communi prout sensus, tam externos, quam internos comprehendit, sed de objecto sensibili quatenus à sensu externo tantum attingitur.

448 Circa primam ergo partem Articuli *Dicendum est primo*, Sensibile externum esse triplex; aliud per se, aliud commune, aliud verò per accidens. Conclusio hæc est expressa Philosophi in hoc *libro textu 65. & Div. Thomæ ibidem lect. 13. & 1. p. quest. 17. artic. 2. Explicatur*. Sensibile per se illud dicitur, quod est proprium specificativum sensus, & consequenter, quod ab unico tantum sensu attingi potest, sicut color respectu visus, & sonus respectu auditus.

449 Sensibile commune est illud, quod non solum ab vno sensu, sed à pluribus etiam potest attingi: ideo nullius est specificativum. Hoc autem sensibile est quintuplex, scilicet *motus, quies, numerus, figura, & magnitudo*, ut docet Philosophus hic *textu 64. & Div. Thomas ibidem, lect. 13.*

450 Sensibile denique per accidens illud est, quod accidit sensibili proprio, & per accidens à sensu attingitur: sicut homo, & equus sunt sensibilia per accidens: per accidens quippe est quoddam color, qui per se à potentia visiva attingitur, in homine, & equo invenitur. Similiter substantia ex suo conceptu est sensibile per accidens, accidentaliter enim conjungitur sensibili proprio, quod potest à sensu attingi, quavis non sit conjun-

ctum cum substantia, ut constat in accidentibus Hostiæ consecratæ.

451 Difficultas autem est circa præsentem divisionem, An sit adæquata? Pro quo

452 *Dicendum est secundo*, adæquatam esse prædictam divisionem. Et probatur. Nam objectum sensibile externum vel comparatur per se ad sensum externum & hoc dupliciter: Vel ita quod ab vno tantum sensu attingatur, sitque ejus specificativum: & hoc est sensibile proprium. Vel taliter quod à pluribus sensibus possit attingi, nullius autem sit specificativum; & sic est sensibile commune; sed non est alius modus, quo objectum sensibile externum possit ad sensum externum comparari: ergo tria tantum dantur externa assignata objecta sensibilia; proindeque adæquata est prædicta divisio. Vtraque Consequētia tenet, Diversitas namque objecti externi sensibilis non aliunde desumitur, quam ex diversitate, qua ad sensum externum comparatur: ergo si objectum sensibile externum tripliciter tantum comparatur ad sensum externum, triplex tantum erit externum objectum sensibile.

453 Circa membra dividētia prædictæ divisionis Prima Difficultas est, In quo sensibile proprium differat à communi? Cui Difficultati respondent aliqui differentiam consistere in eo, quod sensibile commune attingitur per se à sensu interno, qui sensus communis appellatur, sensibile verò pro-

primum non ab illo, sed à sensu tantum externo attingitur.

454 Displicet tamen hæc Doctrina, Primo, Quodlibet enim sensibile proprium sensus externi attingitur à sensu communi; ideo namque communis sensus dicitur, quia licet sub diversa ratione, attingere potest quodlibet objectum sensuum exteriorum: ergo differentia sensibilis communis, & proprii non consistit in hoc, quod illud attingitur à sensu communi, hoc vero non attingitur.

455 Secundo, Ex illa namque Doctrina sequitur, omne objectum sensibile esse commune, quodlibet enim sensibile, ut dictum est, a sensu communi attingi potest; Consequens autem est falsum: ergo Doctrina, quam impugnamus, non est vera. Hæc ergo Doctrina relicta.

456 Dicendum est tertio, Sensibile proprium, & commune differre in hoc, quod sensibile proprium specificat potentiam sensibile verò commune non specificat illam, nec ejus actum, sed se habet ut modus quidam determinans & modificans sensibile proprium, ita taliter, quod hoc sine sensibili communi attingi nequeat. Quæmodum potentia visiva non potest colorem attingere, nisi sub quantitate, vel figura, quæ sunt sensibilia communia.

457 Contra hanc tamen differentiam obijcies, Nam ad varietatem essentialem sensibilis communis, actus v. g. potentie visivæ es-

sentialiter variantur, diversa quippe essentialiter est visio, quæ attingitur rotundum, ab illa, quæ quadratum attingitur, quævis in utroq; sit idem color, qui est sensibile proprium, ob solam figuræ variationem, quæ est sensibile commune: ergo differentia sensibilis communis, & proprii non consistit in hoc, quod hoc specificat actum, & potentiam, illud verò tantum modificat & determinat objectum sensibile proprium. Cõsequentia constat, Quod enim se habet præcisè ut modus modificans objectum, per se & formaliter nõ sufficit ad distinguendos essentialiter actus potentie; ergo diversitas essentialis sensibilis communis, & proprii non potest consistere in ea, quam assignavimus, ratione.

458 Antecedens verò probatur. Quia namque præsentia & absentia præcisè se habent ut modi modificantes objectum, ideo non diversificant essentialiter notitiam intuitivam & abstractivam, juxta quorundam Sententiam probabilem asserentium divisionem notitiæ in abstractivam & intuitivam esse tantum accidentalem: ergo è contra, si sensibile commune essentialiter diversificat actus potentie visivæ, non erit modus modificans sensibile proprium.

459 Respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cujus probationem distinguendum est Antecedens, quod præcisè se habet ut modus modificans objectum non diversificat essentialiter actus potentie, si non sit in-

intra lineam objecti, concedo Antecedens, si sit intra lineam illius, nego Antecedens, & Consequentiam.

460 Ad probationem Antecedentis dicendum est diversitatem modorum al'quando sufficere ad distinguendum essentialiter vnum actum ab altero, aliquando verò non sufficere. Aliquando quidem sufficit: quando nimirum modus modificis pertinet ad eandem lineam, ad quam pertinet res modificata. Quæ de causa motus rectus, & obliquus essentialiter distinguuntur per diversos modos, quibus ad eundem terminum tendunt: hi namque diversi modi ad lineam motus pertinent, cum tendere rectè, vel obliquè, sit moveri. Similiter objectum provi à parte rei secundum esse physicum & reale essentialiter distinguitur à seipso secundum quòd existit in còceptu (conceptus enim respectu objecti est signu, de cuius ratione est, quòd essentialiter differat à signato) quia hi diversi modi pertinent ad eandem lineam intelligibilem. objectu enim secundum suam physicam entitatem est intelligibile radicaliter & remotè, & secundum quod intentionaliter existit in conceptu est intelligibile proximè. Aliquando vero non sufficit, quando nimirum modus pertinet ad diversam lineam, ad quam non pertinet res modificata.

461 Ex qua doctrina ratio disparitatis inferretur. Præsentia enim & absentia, quæ sunt modi objecti

notitiæ intuitivæ & abstractivæ, ad lineam physicā, nō verò ad lineam objecti pertinent: præsentia nāque (& idem proportionaliter est dicendum de absentia) vel in hoc consistit, quòd cognoscens, & objectum eodem tempore coexistent: & sic præsentia ad lineam physicam pertinet, siquidem Philosophus in 4. *Physicorum* agit de tempore, & duratione. Vel potest consistere in appropinquatione ad locum, & hoc modo etiam pertinet ad lineam physicam, cum Philosophus eodem Libro de loco differat. Vnde præsentia, & absentia, quæ exercitè tantum ex parte objecti se tenent, notitiā intuitivā non essentialiter, sed tantum accidentaliter variant. Sensibile autem commune pertinet ad lineam objecti sensibilis, eo quòd reddit, sensibile proprium quasi proportionatum & coaptatum cum sensu: hic enim non potest attingere sensibile proprium sine quantitate, figura, & huiusmodi alijs sensibilibus communibus. Quare essentialiter variato sensibili communi actus sensuum essentialiter etiam variantur, licet enim sit modus, ad lineam tamen objecti sensibilis pertinet.

462 Dicendum est quædam. Sensibile proprium & commune, in hoc etiam (ut in principio Articuli insinuavimus) distinguuntur, quòd sensibile proprium ab vno sensu tantum attingitur: Sensibile verò commune à pluribus sensibus potest attingi. Quoad utramque partem Con-

clusio est communis. Et probatur. *Quoad prima* quidē. Quia sensibile proprium idem est, ac specificativū; specificativum autē ab vno tantum, nimirū ab eo, quod specificat, attingitur: quare de causa color non percipitur ab auditu, nec sonus à visu, aliàs posset aliquid ferri extra suum obiectum specificativum, quod repugnat: ergo sensibile proprium illud est, quod ab vno sensu tantum attingitur. *Quoad secundam* verò partem non minus est certa Conclusio. Nam sensibile commune idē commune dicitur quia à pluribus sensibus externis attingi potest, quare enim ratione commune dicitur, quod vni tantummodò assignatur? ergo secunda etiam pars Conclusionis est vera.

463 Observandum est tamen ad rationem sensibilibus communis non requiri, quòd ab omnibus possit quodlibet sensibus externis attingi, sed sufficit quod ab aliquibus attingatur. Vnde ex sensibilibus communibus assignatis *motus & quies* ab omnibus sensibus externis attinguntur: *figura* autem & *magnitudo* solum à tactu & visu; *numerus* verò à visu, tactu, & auditu percipitur.

464 Dices: aliqua dantur sensibilia, quæ à nobis vt communia assignantur, quæ tamen à pluribus sensibus externis non attinguntur; immò quæ nec ab villo attingi possunt: ergo secunda pars Conclusionis non est vera. Antecedens probatur primò. *Quies* assignatur à nobis vt accidens com-

mune; & tamen à nullo sensu externo attingi potest: ergo, &c. Probatur Minor. Nam *quies* est privatio motus; sed privatio, cum sit ens rationis, à nullo sensu externo attingi potest: ergo *quies* à nullo sensu externo potest attingi.

465 Secundò probatur Antecedens. Quia *motus* assignatur etiam à nobis tamquam sensibile commune; & tamen à nullo sensu externo attingi valet: ergo idem quod prius. Probatur Minor. Si enim aliquis sensus externus posset attingere motum, sequeretur, posse dari notitiam intuitivam rei absentis; hoc est falsum: ergo nullus sensus externus potest attingere motum. Probatur Sequela. Visus enim, v.g. attingens motum, vel attingit ejus indivisibilia, vel ejus partes indivisibilibus unitas? sed neutrum dici potest: ergo. Probatur Minor quod primam partem, Nam visus non potest attingere, nisi quantum & extensum; sed indivisibilia non sunt extensa, neque quanta: ergo, &c.

466 Quod secundam etiam Probatur eadem Minor. *Motus* enim est ens successivum non habens partem præsentem, sed priorem, & posteriorem, vel præteritam, & futuram, vt diximus in 4. *Physicorum* de existentia temporis disputante: ergo vel dici debet, quòd visus non potest attingere motum, vel quòd potest dari notitia intuitiva rei absentis. Probatur Consequentia quoad hanc se-

secundam partem, Supponimus enim in præfenti in sensibus externis non posse dari notitiam abstractivam: ergo notitia, quæ datur in sensibus externis tantum est intuitiva: ergo eo ipso quod visus attingat partes motus, quæ aliæ non sunt, quàm præterita, & futura manifestè deducitur, quòd detur notitia intuitiva rei absentis.

467 Respondetur negando Antecedens Ad cuius primam probationem neganda est Minor. Ad probationem disti guo Majorem, *Quies* formaliter accepta est privatio motus, concedo Majorem; fundamentaliter sumpta, nego Majorem; & distingo Minorem, privatio formaliter sumpta non potest à sensu externo attingi, concedo Minorem, fundamentaliter accepta, nego Minorem, & consequentiam. *Quies* enim fundametaliter sumpta, qualiter à nobis ut sensibile commune designatur, à sensu externo attingi potest, sensu quippè percipimus hominem sedere, & post motum quiescere, quies enim dicit existentiam in loco cum immobilitate, quod negari non potest sensu percipi.

468 Ad secundam probationem Antecedentis respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem dicendum est, quòd scilicet partes motus propriè non existant, existunt tamen aliqualiter, quatenus scilicet opponuntur immobilitati & consistentiæ, & sic etiam per sensum attingi possunt propterea rem ipsam sensibilem

transire videt, quamquam partem præteritam, aut futuram non percipiat, hoc enim non ad sensum, sed ad intellectum pertinet. Eo autem ipso, quòd sensus attingat motum ut aliqualiter existentem, non inferitur, quòd detur notitia intuitiva rei absentis.

§. II.

Prima pars Articuli resolvitur.

469 **S**ECUNDA Difficultas est circa membra dividentia prædictæ Divisionis: In quo scilicet sensu se per accidens à sensibili communi, & per se differat? Pro cuius resolutione.

470 *Dicendum est quinto*, in hoc sensibile commune à sensibili per accidens & per se differre, quòd sensibile per accidens non attingitur per se à sensu externo, nec vilo modo ipsum immutat immittendo speciem; sensibile autem per se, per se immutat prædictum sensum tamquam specificativum illius, proprieque illum immutat per speciem, quam immittit: sensibile verò commune per se etiam à sensu externo attingitur, & immutat ipsum sensum, non tamen ut specificans, sed tantum ut modificans sensibile per se.

471 Ut melius hæc Conclusio capiatur, sciendum est ex Div. Thoma in hoc secundo Libro *lect. 13.* tres condiciones requiri, ut aliquid sit sensibile per accidens. *Prima* est, quod accadat illi, quod

est sensibile per se: sicut albo accidit quod sit homo, vel equus; quia de causa homo, & equus sunt sensibile per accidens. *Secunda* est, quod sensibile per accidens, attingatur per aliquam potentiam, quæ ab illa, à qua sensibile per se attingitur, distinguatur. Quomodo substantia, quæ est sensibile per accidens, attingitur per se in homine ab intellectu, & in bruto aliquomodo ab affectiva. *Tercia* est, quod sensibile per accidens nullo modo immutet sensum illum, respectu cuius sensibile per accidens dicitur.

472 Ex qua doctrina non obscure deducitur, sensibile per accidens non idcirco tale dici, quia per aliud, sive ratione alterius, scilicet ratione per se sensibilis attingatur, alias enim sequeretur, quod etiam sensibile commune esset per accidens sensibile, quia licet per se attingatur, ut ex dictis constat, negari tamen nequit, quod à sensu ratione alterius attingitur, nimirum ratione sensibilis proprii: Sed non ob aliud sensibile per accidens nuncupari; quæ propter rationes assignatas.

473 Contra hanc Conclusionem obijciat. Si sensibile per accidens (substantia v. g.) nullo modo immutaret sensum externum, illi imprimendo speciem, sequeretur, quod nullo modo attingeretur à tali sensu; Consequens autem est falsum: ergo differentia, quam assignavimus, est nulla. Probatur Sequela. Illud enim à sensu

externo tantum attingitur, quod mediante specie immutat illum, quia, ut diximus Articulo precedenti, sensus sunt potentia passiva media specie, quæ immittitur ab objecto: eo igitur ipso, quod sensibile per accidens nullo modo immutet sensum externum illi imprimendo speciem, sequeretur, quod nullatenus ab ipso attingi posset.

474 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, à sensu externo tantum attingitur, quod mediante specie immutat illum, si attingatur per se, concedo Antecedens, si per accidens solum attingatur, nego Antecedens, & Consequentiam. Substantia enim, quæ est sensibile per accidens, non per se & ratione sui à sensu externo, sed per accidens tantum attingitur: ad quod non est necessarium, quod talem sensum immutet, illi imprimendo speciem, sed sat est, quod sensibile per se immutet eundem sensum per speciem, quam illi immittit. Quando autem Articulo precedenti diximus, quod sensus externi sunt potentia passiva per ordinem ad obiectum, de objecto per se, non verò de objecto per accidens loquebamur.

475 Ex his inferitur, quod licet substantia deficiat, quæ est sensibile per accidens, potest eadem notitia intuitiva sensitiva respectu sensibilis per se, & proprii remanere. Quare eadem notitia

tia intuitiva sensuiva, quæ per sensum extremum habetur de accidentibus Hostiæ consecratæ, post consecrationem perseverat, eod quod in illa remanent accidentia, quæ sunt sensibilia per se.

476 Si autem Inquiras, An eadem notitia intuitiva sensitiva respectu substantiæ panis, quæ per accidentia sensu externo attingitur, etiam post Consecrationem perseveret? Sati probabiliter dici potest talem tunc notitiam non dari, cum substantia panis ibi non datur, sed conversa in Corpus Christi Domini supponatur.

477 Verosimilius tamen responderetur quod remanet eadem notitia intuitiva sensitiva: quamvis enim eadem substantia, propter assignatam rationem, in se ipsa non maneat, in accidentibus tamen, quæ manent, & sunt virtutes illius, virtualiter perseverat: quod sufficit ad ejus notitiam intuitivam sensitivam.

478 Tertia Difficultas est, An sensibile commune imprimat sensui externo speciem distinctam ab ea, quam ipsi imprimit sensibile per se? Pro qua.

479 *Dicendum est sex-
rò* Sensibile commune talem speciem distinctam non immittere. Probatur primo, si sensibile namque commune hujusmodi speciem immitteret, sequeretur, quod potentia visiva v. g. diversis realiter actibus, ut sensibile commune, & sensibile per se attingeret, indigeret; hoc autem est falsum, siquidem

utrumque horum sensibilibus eodè attingi actu per se constat: ergo sensibile commune non immittit speciem distinctam ab ea, quam immitit sensibile per se. Probatur Sequelà. Illud enim sensibile, quod immittit propriam speciem, diversum requirit actum ab eo, quo attingitur sensibile, quod immittit speciem alteram, ut constat inductive per omnia sensibilia, quæ peculiarem speciem immittunt, discurrendo: ergo si sensibile commune & sensibile per se diversas species immitteret, non unico tantum, sed diversis realiter actibus attingeretur.

480 Secundò probatur. Nam si sensibile commune immitteret sensui externo distinctam speciem ab ea, quam immittit sensibile proprium, non ratione hujus, sed ratione sui attingeretur; hoc autem est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Minor, & Consequentia constant. Major verò vel Sequela probatur. Nam objectum immittens speciem alicui potentia, attingi potest ab illa independentè ab altero: ergo si sensibile commune immitteret speciem distinctam ab ea, quam immittit sensibile proprium, non ratione hujus, sed ratione sui attingeretur.

481 *Dicendum ergo* est, quod sicut ex parte objecti sensibilis per se, sensibile commune se habet tamquam modus modificans ipsum, ut à sensu externo attingatur; ita ex parte speciei representantis sensibile per se datur etiam quidam modus realiter mo-

dificans ipsam speciem. Quod mirum censeretur non debet: à pluribus enim Thomisti similes modi assignantur in speciebus, quas habent Angeli, ut objectum futurum representent, quæ quidem illud representant quando est præsens ratione modi, quo denominantur representantes intuitivè, & ratione alterius modi illud representant ut futurum, prout nimirum denominantur representantes abstractivè.

482 Contra hanc tamen Conclusionem Argues primò. Species est idem in esse representativo cum objecto; sed species immixta à sensibili proprio non potest esse eadem cum specie immixta à sensibili communi: ergo sensibile commune distinctam speciem immitere debet ab ea, quam immitit sensibile proprium. Probatur Minor, Nam sensibile proprium & commune, v. g. color, & figura essentialiter sunt diversa; sed eadem species nequit esse essentialiter idem cum pluribus essentialiter diversis, alias dari posset æquivocatio in mente, quod repugnat: ergo species immixta à sensibili proprio vel per se non potest esse idem esse representativo cum sensibili communi.

483 Secundo. Nam species coloris qui est sensibile per se respectu visus solum representat colorem, non autem quantitatem, nec figuram, quæ sunt sensibilia communia: ergo dari debet distincta species, quæ huiusmodi sen-

sibilia communia representet.

484 Respondetur primò concessa Majore, distinguendo Minorem, nequit esse idem cum sensibili communi talis species secundum se considerata, concedo Minorem, ut modificata, nego Minorem, & Consequentiam. Ad probationem Minoris distinguo Majorem sensibile proprium & commune essentialiter sunt diversa in ratione entis, concedo Majorem, in ratione objecti, nego Maj. & sub eadem distinctione Minoris nego Consequentiam. quamvis enim species representans colorem ut sensibile per se non possit esse idem cum sensibili communi, si talis species secundum se consideretur, ut modificata tamen potest esse idem cum illo in esse representativo. Licet autem sensibile commune & per se in esse entis essentialiter differant, hinc tamen non inferitur, quod detur æquivocatio in mente, hæc enim solum detur, quando species representat plura ut adæquatè distincta, nullo autem modo ut convenientia.

485 Replicabis: Modus modificans speciem representantem sensibile per se, vel est representatio sensibilis communis, vel non? Si est representatio sensibilis communis, erit distincta species ab specie sensibilis per se. Si verò non sit representatio sensibilis communis, manifeste convincitur, quod species sensibilis proprii non sit idem in esse representativo cum sensibili communi, cujus contrarium in

Solutione tradidimus: ergo prædicta Solutio nulla est.

486 Respondetur quòd ille modus modificans speciem non est repræsentatio, sed modus modificans speciem repræsentantem sensibile proprium. Ad id autem, quod inferitur, scilicet talem speciem non esse idem in esse repræsentati-o cum sensibili communi, faciliè respondetur non esse idem cum ipso vt objecto specificativo, esse tamen idem cum ipso vt modificante sensibile proprium.

487 Secundo respondetur ad primum Argumentum distinguendo Maiorem species debet esse idem in esse repræsentativo cum objecto repræsentato specificativo, concedo Maiorem, non specificativo, nego Maiorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Species enim solum debet esse idem in esse repræsentativo cum objecto specificativo actus & potentia, non tamen cum illo, quod tantum est modificatio objecti specificativi, sicut est sensibile commune.

488 Nec hinc inferre licet, sensibile commune per se à sensu non attingi.

489 Non, inquam, hoc inferitur. Attingi enim per se, dupliciter stare potest: primo vt objectum specificativum; secundo vt modus modificans ipsum; ad hoc autem vt aliquid tamquam modus tantum modificans attingatur, non requiritur, quòd species sit idem in

esse repræsentativo cum illo, sed sufficit, quòd sit idem cum objecto specificativo, quod necessàrio cum tali modo coniungitur: cumque sensibile commune modificet objectum specificativum, vt diximus, hinc est, quod quamvis speciem distinctam non immitat, per se tamen attingatur.

490 Ad secundum Argumentum respondetur ex dictis in vtraque Solutione ad primum negando Antecedens. Quamvis enim sensibile commune non repræsentetur per speciem distinctam ab specie sensibilibus propriis, sufficit tamen vt repræsentetur, quòd sit modus illius.

§. III.

Secunda pars Articuli resolvitur.

491 **V**T ad secundam Articuli partem accedamus, An scilicet sensibile positum supra sensum lædat ipsum? Vel (quod idem est) Vtura intercedere debeat aliquid medians inter sensum externum & objectum sensibile, vt hoc possit attingi à sensu? Vel An possit objectum sensibile attingi etiam si immediate sit coniunctus cum sensorio, vel organo sensus?

492 Dicendum est ultimo, sensibile positum supra sensum ipsum lædere, & ab eo non posse attingi. Hanc Conclusionem expræse docet Philosophus in hoc libro textu 75. dicens: Eadem

autem ratio est, & de sono, & de odore. Nihil enim ipsorum tangens sensorium, facit sensum. Sed ab odore quidem, & sono medium movetur; ab hoc autem sensitivorum utrumque. Cum autem super ipsum sensitivum aliquis apponit olens, aut sonans, nullum sensum facit. De tactu autem & gustu habet se similiter.

493. Quæ verba sic explicat D. Thomas ibidem lect. 15. Offendit (inquit) quod similiter se habet in alijs sensibus, sicut in visu, & dicit, quod eadem ratio est de sono, & odore, sicut & de colore. Nullum enim eorum sentitur, si tangit organum sensus, sed ab odore & sono moventur media, à medio autem utrumque organum, auditus scilicet, & olfactus. Sed cum aliquis ponit corpus odorans aut sonans super organum sensus, non sentitur. Id ipsum docuit Philosophus eodem libro textu 116. & D. Thomas ibidem lect. 23. Quem sequitur Cajetanus, Bañez, Complutenses & alij.

494. Probatur ratione. Nam sensus externi sunt aliquomodo immateriales, quia sunt potentie cognoscitivæ aliquantulum supra materiæ conditiones elevatæ: ergo species intentionales, medijs quibus prædicti sensus attingunt objectum sensibile, debent esse immateriales, sicut & ipsi sensus. Atqui species immixtæ ab objecto sensibili immediate posito supra sensum non sunt immateriales ut sensus: ergo tales species indigent aliquo

modo, quo cum sensu proportionentur, immaterialesque constituentur; ac proinde sensibile immediate positum supra sensum non potest attingi ab ipso sensu. Major, & utraque Consequentia constant.

495. Minor autem subin mpta probatur. Species enim ut immediate prodeit ab objecto est nimis crassa & materialis, quia objectum, à quo immittitur, cum sit sensibile, necessario est & materiale: ergo dummodo non detur medium inter sensum & objectum, in quo species à materialitate & crassitudine depuretur, non poterit talis species proportionari in immaterialitate cum sensu.

S. IV.

Solvuntur Argumenta.

496. ARGVITVR primò **A** contra præcedentem Rationem. Nam à medio, quod intercedit inter sensum & objectum non potest provenire quod species sit ejusdem immaterialitatis cum sensu: ergo Ratio nostræ Conclusionis est nulla. Probatur Antecedens primò. Nam si à medio proveniret æqualis immaterialitas speciei cum sensu, sequeretur, quod si objectum sensibile esset maximè à sensu distans, species per aerem immixtæ essent magis puræ & immateriales; Consequentis autem est falsum; ergo &c. Probatur Minor, Alias enim quod magis objectum à sensu distaret, eò melius ab

ab ipso attingeretur, quod experientia, vt constat, aduersatur: ergo si à medio æqualis immaterialitas speciei cum sensu proveniret, species, quæ magis ab objecto distarent, magis puræ & immateriales essent.

497 Secundò probatur Antecedens. Contingere namque potest quòd objectum sensibile sit subtile, medium autem nimis crassum & materiale: ergo à medio non potest provenire quòd species sit ejusdem immaterialitatis cum sensu.

498 Tertio probatur Antecedens. Nam omnes species, quæ per medium deferuntur, sunt ejusdem naturæ & speciei: ergo etiam sunt ejusdem immaterialitatis: ergo species illa quæ immediatè immittitur ab objecto sensibili, æquè est immaterialis ac illa, quæ per medium transit, & in sensu recipitur; ac proinde quòd species sit ejusdem immaterialitatis cum sensu non potest à medio provenire.

499 Respondetur negando Antecedens, ad cuius primam probationem, concessa Sequela, neganda est Minor. Eò namque ipso, quòd species producantur ab objecto sensibili in maxima distantia existenti respectu sensus, sunt maxime sabriles: objectum enim in tali distantia constitutum debilissimè operatur. Vnde sicut dicimus sensum externum non posse attingere objectum sensibile inmediate positum supra sensum, quia tunc species vel nullam, vel minimam ha-

bet immaterialitatem; ita asserimus objectum maximè remotum non posse à sensu attingi, quia species sit nimium debilis, & subtilis; sensus autem externi licet aliquantulum immateriales sint, simul tamen sunt materiales; vnde species, quæ requirunt non debent maximè à materialitate depurari.

500 Ad secundam probationem Antecedentis dicendum est, quòd licet medium sit nimis crassum & materiale; hoc tamen non obstante, ab illo potest provenire quòd species conveniat in eadem immaterialitate cum sensu: eo namque ipso, quòd medium detur, objectum ratione distantia magis subtiliter operatur, quæ de causa species immaterialior redditur.

501 Ad tertiam ejusdem Antecedentis probationem distinguo Antecedens, sunt ejusdem naturæ, & speciei quoad substantiam, concedo Antecedens, quoad modum immaterialitatis; nego Antecedens, & Consequenciam. Quamvis enim omnes species immittæ ab objecto sensibili sint ejusdem naturæ quoad substantiam, eò quòd omnes ipsum objectum repræsentant; quoad modum tamen immaterialitatis sunt diversæ; species enim, quæ est ab objecto distantior, immaterialior est illa, quæ est objecto ipsi propinquior.

502 Pro peniøre autem hujus doctrinæ intelligentia notandum est, objectum distans immittere speciem in sensum, dupliciter

stare posse. Primò taliter quòd vna & eadē species immediate immis-
sa ab objecto transeat ab vna ad
alteram partem medij vsque ad or-
ganum sensus; quod tamen admitti
nequid: ex illo namque sequitur,
quòd idem numero accidens, quale
est species, possit migrare de sub-
jecto in subiectum, quod repug-
nat.

503 Secundò sic potes in-
telligi, quòd nimirum species im-
mediate procedens ab objecto qua-
tenus est virtus objecti producat
vnam speciem in vna parte medij,
& aliam in alia, & sic deinceps
quoadusque illa tan-tem, quæ in
sensu imprimatur, producat. Cum
autem omnes hæ species in virtute
eiusdem objecti causentur, illa erit
purior & immaterialior, quæ ulti-
matè ab illo producit, cum enim
sit magis distans ab objecto, minus
de illius materialitate participat.
In hoc autem sensu dicimus spe-
cies per medium depurari, & ejus-
dem immaterialitatis cum sensu fie-
ri, vt ab ipso objectum sensibile
attingatur; quod tamen non con-
tingeret, si huiusmodi objectum
immediate in sensu poneretur.

404

ARGVITVR secundò
contra eandem Ra-
tionem. Quælibet causa materialis
perfectiori modo operatur in
proprinquum quàm in distans; sed
objectum sensibile est causa mate-
rialis speciei: ergo quod fuerit sen-
sui propinquius, eò perfectius spe-
ciem causabit in sensu; proindeque
quamvis nullum detur mediū, po-

terit objectum sensibile producere
talem speciem sufficientem im ma-
terialitatem habentem, vt sensus
sensationem eliciat.

505

Re pondetur concessa
Majore, & minore, negando Con-
sequentiam, quæ minime ex præ-
missis infertur, immò oppositum
non obscure deducitur. Eo namque
ipso, quòd causa fortius agat in
proprinquum, quàm in distans, ne-
cessarium est quòd objectum sen-
sibile, cum sit materiale, immédia-
tè producens speciem, causet ipsam
vt valde sibi similem, proindeque
nimis materiale, & consequenter
ineptam vt cum sensu proportionè-
tur, & ab ipso attingatur. Quare
necessario requiritur medium, &
distantia, vt species à materialitate
depuretur, & sensatio eliciatur.

306

ARGVITVR tertio
cōtra Conclusionē per
singulos sensus discurrendo. Sæpè
namque experimur in visu, quòd
clausis etiam oculis splendorem
quemdam percipimus in ipsīs ocu-
lis oberrantem: ergo quamvis sen-
sibile ponatur immediate supra sen-
sum, potest fieri sensatio.

507

Deinde, Nam Philoso-
phu libro de sensu & Sensato do-
cet, quod ipse seipsum videt ocu-
lus; & tamen oculus non distat à
seipso: ergo distantia non requiri-
tur, vt objectum sensibile à sensu
percipiatur.

508

Præterea. Nam ipsum
lumen per suam essentiam sine spe-
cie coniungitur sensui, immò aer
illuminatum coniungitur visui, quia
vt

vt docet D. Thomas ex Philosopho pho loco proximè citato *lect. 5.* lumen, vt videatur, continuari debet vsque ad interiorem partem oculorū, vbi residet visus: ergo sensibile immediatè positum supra sensum non impedit sensationem.

509 Id ipsam experimur in auditu, Si digitis namque aures occludamus, sonum quemdam audimus, vt docet Philosophus in hoc 2. de Anima cap. 6. & sepius contingit, quod aer ille internus quandoque motus, & à vehementi sono percussus, intra aures sentitur, & myringen attingit.

510 Idem quoque in odoratu cōtingit. Sentimus enim odorem in naribus existentem, & fumi-fera odorabilium ad cerebrum vsque pertingunt, & odorem, vt constat, faciunt.

611 In gustu etiam idem accidit, Nam res dulcis vel amara immediatè posita supra linguam, vbi residet sensus gustus, percipitur: ergo immediata sensibilis cum sensu coniectio non impedit sensationem.

512 In tactu denique eadem sit experientia, Quoniam si ipsum sensorium tactus, seu caro, seu nervus ferro pungatur, maximus dolor tunc sentitur: ergo signum est quod sensibile positum supra sensum non modò sensationem non impedit, se quod ad illam maximè conlucit.

513 Ad hoc Argumentum respondetur ex Magistro Bañez in 1. p. quæst. 78. Art. 3. dub. 6. pri-

mò negando illam visionem esse realem, quando enim claudimus oculos, si illos perfectè claudimus, nil videmus: illa ergo visio non est vera, sed apparens ex spirituam concursu proveniens. Quomodo- dum virga, cuius medietas est in aqua, cum sit recta, nobis tamen apparet tortuosa.

514 Secundò respondetur, quod lumen habet esse spirituale: & ideo non est eadem ratio de illo, ac de alijs objectis sensibilibus: hæc enim eatenus non possunt immediatè à sensu percipi, quatenus carent spiritualitate, qua non caret ipsum lumen; vnde hoc à sensu percipitur, quamvis ipsi immediatè conjugatur.

414 Tertiò & melius respondetur lumen illud, quod est intra pupillam, non videri, sed qui inde emicat & ad extra diffunditur, sicut videntur aliqua animalia noctu oculis radiare, & fulgorē emit-tere. Lumen autem continua um vsque ad oculos non videtur vt immediatum est ipsi pupillæ, sed vt est in medio, vel objecto aliquantulum distante: neque fulgor aliquis intra palpebras inclusus, sed alius extra existens; nam cum palpebræ non nihil habeant diaphaneitatis, potest fulgor extrinsecus confusè videri, præsertim si sit vehemens.

516 Ad illud quod ex Philosopho adducitur de Sensu & Sensato respondetur negando oculum quando seipsum videt, à seipso non distare: distat enim vt effectus

Et: à causa: & quemadmodum? na-
go oculi impressa in speculo distat
ab oculo, sic fulgor ille emissus ab
oculo, per quem, oculus videt re-
flexe seipsum, distat ab ipso, ¶ Ad
illud quod obijcitur num. 508.
constat ex dictis.

517 Ad illud verò, quod
opponitur de auditu, dicendum est
quod sonus ille non sit immediate
in ipso sensorio auditus, sed in qui-
busdam concavitatibus auriculæ,
quæ aliquantulum distat à senso-
rio. De quo infra, cum de ipso sen-
su auditus differamus.

518 Eodem modo ad id,
quod de odoratu obijcitur, respon-
detur; odor enim, qui immediate
tangit carunculas, in quibus poten-
tia odorativa subiectatur, non sen-
titur, sed necessaria est quædam di-
stantia.

519 Similiter respondetur
ad id, quod opponitur de gustu.
Nam vapor dulcis vel amarus non
tangit immediate nervum, in quo
residet sensus gustus, sed prius per
carnem spargitur, quæ est medium:
de inde transit ad nervum & fit sen-
satio. Vnde non infertur quod sen-
sibile immediate ponatur supra
sensum ita ut ab ipso sentiri pos-
sit.

520 Ad id tandem, quod
de tactu obijcitur, eadem doctri-
na respondetur, quod quando caro
pungitur, sentitur quidem dolor;
caro autem non est sensorium ta-
ctus, sed nervus sub carne positus.
Quod si sensibile immediate tan-
git ipsum nervum ubi residet sen-

forium; tunc illa pars, quæ imme-
diatè afficitur sensibili, non sentit,
sed pars tantum, quæ fuerit tali ner-
vo proxior.

ARTICVLVS III.

*Qualiter vehemens sensibile lædat,
aut corrumpat sensum ex-
ternum;*

G. I.

*Titulus explicatur, & Conclusio
stabilitur.*

521 **I**N hac Difficultate vnâ
supponimus, & aliud
inquirimus. Supponimus quidem
ut certum vehemens sensibile per
sæpe lædere sensum: quod & experi-
entia suadet, & Aristoteles docet
in hoc libro textu 123. & omnes
illius Interpretes. Si enim Sol incon-
niventer aspiciatur, non solum vi-
sus læditur, sed aliquando quoque
corrumpitur. Vnde fertur Diony-
sium Siciliæ Tyrannum plurimos
ex tenebricoso carcere repente in
splendidißimum lumē eductos ob-
cæcasse.

522 Difficultas ergo est,
quomodo fiat hæc læsio vel cor-
ruptio? An scilicet fiat à sensibili
quatenus est agens naturale, an ve-
rò prout est agens intentionale? Et
hoc dupliciter. An per solam im-
pressionem specierum, an per ipsam
sensationem, quæ medijs illis spe-
ciebus elicitur?

523 Nostra Conclusio est sensum lædi à vehemēti sensibili non solum ratione specierum, quas ut agens intentionale imprimit sensui, sed etiam ratione sensationis, quæ à sensu medijs illis speciebus elicitur. Conclusio hæc quoad primā partem est expressa Philosophi *textu proxime citato* per hæc verba: *Manifestum autem ex his, & propter quid sensibilibus excellentie corrumpant sensitiva. Sin m- que sit fortior sensui vivo motus, solvitur ratio. Hoc autem erat sensus, sicut symphonia, & tonus, percussis fortiter cordis.*

524 Quæ verba Philosophi sic explicat Div. Thomas ibidem, lect. 24. Dicit, quod manifestum est ex predictis propter quid excellentia sensibilibus corrumpat organa sensuum. Oportet enim in organis sentiendi ad hoc quod sentiantur, esse quamdam rationem, id est, proportionem, ut dictum est. Si ergo motus sensibilis fuerit fortior, quam organum natum sit pati, solvitur proportio, & corrumpitur sensus, qui consistit in quadam proportione organi, ut dictum est. Et est simile, sicut cum aliquis fortiter percutit chordas, solvitur symphonia, & tonus instrumenti, qui in quadam proportione consistit. Idem docet ipse Philosophus, 3. de Anima, *textu* 143. & D. Thomas, ibi lect. 2.

525 Deinde probatur ratione ex utroque communi Magistro desumpta. Illud, quod est alicui innaturale & impropor-

natum, non potest non ipsum lædere; sed vehemens sensibile est innaturale, & improporcionatum sensui: ergo species, quam vehemens sensibile imprimit sensui, non potest non lædere sensum. Major, & Consequentia constant. Minor autem probatur. Illud enim, quo aliquid molestat, non potest non esse illi innaturale; sed experientia compertum est sensum per speciem vehementis sensibilis molestari, ut inductivè constat per omnes sensus discurrendo: ergo vehemens sensibile est innaturale & improporcionatum sensui.

526 Confirmatur primò. Obiectum namque sensibile secundum extrema contrahit, secundum media verò delectat: quo circa color viridis inter omnes est gratissimus oculis, juxta illud Ecclesiastici 40. *Gratiam & speciem desiderabit oculus tuus, & super hac virides sationes*, quod alia de causa non contingit, nisi quia huiusmodi color in medio consistit extremorum, ut docet Aristoteles *sect. 32. Problem. quest. 44*. Sed vehemens sensibile est extremum: ergo species illius sensui applicata, ipsum contrahit, & lædit.

527 Confirmatur secundò exemplo, quo Philosophus, & Div. Thomas videntur. Sensus enim est veluti quædam symphonia quædam habens proportionem cum obiecto sensibili; sed symphonia vehementer pulsata corrumpitur: ergo sensus à vehemēti sensibili læditur.

538 Quoad secundam verò partem probatur Conclusio. Quandocumque enim forma aliqua lædit subiectum, in quo recipitur, operatio talis formæ non potest non ipsum lædere: unde quia aquam lædit calor, non potest ipsam non ledere calefactio, sed species vehementis sensibilis lædit sensum, ut in prima Conclusionis parte probavimus: ergo sensatio etiã, quæ est operatio tali speciei correspondens, lædit ipsum.

529 Confirmatur primò. Nam sensatio, vel perceptio vehementis sensibilis molestiam causat ut contingit quando splendidissimam lucem vidimus, aut maximum tonitruum audimus: ergo sensatio hæc est contra naturam sensus; proindeque lædit ipsum.

530 Confirmatur secundò. Quando sensus maiorem conatum adhibet, quam illius connaturalis operandi modus exigit, non potest, non lædi & fatigari; sed quando vehementem elicit sensationem, maiorem conatum adhibet, quàm illius connaturalis modus exigit: ergo in huiusmodi sensatione fatigatur & læditur.

§. II.

Soluntur Argumenta.

531 **A**RGUITVR primò. Nam agens per actionem quodammodò spirituales non corrumpit passum, huiusmodi quippe actio non est alteratio cor-

ruptiva, sed potius perfectiva, ut docet Aristoteles in hoc libro, cap. 5. *textu* 58. sed obiectum sensibile prout est agens intentionale agit per actionem quodammodò spirituales: ergo quantumvis sit vehemens, sensum non lædit, aut corrumpit.

532 Confirmatur primò. Si excellens namque sensibile corrumpere sensum, hoc esset per species, quas immittit; sed species sensibiles, quæ existunt in sensu, non possunt corrumpere sensum: ergo excellens sensibile non potest lædere sensum. Probatur Minor. Nam species prout in sensu habent esse intentionale; esse autem intentionale, cum sit debilissima entitatis, non potest eam habere activitatem, quæ sensum lædat, aut corrumpat, ut docere videtur D. Thomas 1. *part. quest.* 67. *artic.* 3. & 2. *Senten. dist.* 13. *artic.* 3. ergo, &c.

533 Confirmatur secundò. Quia potentia, quæ respicit adæquatè aliquod obiectum ut sui perfectivum, respicit totam latitudinem obiecti ut perfectivam; sed sensus v. g. visus respicit colorem adæquatè, color enim est ejus obiectum adæquatum: ergo respicit omnem gradum coloris ut sui perfectivum; & consequenter ab excellenti sensibili non corrumpitur, eo quod intra latitudinem sui obiecti continetur.

534 Ad hoc argumentum respondetur primò distinguendo Majorem, non corrumpit per se pas-

passum, concedo Majorem, illud per accidens non corrumpit, nego Majorem, & concessa Minore, distinguo Consequens, non lædit, aut corrumpit per se sensum, concedo Consequentiam, per accidens, nego Consequentiam. Immutatio enim realis, & alterativa in hoc ab immutatione intentionali distinguitur, quòd illa est per se corruptiva, eò quòd est de contrario in contrarium & per abjectionem formæ oppositæ, vt calefactio per abjectionem frigiditatis & receptionem caloris. Immutatio autem intentionalis est per se quidem perfectiva, quia est per se productiva formæ absque abjectione contrarij. Quando enim albedo v. g. causat sui speciem in medio, vel in sensu, vel in speculo, nulla ibi forma abiicitur qua de causa immutatio intentionalis per se dicitur perfectiva.

555 Ex hoc tamen non infertur, quòd per accidens corruptiva non dicatur, ratione siquidem excellentiæ potest debitam sensus dispositionem immutare, qui adeò excellentis formæ tantæque immutationis non est capax. In præsentia autem hoc contingit: immutatio enim intentionalis, quæ fit à vehementi sensibili, non est proportionata cum sensu; ideòque per accidens illum lædit, nam forma, quam introducit, passivi proportionem excedit.

536 Secundò respondetur, quòd sensibile ratione specierum, præsertim cum est excellens, non solum agit actione spi-

rituali, sed etiam naturali: siquidem species illæ habent etiam aliud quod esse naturale, & sunt divisibiles & corporeæ, ratione cujus esse naturalis possunt earum susceptivum, nempe sensum, naturali immutatione transmutare, proindeque ipsum lædere & corrumpere. Per quod constat ad primam Confirmationem.

537 Ad secundam respondetur primò, quòd quantò aliquid magis participat rationem objecti potètiæ tãto est magis cognoscibile à tali potètia quantum est ex se per accidens tamen potest illam corrumpere, in quantum nimirum dicit improprietatem cum organo talis potentie, eo namque ipso quòd illi improprietetur, necessario sequitur quòd lædatur.

538 Secundò & melius respondetur Majorem esse falsam, Quàdo enim potentia est organica nõ respicit absolute totam latitudinem objecti vt perfectivam sed cum quadam, vt diximus proportionem, quam si objectum sensibile excedat, necessario lædatur sensus, vt satis probatum manet.

539 **A**RGVITVR secundò. Sicut se habet intellectus ad intelligibile, ita sensus ad sensibile; sed intellectus non corrumpitur ab excellenti intelligibili: ergo nec sensus à vehementi sensibili. Major videtur certa. Minor autem docetur à Philosopho, 3. de Anima, textu 5.

540 Confirmatur, Nulla enim res læditur, aut corrumpitur

per receptionem illius, ad quod est in potentia naturalis; sensus est in potentia naturali ad sensibile, & ejus species: ergo per receptionem speciei prædicti sensibilis non læditur, aut destruitur.

541 Respondetur ad Argumentum negando Majorem, Non enim est eadem ratio de objecto intellectus, ac de objecto sensus: objectum enim intellectus est omnino spirituale, objectum verò sensus est materiale; vehemens autem materiale lædit sensum. Præterquam quod dici posset quod intellectus ad magna intelligibilia capienda indigeret aliquo confortante: & idè ad videndum Deum ponimus in intellectu Beati lumen gloriæ. Et Philosophus, 1. *Metaphysic.* docet, quod intellectus noster ad intelligendas substantias separatas se habet, ut noctua ad videndum lumen solis.

542 Ad Confirmationem respondetur negando Minorem. Sensus enim non est in potentia naturali ad vehemens objectum sensibile, vel speciem illius, sed ad objectum tantum proportionatum, & speciem ejus, aliàs ad sui ipsius læsionem, & corruptionem inclinaretur, quod repugnat.

543 Dices: Sensus nulla indiget elevatione, aut superaddita sibi virtute, ut vehemens sensibile attingat: ergo potest connaturaliter illud attingere. Antecedens supponitur, & Conse-

quentia probatur. Intellectus enim omne illud connaturaliter attingit, ad quod elevatione non eget: ergo si sensus non indiget elevatione ut vehemens sensibile attingat, poterit connaturaliter illud attingere.

544 Respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Quamvis enim sensus nulla indigeat elevatione ad vehemens sensibile attingendum, inde tamen non colligitur posse illud sine læsione attingere, ægè namque & maxima cum difficultate attingit illud, ut satis supra, & experientia, & ratione probavimus. Ad probationem Consequentia concessio Antecedenti, neganda est Consequentia ob manifestam discriminis rationem. Intellectus enim, cum sit potentia purè spiritualis, nullam in suis operationibus defatigationem patitur, aut molestiam, unde idem omnino est posse intellectum aliquid absolute, ac posse illud connaturaliter, & sine molestia facere. Sensus verò est potentia corporea; potentia autem corporea in suis operationibus, præsertim si sint nimis fatigatur. Quare ex eo, quod non indigeat elevatione ad vehemens sensibile attingendum, non inferitur per ejus attingentiam non lædi, & fatigari.

ARTICVLVS IV.

Verum sensus externi decipi possint circa propria objecta & reflecti supra suos actus?

§. I.

Vtraque pars quesiti resolvitur.

545 **C**VM objectum sensus externi sit triplex, vt supra vidimus, nimirum sensibile proprium, commune, & per accidens, de omnibus illis inquirimus, an circa illa sensus decipiantur. Cumque deceptio sit error & falsitas, eodem modo, poterit in sensibus falsitas reperiri, quo in ipsis potuerit veritas dari. In sensibus autem non poterit veritas compositionis, & divisionis, hoc est attribuendo prædicatum subiecto per enuntiationem de illo affirmativam, vel tale prædicatum, negando per enuntiationem negativam, hoc enim tantum ad intellectum pertinet, immò non ad quamlibet eius operationem, sed solum ad iudicium, in quo duntaxat datur compositio & divisio; vnde in sensibus tantum potest dari veritas apprehensiva, quæ consistit in conformitate representationis ad rem representatam, & falsitas apprehensiva, quæ huiusmodi conformitatem non importat. Hoc supposito, sit

546 *Prima Conclusio.* Sen-

sus non decipitur per se circa sensibile proprium, sive in communi, sive in particulari sumptum. Circa sensibile vero commune, & per accidens potest sensus per se decipi. Conclusio quoad vtramque partem est communis, & expressa Philosophi, in hoc libro, textu 161. quem sequitur D. Thomas ibidem, lect. 7. Et quidem sensum circa sensibile proprium in communi non falli, certum est: Neque gustus enim potest percipere nisi lapidum, neque visus potest nisi coloratum attingere.

547 Quodd autem nec circa specificas rationes possit sensus per se decipi, sic probatur. Quia visus v. g. per se est coaptatus non solum cum colore vt sic, sed etiam cum speciebus in quibus ratio communis coloris reperitur; quâdocumque enim aliqua potentia, vel scientia aliquam rationem communem specificativam per se respicit, per se etiam ad differentias illius rationis communis comparatur; sed qualibet species coloris per se habet movere visum secundum quod talis color est in seipso; mover enim per speciem propriam, quæ est naturalis imago & similitudo formalis objecti: ergo sensus per se circa sensibile proprium, sive in communi, sive in particulari sumptum non decipitur.

548 Confirmatur primò, Quia vt docet D. Thomas, 1. part. quest. 85. artic. 6. sic se habent sensus circa sensibilia propria, sicut

18 in

intellectus circa prima principia; sed intellectus per se circa prima principia non fallitur: ergo nec sensus per se circa propria sensibilia decipiuntur.

549 Confirmatur secundò. Experientia namque comperimus, quod numquam oculus apprehendit aliquid esse colorem, nisi sit verus color, nec auditus apprehendit aliquid esse sonum, nisi sit verus sonus, quod idem de alijs sensibus est dicendum, aliàs enim quælibet potentia extra latitudinem sui objecti ferri posset: ergo sensus circa proprium sensibile, per se, sive in communi, sive in particulari non fallitur.

550 Si per accidens verò aliquando decipitur, ex defectu triplicis conditionis exoritur. *Prima* est, quod sensibile sit debite applicatum sensui: Defectu cuius Sol pedalis tantum nobis apparet, cum longè major sit terra. *Secunda*, quod organum sit bene dispositum, non autem depravatum, ratione cuius defectus febriçantium gustui dulcia videntur amara, eo quod eorum lingua malignis humoribus est repleta. *Tertia* est, quod medium sit depuratum, & verè diaphanum: quapropter videnti per vitrum viride, omnia viridia esse videntur: ergo decipi per accidens sensum circa proprium sensibile, ex defectu vnius, vel alterius, vel harum omnium conditionum ortum ducit.

551 Quoad secundam partem probatur eadem *Conclusio*.

Non enim ob aliam rationem sensus externus non potest circa sensibile proprium per se decipi, nisi quia cum illo & cum specie, per quam illud cognoscit, coaptatur; sed hæc ratio in sensibili communi & per accidens non currit: ergo sensus externus potest circa sensibile commune &, per accidens per se decipi.

552 *Secunda Conclusio*. Sensus externus licet virtualiter, & in actu exercito reflectat supra suos actus, formaliter tamen & in actu signato non reflectit. Quoad primam partem probatur *Conclusio*. Virtualiter enim & in exercitio reflectere supra actum nihil aliud est, quam aliquammodo cognoscere illum elicere; sed sensus externus quando elicit actum, quodammodo advertit se illum elicere, vitaliter enim illum elicit, & non modo inanimato: ergo virtualiter saltem, & in exercitio reflectit supra ipsum.

553 Quoad secundam verò partem, in qua major est difficultas, sic probatur. Nam sensum externum attingere reflexè formaliter, & in actu signato suum actum, est illum per diversum actum attingere taliter ut actus attentus se habeat ut objectum; sed sensus externus non potest hoc modo attingere suum actum: ergo sensus externus nequit supra suum actum formaliter, & in actu signato reflectere. Probatur Minor. Nulla enim potentia potest reflexè formaliter attingere suum actum ut

objectum quin talis actus participet rationem formalem specificativam objecti; sed actus Mensus externi rationem formalem specificativam objecti ipsius non participat: ergo sensus externus non potest attingere suum actum reflexè formaliter. Probatur Minor. Quia objectum specificativum visus est lucidum coloratum; sed actus visus non est coloratus aut lucidus: ergo actus sensus externi non participat rationem formalem specificativam talis sensus.

554 Secundò probatur eadem secunda pars Conclusionis. Quoniam attingere ut quod, vel ut objectum formaliter, & in actu signato actum sensus externi, pertinet ad sensum communem, tam de objectis, quam de actibus sensuum externorum judicantem: ergo hoc modo prædictum actum attingere non pertinet ad sensum externum.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

555 **A**RGVITVR primò contra primam Conclusionis. Quia potentia visiva v. g. potest attingere quod non est coloratum, ac si esset; sed tunc fallitur circa proprium objectum in communi, tunc enim verum colorem, qui est proprium & specificativum ipsius objectum, non attingit: ergo sensus externus circa proprium ejus objectum in communi sumptum falli

potest. Probatur Major. Nam visus videt in Iride & in collo columbe colores; & tamen nec in Iride, nec in collo columbæ veri colores reperiuntur: ergo potentia visiva potest attingere, quod non est coloratum, ac si esset.

556 Respondetur quòd si loquamur de fallacia, seu fallitate formali, hæc in tali casu non datur: Quamvis enim potentia visiva attingat tunc quod non est coloratum ac si sit, rei tamen non coloratæ colorem non attribuit. Quia de causa communiter docetur in Logica, quòd intellectus in formatione entis rationis non fallitur, quia licet cognoscat rem aliter, ac est in se, rei tamen, quem sic cognoscit, non attribuit tale esse.

557 Si verò loquamur de fallitate sumpta proptè præcisè est attingentia rei non proptè est in se, sed aliter ac est in se, quatenus de illa loquimur in præsentì. Respondetur negando Majorem. Ad cujus probationem neganda est Minor. Quamvis enim (ut in Logica diximus Libr. 2. Quæst. 2. Articul. 1. numer. 154.) colores, qui apparent in Iride (& idem dicendum est de ijs, qui videntur in collo columbæ) apparentes dicantur ex eo, quòd ex permutatione primarum qualitatum non resultant, non tamen dicuntur apparentes, quia non sint veri colores & reales: ex refractione quippè lucis & Solis efformantur.

558 Ad probationem Majoris dicendum est objectum specificativum visus non esse lucidum coloratum prout luci contraponitur, sed prout cum ipsa luce convertitur. Cum autem illi colores aliquid de luce participant; hinc est quod ad objectum potentie visivae pertineant; proindeque talis potentia in illorum attingentia non fallatur.

556 **A**RGVITVR secundo contra secundam partem ejusdem primae Conclusionis. Quando sensus externus recipit speciem eo modo, quo eam immitit sensibile proprium, non fallitur in attingentia objecti media tali specie; sensus enim solum potest verè de suo objecto judicare per speciem ab illo immissam; sed sensus externus nunquam aliter suum objectum attingit, nisi per speciem, quam ipsi immitit sensibile proprium: ergo sensus externus circa sensibile proprium non solum per se, sed neque per accidens fallitur. Probatur Minor, Nam potentia passiva, qualis est sensus externus; eo modo recipit formam, quo agens inducit illam: ergo sensus externus eo modo attingit suum objectum per speciem, quo eam recipit à sensibili proprio.

520 Respondetur negando Minorem. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, eo modo recipit formam, quo agens inducit illam, si adsint conditiones superius assignatae, concedo Antecedens, si non adsint, nego An-

tecedens, & Consequentiam. Multoties enim potentia passiva non recipit formam ab agente productam eo modo, quo ab ipso producitur, propter indispositionem ipsius potentiae, vel medij. Unde quando organum sensus externi est indispositum, vel medium infectum, tunc sensus externus non recipit speciem eo modo, quo immititur ab objecto: & ideo circa sensibile proprium potest per accidens falli, ut constat exemplis, quae in probatione Conclusionis adduximus.

561 **A**RGVITVR tertio contra ultimam partem primae Conclusionis. Nam si organum sensus externi non sit indispositum, nec medium infectum, praedictus sensus, nec circa sensibile commune, nec circa sensibile per accidens fallitur: ergo sensus externus non fallitur per se circa sensibile commune, nec circa sensibile per accidens. Probatur Antecedens, Quoniam eadem specie, qua representatur sensibile proprium, representatur etiam sensibile commune & per accidens: ergo sicut sensus externus non per se, sed tantum per accidens fallitur circa sensibile proprium, ita circa sensibile commune & per accidens, non per se, sed tantum per accidens fallitur.

562 Respondetur negando Antecedens. A cuius probationem dicendum est, quod quamvis eadem specie, qua sensibile proprium representatur, sensi-

sibi-

sibile etiam commune & per accidens represententur, longè tamen diverso modo: nam sensibile proprium perse primo repræsentatur in specie: sensibile verò commune per se secundo, & in ratione sensibilis proprii. Sensibile denique per accidens repræsentatur omnino per accidens. Vnde quamvis nulla sit indispositio in organo, vel in medio, circa sensibile commune & per accidens potest sensus externus per se falli, ad quod in specie non repræsentatur perse primo, cuius oppositum circa sensibile proprium opposita de causa contingit.

563

ARGVITVR quare ad Persuadendum sensum externum circa nullum objectum falli posse. Si enim circa aliquod objectum posset falli, posset etiam formare ens rationis; sed hoc est contra id, quod in *Logica* loc. citato diximus: ergo sensus externus circa nullum objectum falli potest. Probatur Maior, Tunc enim sensus externus attingit et quod non est ac si esset; hoc autem est facere ens rationis: ad igitur ipso, quod sensus externus circa aliquod sensibile falli posset, ens rationis efformaretur.

564

Quamvis hoc Argumentum satis solutum mereat ex ijs, quæ citato loco docuimus; vberioris tamen doctrinæ gratia Notandum est dupliciter posse sensum externum circa suum objectum, siue illud sit sensibile pro-

prium, siue commune, siue per accidens, falli. *Primo* occasionaliter, quatenus nimirum talis sensus præbet occasionem intellectui, ut fallatur: sicut quando visus cernit aurichalcum, præbet occasionem intellectui, ut existimet esse verum aurum; in hoc tamen visus formaliter non fallitur, sed quod tantum attingit verum illum colorem, qui in aurichalco reperitur.

565

Secundo potest intelligi quod sensus externus formaliter & apprehensivè fallatur: quod adhuc dupliciter potest evenire. *Primo* positivè per hoc quod sensus attingat re aliter ac est: quo modo non potest sensus externus falli alias enim posset ens rationis efficere. *Secundo* negativè, attingendo scilicet objectum non secundum proprium quem habet modum, sed secundum quod repræsentatur in medio; ut quando videtur objectum rubrum per vitrum viride, tunc enim quamvis objectum non secundum quod est in se ipso videatur, non tamen fallitur sensus positivè, quia videtur tale objectum secundum quod repræsentatur in medio: in medio autem verè repræsentatur ut viride. Nec sensus curat an objectum illud sit rubrum discernere, sed illud tantum prout ipsi repræsentatur attingere. Vnde non inferitur quod sensus externus possit ens rationis efformare: ad hoc enim necessarium requiritur, quod ens fictum ad eod, quod non est fictum, discernatur. Ex quibus ad Argumentum in

sec-

forma respondetur negando Majorem. Ad cuius probationem neganda est etiam Major.

566

ARGVITVR quintò contra secundam Conclusionem. Nam D. Thomas quæst. 1. de verit. art. 9. docet, quòd sensus redit ad se; licet non reditione completa quia nimirum cognoscit actum suum, non autem essentiam suam. Idem docet 5. de Anima lect. 2. & Aristoteles ibidem textu 138. proponens hoc Argumentum: Visu non sentimus nisi colorem; sed visio non est color: ergo non videmus nos videre; Respondet, quòd etiam visu discernimus rem non coloratam, ut cum percipimus tenebras, quia licet visio non habeat colorem in esse naturali, habet tamen illum in esse intentionali, eò quòd sensus & sensibile sunt idem. Sentit ergo Philosophus quod sensus cognoscit actum suum; & consequenter quod potest reflectere supra ipsum.

567

Deinde probatur ratione, Quia aliquis debet dari sensus, qui possit reflectere supra se: experientia quippe comperimus, quod nos sentire sentimus: ergo vel hoc sentimus per eundem sensum, vel per alium? Si dicatur primum, habetur intentum, scilicet quòd sensus reflectat supra suum actum. Si verò secundum asseratur, idem de illo alio sensu inquireretur, An nimirum per seipsum, vel alium sensum cognoscit suum actum? & idem de alio, &

sic in infinitum; processus autem in infinitum dari nequit: ergo deveniendum tandem est ad aliquem sensum, qui reflectat supra suum actum; ac proinde sensus externus potest supra suum actum reflectere.

568

Respondetur primò juxta superius dicta, quòd quando Philosophus & Angelicus Doctor asserunt sensum supra se reflectere, & ad seipsum imperfectè, vel incompletè redire, loquuntur de reflexione virtuali & in actu exercito, non vero de reflexione formali & in actu signato. Sensus enim non cognoscit per alium actum suum actum ut objectum, sed per eundem exercitè cognoscit se cognoscere, quod est imperfectè reflectere.

569

Secundò respondetur, quod quando Philosophus & D. Thomas asserunt sensum redire imperfectè & incompletè ad suum actum, non loquuntur præcisè de sensu externo, sed de sensu prout omnes sensus internos & communem amplectitur. De sensu autem sic accepto verum est reflectere & redire ad suum actum, licet enim hec non fiat per sensum externum, sit tamen per internum.

507

Ad illud, quod à ratione arguitur, respondetur sensum externum per seipsum reflectere supra suum actum modo dicto. Nec infertur dari processum in infinitum in sensibus internis. Non quidem in homine, in quo devenitur ad intellectum omnes actus

actus sensuum interiorum cognoscentem. Nec in brutis, hæc namque per sensus internos non cognoscunt reflexe suos actus, sed per instinctum naturalem operantur. sensationes tamen & ternas apprehendunt, illis enim indigent, ut quæ Profunt inquirant, & quæ sunt nociva refugiant.

571

ARGVITVR sexto contra eandem Conclusionem. Objectum actus, & ipse actus non possunt esse vnum & idem, actus enim est tendentia ad objectum, idem autem non potest tendere in seipsum: ergo eodem actu, quo sensus attingit objectum, non potest attingere suum actum, quod idem omnino est, ac non posse reflectere supra ipsum. Patet Consequentia, Alias enim idem actus simul haberet rationem actus; & objecti.

572

Ad hoc argumentum respondetur etiam ex dictis concessio Antecedenti intellecto de objecto propriè tali, & negando Consequentiam. Quando enim potentia cognoscitiva reflexione tantum virtuali & in actu exercite reflectitur supra suum actum, tunc talis actus non propriè, sed impropriè duntaxat habet rationem objecti; hoc autem modo inconueniens nullum est quod actus habeat objecti rationem. Objectum verò propriè tale, & ut quod actum realiter ab ipso actu distinguitur: & ideo vnus & idem actus nequit esse simul actus & objectum ut quod actus.

572

Et quidem si quidquam hoc Argumēto vincitur, vincitur vtique, neque intellectum posse virtualiter & in actu exercito reflectere supra suum Actum, idem enim: non potest seipsum habere pro objecto; at qui dicendum non est intellectum non posse, in exercitio saltem, supra suum actum reflectere: ergo quod sensus externus reflectat supra suum actum virtualiter & in exercitio, nullum debet inconueniens reputari.

574

ARGVITVR vltimo contra eandem Conclusionem. Aliquando enim contingit visum videre absque eo, quod in exercitio percipiat se videre, quod ipsa experientia constat, cum sine aliqua aduertentia defixis in aliquam partem oculis inueniatur, quod vulgo dicitur: *Estar embelesado*: ergo sensus externus, qualis est visus, nec virtualiter in exercitio reflectitur supra suum actum.

575

Respondetur primo omittendo Antecedens, & negando Consequentiam. Nos enim in Conclusionem non asserimus, quod sensus externus in omni actu, quem elicit, reflectat supra ipsum; unde quauis sensus externus non semper reflectat supra suum actum, nil contra nostram Conclusionem infertur. Secundo responderi potest negando Antecedens. Nam visus etiam in illo casu suam habet virtualiter & in exercitio reflexionem, Quando autem dicimus hominem sic videntem nil advertere, quod

quod melius Hispanice exprimitur, *Estar embelesado*, ideo dicimus, quia nulla tunc datur ex parte intellectus advertentia, sed homo quasi brutum in tali casu se habet, & quasi illud objectum non videret.

ARTICVLVS V.

Qua ratione melius probetur sensus externos esse quinque?

§. I.

Quibusdam presuppositis Ratio D. Thoma praefertur.

476 **I**N hac Difficultate aliud supponimus, & aliud inquirimus: supponimus enim primo cum Philosepho hic *textu* 128. sensus externos tantum esse quinque: *nam*, quia veritas hæc à nemine, quem viderim, negatur. *Tum* etiam, quia ipsa experientia constat. *Tum* denique, quia id ostendit Origines Homilia 3. in Leviticum, Augustinus de quantitate Animæ cap. 23. Ambrosius lib. 6. Examer. cap. 9. Gregorius Magnus Homilia 17. in Ezechielem, ante quos omnes Cicero horum sensuum distinctionem & numerum lib. 2. de Natura Deorum elegantissime declaravit.

577 **S**ecundo supponendum est sensus externos esse potentias passivas, patique ab objectis non solum immutatione naturali

& sensibili, sed etiam immutatione intentionali, quatenus objecta immittunt speciem representativam ipsis sensibus, ut supra probavimus Articulo 1. hujus Quaestionis. His ergo suppositis.

578 *Alij*, quos suppresso nomine refert D. Thomas 1. p. quaest. 78. art. 3. in corpore numerum quinque sensum externorum ex numero organorum deducere conabantur; cum autem organa sensuum externorum sint tantum quinque; hinc demonstrari putabant quinque tantum esse sensus externos. *Alij* verò sensus externos esse quinque contendebant, quia media conjuncta cum sensu, vel extrinsece mediantia inter sensum & objectum quinque tantum modis contingere posse judicabant.

579 Horum tamen rationes non approbat loco citato D. Thomas; eò quod sensus externi non sunt propter organa in quibus resident, nec propter media mediantia inter ipsos & objecta, sed potius è converso, organa sunt propter sensus ut ipsis deserviant, & media diversa dantur, ut sensus suas eliciant sensationes. Cujus Doctrinæ ratio ea est, Quia nimirum natura nunquam ordinat id, quod magis perfectum est, ad id, quod est minus perfectum; sed sensus magis perfecti sunt quam organa & media, sensus enim aliquid de immaterialitate participant, organa verò & media sunt omnino materialia: ergo sensus non sunt propter

ter organa, & media, sed organa, & media propter sensus: ac proinde ex diversitate organi & medii non colligitur diversitas sensuum à priori, sed ad summum à posteriori deducitur. His ergo probandi modis rejectis, vel in sua probabilitate rejectis.

§80 Efficax ratio D. Thomæ ex ipso, loco citato desumpta sic formatur. Nam diversitas sensuum externorum desumitur ex objecto ut est immutativum ipsorum; sed quinque tantum modis potest objectum sensibile sensus externos immutare: ergo sensus externi sunt tantum quinque. Major constat ex dictis suprà *Quest. 2. Art. 3. & Quest. 4. Art. 1.* Minor autem probatur. Quia objectum sensibile vel potest immutare sensum externum immutatione tantum spirituali immittendo species; & per ordinem ad objectum sic immutans constituitur sensus visus. Vel potest in objecto sensibili inveniri simul immutatio spiritualis & simul naturalis. Hæc autem immutatio dupliciter potest se habere. Primò ex parte objecti secundum locum, vel secundum alterationem: secundò ex parte organi sensus. Si talis immutatio se habeat ex parte objecti secundum locum, circa objectum sensibile sic acceptum versatur sensus auditus: nam sonus, qui est objectum talis sensus, minime potest reperiri, nisi detur percussio duorum corporum, quæ sine motu locali dari nequit. Si autem immutatio objecti sensibilis sit secundum

alterationem, tunc illud est objectum sensus odoratus: odor enim, qui est objectum huius sensus, ut sentiatur, necessarium est, quod per calorem alteretur, aliàs enim odorem non spirabit.

§81 Si verò immutatio spiritualis, & simul naturalis in objecto ex parte organi se habuerit, circa tale objectum sic immutans versatur sensus gustus & tactus, necessarium est enim quod organa horum sensuum materialiter suo objecto sensibili conjungantur (quamvis inter sensum & objectum aliqua semper debeat distantia intervenire, ut diximus suprà *Artic. 2. §. 3.*) unde manus tangens calidum sit calida, & lingua per humiditatem saporum humectatur: ergo organa tactus & gustus immutatione sensibili & naturali à suis objectis immutantur. Sed nullus est alius modus, quo objectum sensibile organa sensuum externorum immutet: ergo quinque tantummodò dantur externi sensus assignati.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

§82 ARGUITUR primò, Nam didinctio sensuum externorum desumi debet ex diversa immutatione, quæ competit sensui secundum quod sensus est; sed hæc immutatio solum est intentionalis, nullo autem modo naturalis; ergo immutatio

natural's non distinguit per se sensus externos. Major & Consequentia constant. Minor autem probatur: Siquidem immutatio naturalis rebus etiam inanimatis competit: ergo immutatio naturalis non convenit sensui externo secundum quod sensus est, sed tantum intentionalis.

583 Respondetur negando Minorem. Ad cuius probationem censendum est, immutationem quæ convenit sensibus, non esse purè naturalem, ut constat ex dictis tam in hoc Articulo, quam supra *Articulo 2. huius Questionis*; immutatio autem, quæ rebus insensibilibus competit, est immutatio purè naturalis.

584 **A**RGVITVR secundò. **D**istinctio sensuum non desumitur ab objecto prout immutatur ab ipso: ergo ex eo, quod sensus, quinque assignatis modis ab objectis sensibilibus immutentur, non colligitur, quod sint quinque. Probatur Antecedens. Nam distinctio potentiarum non desumitur ab objecto motivo, sed terminativo; sed objectum quatenus immutat sensum non est terminativum, sed motivum: ergo distinctio sensuum non desumitur ab objecto prout immutantur ab ipso. Major probatur. Quia distinctio potentiarum desumitur ab eo, à quo specificantur, & se habet tamquam finis; sed objectum motivum non specificat potentiam, nec se habet respectu illius tamquam finis: ergo distinctio poten-

tiarum non ab objecto motivo, sed terminativo desumitur.

585 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem distinguo Majorem, distinctio potentiarum quatenus potentia sunt activa non sumitur ab objecto motivo, concedo Majorem, quatenus sunt passiva, nego Majorem. Ad probationem distinguo Minorem, objectum motivum non specificat, nec se habet tamquam finis respectu potentia ut activa, concedo Minorem, respectu ipsius ut passiva, nego Minorem, & Consequentiam. Vt enim diximus *Articulo 1. huius Questionis*, sensus externi sunt potentia passiva respectu objecti motivi immutantis ipsos; ac prout sunt potentia passiva distinguuntur secundum diversum modum, quo ab objecto motivo immutantur & prout sic objectum motivum specificat sensus externos quatenus sunt potentia passiva. Quare eo ipso, quod solum dentur quinque modi immutandi sensum externum, sequitur quod tantum dentur quinque sensus externi qui sunt potentia passiva. Quia vero tales sensus simul etiam sunt potentia activa, ut loco citato diximus; alio ex consequenti colligitur ipsos sensus prout sunt potentia activa non esse nisi quinque.

586 **A**RGVITVR secundo. **V**t aliqua Ratio probativa sit efficax, debet procedere ex omnino certis; sed in assignata Ratione sunt aliqua, quæ omnino non

non sunt certa: ergo tradita à nobis Ratio non est efficax. Probatur Minor, *Primo*, Nam in prædicta Ratione dicitur sensus externos pati ab objecto sensibili, ab ipsoque immutari; sed de hoc plures Auctores dubitant, ut loco citato vidimus: ergo prædicta Ratio non est efficax. *Secundo*, Quia in ea ad persuadendum dari sensum visus, adducitur quod hic sensus intentionaliter à suo objecto immutatur; sed nec hoc apud omnes Auctores est certum: ergo &c.

587 Respondetur concessa Majore, negando Minorem. Ad cuius utramque probationem dicendum est satis probatum relinquì in locis assignatis, & sensus externos ab objectis sensibilibus pati, & sensum visus intentionaliter tantum à suo objecto immutari, Unde efficax est ratio D. Thomæ, qua ad nostram Conclusionem probandam usi sumus, quamvis in illa sit aliquid, quod ab aliquibus negetur, eò quod sine solido fundamento negatur.

588 Et quidem si quidquam Argumento facto probaretur, probaretur utique, nullam dari Rationem efficacem: siquidem nulla reperitur, quæ adeò firmis & apud omnes indubitatis principiis innitatur, ut circa illa nulla omnino detur ratio dubitandi; hoc autem non est dicendum: ergo Argumentum factum est nullum.

589 Pro complemento

hujus Articuli INQUIRE, Quisnam horum sensum exteriorum sit perfectior? Respondetur sensum visus esse perfectissimum inter omnes. Et probatur ex dictis, Hujusmodi namque sensus est magis immaterialis, cum præ cæteris immutatione tantum spirituali & intentionali à suo objecto patiatur: ergo perfectior est omnibus aliis sensibus.

590 Deinde sequitur auditus, postea verò odoratus. Licet enim hi sensus petant mutationem naturalem ex parte obiecti sensibilis, objectum tamen auditus mutatur naturaliter secundum locum; mutatio autem secundum locum perfectior est, ut diximus, motu alterationis, quo mutatur objectum odoratus.

591 Inter sensus autem tactus, & gustus perfectior est sensus tactus, ut docet D. Thom. loco citato ad 3. Et Ratio est. Nam sensus tactus per totum animalis corpus diffunditur, sensus verò gustus ad determinatam ipsius viventis partem coarctatur; perfectius autem est illud, quod ad plura extenditur, quam quod in determinata parte restringitur.

ARTICVLVS VI.

An sensus externi formant speciem expressam vel idolum, ut cognoscant?

§. I.

Titulus explicatur, & Conclusio stabilitur.

592 **P**RO intelligentia Difficultatis explicandum breviter est, quid sit species expressa vel idolum. Est ergo idolum sive species expressa similitudo quaedam per modum imaginis obiectum in actu secundo repræsentans: quæ frequenter à D. Thoma nuncupatur medium in quo vel ad instar medij in quo, & distinguitur à potentia cognoscitiva, ab actu cognoscente, & ab ipso obiecto, vel re cognita. Inquirimus ergo, An sicut in sensibus internis, & in intellectu datur species expressa (quæ conceptus & verbum mentis appellatur, quia loquendo & dicendo exprimitur) sic etiam in sensibus externis species expressa vel idolum formari possit?

593 *Nostre Conclusio* est sensus externos etiam de potentia absoluta non posse formare speciem expressam, vel idolum. Probatur primò, Nam sensus externi in hoc essentialiter ab internis distinguuntur, quòd hi propter suam perfectionem possunt for-

mare speciem expressam vel idolum, illi verò ob suam imperfectionem tale idolum vel speciem expressam formare nequeunt: ergo sensus externi nec de potentia absoluta possunt formare speciem expressam vel idolum.

594 Respondetis negando Consequentiam, Essentialis enim distinctio sensuum externorum ab internis non desumitur ex eo, quòd hi possint producere talem speciem, illi verò non possint, sed ab illorum tantum obiecto specificativo desumitur, ut diximus supra *Quest. 2. Art. 3.* nostra ergo Conclusio falso innititur fundamento.

595 Contra tamen est; Et probatur secundo Conclusio instaurando Rationem factam. Cognitio enim, quæ à sensibus externis elicitur, est essentialiter experimentalis; sed si sensus externi possent producere speciem expressam vel idolum, eorum cognitio non esset essentialiter experimentalis: ergo sensus externi nec de potentia absoluta possunt producere speciem expressam vel idolum. Consequentia constat. Major apud omnes est certa. Minor autem, in qua est difficultas, sic probatur. Nam de ratione cognitionis experimentalis est attingere obiectum prout in se, hoc enim significat experiri; sed si sensus externi possent producere speciem expressam vel idolum, eorum cognitio non esset obiecti prout in se, sed prout in specie vel idolo pro-

producto, ut per se liquet: ergo eo ipso, quod sensus externi possint producere speciem impressam, vel idolum, eorum cognitio non est essentialiter experimentalis.

596 Ex quo constat Solutionem Rationi nostræ datam esse nullam. Concedimus enim distinctionem essentialem potentiarum ab objecto earum specificativo desumi; eo tamen ipso quod sensus externi, & interni essentialiter distinguantur per hoc, quod hi producere possint idolum; illi verò non possint, verificatur quod distinguantur per objecta: nam objectum sensuum externorum est objectum sensibile abstractum non utcumque, sed prout in se, quod idem est, ac per cognitionem experimentalem attingi.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

597 **A**RGVITVR primò. Omnis actio, quæ est verè & propriè talis, vel debet producere effectum, vel saltem illum posse producere; sed actiones sensuum externorum sunt verè, & propriè tales: ergo vel producant effectum, vel illum producere possunt. At hic effectus alius esse nequit, quam species expressa, vel idolum: ergo sensus externi, vel producant, vel producere possunt speciem expressam, aut idolum.

598 Respondetur distinguendo Majorè, omnis actio transiens pertinet ad prædicamentum actionis, permitto Majorè, omnis actio immanens non pertinet ad prædicamentum actionis, sed ad prædicamentum qualitatis, nego Majorè, & distingo Minorè; actiones sensuum externorum sunt verè & propriè actiones immanentes, concedo Minorè, transeuntes, nego Minorè & Consequentiam. Licet enim de ratione actionis transeuntis sit producere effectum & terminum, non tamen de ratione actionis immanentis. Nam plures dantur actiones immanentes, quibus repugnat producere terminum, ut constat in visione beata, cui juxta Sententiã omnium Thomistarum repugnat producere verbum: & juxta sententiã aliquorum, Angelus, quando se ipsum intelligit, non potest verbum producere. Immo aliqua datur actio transiens, quæ non sit productiva, sed unitiva tantum, ut constat in generatione hominis, quæ est actio transiens; & tamen, nec producit materiam primam, nec animam rationalem, nec modum unionis (juxta veriorè Sententiã, quam amplexi sumus i. *Physicorum, Quest. 6. Artic. 1.*) sed tantum unit materiam primam cum Anima rationali. Cum autem actiones sensuum externorum sint immanentes, hinc est, quod potest ipsæ repugnare producere speciem expressam, vel idolum.

ARGVITVR secundò. Objectum sensibile non potest à sensu externo attingi sine verbo: ergo sensus externi possunt producere verbum. Probatur Antecedens, Nam si objectum sensibile posset attingi à sensu externo, v.g. à visu sine verbo: tale objectum evaderet infinitum: hoc autem non est dicendum: ergo non potest à sensu externo attingi sine verbo. Probatur Major. Quod enim identificat suam ultimam actualitatem, evadit infinitum in illa linea; sed verbum est ultima actualitas in linea cognoscendi passivæ: ergo si objectum sensibile identificaret verbum, evaderet infinitum.

600 Respondetur negando antecedens. Ad cuius probationem, nego Majorem. Ad probationem diu in quo Majorè, quod identificat suam ultimam actualitatem evadit infinitum, si id, quod talem actualitatem identificat, dicat perfectionem, concedo Majorem, si non dicat, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Objectum enim sensuum externorum ex suo genere dicit imperfectionem, eò quod est materiale, & consequenter limitatum; quod est autem imperfectum, quamvis identificet ultimam actualitatem, non evadit infinitum, ut constat in materia prima, & forma substantiali, quæ suam ultimam actualitatem identificat, cum seipsis uniantur, ut diximus loco cita-

to ex Libris Physicorum: quod idem de causa finali docuimus, ibidem *Libr. 2. Quest. 6. Artic. 2. §. 3.*

ARGVITVR tertio. Potest cognitio sensuum externorum esse experimentalis, & simul productiva speciei expressæ vel idoli: ergo secunda Ratio nostra Conclusionis est nulla: Probatur Antecedens primò, Nam in Angelis datur cognitio experimentalis rerum materialium; & tamen in tali cognitione producant verbum: ergo quamvis sensus externi producant verbum, eorum cognitio potest esse experimentalis.

602 Secundò probatur Antecedens. Licet enim verbum sit representatio, & imago objecti, ex hoc tamen non inferitur, quod objectum in se, & experimentaliter attingatur: ergo sensus externi possunt verbum producere, & eorum cognitio experimentalis evadere. Probatur Antecedens. Species enim impressa, quæ datur in sensu externo, est representatio objecti, immò & actio elicta ab ipso, est etiam representativa, juxta probabilem Sententiam Thomistarum asserentium, quod actus intelligendi est signum formale objecti; & tamen hoc non tollit, quod cognitio sensuum externorum sit experimentalis: ergo pariter, quod verbum sit representatio objecti, in quo tamquam in imagine continetur, non tollit, quod cog-

nitio sit experimentalis.

603 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem concessa Major, & Minore, neganda est Consequentia. Et ratio discriminis est, Nam cum Angeli non intelligant per species à rebus acceptas, sed à Deo tantum infusas, cognitio scientifica in ipsis Angeli non est resolubilis in ipsas res ad extra existentes; ac proinde licet talis cognitio producat verbum, salvatur quod sit experimentalis, quia attingit res in se, superiori tamen modo, per species scilicet infusas, quibus producit verbum. At verò cognitio humana accipit species à rebus; ac per consequens est resolubilis in res ipsas, eas prout in se sunt attingendo absque villo medio; hoc autem salvari nequit si verbum à sensibus externis producat.

604 Ad secundam probationem Antecedentis prout attinet ad speciem impressam in sensu externo receptam, Respondetur quod talis species se habet ex parte objecti moventis, species verò expressa se habet ex parte objecti terminantis. Unde quod dicitur species impressa in sensu externo, solum inferri, quod obiectum in se ipso non moveat, sed mediatali specie, non tamen quod in se experimentaliter cognitio nem sensus non terminet. Quantum verò pertinet ad cognitionem sensitivam à sensu externo elici-

citam, admittenda non est illa Sententia. Si enim actus potentie cognoscitivæ esset signum formale repræsentativum objecti, sequeretur, quod visio beata esset repræsentatio quidditativa Dei, sicut est cognitio quidditativa sui ipsius; quod tamen negatur à Thomistis.

605 Si autem illa Sententia admittatur, dicendum est, quod actus potentie cognoscitivæ est quidem repræsentatio, imperfecta tamen & per modum tendentiæ in obiectum; hoc autem non tollit cognitionem sensuum externorum esse experimentalem; quod tamen non contingeret, si verbum ab ipsis formaretur, quia verbum est perfecta repræsentatio objecti.

606 **A**RGVITVR quartò Sensus externi possunt attingere obiectum absens; sed obiectum absens non potest attingi sine verbo; ergo sensus externi possunt producere verbum. Minor, & Consequentia constant. Major autem probatur primò, Pius enim est rem corpoream agere in rem spiritualem, quam potentiam sensitivam externam agere in obiectum absens; sed res corporea potest de potentia absoluta agere in rem spiritualem, ut constat in igne inferni torquente animas damnatorum; ergo de potentia si rem absoluta poterit sensu, e contra in obiectum absens agere, & ipsum attingere.

607 Secundò probatur Major. Nam potentia visiva, cum sit magis spiritalis, quam alij sensus externi, maiorem habet affinitatem cum sensibus internis, qui possunt objectum absens attingere: ergo licet visus non possit ratione sui attingere objectum absens, ratione tamen convenientiæ, quam habet cum sensu interno, poterit tale objectum attingere. Probatur Consequentia. Quia imaginativa ratione convenientiæ, quâ habet cum intellectu, potest circa singularia discurre, & aliqua entia rationis efformare, ut tenet probabilis Sententia Thomistarum: ergo pariter sensus visus ratione convenientiæ, & conjunctionis, quam dicit cum sensu interno, poterit objectum absens attingere.

608 Tertiò probatur Major, ex Philosopho, 3. de Anima, textu 196. ubi sic ait: *Eriam clausis oculis visa quadam apparere solent*: ergo juxta Philosophum, potentia visiva potest attingere objectum absens. Patet Consequentia, Quod enim clausis oculis videtur, quamquam sit præsens, proinde omnino se habet, ac si sit absens.

609 Quartò probatur Major, ex Div. Thoma in 2. distincti. 8. quæst. 1. articl. 5. ad 4. docente posse contingere. *Ut species, quæ sunt in imaginatione servata, operatione Daemonum ad*

organa sensuum suant, sicut contingit in somno: & idè quando ille species, contingunt organa sensus exterioris, videntur, ac si essent res presentes extra, & actu sentirentur. Ergo juxta mentem Div. Thomæ per sensum externum potest attingi res absens, quamvis ipsi appareat tamquam præsens.

610 Respondetur negando Majorem. Ad cujus primam probationem neganda est etiam Major. Sicut enim aliquid corporeum potest aliquid spirituale recipere, ut constat in materia prima recipiente Animam rationalem, ita etiam potest, ut instrumentum divinæ omnipotentiae in aliquid spirituale agere; sic autem agere rem corpoream in rem spirituales, licet sit extra Sphæram potentiae illius naturalis; non tamen est extra Sphæram potentiae illius obedientialis. Attingere verò objectum absens est extra Sphæram non solum naturalem, sed etiam obedientialem sensus externi, hic enim tantum potest attingere objectum experimentaliter, proindeque solum, ut præsens.

611 Ad secundam probationem, concesso Antecedenti, neganda est Consequentia. Et ratio dispiritualis est. Quia imaginativa, vel phantasia intra lineam cognoscendi sensitivam est maximè perfecta: & idè propter convenientiam cū intellectu potest discurre

cir-

circa singularia, & entia rationis efformare juxta illam Sententiam. Potentia verò visiva licet omnibus sensibus externis sit perfectior, Majoremque habeat cum sensibus internis convenientiam; quia tamen sensus externus obtinet infimum modum cognoscendi, attingendo scilicet objectum experimentaliter, & ut præsens; idcirco sensus externus non potest ab interno participare hoc, quod est objectum absens attingere, alias exiret extra suam sphaeram, ut diximus ad Antecedentem probationem.

612 Ut ad tertiam verò, & quartam ex Philosopho, & Div. Thoma desumptas, respondeamus, sciendum est quod imaginativa dupliciter potest percipere sensationem externam. Primo secundum motum rerum ad Animam, quatenus scilicet res immittunt species sensibus externis, & ex illis transeunt species ad ipsam imaginativam; & sic percipit imaginativa sensationem externam elicitam à sensu externo. Secundo secundum motum animæ ad res, in quantum nimirum species, quæ servatz erant in sensu externo, commotione sanguinis & spirituum descendunt ad organa sensuum externorum; postea autem ascendant hujusmodi species ab ipsa imaginativa, & tunc imaginativa judicat, quod medijs illis speciebus sensus externi cognoverunt objectum, in quo tamen fallitur. Ex quo sequuntur illusiones Demonum in somnijs,

& multoties in ipsi judicamus videre, audire, comedere, &c. Ex qua doctrina ad Auctoritatem Philosophi responderetur, in illa tantum intendere, quod clausis oculis aliqua appareant ut visa, non quia à potentia visiva objectum absens attingatur, sed quia secundum motum Animæ ad res judicat imaginativa visum videre, ut dictum est.

613

Ad Auctoritatem verò Div. Thomæ dicendum est, quod illud verbum *videntur* non sumitur ab Angelico Præceptore in propria ejus significatione, sed in analogia & impropria: quæ ratione dicitur omnem potentiam cognoscitivam videre suum objectum, quando illud attingit. Unde sensus D. Thomæ est, quod in somnijs videntur res, ac si essent præsentes; quatenus imaginativa cognoscit illas res præsentialiter attingi à visu, in quo tamen fallitur, ut diximus. Quando verò ait Div. Thomas, quod species descendentes à sensibus internis tangunt organa sensus externi, hoc intelligitur de speciebus materialiter, & in essentia considerati, non tamen acceptis formaliter, & in ratione speciei cognitioni sensitivæ deservientis. Certum est enim vultum quodque recipi ad modum recipientis; sensus autem externus non est capax, ut meli tali specie in somno habita objectum absens attingat, ob rationes supra datas.

614 Dices: Si tales species materialiter tantum & in esse entis reciperentur in sensu externo, non autem deservirent cognitioni sensitivæ, talis defectus frustraneus omnino esset: hoc autem non est dicendum: ergo non moraliter tantum, & in esse entis recipiuntur, sed ut cognitioni etiam sensitivæ deserviant.

615 Respondetur tales species descendere ut imaginativa illudatur iudicans objecta absentia à sensibus externis attingi, quæ tamen ab ipsis attingi nequeunt.

616 **A**RGVITVR vltimò. Aliqui homines videre possunt rem occultam intra terram, ut de illis dicitur, qui vulgò appellatur *Zahories*. Lynces etiam dicuntur ultra parietem videre: ergo sensus externi possunt attingere rem absentem. Deinde, Nam Deus potest conservare speciem in potentia visiva in absentia objectis, sed tunc, saltem de potentia absoluta, potest potentia activa visiva attingere objectum absens: ergo, &c.

617 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est ridiculum omnino, & fabulosum esse homines illos, quos *Zahories* appellant, ea, quæ in visceribus terre latent, videre posse, quemadmodum alia etiam, quæ de huiusmodi hominibus narrantur, non solum fabulosa, sed & superstitio-

sa censentur, ut quòd in secunda & sexta Feria Sacrum non audiant, ne mortuorum corpora in Ecclesijs sepulta videant.

618 Quamvis autem verum esset, quæ latent videri posse, nihil adhuc contra nostram Conclusionem inferretur: illa enim objecta, quæ respectu aliorum hominum laterent absentiaque dicerentur, respectu illorum non laterent, sed paterent; ac proinde præsentia forent. Quare nunquam deducitur, quòd sensus externus possit attingere objectum, quod est absens.

619 Ad illud verò, quòd dicitur de Lynce, respondetur ex B. Alberto Magno, *libr. 22. de Animal. capit. 2. de Lynce, tract. 6.* idèò hoc animal dici ultra parietem videre, quia est singularis odoratus, quo sentit, & discernit cibos ultra parietem existentes. Quòd si admittitur videre posse id, quod est ultra parietem, nil contra Conclusionem admittitur, eodem enim modo, quo *precedenti num.* respondetur.

620 Ad alteram Antecedentis probationem respondetur ex dictis ad Auctoritatem D. Thomæ distinguendo Maiorem, in potentia visiva potest Deus conservare speciem in absentia objecti sensibilis considerata materialiter, & in esse entis, concedo Maiorem, considerata formaliter, & ut deservientem cognitioni externæ sensitivæ, nego Minorem, & Consequentiam.

Sed

621 Sed Replicabis primò. Species in sensu externo recepta, etiam ut formaliter deservit cognitioni sensitivæ, non dependet essentialiter ab objecto præsentis: ergo potest Deus sic illam conservare in absentia sui objecti. Probatur Antecedens. Nam talis species formaliter considerata, & ut cognitioni externæ sensitivæ deservit, dependet ab objecto, ut specificante: ergo non dependet essentialiter ab illo, ut præsentis. Probatur Consequentia. Quia namque habitus scientificus dependet ab objecto ut specificante, ideo non dependet ab illo essentialiter, ut præsentis: qua de causa ratio Scientiæ salvatur, quamvis præsentia objecti non detur: ergo pariter si species sensus externi formaliter considerata dependet ab objecto ut specificante, non dependebit ab illo essentialiter, ut præsentis.

622 Secundò. Nam species sensus externi, etiam formaliter considerata, dicit relationem transcendentalem ad objectum: ergo à præsentia objecti essentialiter non dependet. Probatur Consequentia, in hoc enim relatio transcendentalis à prædicamentali distinguitur, quòd hæc existentiam sui termini requirit, illa verò existentiam termini non exposcit: ergo, &c.

623 Ad primam Replicam respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem concessio Antecedenti, neganda est

Consequentia. Ad probationem dicendum est Scientiam attingere suum objectum præciando ab eius existentia, quia tantum attingit illud secundum essentiam proprias passionibus radicans: & ideo ratio Scientiæ absque præsentia objecti salvatur. Species verò ut sensui externo deservit, licet specificetur ab objecto, illius tamen existentiam exposcit, deservit enim cognitioni externæ experimentalis: hæc autem, ut ex dictis constat, absque præsentia objecti salvari omnino non potest.

624 Ad secundam Replicam respondetur Concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, illa verò (nempe relatio transcendentalis) existentiam termini non exposcit, si talis relatio sumatur in communi, concedo Antecedens, si in particulari sumatur, nego antecedens, & Consequentiam. Quia enim relatio transcendentalis in communi non petat essentialiter terminum existentem (alias omnis relatio transcendentalis id exigeret, quod est falsum) relatio tamen transcendentalis in particulari existentiam sui termini exposcit: quod in præsentis contingit. Species enim in sensu externo recepta deservit cognitioni experimentalis, quæ, ut sæpè diximus, absque præsentia, & existentia objecti non salvatur.

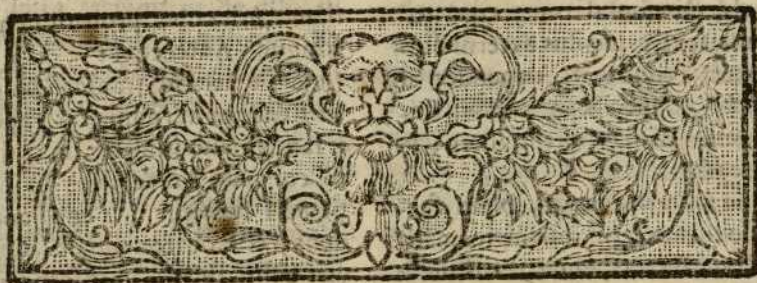
625 Præterquam quòd re-

latio prædicamentalis non in hoc à transcendentali distinguitur, quodd illa exigat terminum existentem, hæc verò non exigat: sed in hoc differunt, quodd relatio prædicamentalis respicit suum terminum vt purum terminum sine dependentia ab illo tamquam à causa, cuius oppositum in relatione transcendentali contingit.

626 Ex dictis in hoc Articulo inferitur, non posse, etiam

de potentia absoluta, dari in sensibus externis notitiam abstractivam. Notitia enim abstractiva petit terminari ad objectum vt absens; atqui sensus externi non possunt, etiam diuinitis, vt probauimus, ad objectum vt absens, sed ad ipsum tantum vt præsens terminari: ergo nec de potentia abso-

luta potest dari notitia abstractiva in sensibus externis.

QVÆSTIO V.

DE SENSIBUS EXTERNIS
in particulari.

627 **P**OSTQVAM de sensibus externis in communi egimus, Doctrinæ ordo postulat, vt de ipsis in particulari differamus. Quia tamen plura, quæ hic de mirabili structura talium sensuum ab aucteribus congeriuntur, potius ad Medicum & Anatomicum, quàm ad Animallicum pertinent, & raro, aut numquam solent in Scholis disputari; idcò duximus omittenda. Quare de eorum tantum objectis impræsentiarum agemus, vt eorum essentiam calleamus. Cum autem sensus visus ceteros omnes antecellat, priùs de illo agendum est, qualiter egit Philosophus in hoc Libro, cap. 7. Vnde sit.

ARTICULUS I.

Quodnam sit objectum Visus?

§. I.

Sternitur Conclusio.

628 **N**OSTRA Conclusio est, objectum formale & adæquatum potentitiæ visivæ esse lucidum, ratio autem formalis *sub qua* est lux, objectum verò materiale principalitatis est color. Conclusio hæc quoad primam partem est D. Thomæ pluribus in locis, sed præsertim Quæst. 23. de veritate, Art. 7. ubi docet

objectum videri in quantum lucidum: ergo sentire Angelicus Doctor objectum formale potentitiæ visivæ esse lucidum, & ejus rationem formalem *sub qua* esse lucem.

629 Secundo probatur ratione. Illud enim est objectum formale potentitiæ, ratione cujus talis potentia omnia objecta attingit; sed potentia visiva omnia sua objecta ratione lucis attingit, omnia enim illa attingit in quantum lucida: ergo formale objectum illius est lucidum.

630 Tertiò probatur, Nam experientia constat potentiam visam eodem indivisibili actu attingere coloratum & lucidum; sed hoc esse non potest nisi lux sit ratio formalis *sub qua videndi colorem*, siquidem nulla potentia potest attingere plura ut plura, ut suo loco monstrabimus: ergo lux est ratio formalis *sub qua* & lucidum est objectum formale potentie visivæ.

631 Quoad secundam partem probatur Conclusio. Quia color magis participat de ratione formali objecti, de ratione scilicet lucis, quam quodlibet aliud objectum materiale; colores enim primò & per se à luce illuminantur; sed illud, quod magis participat de ratione formali objecti, est objectum magis principale, ut induktivè constat: ergo color est objectum magis principale potentie visivæ.

632 Confirmatur primò, Color enim nihil aliud est, quam lux quædam participata & obumbrata, primisque & secundis qualitatibus mixta, qua de causa majorem habet proportionem cum nostro visu, quam lux pura, siquidem pura lux est vehemens sensibile, color verò est sensibile temperatum: ergo color est objectum magis principale potentie visivæ.

633 Confirmatur secundò, Idèò namque corpora mixta terminata, solida & opaca videntur, quia colorem habent, idèò

autem colorem habent, quia de luce participant, & ratione illius sunt visibilia: ergo lux est ratio formalis objecti visus, color verò est objectum principale.

634 Observandum est tamen plures Auctores asserere colorem esse objectum formale quod visu. Quibus favere videtur D. Thomas pluribus suæ doctrinæ locis, quæ apud ipsos videri possunt.

635 Hæc tamen Sententia tripliciter potest intelligi. Primò de colore prout à luce distinguitur: in quo sensu non videtur posse dici colorem esse objectum formale quod potentie visivæ. Plura enim objecta videmus, quæ nullum colorem habent à luce distinctum, qualia sunt cælum, & astra; si autem objectum formale quod potentie visivæ esset color, quod colorem non haberet, videri omninò non posset, nulla enim potentia potest attingere id, quod intra suum objectum formale quod non continetur. Quapropter in hoc sensu non potest color esse objectum formale quod potentie visivæ, sed tantum materiale principalitatis: qua ratione asserit D. Thom. 1. p. quæst. 19. artic. 3. & quæst. 45. artic. 4. ad 1. & 1. 2. quæst. 1. artic. 1. ad 2. quod color est objectum proprium & principale Visus.

636 Secundo potest intelligi de colore communiter sumpto, & quatenus cum luce convertitur, qua ratione diaphana,

lu-

lucida, & transparentia etiam colorata dicuntur. In hoc autem sensu verum est colorē esse objectum formale quod Visus; prout sic tamen à luce non differt. Vnde si hoc modo illa Sententia intelligatur, à nostra non distinguitur.

637 *Tertio modo intelligi potest quod color sit objectum formale potentiae visivæ, quatenus scilicet comparative ad corpus opacum est formale, eod quod ipsum formalizat, ut possit à luce illuminari, & à potentia attingi: comparative autem ad lucem est materiale, siquidem talis color ratione lucis attingitur. Quando ergo asserit D. Thomas colorem esse objectum formale Visus, aliquo ex his modis debet explicari.*

§. II.

Examinatur Quid sit lux, & Quid sit color?

638 **C**VM præcedenti Conclusionē dixerimus objectum formale quod Visus esse lucidum, principalitatis verò colorem, examinare oportet Quid sit lux, & Quid sit color? Circa quod duæ sunt Auctorum Sententiæ. Quidam enim docent lucem esse corpus, non autem qualitatem: quidam verò negantes esse corpus, affirmant esse qualitatem, non tamen naturalem, sed purè intentionalem, quemadmodum species non habet esse naturale, sed tantum re-

presentativum & intentionale.

339 *Dicendum est ergo, primò Lucem non esse corpus, sed qualitatem, non purè intentionalem, sed naturalem. Quoad primam partem probatur primò hæc Conclusio ex D. Thoma 1. pars. quest. 67. artic. 2. in Argumento Sed contra sic dicente: Duo Corpora non possunt simul esse in eodem loco; sed lumen est simul cum aere: ergo lumen non est corpus.*

640 *Secundò probatur ratione. Nam lux diffunditur in instanti per spatium, & totum hemispherium, eod quod luci nihil est contrarium, sed oppositum tantum privativè, nempe tenebræ; ac proinde debet introduci in instanti, qua de causa forma substantialis in instanti introducit, quia contrarium non habet, sed oppositum tantum privativè: ergo lux non potest esse corpus. Probatur Consequentia, Corpus enim non potest per tantum spatium in instanti diffundi, sed successivè moveri, ut ipsa experientia constat: ergo si lux diffunditur per totum hemispherium in instanti, non potest esse corpus. Videatur D. Thomas loco proxime citato in corpore Articuli.*

641 *Quoad secundam partem probatur Conclusio ex D. Thoma eadem quest. art. 3. dicente: Sed contra est, quod Damascenus dicit in lib. 2. quod Lux est quædam qualitas.*

642 *Quoad tertiam denique partem probatur ex eodem*

Angelico Præceptore ibidem in corpore Articuli, ubi sic ait: *Quidam dixerunt quod lumen in aere non habet esse naturale, sicut color in parietato; sed esse intentionale, sicut similitudo coloris in aere. Sed hoc non potest esse propter duo. Primo quia lumen denominat aerem: si enim aer luminosus in actu. Color vero non denominat aerem: non enim dicitur aer coloratus. Secundo, Quia lumen habet effectum in natura, quia per radios solis calefiunt corpora. Intentiones autem non causant transformationes naturales.*

643 Ex qua Auctoritate sequens deducitur Ratio. Lux reddit subjectum realiter lucidum & illuminatum; sed qualitas, quæ est purè intentionalis, non reddit subjectum realiter tale, quia de causa societas coloris, quæ recipitur in potentia visiva, non reddit illam realiter coloratam, eò quod talis species tantum habet esse purè intentionale: ergo lux non est qualitas purè intentionalis, sed naturalis.

644 *Secundò* Dicendum est lucem optimè a Philosopho definiri in hoc 2. lib. textu 69. per hæc verba: *Lumen est actus diaphani secundum quod est diaphanum.* Illa particula *actus* ponitur loco generis, quia per illam convenit lux cum alijs qualitatibus quæ sunt actu, & simul denotatur diaphanum per lucem constitui in actu secundo lucidum. Per illam particulam *diaphani* significatur corpus

transparens, quod est susceptivum lucis, sicut corpus terminatum est susceptivum coloris, aut docet D. Thomas ibidem lect. 14. Per hanc etiam particulam differt lux ab alijs qualitatibus, quæ licet sint actus, non sunt tamen actus *diaphani*.

645 Per illa denique verba secundum quod est diaphanum denotatur, lucem per se primo esse actum diaphani, quamvis enim etiam corpus opacum reddat lucidum, non tamen illud reddit lucidum secundum quod est opacum, sed ratione superficiiei aliquam diaphaneitatem habentis. Unde lux semper est actus diaphani reduplicativè secundum quod est diaphanum.

646 Tertiò Dicendum est colorem sic optimè a Philosopho definiri lib. de Sensu & Sensato, cap. 4. *Color est extremitas perspicui in corpore terminato.* Illa particula *extremitas* ponitur loco generis, quia per illam convenit color cum qualibet alia extremitate, & perspicuam particulam denotatur colorem esse ultimum terminum in tertia specie qualitatis, sicut figura est ultimus terminus quantitatis. Quia de causa docet D. Thomas 1. part. quest. 88. art. 4. in corpore, impossibile esse idem corpus colorari pluribus coloribus, sicut impossibile est figurari pluribus figuris, eò quod tam color, quam figura sunt ultimi termini; in eodem autem subiecto non possunt duo simul ultimi ter-
mini

mini reperiri. Per illam particulam *perspicui* innuitur subiectum lucis debere habere aliquam diaphaneitatem. Cum enim lux, ut supra diximus, sit *actus diaphanis* color autem ut etiam supra aduertimus, aliquid de luce participet; necessarium est, quod subiectum coloris sit diaphanum vel perspicuum.

647 Per ultimam particulam *in corpore terminato* denotatur subiectum lucis debere esse corpus opacitate quadam affectum. Vnde experimur in speculo imaginem cum suis coloribus in illo se videntis non formari, nisi à tergo speculum illud argento vivo, vel alio simili opaco corpore terminetur.

648 Contra hanc Diffinitionem Arguitur primò. Nam extremum cuiuscunque rei est ejusdem generis cum eo, cujus est extremum; sed color non est ejusdem generis cum perspicuo, perspicuum enim & corpus, ut potentia & actus comparantur: ergo color non est *extremitas perspicui*.

649 Respondetur distinguendo Majorem, extremum intrinsecum est ejusdem generis cum re cujus est extremum; concedo Majorem, extremum extrinsecum, nego Majorem, & concessa Minore, distinguo Consequens, non est extremitas intrinseca perspicui, concedo Consequentiam, extrinseca, nego Con-

sequentiam. Licet enim quod est intrinsecus terminus alicujus debeat esse in eodem genere cum illo: quod de causa punctum, quod est terminus intrinsecus quantitatis, ad ipsam quantitatem reduciatur; quod tamen est terminus extrinsecus alicujus, non oportet quod sit in eodem genere cum illo: extrinsecum enim, aut extrinsecis constat, non requiri ad ejus lineam, cui est extrinsecum, pertinere; color autem est quid extrinsecum perspicuo; unde ex eo, quod ad idem genus non pertineat, non inferitur quod color non sit extremitas perspicui.

650 Secundo contra eandem Diffinitionem Arguitur. Si color esset *extremitas perspicui in corpore terminato*, nullum corpus non terminatum haberet colorem, nec corpus terminatum colorem non haberet; hoc autem est falsum: ergo & quod color sit *extremitas perspicui in corpore terminato*: Major constare videtur. Minor autem quoad primam partem sic probatur. *Primò*, Nam ignis habet colorem flavum; & tamen non est corpus terminatum, nec mixtum: ergo non solum corpus terminatum colorem habet. *Secundo*, nam terra quemdam colorem habet, alias videri non posset; & tamen non est corpus terminatum, neque mixtum: ergo &c.

651 Quoad secundam

partem probatur eadem Minor, Quia pupilla oculi est quoddam mixtum, & consequenter corpus terminatum; & tamen non videtur, proindeque nullum colorem habet: ergo non omne corpus terminatum habet colorem.

652 Respondetur negando Minorem quoad utramque partem. Ad primam probationem primæ partis neganda est Major intellecta de igne purè elementari, hic enim nullum colorem habet, aliis astra supra illum existentia vel nullo modo à nobis viderentur, vel coloris, quo ignis putatur, apparerent. Quando autem apparet flavus, non est purus, sed permixtus.

653 Ad secundam probationem ejusdem primæ partis Minoris similiter respondetur negando Majorem, Tercia enim, si in sua puritate videretur, nullius coloris appareret; videretur autem ut lucidum terminatum, si lucefficeretur, vel ut corpus umbratum & densum, si contra lucem esset, umbram enim faceret, ideoque ut luminosi impedimentum appareret.

654 Ad probationem Minoris quoad secundam partem responderetur distinguendo Majorem, est quoddam mixtum opacitatem non habens, concedo Majorem, habens mixtam opacitatem, nego Majorem, & concessi Minore, nego Consequentiam. Non enim quodcumque corpus terminatum colorem habet,

sed illud tantum, quod aliquam habeat opacitatem; pupilla autem etsi sit corpus terminatum, opacitatem tamen non habet, sed est perfectè transparens, & ideo colorem non habet; proindeque non videtur.

ARTICVLVS II.

Quoddam sit objectum Auditus?

§. I.

Diffinitio Soni, qui est Objectum Auditus, explicatur.

655 **D**icendum est Obiectum Auditus esse Sonum, qui sic ex Philosopho hic textu 85. diffinitur: *Sonus est qualitas sensibilis ex fortè percussione corporum sonorum, & resiliencia mediij resultans.* Conclusio hæc est communis apud omnes Philosophos, quæ non aliter melius explicatur, quam singulas ejus particulas exponendo.

656 Per illam particulam *qualitas* convenit sonus cum alijs objectis sensuum externorum, quia omnia sunt qualitates ad tertiam speciem, ad passionem scilicet, vel passibilem qualitatem pertinentes. Illa particula *ex fortè percussione* ideo ponitur ut notetur, tria esse ad generationem soni necessaria, percutiens, scilicet, percussum, & medium, quod ex tali percussione resultat. Hæc

autem tria non est necessarium esse tria supposita, & corpora, sed sufficit quoddam sit vnum, secundum diversas tamen realiter partes, ut constet in agitatione ventorum, & collisione fluctuum maris: impossibile quippe est idem secundum idem se percutere.

657 Illa particula *corporum sonorum* ponitur ad notandum non quolibet corpora percussa possit sonum edere. Dux autem conditiones requirantur, vt corpora sint sonora, siue sonare potentia. Prima est, quod sint solida, & dura. Secunda quod sint lenia, & vniformia, hoc est quod vna pars non superemineat alteri. Ratio vtriusque conditionis est. Primæ quidem, Nam si corpora sint molliata facileque cedentia, vt capilli, lana, & spongia, quamvis invicem collidantur, sonum non efficiunt. Secundæ verò Quia si superficies corporum non fuerint vniformes, sed vna superemineat alteri aer inclusus inter ipsa, continuus, cum impetu, & concussione non frangitur, ac proinde nec sonus editur.

658 Per illam denique particulam & *resiliencia medijs resiliens* denotatur, quod sonus in medio refracto subiectetur, non autem in corpore percutiente vel percusso. In eo namque sonus subiectetur, vbi & motus concomitans ipsam sonum; motus autem concomitans sonum non in corporibus percutientibus hæc enim effectivè movent, non moventur, sed

in corpore medio, quod est aer, ex percussione contracto recipitur. Quare si quis verberaretur in vacuo, nullus tunc sonus ederetur, sed quod aer, qui frangi, & collidi posset, non adesset.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

659

ARGVITVR primò contra traditam Soni Diffinitionem. Aristoteles enim citato loco definit sonum per motum periodicum scilicet & percussionem; sed motus non est qualitas: ergo in Definitione Soni non benè qualitas ponitur.

660

Respondebis motum non poni à Philosopho in Diffinitione Soni in sensu formali, sed causali, quia motus est causa Soni.

661

Contra est primò. Nam à motu locali tantum causatur *vbi*; sed sonus est motus localis: ergo ab illo tantum potest causari *vbi*; sed *vbi* non est qualitas: motus ergo non est qualitas etiam in sensu causali.

662

Secundo. Quia motus sic productus vel esset qualitas prima, vel secunda, vel transiens, vel permanens? Sed non est aliqua huiusmodi qualitas: ergo nulla. Minor quoad primam partem est certa. Non enim est calor, frigus, siccitas, aut humiditas: ergo non est prima qualitas. Quoad ceteras verò partes sic probatur, Nam si esset

esset secunda qualitas, componeretur ex primis; ex primis autem non componitur: ergo non est qualitas secunda. Nec permanens, Quia non durat nisi durante motu, qui est transiens: ipsa igitur non est permanens. Neque transiens, Est enim terminus motus; motus autem in suo termino cessat & quiescit: ergo non est qualitas transiens; ac proinde nec potest ad tertiam speciem qualitatis pertinere, quia nec alterationem causat, nec ab alteratione causatur.

663 Respondetur Solutionem datam esse optimam, & desumptam ex D. Thoma loco citato lect. 18. littera F. de Diffinitione vocis sic ice te: *Datur autem haec Diffinitio per causam: non enim vox est percussio, sed Sonus ex percussione causatus.*

664 Ad primam Impugnationem respondetur distinguendo Majorem, à motu locali nude, accepto tantum causatur ubi, concedo Majorem à motu locali alterationi conjuncto, nego Majorem, & distinguo Minorem, est motus localis nude sumptus, nego Minorem, alteratione permixtus, concedo Minorem, & nego Consequetiam: Quamvis enim per motum localem praecise sumptum, ubi tantummodo producat, potest tamen illi alterationis motus adungi quo possit produci qualitas, quod in motu Sonum causante contingit. Quemadmodum motus Caeli ad

plures effectus sublunares requiritur, qui tamen ab illo motu immediate non causantur, sed ab alijs comitantibus actionibus producantur.

665 Ad secundam impugnationem respondetur concedendo Majorem quoad primam & quartam partem, & negando Minorem quoad easdem. Ad quarum probationes dicendum est praeter illas quatuor primas qualitates, quas Philosophus 2. de Generat. assignavit, dari etiam alias, quae sint primae: neque enim Philosophus adequatè ibi divisit primas qualitates, sed eas tantum, quae sibi invicem sunt contrariae, quales sunt *Calor*, & *Frigiditas*, *Siccitas*, & *Humiditas*. Praeter has autem dantur aliae, quae possunt primae dici, ut lux, & diaphaneitas, quae reperiuntur in Caelo. Quare ex eo, quod Sonus non sit aliqua ex illis quatuor primis qualitatibus à Philosopho designatis, non inferitur quod non sit prima qualitas.

666 Nec probatur non esse qualitatem permanentem, hoc est suas simul habentem partes. Quamvis etiam possit transiens dici, quatenus dependet à motu, qui est transiens. Quae Solutio desumitur ex D. Thoma hic lect. 16. sic dicente: *Sonus autem causatur ex motu, & non habet esse fixum & quiescens in subje'to, sed in quadam immutatione consistit. Vbi ex qua parte illi concedit causari à motu, aliquam ipsi tribuit per-*
ma-

manentium : ex qua verò parte illi denegat esse fixum & quiescens, innuit esse facile transeantem, & quantum est ex se parum durantem.

667 **A**RGVITVR secundò. Quia ad Sonum non requiritur percussio corporum sonorum, quæ sint dura : ergo male per hoc Sonus definitur. Consequentia constat. Antecedens verò probatur Tum Quia quando rumpitur pannus, aut papyrus, fit sonus; & tamen in illo casu dura corpora non se percutiunt : ergo ut Sonus generetur, non requiritur, quòd dura corpora percutiantur. Tum etiam, Nam quando virga aër verberatur, Sonus quidam, ut constat, editur; & tamen durum corpus non tangitur : ergo, &c. Tum præterea, Quoniam cum castanea igni applicatur, non modicus Sonus auditur; & tamen durum tunc corpus non percutitur : ergo. Tum vltà, Siquidem quando tormentum bellicum disploditur, ingens & horrendus sonus causatur; & tamen non tangitur corpus durum: ergo. Tum denique, Quia quando nubes, & venti se collidunt, magnus fit fragor & strepitus; & tamen venti & nubes non sunt corpora dura, ut per se constat: ergo ut Sonus causetur, non requiritur, quòd dura corpora percutiantur.

668 Confirmatur, Quia ad hoc ut Sonus causetur, non sufficit, quod percussio corpo-

rum sit fortis, sed requiritur etiam, quòd sit velox; hoc autem in Soni definitione non exprimitur : ergo tradita Soni Diffinitio est diminuta. Probatur Major ex Div. Thoma hic lect. 17. sic dicente : *Et propter hoc videmus, quòd si aliquis tardò motu tangat alterum, non facit Sonum, sed si percussio sit fortis & velox, tunc fit Sonus.*

669 Respondetur ad Argumentum negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est, quòd quando scinditur pannus, aut papyrus, vel aliud huiusmodi, fit percussio aëris, eò quòd cum impetu scinditur; sufficit autem quòd aër percutiatur, ut Sonus causetur, licet non fiat percussio ad aliquod corpus durum; quandeque enim aër nedum habet rationem mediij contracti, verumetiam corporis percussu. Quæ Solutio desumitur ex D. Thoma hic lect. 16. vbi, *Quando (inquit) aliquid velociter fertur in ipso aëre, facit Sonum ex suo motu, quia ipse aër adhuc adunatus, se habet in ratione percussu, & non solum mediij.* Per quod constat ad alias Antecedentis probationes.

670 Ad Confirmationem respondetur Concessa Majorè, distinguendo Minorem, non exprimitur præcisè, concedo Minorem, non exprimitur, nec involvitur, nego Minorem, & Consequentiam. Quamvis enim in Diffinitione Soni non exprimat

percussione corporum debere esse velocē in alia tamen particula fori sufficienter involvitur, eō namque ipso, quod fortiter se percutiant, resistenti aëri motus imprimitur, ut velociter extrudatur, proindeque Sonus generetur.

671. INQVIRI etiam hic solet, Qualiter Echo, quæ est sonus reflexus, generetur?

672. Respondetur ex Philosopho in hoc Libro; textu 80. sic dicente: *Echo autem fit, cum ab aëre uno facto proper vas determinans, & prohibens diffundi, iterum aër repellitur, sicut sphaera.* Quæ verba sic optimè explicat D. Thomas ibidem lectione 16. littera E.

673. Si autem contin-
git de immutatione aëris apud
generationem Soni, sicut de im-
mutatione aquæ, cum aliquid in
aquam projicitur. Manifestum est
enim, quod sunt quædam regy-
rationes in circuitu aquæ per-
cussæ, quæ quidem circa locum
percussionis sunt parvæ, & mo-
tus est fortis. In remotis autem
gyrationes sunt magnæ, & motus
debilior. Tandem motus tota-
liter evanescit, & gyrationes
cessant. Si autem antequam mo-
tus cesset, gyrationes ille aliquod
obstaculum inveniunt, sit motus
gyrationis in contrarium, &
tanto vehementius, quanto pro-
pinquius sunt primæ percussio-
ni. Sic igitur intelligendum est,
quod ad percussione corporo-
rum sonantium, aër in gyrum

movetur, & Sonus undique dis-
funditur. Et in vicino quidem
gyrationes sunt minores, sed mo-
tus fortior, unde & Sonus for-
tius percipitur. In remotis autem
gyrationes sunt majores, & mo-
tus debilior, & Sonus obscurius
auditur. Tandem autem deficit
totum.

674. Si autem ante-
quam hujusmodi gyrationes de-
ficient, fiat reverberatio aëris
sic moti, & Sonum deferentis
ad aliquod corpus, gyrationes
revertentur in contrarium, &
sic auditur Sonus quasi ex ad-
verso. Et hæc vocatur Echo.
Quod præcipuè fit, quando illud
obstans, ad quod repercutitur
aër motus, est aliquod corpus
concavum, quasi quoddam vas
determinans & concludens aë-
rem in sua unitate, & ideo pro-
hibens ipsum dividi. Tunc enim
ille aër sic unitus, & coactus,
quia non potest ulterius motum
protendere, propter corpus ob-
stans, percutit iterum aërem, à
quo percutiebatur, & fit motus
in contrarium. Sic accidit cum
aliquis projicit pilam, quæ hic
sphaera dicitur, & inveniens obs-
taculum, retrò refilit.

675. An autem Echo
fiat, per hoc, quod idem specie,
vel idem numero Sonus reverta-
tur? Respondetur ex Div. Thoma
citato loco, & Mag. Banez in 1. p.
quæst. 78. artic. 3. Duplici ultimo,
PP. Complut. Joanne à S. Thoma
& alijs, quod Echo non effici-
tur

tur per hoc, quod idem Sonus numero, sed idem specie revertatur. Et faciliè ostenditur, *Tum*, Quia idem numero accidens non potest transire de subiecto in subiectum; sed ille Sonus est accidens: ergo non revertitur idem numero. *Tum* etiam, Contingere namque potest, immò & persæpe contingit, quod quando Echo auditur, prior & directus Sonus terminatus supponatur, ac proinde discontinuantur; sed quod discontinuatur ab altero, non est idem numero cum illo: ergo Sonus ille, qui revertitur, non potest esse idem numero cum priori.

676 Nec obest quod Sonus ille eodem modo articulatus audiatur, ac præcedens: quod impossibile appareret, si non esset idem numero.

677 Non (inquam) obest, Quamvis enim ille Sonus eandem referat articulationem, illam tamen articulatio non est eadem numero, sed specie. Quemadmodum impressio à sigillo facta, tametsi eadem lineamenta repræsentent, non sunt tamen eadem numero, sed specie, ut per se constat.

ARTICVLVS III.

Quid sit Odor, qui est objectum Olfactus?

§. I.

Quibusdam suppositis, quid sit Odor explicatur.

678 **S**upponendū est primò, Odorem non esse substantiam, ut contra quosdam Antiquos docet Philosophus *libr. de Sensu, & Sensato, cap. 5.* & Div. Thomas ibidem *lect. 12.* Et constat manifesta ratione, Nam substantia nullius sensus est sensibile proprium, sed per accidens tantum, ut diximus *Quæstione præcedenti, Articulo 2.* sed Odor est objectum, & proprium sensibile Olfactus: ergo Odor non est substantia.

679 Secundò supponendum est, quod Odor est in genere accidentis, quod est qualitas. Et ratio est, *Tum*, quia alterat, & alteratur, quod est proprium qualitatis. *Tum* etiam, Quia in nullo alio genere potest reperiri tale accidens, ut discurranti conitabit: & consequenter Odor est qualitas. His ergo suppositis, sic communiter Odor definitur.

680 *Odor est qualitas secunda ex temperantia primarum qualitarum resultans, siccitate dominante, & calore h-*

midum decoquente. Illa particula qualitas ponitur loco generis, per illam enim convenit Odor cum objectis aliorum sensuum externorum. Per illas vero particulas *ex temperamento primarum qualitarum resultans* denotatur, quod sit commixtio corporum habentium qualitates Elementorum, siccitatem nimirum & humiditatem, alias enim non resultabit Odor. Vnde Philosophus docet loco citato, Elementa in sua puritate manentia nullum habere Odorem, eo quod non sunt mixta. Si quando tamen aliquem videantur Odorem exhalare, ideo est, quia aliquid ipsis admiscetur. Per reliquas denique particulas significatur, quod ut Odor generetur, debet predominare & excedere Calor, & Siccitas. Vnde experientia constat Odores in illis tantum Regionibus generari, quæ calidiores sunt & sicciores.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

681 **A**RGVITVR primò contra primam Suppositionem, & primam particulam Definitionis. Odor enim est substantia; ergo non est qualitas. Probatur Antecedens primò, Quia fumalis evaporatio est substantia; sed Odor est fumalis evaporatio, ut docet Philosophus, libro de Sensu, & Sensato, lect. 5. per

hæc verba: *Odor vero fumalis evaporatio est, fumalis autem evaporatio ab igne.*

682 Secundo probatur antecedens. Quia sola substantia nutrit; sed quædam partes animalis; subtiles nimirum, & æthereæ odoribus nutriuntur, ut docet Galenus, 2. *Aphorism.* Odor igitur est substantia.

683 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est, Odorem esse evaporationem non in sensu formali, sed causali. Quæ Solutio desumitur ex Div. Thomæ loco citato sic Philosophum explicante: *Manifestum est autem, quod Odor est fumalis evaporatio, non quidam ita, quod fumalis evaporatio sit ipsa essentia Odoris, hoc enim improbarum est secundo de Anima, longius enim diffunditur Odor, quam fumalis evaporatio: sed hoc dicitur, quia fumalis evaporatio est causa quod sentiatur Odor.*

684 Ad secundam probationem antecedentis neganda est Minor, est enim expressè contra Philosophum citato libro de Sensu & Sensato sic dicentem: *Quod quidem igitur non conferat ad nutrimentum odorabile secundum, quod odorabile, manifestum est.*

685 Est etiam contra Div. Thomam ibi lect. 14. sic Philosophum exponentem. *Dirigitur, quod in omnibus animalibus est aliquid locus in quo primò recipitur cibus, scilicet stomachus,*

ebat, unde derivatur ad singulas partes corporis. Quia verò animalia plurima, respirando odorant, si consideremus ipsum odorabile, manifestum est quod sentitur organo circa cerebrum existente, ut supra dictum est. Ipse autem aer respiratus, cum quo Odor attrahitur vadit ad locum respirantium, id est ad pulmonem. Manifestum est autem, quod in animalibus, neque cerebrum, neque pulmo est locus recipiens cibum. Unde manifestum est, quod Odor non nutrit: confortat autem propter immutationem, qua est à calido, humido, & sicco, & propter delectationem, sicut & malus Odor corrumpit, ut supra dictum est.

686 **A**RGVITVR secundo contra illam particulam *secunda*. Quia qualitas secunda non est productiva alterius secundæ qualitatis; sed Odor alium producit Odorem: ergo Odor non est qualitas secunda. Major constat in colore, gravitate, & levitate, à quibus colorata, gravia, & levia non causantur. Minor autem probatur ex Philosopho in hoc 2. de Anima, textu 127. docente medium pati à sone, & ab odore, & aërem sic pati à re odorata, ut etiam ipse redoleat, quod experientia suadet: nam si corpus non odoriferum iuxta odoriferum apponatur, sit odoriferum: & aer per horum rosas & alios odoriferis floribus consitum transiens, optimè olet; hoc autem

manifestum signum est Odorem alium Odorem causare posse: ergo vera est Minor.

687 Responderetur primo, negando Majorem. Licet enim aliqua, secundæ qualitates non possint alias producere, hoc tamen omni secundæ qualitati non repugnat, ut constat in sapore, & alijs similibus.

688 Secundo responderetur distinguendo Majorem, non est productiva alterius secundæ qualitatis immediate per ipsam, concedo Majorem, mediantibus primis qualitatibus, nego Majorem, & distinguo Minorem, producit alium Odorem immediate, nego Minorem, mediante calore & siccitate, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Qualitas enim secundæ qualitates immediate per seipsas non possint alias producere, nullum tamen inconveniens est, quod mediantibus alijs qualitatibus primis, quæ activæ sunt, ut calor, & siccitas, alias producere valeant. Hoc autem in Odore contingit: cum enim exigit siccitatem & calorem prædominantem, medio tali calore & siccitate, ut instrumento, potest alium producere Odorem.

689 Tertiò responderetur cum PP. Complutensibus negando in prædictis casibus aliquem produci Odorem; sed prædicta corpora fieri odorifera, quia eadem evaporationes odoriferæ quæ ab uno corpore exhalantur, intra poros alterius corporis recipiuntur,

tur, quod vel propè est, vel iuxta perstat.

690

ARGVITVR tertio contra illas partículas *siccitate dominante & calore humidum decoquente*. Nam plura dantur odorifera, quæ tamen sunt humida, vt aquæ distillatæ, & flos maris, qui spermiaceti putatur, & vulgò dicitur *Ambar*: ergo male in Diffinitione Odoris ponitur, quod siccitas dominetur.

691 Confirmatur, Quia plura sunt optimi Odoris simul & saporis, vt mel, & vinum, & his similia; sed non minus requiritur ad saporem prædominium humidum, quàm ad Odorem prædominium siccum, vt docet Philosophus in hoc libro, textu 100. dicens: *Est autem odor siccus, sicut humidus sapor*: ergo ad Odorem non requiritur, quod siccum excedat humidum.

692 Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens, quæ tamen sunt humida secundum quod sunt odorifera, nego Antecedens, secundum aliam rationem, concedo antecedens, & nego Consequentiam. Quamvis enim in vno eodemque subiecto posint odoriferum, humidumque conjungi, secundum diversam tamen rationem. Nullum enim inconveniens est, quod in corpore humido aliquæ exhalationes imprimantur sic temperatæ, & siccæ, vt odorem in se retineant, & medio calore redoleant: ad quod necessarium est, quod siccitas domi-

netur. Vnde contra Odoris Diffinitionem nil concluditur.

653

Ad Confirmationem similiter respondetur, nihil esse odoriferum & sapidum secundum eandem rationem, sed secundum longè diversam. Quæ Solutio desumitur ex Philosopho hic textu 95. dicens: *Est autem sicut humor, hic quidem dulcis, ille vero amarus, sic & odores sunt. Sed alia quidem habent proportionabiliter odorem, & humorem (dico autem dulcem Odorem & dulcem humorem) alia vero contrarium.*

694 Quem sic explicat Div.

Thomas ibidem lect. 19. Sciendum (inquit) est, quod quedam habeant proportionalem odorem, & saporem, scilicet dulcem odorem, & dulcem saporem: quadam vero per contrariam, scilicet suavem saporem, & non suavem odorem, vel converso. Cujus ratio est, Quia sapor consistit in humido aquo aliquo qualiter digesto, odor autem consistit in sicco aëreo aliquo qualiter temperato. Contingit autem quandoque utramque substantiam scilicet subtilem aëream, & aqueam grossiorem, secundum debitam proportionem commixtam esse, & sic est suavitas saporis & odoris. Si vero fit debita proportio in vno, & non in altero, erit in vno suavitas, & in alio non.

ARTICVLVS IV.

*Quid sit Sapor, qui est Objectum
Gustus?*

§. I.

*Traditur, & explicatur Diffinitio
Saporis.*

595 **S**apor ex Philosofo, lib. de Sensu & Sensato; & D. Thoma ibidem, lect. 10. Est affectio, seu passio ex humido aqueo, facta à sicco terrestri, & calore decoquente, gustum alterante, & de potentia ad actum reducete. Illa particula passio ponitur loco generis, passio enim est qualitas tertie speciei, quæ est passibilis qualitas, in quo convenit Gustus cum alijs sensibus externis, qui habent etiam pro objecto qualitatem. Illæ verò particule ex humido aqueo facta à sicco terrestri ideo ponuntur, ut notetur, Saporem ad nutrimentum animalis pertinere; unde fundari non potest in sicco igneo, vel humido aëreo, per hæc enim non potest animal nutrirî.

696 Illa autem particula calore decoquente significat Saporem principaliter fieri à calore, à frigore namque potius imperfectitur, & crudescit. Vnde in Regionibus frigidis, & temporibus non calidis fructus non maturescunt; ubi autem calor illam consumit cruditatem, Sapor tem-

peratur. Oportet tamen aliquid frigoris remanere, non quidem ad humidum concoquendum, sed ad calorem temperandum, ne si nimium excedat, totum humidum consumat.

697 Illæ denique particule gustum alterante & de potentia ad actum reducete ponuntur ad notandum, quòd Sapor distinguitur ab odore. Quæ explicatio est Div. Thomæ loco citato sic dicentis: Sapor nihil est aliud, quàm passio facta in humido aqueo à dicto sicco, scilicet terrestri cum additione calidi, quæ gustum secundum potentiam alterando, in actum reducit: quod quidem additur ad differentiam odoris, & quarundam aliarum passionum, quæ causantur ab humido, & sicco per actionem calidi; quæ tamen non sunt immutativa Gustus, sed aliorum sensuum.

§. II.

*Argumenta solvantur, & Species
Saporum numerantur.*

698 **A**RGVITVR primò contra traditam Diffinitionem, Quia si Sapor potius humidus, quàm sicco attrioueretur, in omni Sapore prævaleret humidum sicco: hoc autem est falsum: ergo tradita Saporis Diffinitio non est bona. Consequentia constat. Major videtur certa. Minor autem probatur primò,

Nam Philosophus non docet quod Sapor causatur ab humido in sicco, sed potius à sicco in humido; sed actio à dominante causatur: ergo non prævalet humidum sicco, sed siccum humido.

699. Secundò probatur Minor, Nam plures cibi valde aridi dantur, qui languoribus ex nimia humanitate contractis adhibentur; & tamen illi cibi quendam Saporem habent, quamvis amarum, vt cineres, qui aridissimi sunt, huiusmodi tamen sapore non carentes: ergo ad Saporem non requiritur, quod humidum sicco dominetur.

700. Respondetur negando Majorem. Aliud enim est quod saporosa plus habeant humiditatis, quam siccitatis, aliud verò quod Sapor potius ad siccitatem, quam ad humiditatem subsequatur. Potest enim in re valde sicca dari Sapor non ad siccitatem, sed ad partes aliquas, in quibus humiditas prævalet; consequens, ad aliquos nempe vapores, vel tenuiores partes ibi conclusas, quæ sufficientem retineant humiditatem ad saporē. Sapor ergo ad humiditatem consequitur, siue humiditas sit intensior, siue minus intensa, quam siccitas. Cujus manifestum est signum, quod ad Saporess percipiendo, necessario requiritur, quod res sapida, vel actu sit humida, quale est vinum, & plures alij liquores, vel quod saliva, aut aliter humectetur.

701. Ad primam proba-

tionem Minoris quatenus Solutioni tradita ob stare potest respondetur explicando Philosophum, causatur à sicco in humido modificativæ, & dispositivæ, concedo Majorem, radicaliter nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Quævis enim siccum excedat humidum radix tamen Saporis, & præbens materiam ad Saporem simpliciter requisitam, non est siccum, sed humidum, vt constat ex dictis. Per quod etiam constat ad secundam Minoris probationem.

702. ARGUITUR secundò contra eadem Diffinitionem. Est enim superflua: igitur non est bona. Probatur Antecedens. Quia explicat Saporem in genere entis vivo, vt denotat illa particula *ex sicco facta*, & in genere intentionali, vt innuunt illa verba *gustum alterante*, & *de potentia ad actum reducere*; nihil autem potest, nisi superflue, per duo simul genera definiri: ergo &c.

703. Respondetur distinguendo Minorem, per duo genera inordinate se habentia; concedo Minorem, quorum vnum fundet alterum, nego Minorem, & Consequentiam. Quod enim aliquid definiatur per duo genera ordinate se habentia, ita vt vnum pro vt fundat aliud apponatur, non vitiat Diffinitionem, neque superfluum facit; Sapor autem hic definitur in genere naturali, & intention-

tionali, prout tamen genus intentionale in naturali fundatur ad illudque subsequitur.

704 INQVIRE: Quot sint species Saporum? Ad quod breviter cum communi Sententia responderetur esse septem, nimirum Dulce, & Amarum, Pingue, Salsum, Acetosum, Austerum & Ponticum. Sic docet Philosophus *hic textu 105.* & Div. Thom. *ibidem lect. 21.*

705 Probat, quia homo inter omnia animalia est perfectissimus Gustus; sed homo prædictas tantum Saporum species Gustu percipit, nec alia dantur, quæ ad illas reduci nequeant: ergo species Saporum non sunt plures nec pauciores, quam septem enumeratæ. Probat Minor. Nam Dulcedinem experimur in melle, & Saccharo, Amaritudinem in felle, & absinthio, Pinguedinem in butyro, lacte, & adipæ, salum in sale & aqua maris, acedinem in aceto & pomis immaturis, & oleis, austeritatem in raphanis, ponticum denique adstringentem Sapore in malo citreo: ergo &c.

706 Observandum est autem primò inter hos Sapo- res dulcem & amarum esse extremos; pinguis autem & salsus sunt propè extremi, eò quod pinguis proximè accedit ad dulcem, salsus verò proximè accedit ad amarum, duo alij, nempe acetosum & austerum sunt semimedij. Ponticus denique, sive acutus, stypticus, vel adstringens, omninò dicitur medius.

707 Secundò observandum est ex D. Thoma *lib. de Sensu & Sensato, lect. 11.* prædictas species non esse infimas, sed tantum subalternas. Saporum enim infimæ species sunt propèmodum infinitæ, & tædantur quot quotidie ab arte gulam irritante inveniuntur.

708 Nec obest si primò dicas, Dulce, & amarum non esse extrema, Nam extrema sensibilia lædunt sensum; at dulce, quantumvis sit intensum, non lædit sensum, sed delectat: ergo dulce & amarum non sunt extrema.

709 Secundò, nam illæ species saporis sunt extremae, quæ magis accedunt ad primas extremè oppositas qualitates; sed hoc non convenit dulci & amaro, sed magis acuto & pontico, sapor enim acutus causatur ex vehementi calido subtili, ponticus verò ex vehementi frigido grosso, ut communiter docent Medici cum Galeno *Lib. 4. simplicium*: ergo dulce & amarum non sunt extremae species saporum.

710 Non, inquam, obest, Ad primam enim facile responderetur negando Minorem, Sapor enim nimium dulcis potest etiam sensum lædere, immò & frequenter lædit cum experientia constet nauseam generare. Quod si aliqui hanc nauseam non percipiunt, idè est, quia Sapor ille dulcis valde intensus eorum gustui coaptatur, quoadmodum non omnium animalium oculi possunt sine læsione

lucem Solis aspicere, cum tamen ab
aquillarum acie valeant perfacile
cerni.

711 Ad secundum respon-
detur ex D. Thom. in hoc Libro
lect. 21. sic dicente: *Consideran-*
dum est autem circa has species,
quod quamvis saporibus causentur à
calido & frigido, & humido, &
siccò, & contraria sint quæ ma-
ximè distant; non tamen secundum
maximam distantiam calidi & fri-
gidi, & humidi, & sicci attendi-
tur contrarietas in speciebus sapo-
rum, sed secundum ordinem ad
gustum prout natus est immutari à
sapore, vel cum horrore, vel cum
suavitate. Unde non est necessa-
rium quod dulce, & amarum sit
maximè vel calidum, vel frigidum,
vel humidum vel siccum: sed ma-
ximè se habeat in tali dispositio-
ne, per quam comparatur ad sensum
Gustus. Contrarietas ergo, quæ in
saporibus reperitur penes frigidum,
& calidum, humidum, & siccum,
est contrarietas tantum subjectiva,
materialis, & in essentis, quæ ad
speciem saporis non attenditur, sed
quæ à modo immutandi sensum
desumitur; in ordine autem ad
gustum immutandum magis extre-
ma sunt dulce & amarum, quam
calidum & frigidum.

ARTICVLVS V.

Quodnam sit objectum Tactus

§. I.

Quæ sunt circa apud omnes pra-
notantur, & tres Conclusiones
statuuntur.

714 **S**upponendum est pri-
mò vt certum apud
omnes Objectum Tactus esse qua-
litatem tangibilem, vt calidum, &
frigidum, molle, & durum, aspe-
rum, & lene, &c. experientia
quippe còpertum est huiusmodi nos
qualitates percipere sensu Tactus.

713 Secundo supponen-
dum est, Sensum tactus, quia verè
sentit, requirere speciem intentiona-
lem sui objecti: & quia est valde
naturalis, exposcere physicam al-
terationem propter conjunctio-
nem qualitatum tangibilium, quæ
naturaliter sunt alterativæ, nisi al-
teratio ipsa impediatur, qualiter
post diem iudicii impeditur, ces-
sante motu cœli, à quo omnes al-
terationes per se pendent. Unde al-
teratio physica non essentialiter,
sed connaturaliter tantum à Tactu
requiritur. Quæ de causa docet D.
Thom. in *Supplemento*, quæst. 86.
art. 3. quod in igne inferni non
datur alteratio physica in corpora
damnatorum, alias corrumpen-
rentur, cum tamen pœna Tactus
quemadmodum & aliorum sen-
sum acerrimè torqueantur.

His

714 His ergo suppositis, Dubitatur primò, Quænam sint tangibiles qualitates? Secundo, An ut sint tangibiles, debeant excedere in intensiōe eas, quibus ipsum organum Tactus constituitur? Tercio, An debeant in ipso sensu tactus inexistere, an in objecto, vel in utroque remanere? Quarto, denique, Quodnam sit medium, & organum Tactus?

715 Dicendum est ergo primo, qualitates primas, quales sunt calidum, & frigidum, siccum, & humidum esse per se primò tangibiles, secundas verò qualitates, ut molle & durum, asperum & lene, & alias huiusmodi esse tangibiles per se secundo, quamvis probabile etiam sit apud aliquos Thomistas tam secundas, quam primas qualitates per se primò tangi posse. Probatur hæc Conclusio. Inter eamamque, quæ per se attingibilia sunt ab vna potentia, quod habet esse ab alio, ratione illius attingitur, & illud, à quo habet tale esse, est per se primò, sicut in intellectu veritas mediata ratione immediatæ veritatis attingitur; sed secundæ qualitate, & contrarietates illarum respectu Tactus sunt ratione primarum, earumque contrarietatis: ergo primæ qualitates sunt per se primò tangibiles, secundæ verò per se secundo & ratione primarum.

716 Dicendum est secundo, huiusmodi qualitates non constituere objectum Tactus, nisi illis excedant, quibus organum ipsius

Tactus constituitur. Conclusio hæc est expressa Philosophi in hoc libro textu 113. sic dicentis: *Calidum & frigidum, aut durum, & molle non sentimus, sed excellentia, tamquam sensu velut medicare quadam existente ejus, quæ in sensibilibus contrarietatis. Et propter hoc discernit sensibilia: medium enim discretivum est.*

717 Quem sic explicat ibi lectio 23 D. Thomas: *Non enim sentimus id, quod est calidum, aut frigidum, durum aut molle secundum illum modum, quæ hæc insunt organo Tactus, sed sentimus excellentias tangibilium, quasi organo Tactus constituto in aliqua medietate inter contrarias tangibiles qualitates. Et propter hoc organum Tactus discernit extrema tangibilium, medium enim est discretivum extremorum: potest enim pati ab utroque extremorum, eo quod dum comparatur ad unum, habet in se rationem alterius, sicut tepidum in comparatione ad calidum est frigidum, in comparatione ad frigidum est calidum: unde medium patitur ab utroque extremorum, cum sit utriusque contrarium.*

718 Probatur ratione ex Philosopho & D. Thoma desumpta. Sensorium enim Tactus, cum sit corporeum, non potest non constare illis primis qualitibus, calore nimirum & frigore, humiditate, & siccitate, & secundis, quæ ad illas consequuntur, scilicet molliæ, & duritiæ, asperitate, & leni-

tate &c. quibus ipsum tangibile constat; sed intus existens prohibet extraneum, quia de causa omne sensorium est in potentia ad illud per quod objectum sensibile constituitur: ergo objectum tangibile debet in qua itationis Tactum superare, ut valeat ab illo sentiri.

719 *Discendum est tertio*, Sensum Tactus non sentire qualitates, quæ in ipso sunt ex vi temperamentis naturalis, nec quas recipit ex vi alterationis activæ naturalis quæ sunt in tangibili, sed illas tantum, quæ per aliquod medium distant à sensu Tactus. Conclusio est communis, & probatur. Nam sensus Tactus eam tantum potest sentire qualitatem, quæ illi obijciatur; sed eo ipso, quod in sensu externo nequeat reflexio dari, ut supra monstravimus, nulla illi potest qualitas obijci, quæ extra ipsum non existat: ergo nullo modo sentit eam, quæ ipsum realiter afficit. Probatur Minor, Quia si sensus externus posset percipere illud, quod ipsum sensum immediate & realiter afficit, nulla esset ratio, quare non posset suam sensationem percipere; sed hoc est possibile reflectere: ergo eo ipso quod sensus externi non sint reflexivi, nulla potest Tactui qualitas obijci, quæ extra ipsum non existat.

720 *Confirmatur primo*, Nam ut supra etiam ostendimus, sensibile immediate positum supra sensum impedit sensationem; sed

prædictæ qualitates sunt immediate sensui Tactus: ergo illas percipere & sentire non potest. *Secundo Confirmatur*. Quoniam ut diximus Conclusionem præcedenti, Sensus Tactus solum potest percipere qualitates excellentes, hoc est, illas, ex quibus ipse componitur, superantes; sed qualitates ex quibus ipse componitur, non sunt qualitates excellentes: ergo sensus Tactus qualitates, quæ in ipso immediate sunt, & ex quibus componitur, non cognoscit.

721 *Dicendum est quarto*; Carnem non esse organum Tactus, sed medium, organum verò Tactus esse nervum quemdam, qui per totum corpus diffunditur, & ipsa carne contegitur. Conclusio hæc quoad primam partem est expressa Philosophi, & probatur primo ex ipso hic textu 116. sic dicente: *Manifestum quod intus sit tangibilis sensitivum. Sic enim utique accidit quod & in alijs. Apposita enim super sensorium non sentiunt. Super autem carnem posita sentiunt: quare medium Tactus est caro.*

722 *Quem D. Thomas ibidem lect. 23. sic exponit: Manifestum est quod organum sensitivum in sensu Tactus sit intus. Sic enim accidit in hoc sensu sicut & in alijs. Non enim sentiunt animalia, sensibilia apposita super organum sensus. Sentiunt autem sensibilia posita super carnem. Quare manifestum est, quod caro non est organum sensus, sed medium.*

723. Secundo probatur ratione eadem prima pars Conclusionis. Quia sensibile immediatè positum supra sensorium non sentitur, ut ex superius dictis apparet; sed tangibilia immediatè posita supra carnem sentiuntur: ergo caro non est sensorium tangibile.

724. Tertiò probatur eadem pars altera ratione desumpta ex Philosopho loco citato *xxxiv* 109. & D. Thoma ibi *lect. 22.* quæ sub hac forma proponitur. Nam si caro esset sensorium Tactus, & non medium, maximè quia simul ac tangibile applicatur carni, sentitur; sed hæc ratio nulla est: ergo caro non est sensorium Tactus, sed tantummodò medium. Major, & Consequentia constat. Minor autem probatur. Quia si nunc aliquis super carnem, pelliculam, vel subtile velum extendat, & talis pellicula, velumve tangatur, tangibile extemplo sentitur; & tamen certum omninò est illam pelliculam aut velum non esse sensorium Tactus: ergo ex eo, quòd simulatque tangibile positum supra carnem sentiatur, non inferitur carnem esse sensorium tangibile.

725. Quoad secundam partem probatur Conclusio. Quia prædictus nervus habet conditiones requisitas, ne ipsi denegetur esse organum Tactus: ergo organum Tactus est in tali nervo. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. *Tim*, quia idèd non est caro, quia hæc est immediata tangibile, tangibile autem non potest

esse immediatum sensorio Tactus, ut dictum est; sed ille nervus non est immediatus tangibili: ergo. *Tim* etiam, Quia ille nervus est terreus in ea mediocritate, quam exigit Tactus, ut communiter docent Medici: ergo &c.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

726. ARGUITVR primò contra primam Conclusionem. Nam omnes qualitates sunt per se primò tangibiles: ergo falso asserimus qualitates primas esse tangibiles per se primò, qualitates verò secundas per se secundò. Antecedens probatur primò, Quia ex eo probat D. Thomas. 1. p. *quæst. 78. artic. 5. ad 3. & 2. de Anima lect. 22.* dari Tactus specie diversos quia dantur plures contrarietates in qualitatibus tangibilibus, quarum una non reducitur ad aliam: ergo sentit Angelicus Doctor tam primas, quàm secundas æquè esse & per se primò tangibiles.

727. Secundo probatur Antecedens, Quia licet omnes colores ex albi & nigri varia commixtione resulent, omnes tamen sunt per se primò visibiles: ergo pariter licet omnes secundæ tangibiles qualitates à primis oriantur, non minùs secundæ quàm primæ erunt per se primò tangibiles.

728. Tertiò, Quoniam si vivens aliquod subiacere immedia-

tē Cœlo applicaretur, & sursum moveri vellet, resistendū dari perciperet; & tamen in Cœlo nulla ex primis qualitatibus reperitur: ergo contingere potest quod sensus Tactus per se primò, non tamen à primis qualitatibus moveatur.

729 Quartò. Nam secundæ qualitates tangibiles non sunt sensibile per accidens, nec commune, cum à nullo aliorum exteriorū sensui attingantur: ergo sunt sensibiles per se; proindeq; per se primò.

730 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est nō dari plures Tactus specie formali, sed tantum materiali distinctos, & hoc est, quod sibi intendit D. Thomas, sicut quædam & Tactus distinguantur non quoad se, sed quoad nos per illas diversas contrarietates primarum qualitatū, non quidem ratione sui, sed prout afferunt diversimodè primas, easque modificant: & ideo qualitates secundæ secundū quod tales sunt non specificant per se primò sensum Tactus.

731 Ad secundam probationem Antecedentis concessio Antecedenti, negando est Consequentia. Et ratio disparitatis est. Colores enim licet simpliciter differant in esse entis, in ratione tamen movendi visum simpliciter cōveniunt, omnes enim sunt susceptivi lucis, in quo penes magis & minus tantum variantur, ac proinde per ordinem ad visum non essentialiter distinguuntur. Secundæ verò tangibiles qualitates non solum in esse entis

dependent à primis, sed etiam in ratione tangibilis. Nam ratio quæ secundæ qualitates movent Tactus, est quia primas continent qualitates, ut constat ex dictis, & constabit etiam ex dicendis.

732 Ad tertiam probationem dicendum est, quod in illo casu tale corpus sublimare, corpus Cœli non sentiret; ratione tamen impenetrabilitatis impediretur ne ascenderet, non quia Cœlum sit durum, cum nullam habeat sensibilem qualitatem, sed quia est impenetrabile, cum sit quantum.

733 Ad ultimam probationem respondetur quod licet illæ qualitates non sint sensibile commune, neque per accidens; inde tamen non inferitur quod sint sensibiles per se primò, possunt enim esse sensibiles per se secundò, ut dictū est.

734 **A**RGVITVR secundò contra secundam Conclusionem. Nam experientia constat, quod una manus sentit alteram manum, & pes pedem, quamvis ejusdem sint temperamentis: ergo non solum sentiri possunt qualitates excessivæ; sed æquales etiam, vel minores.

735 Confirmatur primò, Quia quælibet qualitas tangibilis, quantumcumque remissa & tepida, non solum est per Tactus cognoscibilis, sed & de facto cognoscitur, cum possit esse nociva, vel proficua animalis; & si est nociva, causat dolorem, si verò proficua, voluptatem; sed nulus Tactus habet qualitatem sic remissam, Tactus enim

etiam debet habere vigorem, & determinatum temperamentum & gradum qualitatum: ergo si solum sentiri possent qualitates excellentes, qualitates remissa infra illum gradum nunquam à Tactu sentirentur; hoc autem videtur absurdum experientiaque contrarium: ergo & illud, ex quo sequitur.

736 Confirmatur secundò. Nam calor vehemens, cum sit agens naturale, secundum omnes gradus caloris, quos habet, agit: ergo Tactus, omnes illos percipit, cum naturaliter sentiat: ergo non solum excellentiores, sed etiam inferiores attingit.

737 Confirmatur tertio, & instatur Ratio à nobis pro Conclusionem facta, Idem namque probabimus sensum Tactus solum immutari à qualitate excellenti, quia est in potentia ad sensibiles: quod est autem in potentia ad aliud, debet carere illo; sed hæc Ratio nulla est: ergo &c. Probatur Minor, Ex illa enim sequitur quod sensus Tactus omni careat qualitate; hoc autem nulli non constat esse falsum: ergo &c.

738 Et urgetur, Qualitates enim secundæ non activæ, intentionaliter tantum possunt immutari potentiam: ergo possunt percipi Tactu, quantumvis sint remissa, quemadmodum mollis manus sentire potest molliitudinem alterius manus minus mollis.

739 Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens, sentit alteram manum secundum

quod formaliter est ejusdem temperamenti cum illa, nego Antecedens, secundum alteram rationem, concedo Antecedens, & Consequentiam, Quando enim duæ manus, vel duo pedes ejusdem temperamenti se tangunt, sentiuntur quidem, non tamen ratione illius qualitatis, in qua omnino conveniunt, sed ratione illius, in quo unus ab altero exceditur.

740 Ad primam Confirmationem responderetur distinguendo Majorem, est cognoscibilis indirecte per Tactum, concedo Majorem, directe, nego Majorem, & omissa Minore, nego Consequentiam. Dupliciter enim potest per Tactum qualitas tepida & remissa sentiri: indirecte scilicet & directe. Tunc indirecte cognoscitur, quando alteri appositæ qualitati magis intensa conjungitur; sicut si calidum v. g. ut duo Tactui habenti calorem ut quatuor applicetur directe tunc calor ut duos non sentitur. Si autem illud calidum ut duo habeat oppositum frigus adjectum, illud frigus directe sentitur, & ratione illius minor etiam ille calor quatenus temperans frigidum sentitur. Quod si nihil de frigido, vel de alijs qualitatibus temperantibus, vel à calore temperatis habuerit, minime sentitur; hoc tamen per accidens erit.

741 Tunc autem qualitas directe à Tactu sentitur, quando Tactus habet similem qualitatem in minori gradu, ut si habuerit v. g. calorem ut duo, directe sentiet ca-

lorem vt quatuor: si verò habuerit calorem vt quatuor, non poterit directè sentire calorem vt duo quovis- que ad calorem infra duo temperetur & remittatur. Quod si tangenda sentiendaque qualitas illa sit remissa, vt infra illam qualitas Tactus remitti nequeat, tunc illa non poterit directè, sed indirectè tantum sensu explicato sentiri.

742 Ad secundam Confirmationem respondetur quòd omnes illi gradus percipiuntur à sensu Tactus per modum vnius, & non vnum seorsim ab altero. Vnde tantum percipit exuperationem & excessum. Idem autem non seorsim, sed per modum vnius sentiuntur, quia non seorsim, sed simul representantur.

744 Ad tertiam Confirmationem respondetur ex D. Thomà 2. de Anima, lectione 23. assignante discrimen inter organum Tactus & aliorum sensuum externorum per hæc verba: *Aliiter tamen accidit hoc* (nempe esse in potentia ad sensibile) *circa Tactum & circa alios sensus. Nam in visu organum visus est in potentia ad album & nigrum denudatum à toto genere albi & nigri, est enim penitus carens colore. Sed organum & medium Tactus non potest denudari à toto genere calidi, & frigidi, humididi, & sicci; componitur enim ex elementis, quorum hæc sunt propria qualitates. Sed sic sit in potentia organum Tactus ad sua objecta, in quantum est medium inter contrarias; medium enim est in poten-*

tia ad extrema. Et propter hoc quantum animal habet complexionem magis reductam ad medium, tantò habet meliorem Tactum. Vnde homo inter omnia animalia est melioris Tactus, vt supra dictum est. Hæc D. Thomas: ex quibus facile constat quomodo debeat ad Instantiam in forma responderi.

744 Ad illud verò, quòd prædicta Instantia roboratur, respondetur negando Antecedens, vel suppositum ejus, non est enim omnino certum dari secundas qualitates non activas. Tum quia mollia mollescant, & dura comprimunt, quamvis lentiori modo agant quàm primæ qualitates. Tum etiam, quia sufficit quòd agant medijs qualitibus primis non solum introducētibz similes sibi formas; sed etiam disponentibus ad medias illas qualitates dependentes à primis producendas. Tum denique, quia manus magis mollis non sentit minorem alterius mollitudinem directè, sed indirectè, ratione scilicet asperitatis adjunctæ.

745 ARGVITVR tertio contra tertiam Conclusionem. Nam si sensus Tactus non sentit qualitates physicas in ipso à sensibili receptas, non videtur ad quid immutatio naturalis secundum exuperantiam requiratur; hoc autem est contra dicta: ergo sensus Tactus sentire potest illas qualitates.

746 Confirmatur primò, Quoniam si nervus sensorius illas qualitates non sentiret, quantumvis

vel à Deo, vel ab Angelo intensissimo calore afficeretur, non sentiret; sed hoc incredibile apparet: ergo, &c.

745. Confirmatur secundò, siquidem febricitantes calorem sentiunt, quo sensorij nervus afficitur, quo etiam graiter molestantur: ergo Tactus sentit qualitates, quibus afficitur.

746. Respondetur illas qualitates non requiri ut sentiantur, sed ut per illas sensus immutetur. Cum enim sensus Tactus sit valde materialis, necessariam est, quòd illius sensibile maximè ipsi appropinquetur, ut possit intentionaliter immutari, & sensatio fieri. Quemadmodum in gultu saliva ponitur non solum ad immutandum cibum ut moveat, sed etiam secundum aliquos, ut gustus ad gustandum intentionaliter immutetur.

747. Ad primam Confirmationem dicendum est, sensationem in eo casu (ut sæpè diximus) nullam fore, eò quòd sensibile immediatè positum supra sensum non facit sensationem. Neque hoc inconveniens à Philosophis reputatur, qui non rusticorum apprehensione moveantur, sed sapientum ratione ducuntur. In illo autem casu dolor quidem, & magnus esset, non tamen, qui à sensibili immediatè positum supra sensorium proveniret, sed à qualitate, quæ medium prius tangeret, sensumque intentionaliter immutaret, ut sensus sentire posset.

748. Ad secundam Confirmationem dicatur calorem febribus præcipuè sentiri in ipso fere ore sanguinis, ubi immediatè ille calor inhaeret. Sanguis autè quicquid sit conjunctus tali nervo ab illo tamen est distinctus; unde nunquam infertur, quòd qualitas immediatè afficiens nervum sentiat.

749. ARGUITUR quarto contra viciniam Cogelusionem. Nam caro est sensorium Tactus: ergo non nervus. Probatur Antecedens primo; illud enim est sensorium Tactus, quòd est maxime temperatum: sed caro, & cutis sunt maxime temperata: ergo caro est sensorium Tactus.

750. Secundò probatur Antecedens, Quia si propter aliquam rationem caro non esset sensorium Tactus, maximè propter illam, quam sæpè ex Philosopho inculcavimus, quia nimirum ex opposito fieret, quòd sensibile positum supra sensum faceret sensationem; sed hæc ratio nulla est: ergo, &c. Probatur Minor, Experientia namque compertum est quòd si nervus ab omni prorsus carne denudetur, sentit si pungatur: ergo si nervus est sensorium, jam sensibile positum supra sensum facit sensationem; hoc autem ut falsum reputamus: ergo quòd nervus sit sensorium, ut falsum etiam reputare debemus.

751. Tertiò probatur Antecedens. Nam alicubi est Tactus ubi

nullus est nervus: ergo nervus non est sensorium Tactus Probatur Antecedens in corde, jecore, venis, & in tunicis ossium, ubi nullus est nervus: ergo, &c.

752 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est quod licet caro sit valde temperata, temperatior est tamen nervus ille, secundum quod habet spiritus quosdam aëreos & subtilis, quos cutis & caro non habent. Vel habet majorem temperiem in ordine ad hoc, quod sit organum Tactus.

753 Ad secundam probationem dicendum est, quod Ratio illa, quam ex Philosopho desumpsimus, est optima. Ad impugnationem autem illius respondetur ex dictis, quod si nervus à carne denudetur, non sentiet, sicut ossa, vn-

gues, & capilli non sentiunt. Quod si sentiat, quando purgitur, non sentiet ratione sui, sed ratione carnis adjunctæ.

754 Ad tertiam probationem Antecedentis responderetur, negando, ubi non est caro & nervus, esse Tactum. Quare si possibile esset, quod ossa nuda, & vngue pungerentur, dolorem non sentirent, sicut capilli non sentiunt cum tenduntur: si quando, tamen dolor sentitur, idem est, quia caro & nervi illis adjunctæ commoventur. Ad illud quod dicitur de jecore, corde & venis, negandum est in illis non dari nervos, ut enim Anatomicæ experiuntur, verè dantur. Gratis tamen admissio, quod non dantur, idem tunc de illis est dicendum, quod modò diximus de ossibus, vnguibus, & capillis.

QVÆSTIO VI.

DE SENSIBUS INTERNIS.

ARTICULUS I.

Quotuplex sit sensus internus?

§. I.

Existencia Sensus interni supponitur, & Conclusio statuitur.

755 **I**N hac Difficultate supponendum est tamquam certum dari Sensem internum realiter distinctum ab externis. Quæ Suppositio constat Tum ex Philosopho de Somno, & Vigilia cap. 2. & 3. de Anima, textu 136. & Div. Thoma ibi lect. 3. & 1. part. quæst. 78. artic. 4. & quæst. de Anima, artic. 13. Tum etiam ratione. Sæpè enim experimur nos somnare; sed somnium non potest a sensibus externis provenire, nullam quippè tunc valent operationem exercere: nec ab intellectu qui in somniis est ligatus, & ad operandū impeditur: ergo necessariū est, quod à Sēsu interno proveniat; ac proinde quod detur sensus internus realiter distinctus ab externo. Hac ergo veritate supposita, Difficultas est, Quotuplex sit Sensus internus?

756 *Nostra Conclusio est* Sensem internum esse quadruplicem, nempe Sensem communem, Imaginativam, vel Phantasiam, Æstimatoriam, & Memoriam. Conclusio est communis, Et probatur ratione D. Thom. loco ex r.p. relato. Natura sicut abhorret superflua, ita non deficit in necessariis; quapropter in animali tot interiores operationes sunt ponendæ; quot ad illius conservationem requiruntur. Ad conservationem autem animalis perfecti de quo est sermo primò requiritur non solum quod apprehendat objectum dum est præsens, sed etiam dum est absens, nam experientia constat animal ad inquirendum illud, quod est absens, sæpè moveri. Vnde necessarium est ad conservationē animalis non solum quod species sensibiliū presentium percipiat, sed etiam quod eas retineat & conservet, ut in rem absentem moveri possit.

757 Secundo necessarium est ad conservationem animalis aliqua

querere & fugere, non solum quia convenientia ipsi, vel disconvenientia, sicut ovis videns lupum venientem, fugit non propter indecentiam coloris vel figuræ, sed quia inimicus est naturæ ovis: & avis colligit paleas, non quia paleæ sint sensui delectabiles, sed quia ad nidificandum sunt utiles: ergo necessarium est, quod animal percipiat huiusmodi species insensatas, quæ idè insensatæ vocantur, quia per sensus externos non percipiuntur.

758 Ex his colligit D. Thomas dari Sensum communem, qui ordinetur ad recipiendas species sensibilibus præsentium, quæ à sensibus externis attinguntur.

759 Advertendum est tamen cum D. Thomas loco proxime citato ad 1. quod hic *Sensus interior non dicitur communis per prædicationem sicut genus, sed sicut communis radix, & principium exteriorum sensuum*. Nec quia habeat pro objecto sensibile commune, ut contrapositum sensibili proprio: nam Sensus communis suum etiam habet sensibile proprium pro objecto; hoc autem est ipsum objectum sensuum exteriorum, attactum tamen sub altiori & universaliori ratione. Qua de causa Sensus communis iudicat, tam de actibus, quam de objectis sensuum exteriorum.

760 Deinde sequitur alius sensus internus, qui dicitur Imaginativa, vel Phantasia, quæ prædictas species retinet, & se habet, ut

thesaurus formarum per sensus acceptarum. Hæc autem Imaginativa, vel Phantasia realiter à Sensu communi distinguitur. Et ratio est, Nam Sensus communis facile percipit, cum ad præsentiam objecti, & immutationem sensuum exteriorum immutetur, Imaginativa autem, vel Phantasia facile retinet, cum objectum etiam absens attingat; sed facile percipere, & facile retinere sunt actus exigentes contrarias dispositiones, proindeque diversas potentias: ergo. Prob. Min. Nam facile percipere exigit prædominium in humido, facile verò retinere postulat prædominium in sicco; unde experimur quod in corporibus humidis facile sigilli figura imprimitur, difficulter autem retinetur, & in siccis faciliter retinetur, & difficulter imprimitur.

761 Sequitur deinde *Affirmativa*, quæ apprehendit intentiones insensatas; v. g. utilis, & nocivi, quas retinet & conservat, aliàs nulla esset ratio quare ovis lupos fugeret, & canibus adhereret.

762 Sequitur tandem *Memoria*, quæ conservativa & retentiva est huiusmodi intentionum quasi Thesaurus quidam. Cujus signum est (ut asserit loco citato Div. Thomas) quod *principium memorandi sit in animalibus ex aliqua huiusmodi intentione, puta quid est nocivum, vel conveniens. Et ipsa ratio præteriti, quam attendit memoria inter huiusmodi intentiones computatur.*

763 Solendum est, utrum, quod Æstimatoria in homine vocatur Cognitiva & ratio particularis, quia per quamdam cognitionem & discursum percipit objecta per species sensatas: in brutis autem vocatur Æstimatoria, quia bruta absque aliqua collatione & discursu prædictas intentiones attingunt, sed eas solo naturæ instinctu cognoscunt.

764 Memoria etiam prope in homine vocatur Reminiscencia. Quia syllogizando & discurrendo habet memoriam præteritorum secundum conditiones individuales: in brutis vero appellatur Memoria tantum, quæ ad præterita subita tantum recordatione terminatur.

765 Ex dictis infertur huiusmodi quatuor sensus internos realiter inter se distinguere. Quod constat. *Tum*, quia iubent distinctæ specie actus, & distincta specificè objecta. *Tum* etiam, Nam diversitas specifica sensuum ex diversitate specifica organorum à posteriori desumitur; sed prædicti Sensus habent distincta realiter organa: ergo realiter distinguuntur. Major constat. Hac enim ratione supra probavimus Sensem communem realiter ab intelligentia distinguere.

766 Minor autem probatur ex communi Doctrina, tam Philosophorum naturalium, quam Medicorum (quam expressè docet Gregor. Nissen. *lib. 4. Philosophiæ*, cap. 6. & 7. & Div. Damascen. *lib.*

2. *de Fide Orthodoxa*, cap. 17. usque ad 20.) quatuor cellulas, aut ventriculos in cerebro pro quatuor prædictis Sensibus collocantium, ita ut in anteriore parte cerebri sit quædam cellula, in qua Sensus communis residet, & in altera ipsi proxima imaginativa, seu Phantasia ponatur; in media verò parte cerebri Æstimatoria collocetur, in occipitio denique, vel posteriore parte Memoria: ergo prædicti Sensus in diversis realiter organis subiectantur, proindeque realiter distinguuntur.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

767 ARGUITUR primò. Sensus communis non datur in animali: ergo Sensus interni non sunt quatuor. Probatur Antecedens. Si daretur Sensus communis in animali, ad hoc daretur, ut tam de actibus, quam de objectis sensuum externorum iudicaret; sed ad hoc Sensus communis non requiritur: ergo in animali non datur. Probatur Minor, Primò, quia quilibet sensus externus iudicat (iudicio saltem imperfecto) de suo objecto, & cognoscit distinctionem unius ab altero; v. g. visus cognoscit distinctionem albi à nigro, & auditus differentiationem unius Soni ab alio. Similiter quilibet sensus externus habet iudicium virtuale, & in exercitio sui actus, ut diximus supra *Quæstione*

4. *Ant. 4.* ergo Sensus communis necessarius non est ad iudicandum de actibus & objectis sensuum externorum.

768 Secundò probatur Minor. Si namque sensus communis iudicaret de actibus, & objectis sensuum externorum, vel iudicaret per unam speciem, vel per plures; neutrum potest dici: ergo nequit de actibus & objectis sensuum externorum iudicare. Probatur Minor pro prima parte. Nam si Sensus communis iudicaret de illis actibus & objectis per unam tantum speciem, vel talis species causaretur ab illis objectis? Et hoc non. Quia ab objectis diversis non potest causari una species; sed objecta sensuum externorum sunt diversa: ergo ab illis non potest causari una species. Vel causaretur à speciebus existentibus in sensibus externis, quod verè affirmari non potest, Species enim sensuum externorum sunt valde imperfectæ, & materiales, proindeque nequeunt producere speciem sic perfectam, quæ se sola objecta ipsorum sensuum externorum representet: per unam igitur speciem non potest Sensus communis de actibus, & objectis sensuum externorum iudicare.

769 Pro secunda etiam parte probatur eadem Minor, Vt enim Sensus communis, medijs pluribus speciebus, de actibus & objectis sensuum externorum iudicaret, oportet, quòd in ipso communi sensu singul & actualiter essent plu-

res actus & species; hoc autem est impossibile, aliàs daretur æquivocatio in mente, quæ de causa hoc negat D. Thomas intellectui, 1. p. quæst. 85. art. 4. ergo Sensus communis nequit iudicare de actibus & objectis sensuum externorum medijs pluribus speciebus.

770 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem dicendum est quòd quilibet sensus externus, vt loco citato diximus, potest imperfectè, & in exercicio de suo ipsius actu iudicare: nequit tamen iudicium ferre de actibus aliorum sensuum, nec inter eorum objecta discernere: visus quippè nequit iudicare de actu Auditus, nec discernere inter objectum illius, & aliorum sensuum. At verò Sensus communis ad hoc ponitur, vt perfectè iudicet non præcisè de hoc, vel illo actu, vel objecto, sed de omnibus objectis & actibus sensuum externorum Cum autem hoc modo iudicare nulli sensui externo competat, necessarius est alter internus, qui alius esse nequit, quam communis.

771 Ad secundam probationem Minoris concessa Minore pro prima parte, negatur pro secunda. Ad eius probationem dicendum est, quòd omnes illæ species sunt inadæquate in ordine ad cognoscenda plura objecta, ad cognoscenda scilicet objecta Visus, auditus, gustus, &c. quæ quidè respectu Sensus communis sunt objecta inadæquata, & convenient in

ratione sensibilis in cōmuni, quod est objectum specificativum communis sensus. Hoc autem modo esse in eadem potentia cognoscitiva, nullum debet inconveniens reputari: nec oppositum docuit D. Thomas loco in Argumento relato.

772 Nec inferitur dari æquivocationem in mente: hæc enim tantum datur, quando simul sunt plures actus & species ad cognoscenda plura objecta adæquatè distincta, & disparata, & sub nulla ratione convenientia: quod docuit Angelicus Doctor ibidem per hæc verba: *Intellectus quidem potest multa intelligere per modum unius, non autem multa per modum multorum. Dico autem per modum unius, vel multorum, per unam, vel plures species intelligibiles.* Cùm ergo species illæ non per modum multorum, sed per modum unius se habeant, ex eo, quod Sensus communis per eas cognoscat, & discernat actus, & objecta sensuum externorum, non inferitur dari æquivocationem in mente.

773 **A**RGVITVR secundò. Ratio, qua ex Div. Thoma probavimus dari prædictos quatuor sensus, & esse inter se realiter distinctos, non est efficax: ergo vel non dantur tales sensus, vel aliunde oportet eorum existentiam demonstrari. Probatur Antecedens. Nam ratio probativa in hoc consistit, quod scilicet Sensus recipit species, sensatas, & Imaginativa illas retinet: Æstimativa verò, vel Cogitativa recipit

species insensatas, Memoria autem illas retinet & cōservat; sed ex hac ratione talium sensuum realis distinctio non inferitur: ergo Ratio, quam ad id probandum adduximus, non est efficax. Probatur Minor primò, Nam eadem numero, & realiter potentia intellectiva recipit species intelligibiles, easque retinet, & cōservat: unde docet Div. Thom. 1. part. quæst. 79. artic. 7. Memoriam, & intellectum realiter non distingui: ergo pariter idem realiter sensus poterit recipere species, siue sensatas sint, siue insensatas, easque conservare & retinere: & proinde ratio, quam assumplimus ad probandum tales sensus esse realiter distinctos, non est efficax.

774 Secundo probatur eadem Minor, Nam ad recipiendum & retinendum species diversa organa non requiruntur, sed unum sufficere videtur; in eodem namq; organo potest esse una pars humida, & altera sicca, ut idem realiter sensus possit prædictas species recipere, & retinere, *Ad rationem enim potentia passiva pertinet* (inquit Div. Thomas) loco proxime citato, *cōservare, sicut, & recipere*: ergo ex receptione, & retentione specierum, distinctio realis organorum non deducitur; proindeque realis distinctio sensuum non inferitur.

775 Respondetur negando Antecedens: Ad cuius probationem nego Minorem. Ad primam probationem illius concessio Antecedenti,

neganda est Consequencia. Et ratio disparitatis desumitur ex doctrina, quam ibi adducit D. Thomas, Quia scilicet intellectus est magis universalis, cum habeat pro objecto communis imā entis rationem. Unde propter hanc universalitatem, & perfectionem idem realiter intellectus potest species recipere & retinere; & ideo intellectus quatenus recipit species ad intelligendū non distinguitur à Memoria intellectuali eas retinente & conservante, ut præteritorum recorderetur. At vero potentia sensitiva, etiam interna, non sunt ita universales, & perfectæ: unde eadem realiter potentia sensitiva interior non potest simul illas species recipere, & retinere. Quare sicut hæc Consequencia non tenet: *Idem realiter intellectus potest omnia objecta sensuum externorum attingere: ergo idem sensus externus valebit etiam omnia illa cognoscere*; Ita Consequencia, quæ nobis opponitur non tenet: hoc autem non ob aliam, quàm ob assignatam discriminis rationem.

776 Nec obest si dicas, quod licet hoc non possit competere sensui ex seipso, potest tamen illi convenire participativè ab intellectu. Quemadmodum discurrere, & entia rationis efformare, tametsi nulli sensui ex seipso possit convenire, in probabili tamen Sententia Thomistarū aliqui sunt Sensus externi, qui ratione conjunctionis cum intellectu, & per participationem ab ipso utrumque possunt.

777 Non inquam, hoc obest. Primum, quia ut in Logica diximus Lib. 2. Quæst. 2. Artic. 1. §. 3. nullus sensus internus, sed solus intellectus potest facere ens rationis, etiam ratione conjunctionis ad intellectum, propter rationes loco citato adductas, præsertim à numero. 176.

778 Secundò, Nam adhuc admissa illa Sententia, dicendum est juxta illam, quod discurrere circa singularia, & fabricare aliqua entia rationis, non est ita proprium intellectus, ac species recipere, & retinere; hoc enim ipsi competit ob maximam ejus universalitatem, & perfectionem; quod autem maxime perfectum est in aliqua ratione superiori, non potest, etiam participativè, inferiori competere.

+ 779 Tertiò dici potest juxta rationem in Conclusionem allatam, quod in rebus spiritualibus non experimur, recipere species, & illas retinere, ad principia diversa reduci: & ideo nullum apparet inconveniens, quod in eodem intellectu recipiantur, & simul conserventur. In rebus autem corporalibus oppositum experimur: videmus enim humida faciliè recipere & difficulter retinere; sicca verò faciliè retinere, difficulter que recipere. Cum autem sensus interni sint corporei, & in corporali organo subiectentur, sicut organa ad recipiendū, & retinendum species realiter distinguuntur, nimirum sicca & humidum; ita

sensus, qui recipit tales species, realiter etiam distinguui debet ab illo, qui retinet.

780 Ad secundam probationem Minoris tripliciter etiam respondetur. Primò juxta modò dictò distinguendo Antecedens, ad recipiendum & retinendum species spirituales diversa organa non requiruntur, concedo Antecedens ad recipiendum & retinendum species corporales, nego Antecedens, & Consequentiam. Quamvis enim (vt dictum est) ad recipiendas species spirituales, & illas retinendas vnica potètia sufficiat, scilicet intellectus; ad recipiendas tamen & retinendas species corporales non sufficit vnus sensus, eò quòd organum recipiens petit excessum in humiditate, & organum retinens petit excessum in siccitate; ex his autem excessibus diversis & aduersis non potest non realis sensuum diversitas argui. Nec Auctoritas D. Thomæ, quæ in Antecedenti includitur, nobis opponitur. Angelus enim Doctor non loquitur ibi, vt ipsum legenti constabit, de potentia corporali, sed tantum spirituali, scilicet intellectu.

+ 781 Secundò respondetur negando Antecedens. Siquidem ad recipiendas species sensibiles requiritur excessus in humiditate, ad ipsas verò retinendas excessus in siccitate postulatur; excessus autem in humiditate & siccitate non potest eidem organo etiam secundum diversas partes convenire:

quia ex natura rei summa siccitas, & summa humiditas petunt diversa realiter organa.

+ 782 Tertiò potest responderi admissò Antecedenti, negando Consequentiam, quæ minimè ex illo deducitur. Eo namque ipso, quòd vnum organum habeat vnā partem in humiditate excessentem, & alteram in siccitate superantem, perindè se habet illa diversitas partium, ac si esset distinctio realis organorum.

+ 783 **A**RGVI VR tertiò. Nullus sensus internus potest attingere objecta, quæ externi sensus non attingant; ergo non datur Affirmativa attingens objecta insensata, hoc est, ab externis sensibus non percepta; ac proindè non dantur quatuor Sensus interni. Probatur Antecedens. Nihil enim est in intellectu, quin priùs fuerit in sensu, juxta continuè illud Axioma: *Omnis nostra cognitio oritur à sensibus*; ergo potiore ratione, Nihil poterit interius Sensus attingere; quod priùs sensus externus non attingerit.

784 Respondetur negando Antecedens. Ovis enim, vt experientia constat, percipit inimicitiam lupi, & amicitiam canis, quas per sensus externos non attingit. Ad probationem Antecedentis distinguendum est Antecedens, vel explicandum Axioma, *Omnis habet à sensibus*, ita ut semper ab illis vel per se, vel per accidens attingatur, concedo Antecedens, semper per se, nego Antecedens,

dens, & Consequentiam. Non enim necessario requiritur, quod quidquid est in intellectu, prius in sensu per se fuerit: intellectus enim attingit rerum esse tias, quas tamen sensus externi non attingunt. Quando autem dicitur quod *Omnis nostra cognitio eorum ducit à sensibus*, sic intelligi debet, quod nimirum in speciebus sensuum externorum essentia & quidditates rerum per accidens representantur, quatenus illarum species cum talibus essentijs & quidditatibus materialiter conjunguntur. Quare objecta sensata per accidens tantum & materialiter percipiuntur à sensibus externis, ad internis vero formaliter. Ovis enim per sensus externos non cognoscit per se in cane vel in lupo nisi tantum colorem & figuram, in quibus, ut certum est, amicitia, aut inimicitia non consistit, sed per sensum internum, alias (ut supra diximus) nec lupos fugeret, nec canibus adhereret.

785

ARGVITVR quare ad ostendendum Sensem Commune realiter ab Imaginativa non distingui. Nam potentia, quarum objecta formaliter non diversificantur, realiter non distinguuntur; sed objecta Sensus Communis & Imaginativæ formaliter non diversificantur: ergo Sensus Communis & Imaginativa realiter non distinguuntur. Consequentia est legitima. Major constat. Nam potentia distinguuntur per objecta formaliter diver-

sa, ut supra monstrabimus. *Quest. 2. Art. 3.* Minor autem probatur, Quoniam objectum Sensus Communis & Imaginativæ est sensibile in communi: ergo formaliter non diversificantur.

+ 786 Huic Argumento posset aliquis respondere dicendo Sensem Commune & Imaginativam non habere idem objectum formaliter, Eo quod imaginativa non solum potest attingere objectum præsens, sed etiam potest terminari ad illud ut absens. Sensus vero Communis non potest attingere nisi objectum præsens. Nam Sensus Communis illa dumtaxat potest objecta percipere, quæ à sensibus externis attinguntur; à sensibus autem externis non attinguntur nisi objecta præsentia. Unde Sensus Communis, & Imaginativa realiter & essentialiter differunt, cum eorum objecta formaliter distinguantur.

+ 787 Displicet tamen hæc Solutio, & ideo Rejicitur primo. Nam distinctio realis & essentialis potentiarum non potest in hoc præcisè consistere, quod una attingat objectum ut præsens & ut absens, alia vero attingat illud tantum ut præsens: ergo Solutio tradita non subsistit. Probatur Antecedens. Nam plures Thomistæ docent Notitiam intuitivam & abstractivam essentialiter non differre per hoc, quod illa tantum ab objectum præsens feratur, & hæc ad objectum solummodo absens terminetur; sed si præsentia & ab-

sen-

sentia objecti sufficerent ad distinguendas realiter, essentialiterque potentias sufficerent etiam ad hoc modo actus distinguendos, proindeque per prædictam præsentiam & absentiam essentialiter notitia intuitiva & abstractiva differrent: ergo distinctio realis & essentialis potentiarum non consistit in hoc quod una ad objectum ut præsens & ut absens, alia verò ad objectum tantum ut præsens terminetur.

+ 718. Secundò Rejicitur, Ea namque, quibus duo realiter & essentialiter differunt, non possunt virique simul, vel eorum alteri convenire: quemadmodum quia per rationale & irrationale homo & equus essentialiter distinguuntur, non possunt homo & equus esse simul rationales & irrationales, nec illorum alteruter; sed juxta traditam Solutionem, præsentia & absentia objecti sufficit ad realem & essentialem differentiam potentiarum: ergo attingere objectum præsens & ut absens nequit simul duabus potentijs, vel alteri convenire. Atqui in assignata Solutione asseritur Imaginativam posse terminari ad objectum præsens & absens: ergo vel præsentia & absentia potentias realiter & essentialiter differre non facit, vel Solutio contradictionem involvit.

+ 719. Tertiò Rejicitur. Nam licet aliqui Thomistæ judicent Sensum Communem tantum posse objectum præsens attingere, oppositum tamen cum alijs etiam

D. Thomæ Discipulis probabilius judicamus. Propter affinitatem enim, quam habet organum Sensus Communis cum organo Imaginativæ, potest aliqua species in Imaginativa reservata descendere ad ipsum Sensum Communem, & media ipsa cognoscere objectum absens: ergo falsum est Sensum Communem tantum posse attingere objectum præsens. Probatur Antecedens. Nam cognitio Sensus communis non est essentialiter experimentalis, hujusmodi quippè cognitio est propria sensuum externorum, qui propter suam imperfectionem non possunt nisi objectum præsens attingere: ergo aliquando poterit Sensus Communis verbum producere, & objectum absens attingere: ac per consequens non distinguitur ab Imaginativa per hoc quod tantum possit attingere objectum præsens. Prædicta igitur Solutio in sua (si quam habet) probabilitate relicta.

+ 720. Respondetur ad Argumentum negando Minorem. Ad cujus probationem distinguo Antecedens, est sensibile in communi materialiter acceptum, concedo Antecedens, formaliter sumptum, nego Antecedens, & Consequentiam. Licet enim objectum Sensus Communis, & Imaginativæ sit materialiter idem, sensibile nimirum in communi, formaliter tamen & in ratione objecti distinguitur. Quæ formalis diversitas desumitur ex majore perfectione, qua Imaginativa attingit ipsum obje-

objectum; siquidem Imaginativa potest circa singularia discurrere, & in Sententia valde in via D. Thomæ probabiliter aliqua entia rationis efformare, quod Sensui communi non competit. Hoc autem sufficit ut Imaginativa & Sensus communis essentialiter distinguantur, quamvis objectum utriusque sit materialiter idem. Quomodo enim licet objectum intellectus Angeli & hominis sit materialiter idem, formaliter tamen est diversum, eò quod perfectiori modo ab Angelo, quam ab homine attingitur: quæ diversitas quamvis ex parte intellectuum se habeat, refunditur tamen in objectum, ipsumque formaliter diversificat: quod posset pluribus alijs exemplis declarari.

5. III.

Examinatur An omnes prædicti Sensus in quavis Animali inveniantur?

791 **P**RO pleniori notitia hujus Articuli **INQUIRE**, An omnes quatuor interni Sensus assignati in quolibet animali inveniantur? Pro cuius decisione Notandum est primo Animalia esse in triplici differentia. Alia enim sunt imperfectissima, ut ostrea, & conchyliæ; alia minus imperfecta, ut apes, muscæ, & formicæ; alia tandem perfecta, ut homo, & equus.

792 Secundò Notandum est Phantasiam esse duplicem;

aliam perfectam, quam Aristoteles & D. Thomas determinatam vocant: aliam imperfectam, quam ipsi indeterminatam appellant. Hæc autem nonnullos habet gradus: nam alia est imperfectior, alia minus imperfecta. His ergo suppositis, sit.

793 *Conclusio.* In animalibus imperfectissimis, qualia sunt (ut diximus) ostrea, & conchyliæ, tantum est quædam indeterminata Phantasia, adeoque imperfecta, ut non nisi in præsentia objecti moveantur, ac proinde in illis talis Phantasia à Communi Sensu penè non differt. In animalibus verò imperfectis, qualia sunt (ut prænotavimus) muscæ, apes, & formicæ, Imaginativa & Phantasia, imperfecto tamen modo reperitur, & quoddam prudentiæ & Memoriæ genus. Animalia denique perfecta, qualia sunt homo, & equus, habent perfectam Phantasiam perfectamque Memoriam. Conclusio hæc quoad omnes partes est communis. Quoad primam autem probationem non indiget, quoniam experientia, & ad sensum patet.

794 Quoad secundam verò probatur. Si enim formicæ aliquam Memoriam non haberent, ad foveam, ubi frumenta congregant, non redirent; atqui redeunt: ergo quamdam Memoriam habent. Consequentia liquet. Major videtur certa, & Minor ipsa experientia comprobatur. Quod autem hæc Memoria non sit

fit perfecta ipsa etiam experientia convincitur. Si enim semitæ illis interrumpantur, ad foveam iterum redire obliviscuntur: quod satis indicat perfectam illius Memoriam non habere.

795 Quoad tertiam denique partem probatur. Animal enim perfectum, ut homo, omnes illos sensus habet, ut satis probatum relinquitur §. I. Animalia vero non ita perfecta sicut homo, perfecta tamen, ut equus & similia, perfectam habere Memoriam docuit Augustinus Lib. 10. Confess. cap. 17. dicens: *Habent enim Memoriam & pecora & aves, alioquin non cubilia nidesve repeterent, non alia multa quibus assuescunt: neque enim & assuescere valerent ullis rebus nisi per Memoriam.* Idem docet Lib. 1. Musica, cap. 4. ubi, *Pavo* (inquit) *re negare non posse, bestias habere Memoriam, Nam & nidos post annum revisunt hirundines, & de capellis verissime dictum est: (Virg. Georg. 3.)*

*Atque ipsa memores redeunt.
in tecta capelle.*

Et canis heroem dominum jam suis hominibus oblitum recognovisse predicatur: quod exemplum ex Homeri Odyssea desumpsit.

796 Ratione etiam id ipsum manifestè convincitur. Nam Memoria deservit conservationi specierum in absentia sensibilibus; sed in brutis in absentia sensibilibus species conservantur, ut ex D. Thoma §. I. monstrabimus: ergo in brutis perfecta Memoria reperitur.

797 Sed contra primam & secundam partem Conclusionis objicies. Omnes Sensus interni sunt propriae passionis animalis in communis; sed propria passio omni subiecto convenit: ergo omnes Sensus interni cuicumque animali etiam imperfecto conveniunt.

798 Respondetur distinguendo Majorem, sunt passionis animalis in communi ut contrahibilis per differentiam perfectam, concedo Majorem, imperfectam, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Aliquæ enim sunt perfectione, quæ ad formam non consequuntur, nisi cum forma in statu perfecto reperitur. Quemadmodum lumen gloriæ, quod est propria passio gratiæ; & tamen ipsi gratiæ non convenit nisi quando est perfecta & consummata, quando scilicet cum ipsa Dei visione conjugitur. Similiter quies in centro est propria passio corporum gravium; & tamen non semper ipsis actualiter convenit, sed dumtaxat quando ipsi centro conjunguntur. Pariformiter ergo dicimus in præsentia, quod omnes Sensus interni non consequuntur ad animal in communi, nisi quando tale animal per differentiam perfectiorem est contractum.

799 Contra tertiam autem partem Conclusionis sic insurges. Nam in brutis, etiam si animalia perfecta sint, non potest Memoria reperiri: ergo quatuor prædicti Sensus non in omni animali perfecto inveniuntur. Probatur

Antecedens. Nam si bruta haberent Memoriam, possent supra suos actus in actu signato reflectere, quia reflectere nihil aliud est, quam recordari; sed bruta non possunt supra suos actus signatè reflectere, hoc enim est proprium hominis: ergo in brutis nequit Memoria dari.

800 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem dicendum est, quando recordatio est subita, materialis & imperfecta, signatam reflexionem supra actum non requirit; recordatio autem quæ brutis convenit, tantum est subita, materialis & imperfecta; mali enim, vel boni præteriti recordantur absque aliqua collatione vel discursu. In hoc enim homines à brutis distinguuntur, ut docet D. Thom. 1. 2. *quest. 1. artic. 2.* quod homines seipsos ad finem movent. Illa verò (inquit) quæ ratione carent, tendunt in finem propter naturalem inclinationem, quasi ab alio mota, non autem à seipsis, cum non cognoscant rationem finis: & ideo nihil in finem ordinare possunt, sed solum in finem ab alio ordinantur. Unde bruta supra suos actus nequeunt signatè reflectere.

ARTICVLVS II.

An Cogitativa, & Memoria hominis, quæ in ipso Reminiscentiæ dicuntur, discurrere possint?

§. I.

Quod est certum supponitur, & Conclusio stabilitur.

801 **D**IFFICULTAS hæc pœne soluta manet ex dictis in Logica Libro 2. *Quest. 2. Artic. 1. §. 3.* Quia tamen hic etiam propriam sedem habet, ideo impresentiarum quoque illam, quamvis breviter attingemus. In qua supponendum est ut certum apud omnes quod Cogitativa & Memoria hominis secundum suam speciem considerare & ex meritis proprijs discurrere nequit. Si enim sub hac consideratione discurrere possent, secundum etiam quod in bruto sunt possent discurrere, eò quod tales Sensus ejusdem sunt rationis in omnibus; admitti autem non potest, quod brutorum Memoria & Cogitativa discurrant. Difficultas ergo est, An prædicti Sensus prout in homine sunt possint discurrere?

802 Nostra Conclusio est negativa. Et probatur. Nam discurrere & Propositiones efformare est proprium intellectus; sed quod est proprium intellectus non potest Sensus, etiam internis, con-

convenire: ergo Memoria & Cogitativa adhuc prout in homine, non possunt discurrere & Propositiones efformare.

803 Respondet ex Doctori a Adversariorum, quod licet sit proprium intellectus discurrere, & Propositiones efformare, non tamen est ita proprium, ut non possit Sensui interno aliquammodo convenire; licet autem Memoria & Cogitativa hominis non possint circa universalia discurrere, & Propositione universales efformare, possunt tamen discurrere circa particularia, & formare Propositiones particulares. Unde docet D. Thomas 1. p. quæst. 78. artic. 4. in corpore, quod Cogitativa homini, quæ in brutis Æstiativa vocatur, percipit intentiones infirmatas *per quamdam collationem*; collatio autem sine aliquo discursu non datur. Et paulò inferiùs de hominis Reminiscencia loquens, quæ in irrationalibus Memoria dicitur, asserit, quod præteritorum recordatur *quasi syllogisticè inquirendo*, syllogistica autem inquisitiones non dantur, nisi Propositiones, discursusque fabicentur.

804 Sed contra est primò. Nam licet prædicti Sensus possint materiales Propositiones efficere, & discursus materialiter efformare, quod admittimus, non tamen formaliter, quod negamus: ergo nulla est Solutio. Probatur Antecedens. Quia ut Sensus posset prædictas Propositiones & Discursus formaliter efficere, necessarium

erat, quod, id in quo formaliter consistunt, agnosceret; hoc repugnat: ergo & quod formaliter tales Propositiones & Discursus efficiant. Probatur Minor, Nam id, in quo formaliter consistit Propositionis & Discursus est ens rationis; sed Sensus non potest cognoscere ens rationis: ergo. Probatur Minor. Tunc enim ens rationis cognoscitur, quando attingitur id, quod non est ad modum entis; sed Sensus nequit cognoscere id, quod non est, ad modum entis, siquidem ad hoc necessariò exposcitur, quod inter ens & negationem entis discernat, ac per consequens quod utrumque cognoscat, quod est proprium intellectus, qui solus habet pro objecto rationem entis: ergo Sensus non potest quod non est ad modum entis agnoscere.

805 Secundo impugnatur prædicta Solutio. Nam si Sensus posset formaliter illas Propositiones Discursusque formare, posset etiam in illo veritas & falsitas formalis reperiri; hoc est falsum, & contra Angelicam Præceptorem 1. p. quæst. 16. artic. 2. dicentem, veritatem & falsitatem formalem consistere in conformitate vel difformitate intellectus cum re intellecta. Unde (verba sunt S. Doctoris) *conformitatem istam cognoscere, est cognoscere veritatem. Hoc autem nullo modo Sensus cognoscit.* Ergo Sensus nullam potest formalem Propositionem efficere. Discursumve formare.

§. II.

Soluantur Argumenta.

806

ARGVITVR primò ex D. Thoma 1. p. quæst. 78. art. 4. sæpè citato, vbi docet quòd Cogitativa in homine adinvenit intentione insensatas per quamdam collationem: & per Reminiscenciam præteritorum recordatur, quasi syllogisticè inquirendo; sed vnum alteri conferre & syllogisticè inquirere, est formales Propositione, Discursusque formare: ergo juxta Angelicum Præceptorem tales Propositiones & Discursus efficere, sensibus prædictis non repugnat.

807

Respondetur explicando Angelicum Doctorem juxta dicta, per quamdam collationem, & quasi syllogisticè inquirendo materialiter, concedo Majorem, formaliter, nego Majorem, & Distinguo Minorem, vnum alteri conferre, & syllogisticè inquirere formaliter, est formales Propositiones, Discursusque formare, concedo Minorem, vnum alteri materialiter conferre, & materialiter etiam inquirere, est in prædicto sensu efficere Propositiones & Discursus, nego Minorem, & Consequentiam. Quamvis enim Cogitativa in homine vnum alteri materialiter conferat, & Reminiscencia in ipso materialiter etiam syllogisticè inquireat, hoc tamen non sufficit ad formales Proposi-

tiones, formalesque Discursus con-
ficiendos. Ad hoc enim necessarium
erat, vt diximus, quòd Cogitativa,
& Reminiscencia cognoscere ens
rationis, in quo tam Propositio
formalis, quam formalis Discursus
constitunt; ens autem rationis Co-
gitativa & Reminiscencia non cog-
noscunt.

808

Quòd autem hæc
Solutio & Explicatio Angelici Præ-
ceptoris menti conformetur, ex
ipsius verbis, quæ nobis obijciun-
tur, sic probatur. Per quamdam
(inquit) collationem: & quasi syl-
logisticè inquirendo. Vbi observan-
dum est ly quamdam, & ly quasi,
quæ sunt verba diminuentia, vt per
se conitat; ac si D. Thomas sentiret
Cogitativam posse formales Propo-
sitiones efficere, & Reminiscenciam
valere formales Discursus fabrica-
re, verba diminuentia non appo-
neret: ergo ideò particulas dimi-
nuentes apposuit, quia Cogitati-
vam & Reminiscenciam formales
Propositiones & Discursus effor-
mare non censuit.

809

ARGVITVR secun-
dò. Quamvis Cogi-
tativa & Reminiscencia ex seipsis
non possint formales Propositio-
nes & Discursus efficere, ex con-
junctione tamen ad intellectum id
possunt: ergo nulla est ratio quare
Cogitativa & Reminiscencia ne-
queunt singulares Propositiones &
Discursus efformare. Probatur An-
tecedens primò, Licet Accidens ex
seipso non possit producere sub-
stantiam, ex conjunctione tamen
ad

ad ipsam, illam producere potest: ergo pariter, licet Cogitativa, & Reminiscencia non possint efficere formales Propositiones, & Discursus, ex conjunctione tamen ad intellectum optime poterunt.

810 Secundo probatur Antecedens. Quavis Præmissa naturalis non possit ex se ipsa in Conclusionem supernaturalem influere, potest tamen ut supernaturali Præmissa conjungitur idem ergo quod prius.

811 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem cōcesso Antecedenti, neganda est Consequentia. Disparitas est perspicua. Nam productio substantiæ non est extra sphaeram accidentis prout substantiæ ipsi cōiungitur, est enim virtus substantiæ, & ad hoc à natura instituitur, ut substantia medio illo operetur. Ens verò rationis, quo Propositio formalis & formalis Discursus constituuntur, non est intra sphaerā Cogitativæ & Reminiscenciæ, nec alterius Sensus externi, vel interni: & ideo Propositio & discursus formalis ab illis non producit, nihil enim extra suam sphaeram operatur.

812 Ad secundam probationem Antecedentis concedendum est similiter Antecedens, negandaque Consequentia, propter similem disparitatis rationem. Præmissa enim naturalis elevatur à supernaturali, & ratione elevationis potest attingere Conclusionem supernaturalem, quin extrahatur à sua sphaera. Cogitativa autem, &

Reminiscencia non possunt Propositiones, Discursusque formales attingere, quin à sua sphaera extrahantur, necessarium est enim, quod ens rationis attingant, quod extra sphaeram Cogitativæ, & Reminiscenciæ continetur.

813

ARGVITVR tertio. Non repugnat quod supremum potentiae inferioris attingat infimum potentiae superioris, sed iudicare, & discurrere circa universalia est supremum potentiae intellectivæ, circa particularia verò infimum: ergo cogitativa & Reminiscencia possunt singulares Propositiones, Discursusque formare. Consequentia constat. Minor supponitur. Et Major probatur ex illo communi Prologo ex Dionysio cap. 7. de Divinis Nominibus desumpto *Supremum infimi attingit infimum supremi.*

814 Respondetur distinguendo Majorem, si infimum potentiae superioris intra sphaeram potentiae inferioris contineatur, concedo Majorem; si non sit intra illius sphaeram, nego Majorem, & omissa Minore, nego Consequentiam. Quando enim infimum potentiae superioris continetur intra sphaeram potentiae inferioris, potest inferior potentia, vel ratione conjunctionis cum superiori illud attingere, vel ad illud attingendum elevari: secus verò quando infimum supremi in superiore sphaera, ac supremum infimi collocatur, ut in presenti contingit, ut satis ex dictis constat.

LIBER TERTIVS DE ANIMA.

POSTQVAM in præcedentibus Libris de Anima Vegetativa, & Sensitiva tractavimus ab imperfectioribus ad perfectiora procedentes, superest, vt, eandem sequentes methodum, in hoc tertio, & vltimo Libro de Anima rationali, quæ alias dignitate superat, differamus, quæ nos sex Quæstionibus absolvemus. In prima de ipsa Anima rationalis eiusque spiritualitate, & incorruptibilitate tractabimus. In secunda de illius potentijs, scilicet de Intellectu possibili & agente. In tertia de obiecto intellectus possibilis. In quarta de speciebus intelligibilibus. In quinta de intellectione. In Sexta denique de appetitu rerum cognoscentium. Sit ergo.

QUÆSTIO I.

DE ANIMA RATIONALI SECUNDA SE.

ARTICVLVS I.

Vtrum Anima rationalis sit purè spiritualis?

Statuitur Conclusio.

NOSTRA Conclusio est Animam rationalem esse purè spiritualem. Con-

clusio est communis. Et probatur primò ex Concilio Lateranensi capite Firmiter, vbi dicitur: *Deus ab initio veramque simul condidit creaturam corporalem, & spiritualement, Angelicam scilicet, & mundanam, deinde humanam quæ si*

ex spiritu, & corpore constitutam: ergo Anima rationalis est purè spiritualis.

3. Secundò probatur ratione ex Philosopho hic, *textu 7. & D. Thoma ibidem, lect. 7. de sumpta*. Nam potentia purè spiritualis non potest nisi in forma purè spirituali reperiri; sed intellectus est potentia purè spiritualis; ergo Anima rationalis, quæ illius est forma, non potest non esse purè spiritualis. Consequentia constat. Maior est certa. Radica nō enim non potest suam radicem extendere; sed potentia radicitur in forma: ergo si potentia est purè spiritualis, non potest non spiritualis esse; & ipsa forma. Minor autem probatur. Quia potentia cognoscitiva, quæ non est purè spiritualis, læditur à vehementi sensibili, ut diximus Libro præcedenti, *quest. 4. art. 3.* sed intellectus non læditur à vehementi intelligibili, imò quò excellentior res sunt rationes quæ attingit, eò habilior redditur ad inferiores cognoscendas, ut experientia comprobatur: ergo intellectus est potentia purè spiritualis.

4. Respondetis negando Majorem tertij Syllogismi universaliter intellectam. Imaginativa namque non læditur à vehementi imaginabili; & tamen non est potentia purè spiritualis: ergo ex eo, quòd intellectus à vehementi intelligibili non læditur, quòd sit purè spiritualis non inferitur.

5. Contra tamen est primò, Nam doctrina, quam citato loco

tradidimus, universaliter probat omnem potentiam sensitivam lædi à vehementi sensibili: ergo prædicta Propositio vera est, etiam universaliter intellecta.

6. Secundò, Quia potentia cognoscitiva corporea est corruptibilis; sed quòd est corruptibile non potest lædi ab eo, cum quo est improporionatum, quale est vehemens sensibile respectu sensus: ergo, &c.

7. Tertiò, Nam dato etiam & non coactio, quòd Imaginativa vehementi imaginabili non lædatur, hoc tamen per accidens contingit, quia nimirum tale vehemens imaginabile non reperitur; si enim illud esset, proculdubio ab eo Imaginativa læderetur, quemadmodum quilibet alter sensus à vehementi sensibili læditur, & corrumpitur, ut loco citato probavimus. Atqui vehemens intelligibile de facto datur, scilicet Deus, à quo tamen potentia intellectiva non læditur, sed perficitur: ergo ex hoc rectè deducitur potentiam intellectivam esse purè spiritua-lem.

8. Tertiò probatur Conclusio ratione Div. Thomæ in hoc Libro, *textu 4. lect. 7.* quæ sub hac forma proponit: *Omne, quòd est in potentia ad aliquid, & receptivum ejus est, caret eo ad quòd est in potentia, & ejus est receptivum: sicut pupilla, quæ est in potentia ad colores, & receptiva eorum, caret omni colore; sed intellectus noster sic intelligit intelligibi-*

lia, quod est potentia ad ea & susceptivus eorum, sicut sensus sensibilium: ergo caret omnibus illis rebus, quas natus est intelligere. Cum igitur intellectus noster natus sit intelligere omnes res sensibiles, & corporeas, oportet, quod careat omni natura corporali sicut sensus visus caret omni colore propter hoc, quod est cognoscitivus coloris. Si enim visus haberet, aliquem colorem, ille color prohiberet videre alios colores: sicut lingua febricitantis, qua habet aliquem humorem amarum, non potest percipere dulcem saporem. Sic etiam intellectus, si haberet aliquam naturam determinatam. Illa natura connaturalis sibi prohiberet ipsum a cognitione aliarum naturarum. Et hoc est quod dicit Philosophus: Intus enim apparens prohibet cognoscere extraneum, & obstruit, id est impedit intellectum, & quodammodo velabit, & concludit ab inspectione aliorum. Ergo intellectus noster est potentia pure spiritualis. Ergo & Anima nostra. Prima Consequentia ex Ratione ab Angelico Præceptore facta manifestè concluditur. Secunda verò ex prima clarè inferitur. Potentia namque non potest excedere naturam, a qua profluit.

Solvuntur Argumenta.

ARGVITVR primò ex illo Genes. 2. Formavit igitur Dominus Deus hominem de limo terra, & inspiravit in faciem eius spiraculum vite. Sed spiraculum in sacra Pagina significat rem corpoream, ut constat ex illo Job 41. ubi dicitur: Pna (squama scilicet leviathan) òni conjungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas: ergo Anima rationalis est corporea; proindeque non pure spiritualis.

10. Confirmatur ex illo Sapientie 2. ubi hæc habentur: Cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur temquam mollis aer. Sed spiritus æreus est corporeus: ergo Anima nostra non est spiritualis, sed corporea.

11. Respondetur ad Argumentum concessa Majore, distinguendo Minorem. Significat rem corpoream aliquando, concedo Min. semper, nego Min. & Consequentiam. Quamvis enim aliquando spiraculum pro æreo spiritu in Scripturis Sacris usurpetur, frequentius tamè pro puro spiritu sumitur, ut sumi debet Genes. Testimoniū, quod obijcitur. Tum quia ex ipso contextu clarè constat. Tum etiam, quia textum illum cōmuniter SS. Patres & Interpretes non de spiritu æreo, sed de puro spiritu commentantur, ut videre est apud ipso.

12 Ad Confirmationem respondetur. Testimonium illud ex Persona impiorum adduci, ut constat ex ipso Textu; & initio Capituli citari, quod sic incipit: *Dixerunt enim cogitantes apud se non recte.* Vnde adductis verbis nulla est fides adhibenda: quod etiam ex ipso textu deducitur. Nam inferius numer. 21. sic ait: *Hæc cogitauerunt, & errauerunt: excæcavit enim illis malitia eorum.*

13 **A**RGVITVR secundò. Si Anima rationalis esset purè spiritualis, ex illa & corpore nõ fieret vnum per se, sed per accidens tantum; hoc autem non est dicendum: ergo non est purè spiritualis. Probatvr Major, vel Sequela, Nam si esset purè spiritualis, esset per se subsistens, & in actu; sed quod advenit enti in actu accidentaliter advenit: ergo corpus adiungeretur ipsi in actu constitutæ: ac proinde ex illa, & corpore vnum tantum per accidens resuleret. Patet Consequentia. Idèd namque ex corpore, & albedine vnum tantum per accidens resultat, quia albedo advenit corpori in actu constituto: ergo pariter si corpus adiungeretur Animæ per se subsistenti, proindeque in actu constitutæ, ex illa & corpore non vnum per se, sed per accidens fieret.

14 Responderetur negando Majorem, vel sequelam. Ad cuius probationem concessa Majore, distinguenda est Minor, si etiam id, quod advenit, sit in actu, concedo Minorem, si vnum sit in actu, & al-

terum in potentia, nego Minorem & Consequentiam. Tunc enim illud, quod advenit enti in actu, accidentaliter advenit, quando vtrumque est ens in actu; quando autem vnum est in actu, & alterum in potentia, non advenit vnum alteri accidentaliter, ut constat in materia prima, quæ est potentia, & forma substantiali, quæ est actus: ex quarum conjunctione non vnum per accidens, sed per se & substantiale resultat. Quamvis ergo Anima rationalis sit purè spiritualis & actus per se subsistens (incompete tamen, quia simul est forma corporis) ex vnione illius ad materiam non resultat vnum per accidens, sed per se. In corpore verò, & albedine oppositum opposita de causa contingit, eò quòd vtrumque est ens in actu.

15 **A**RGVITVR terciò. Nam si propter aliquam rationem Anima rationalis esset purè spiritualis, maxime quia illius intellectus potest intelligere omne ens materiale & fieri illud in esse intelligibili, ut autem fiat illud, necessarium est, quod illo careat, intus enim existens prohibet extraneum; Sed hæc Ratio nulla est: ergo Anima rationalis non est purè spiritualis. Consequentia constat. Major continet Rationem, quæ Conclusionem nostram ex D. Thoma probavimus.

16 Minor autem, in qua est difficultas, probatur primò in Sensu Tactus habente in se qualitates tangibiles, ut suprà vidi-

mus *Quest. 5. Artic. 5.* & tamen percipit similes qualitates : ergo quamvis intellectus intelligat omnes res materiales , poterit in se aliquam materialitatem habere.

17 Secundò , Nam potentia visiva est in potentia ad percipiendum diaphanum , & lucem ; & tamen pupilla aliquam in se habet diaphaneitatem , & lucem : ergo , &c.

18 Tertiò , Quia Cogitativa apprehendit res corporeas , & singularium quidditates ; & tamen ipsa est corporea & singularis : ergo.

19 Quartò , Ipse namque intellectus cognoscit rationem entis , accidentis , qualitatis , & spiritus ; & tamen entis , accidentis , qualitatis , & spiritus habet rationem : idem ergo quod priùs.

20 Vt huic Argumento respondeamus , Notandum est primò , quòd licet quælibet res sit determinatæ naturæ quantum ad suum esse naturale specicum , sive illa res spiritualis sit , sive corporea ; quantum verò ad cognitionem , per quam unum potest fieri alia multa , est maxima latitudo. Quædam enim res ita sunt determinatæ , ut minimè possint alia per cognitionem fieri , ut color v. g. qui non potest species aliorum colorum in seipso recipere ; & consequenter , nec fieri alia per cognitionem. Quædam vero sunt quantum ad susceptionem specierum indeterminatæ , quamvis in

seipsis non possint aliquam determinationem non habere : ut Anima , quæ est substantia , & intellectus , qui est accidens , cum tamen possint omnia alia fieri in esse intentionali.

21 Secundò Notandum est , quòd ista indeterminatio habet quamdam latitudinem. Quælibet enim potentia corporalis , licet possit quædam alia cognoscere corpora ; eo tamen ipso , quòd sit potentia corporalis , sic est determinata , ut non possit fieri universalis per cognitionem universalium : quod tamen potest potentia intellectiva : qua de causa persèpè docet Philosophus sensum esse singularium , intellectum vero universalium. His igitur prænotatis.

22 Respondetur ad Argumentum concessa Majore , negando Minorem. Ad cuius primam probationem concessa Majore , distinguo Minorem , percipit similes qualitates , si sint excellentiores , concedo Minorem , aliter , nego Minor. & Consequentiam. Quamvis enim sensus Tactus (ut cum de illo egimus dicebamus) suas etiam habeat tangibiles qualitates , eò quòd debet esse temperatus , & ad certam mediocritatem reductus ; qualitates tamen , quas in tangibili percipit , necessariò debent eas , quas in seipso præhabet , superare ; ac proinde illis carere. Vnde prima Minoris probatio non solum nobis non nocet , sed potius retorquetur , & favet : Si enim sensus

Tactus omni caret qualitate, quam tangit: ergo intellectus omni caret materia, quam intelligit.

23 Ad secundam probationem Minoris concessa Majore, distinguo Minorem, habet quamdam diaphaneitatem, & lucem determinatam quoad receptionem specierum, nego Minorem, indeterminatam, concedo Minorē, & nego Consequentiam. Diaphaneitas enim, & lux non sunt determinatæ naturæ quoad receptionem specierum & colorum: & ideo quamvis in potentia visiva inveniantur, perceptionem diaphaneitatis, lucis, & coloris non impediunt; impedirent autem si essent determinatæ naturæ, ut color: qualiter contingit quando videtur per vitrum videre: tunc enim ille determinatus color perceptionē aliorum constat impedire, cum faciat omnes illos virides etiam apparere.

24 Ad tertiam probationem Minoris similiter respondetur, quod quamvis cogitativa sit corporea, non tamen impedit cognitionem rerum singularium, eo quod non est naturæ determinatæ, sed indeterminatæ, ac proinde determinabilis per species illarum, ut eas participiat & cognoscat. Quod si apprehendit quidditates singulares (ut aliqui probabiliter docent) hoc non habet ratione sui, sed ratione intellectus, cui conjungitur.

25 Ad quartam probationem Minoris respondetur etiam ex dictis, intellectum esse indeter-

minatæ naturæ, & potentis fieri omnia in esse intelligibili. Unde quod in se sit spiritualis, ens, & qualitas, non impedit, quod ens, accidens, & qualitatem intelligat.

26

ARGVITVR quarto. Ex eo, quod intellectus habeat in seipso speciem representativam quidditatis materialis, non impeditur quod cognoscere possit ipsam quidditatem materiale: ergo quamvis in seipso haberet talem quidditatem materiale, illā cognoscere posset: ac proinde ex cognitione quidditatis materialis non inferitur, quod intellectus debeat materialitate carere. Secunda Cōsequentia inferitur ex prima. Prima verò probatur. Nam species est vicaria objecti, & vices illius gerens; sed intellectus non impeditur per speciem objecti ab illius cognitione: ergo nec per ipsum objectum impediretur.

27

Respondetur negando Cōsequentia. Ad cujus probationem concessa Maj. & Min. neganda est Cōsequentia, quæ ex Præmissis non inferitur. Quamvis enim species sit vicaria objecti & vices illius gerat; aliter tamen constituitur objectum intelligibile per speciem, ac est intelligibile per seipsum: per speciem enim constituitur intelligibile in actu secundo, per seipsum autem solum est intelligibile in actu primo, præsertim quando est objectum materiale, quale est illud, de quo procedit Argumentū. Unde si intellectus in seipso materiale

quidditatem haberet, vel esset materialis, talem quidditatem non cognosceret.

28 **A**RGVITVR quinto. Si Anima nostra esset purè spiritualis, intellectus noster non esset pura potentia in linea intentionalis, sed intellectus est pura potentia in hac linea, est enim actualis per omnes species intelligibiles, sicut materia prima per omnes formas substantiales: ergo Anima rationalis non est purè spiritualis, Probatvr Major. Nam quod est purè spirituale, & intimè vnitur intellectui, ipsum constituit in actu; sed Anima nostra intimè vnitur nostro intellectui: ergo si illa est purè spiritualis, hic semper per illam est in actu intentionaliter constitutus, proindeque non est pura potentia. Minor, & vtraque Consequentia constat. Major autem probatur in Angelo semper seipsum cognoscente, eò quòd ejus substantia, quæ est purè spiritualis, intellectui illius semper est intimè præsens.

29 Respondetur negando Majorem. Ad cujus probationem distinguo Majorem, quod est purè spirituale, & omnino à materia separatum, concedo Majorem, quod est purè spirituale, materię verò conjunctum, nego Majorem, & distinguo Minorem, intimè vnitur nostro intellectui, & est materię pro hoc statu conjuncta, concedo Minorem, & materia separata, nego Minorem, & Consequentiam. Licet enim Ani-

ma nostra sit purè spiritualis, pro hoc tamen statu est vnita materię: & idèò intellectus noster non potest in tali statu illam intelligere per propriam speciem, quamvis sit illi conjunctus. Qua de causa, vt infra videbimus, objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu est quidditas rei materialis; Anima autem nostra, nec quidditas materialis est, nec species illius esse potest, vt constat.

ARTICVLVS II.

Verum Anima rationalis sit immortalis, & incorruptibilis?

§. I.

Explicatur Difficultas, & Catholica veritas auctoritate, & ratione probatur.

30 **P**RO Titulⁱ intelligentia Notandum est dupliciter posse aliquid esse immortale, & incorruptibile, intrinsicè nimirum, & extrinsicè. Illud est intrinsicè immortale, & incorruptibile, quod ex se nullas habet contrarias qualitates, aut principium aliquod, ratione cuius tendat ad non esse: & hoc modo Angeli & corpora cœlestia sunt incorruptibilia, quia nihil in se habent, ratione cuius desinere possint. Illud verò est immortale

& incorruptile extrinsecè, quod à nullo exteriori agente destrui potest. Hoc autem modo solus Deus potest immortalis & incorruptibilis appellari. Præsens ergo Difficultas solum procedit de immortalitate, & incorruptibilitate intrinseca: certum est enim apud omnes nullam creaturam esse extrinsecè immortalem, cum à Deo possit destrui, & in nihilum, ex quo fuit facta, reduci. Hoc supposito.

31. Nostra Conclusio est Animam rationalem esse immortalem & incorruptibilem. Conclusio est de Fide. Et probatur primò pluribus Sacre Paginæ Testimonijs. Nam Matthæi cap. 22. adduxit Christus Dominus contra Sadducæos negantes resurrectionem mortuorum illud Exodi 3. *Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob. Non est Deus mortuorum, sed viventium.* ergo Sancti illi Patres tunc vivebant; non ratione corporum, ut constat: ergo ratione Animarum; ac per consequens Anima rationalis non moritur, sed incorruptibilis est, & immortalis.

32. Ecclesiastæ cap. 12. dicitur: *Revertatur pulvis in terram suam, unde erat, & spiritus redeat ad Deum, qui creavit illum.* Et Sapientie 2. habetur: *Deus creavit hominem inextinguibilem.* Sed Anima, quæ ad Deum revertitur, & quæ exterminari non potest, non cor-

rumpitur: ergo &c.

33. Matthæi etiam cap. 10. Apostolis suis Christus Dominus: *Nolite (inquit) timere eos, qui occidunt corpus, Animam autem non possunt occidere.* Sed quod occidi non potest incorruptibile est, & immortalis: ergo.

34. Hanc veritatem definivit Ecclesia in Clement. 1. de Summa Trinitate, & Fide Catholica. Et Concilium Lateranens. 3. Sess. 8. *Damnamus (inquit) & reprobamus omnes asserentes animam intellectivam mortalem esse, & hoc in dubium vertentes: cum illa non solum verè per se, & essentialiter humani corporis forma existat, verum, & immortalis, quod manifestè constat ex Evangelio.* Idem docent unanimiter SS. PP. & Scholastici Doctores, quos proinde inutile foret recensere.

35. Secundò probatur ratione. Nam Anima rationalis, ut diximus Articulo præcedenti, est omninò spiritualis, & per se subsistens: ergo incorruptibilis est, & immortalis. Probatur Consequentiâ. Quidquid enim corrumpitur, vel corrumpitur per se, ut equus, quando moritur, vel per accidens ad corruptionem alterius, ut destructo subjecto, omnia quæ sunt in illo, destruantur; sed forma per se subsistens neutro ex his modis corrumpi potest: ergo &c. Probatur Minor quoad primam partem. Eatenus enim aliquid

quid per se corrumpitur, quatenus ab eo esse illius separatur, ut constat in corruptione omnium compositorum; sed à forma per se subsistenti non potest separari ipsa forma, ut per se constat, nec esse illius, esse enim immediatè, & per se convenit formæ per se subsistenti; quod autem convenit alicui per se & immediatè, non potest ab illo separari: ergo forma per se subsistens non potest per se corrumpi.

36 Quoad secundam etiam partem probatur Minor. Vnum quodque enim sicut habet esse, & fieri, sic habet & destrui; sed forma per se subsistens non habet esse & fieri ad esse alterius, aliàs per se esse & fieri non haberet: ergo forma per se subsistens non potest corrumpi per accidens, sive ad corruptionem alterius.

37 Confirmatur primò. Sicut ut aliquid generetur, necessarium est quòd transeat de non esse ad esse in subiecto, à quo dependet; ita ut aliquid corrumpatur, necessarium est, quòd transeat de esse ad non esse in subiecto, à quo pendebat: sicut enim generatio est transitus de non esse ad esse ex præsupposito subiecto, ita corruptio est transitus de esse ad non esse, eodem subiecto remanente; sed forma per se subsistens, quamvis subiectum informet, à subiecto tamen non dependet: ergo nec potest per se generari, nec corrumpi.

38 Confirmatur secundò.

Nam idèd equus v.g. est corruptibilis per se, quia habet esse per se mediante forma, quæ est ab ipso separabilis: & idèd forma equi est corruptibilis per accidens, quia per separationem sui ab ipso equo potest amittere esse existentia, quod participabat ab equo; sed forma per se subsistens non potest separari à se ipsa, ut per se constat, nec ab alio, à quo in suo esse dependeat, aliàs non esset per se subsistens: ergo nullo modo corrumpi potest.

S. II.

Solvuntur Argumenta.

39 ARGVITVR primò aliquibus Sacre Paginæ Testimonijs, quibus insinuari videtur Animam rationalem esse mortalem. Nam Genes. 9. dicitur *Carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim Animarum vestrarum requiram de manu cunctorum bestiarum.* Et cap. 37. *Non interficiatis Animam ejus.* Ergo Anima sanguis est, vel ex sanguine constat, & interfici potest.

40 Job etiam cap. 14. *Lignum (inquit) habet spem: si præsum fuerit, rursus virebit & rami ejus pullulant. Si senuerit in terra radix ejus & in pulvere mortuus fuerit truncus illius, ad odorem aqua germinabit, & faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit atque consum-*

us,

tus, ubi, quæso, est? Quando si recedant aquæ de mari, & fluvius unicus factus arefcat: sic homo cum dormierit, non resurget, donec atteratur cælum, non evigilabit, nec consurget de somno suo. Ergo Anima rationalis non est immortalis.

41. Et Ecclesiasticæ 3. sic dicitur: *Vnus interitus est hominis, & jumentorum, & aqua viriisque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur. Similiter spirant omnia, & nihil habet homo jumento amplius. Sed jumenta non habent Animam immortalem: ergo nec homines.*

42. Apostolus etiam Ep'lt. 1. ad Timotheum, cap. 6. *Beatus* (inquit) *& solus pater noster, Rex regum, & Dominus dominantium: qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem. Ergo solus Deus est immortalis.*

43. In sexta denique Synodo generali Actione 11. recitatur, & Actione 13. approbatur Epistola Sophronij, in qua dicitur: *Intellectualia* (hoc est, Angeli, & Animæ rationales) *nullatenus quidem moriuntur, neque corrumpuntur; non tamen sunt immortalia per naturam, neque in essentiam incorruptibilem transeunt, sed gratiam eis largitus est (Deus) à corruptione & morte ea coercentem.*

44. Ad primum Testimonium facile respondetur nomine Animæ in Scripturis Sacris frequenter vitam intelligi, vt constat ex illo Gen. 14. *Da mihi Animas,*

cetera tolle tibi. Ex illo Joan. 10. *Bonus Pastor Animam suam dat pro ovibus suis.* Per quod constat ad secundum Testimonium.

45. Ad Tertium dicendum est, ex illo potius oppositum sequi. Si enim homo cum dormierit, non resurget, donec atteratur cælum, non evigilavit, nec consurget de somno suo: ergo cum cælum atritum fuerit (hoc est, quando post diem judicii ad statum alterum immutetur, tunc enim, vt ait Petrus Apostolus Ep'lt. 2. cap. 3. *Cæli magnè impè u transient*) homo evigilabit, & de suo somno consurget; proindeque omnino nō perijt sed quoad Animam permanijt. Quod ipse Sanctus Job infra cap. 19. sic expressit: *In novissimo die de terra surrecturus sum: & rursus circumdabor pelle mea.*

46. Ad quartum respondetur, idèd Apostolum dicere solum Deum esse immortalem, quia solus Deus ex seipso est immortalis, & prima radix immortalitatis; non verò quia aliqua præter ipsum non sint etiam immortalia. Juxta illud Christi Domini Lucæ 18. *Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus Deus:* quod non dixit, quia nulla sit omnino bonitas præter Deum, sed quia solus Deus est prima radix omnis bonitatis.

47. Ad illud, quod ex 6. Synodo adducitur, respondetur, idèd ibi dici intellectualia non esse immortalia per naturam, quia dependent à Deo tamquam ab extrin-

intrinsic causa potente illa per subtractionem concursu, destruere in nihilumque redigere, juxta illud Sapientiae 11. *Quando posset aliquid permanere, nisi in voluisses, aut quod à te vocatum non esset, conservaretur?* Quando vero additur, quod intellectualia habent immortalitatem à gratia, intelligi debet de gratia largè accepta, prout gratuita creationis, & conservationis dona complectitur; hoc autem non tollit quod attentis eorum intrinsicè prædicatis, incorruptibilia sint, & immortalia.

48 **A**RGVITVR secundò. Forma, quæ ad sui existentiam requirit determinatas dispositiones, est corruptibilis, illis enim deficientibus, deficit; sed Anima rationalis est hujusmodi: ergo est corruptibilis. Probatvr Minor. Nam forma, quæ ex se non est determinata, requirit determinatam materiam per determinantes dispositiones, ut existat; sed Anima rationalis ex se non est determinata: ergo requirit determinatas dispositiones.

49 Respondetur distinguendo Majorem, quæ requirit determinatas dispositiones ad sui existentiam absolutam, concedo Majorem, ad sui existentiam præcisè in materia, nego Majorem, & distinguo Minorem, requirit determinatas dispositiones ut existit in materia, concedo Minorem, ut existat absolute, nego Minorem.

Cum enim Anima rationalis ex una parte sit forma corporis, ut existat in corpore & materia, determinatas exigit dispositiones. Cum verò ex alia parte sit spiritualis & per se subsistens, ut Articulo præcedenti monstrabimus, ut absolute existat, non dependet à corpore & materia; quod autem absolute à corpore & materia non dependet, non est corruptibile & mortale.

50 **A**RGVITVR terciò. Esse, vel existere nulli creaturæ potest convenire per se: ergo falsum est quod forma per se subsistens, sit etiam per se existens. Sed quod per se non existit, corrumpi potest: ergo ex eo, quod Anima rationalis sit forma per se subsistens, male probavimus non esse corruptibilem, & mortalem. Cetera constare videntur. Antecedens verò probatur primò, Quia quod accidentaliter de aliquo prædicatur, per se illi non competit; sed esse vel existere accidentaliter de qualibet creatura prædicatur, cum non sit propria illius passio vel essentia, ut docet Div. Thom. 1. part. quest. 3. art. 4. ergo, vel existere nulli creaturæ potest convenire per se.

51 Secundo probatur Antecedens. Quando enim aliquid alicui per se competit, oppositum ejus non potest illi, nec per se, nec per accidens convenire; sed cuilibet creaturæ potest convenire non esse: ergo nulli creaturæ potest convenire esse per se.

52 Confirmatur. Nam si in aliquo sensu formæ per se subsistenti posset convenire esse per se, maximè in quantum ly *per se* denotaret idem, ac immediatè, aut non per aliud; hoc non sufficit: ergo &c. Probaturs Minor, Quia forma convenit immediatè materiæ & albedo quantitati; & tamen forma à materia, & albedo à quantitate separantur: ergo ex eo, quòd *esse* formæ per se subsistenti immediatè competat, non inferitur, quòd ab ipsa separari non possit, ac proinde quòd corrumpi non valeat.

53 Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens, nulli creaturæ potest convenire per se perfectate simpliciter, concedo Antecedens, perfectate physica, nego Antecedens, & Consequentiam. Quamvis enim nulli creaturæ possit convenire per se perfectate simpliciter esse & existere, hoc enim modo esse & existere soli Deo competit, ut ipse inquit Exodi 3. *Ego sum qui sum*; esse tamen per se perfectate physica, & facta aliqua suppositione, alicui etiam potest creaturæ competere, ita ut ab ipsa nequeat naturaliter separari. Et hoc modo convenit Angelo & Animæ rationali esse per se. Ex suppositione namque quòd à Deo creentur, stando naturali cursui rerum, nunquā potest ab ipsis existentia separari, eò quòd nullum in se habent principium, quo possint corrumpi.

54 Ad primam probatio-

nem Antecedentis respondetur distinguendo Majorem, per se non competit perfectate simpliciter, concedo Majorem, perfectate physica, nego Majorem, & Consequentiam. Ad hoc enim ut esse, vel existere accidentaliter prædicabiliter de qualibet creatura dicatur, sufficit quòd illi esse per se perfectate simpliciter non conveniat. Cum quo tamen fiat quòd illi conveniat per se perfectate physica, ut diximus; nec oppositum loco citato, nec alibi docuit D. Thomas. Per quod constat ad secundam probationem Antecedentis. Licet enim illud, cui convenit esse per se perfectate simpliciter, non possit concipi sub opposito prædicato, videlicet sub non esse; bene tamen illud, cui convenit esse per se perfectate tantum physica.

55 Ad Confirmationem respondetur distinguendo Majorem, denotaret idem, ac immediatè immediate excludente formam, & actionem, concedo Majorem, immediate formam tantum excludente, nego Majorem, & distinguo Minorem, non sufficit, si immediatio formam tantum mediantem excludat, concedo Minorem, si excludat formam, & actionem, nego Minorem, & Consequentiam. Existencia enim convenit immediatè formæ per se subsistenti, ita ut inter formam subsistentem per se, & existentiam, nec mediet alia forma, nec actio: per eandem enim

enim actionem, per quam à Deo
creatur, vnitur existentiz; quan-
do autem aliqua eadem actione
causantur, eadem etiam destruun-
tur; vnde non potest existentia
formæ per se subsistentis deficere;
quin ipsa forma per se subsi-
stens, destruat: hoc autem alio
modo destrui non potest, quam
Deo suspendente concursum, qua-
liter destrui posse non negamus.
Quando verò mediat actio inter
formam existentem, & ejus exi-

stentiam; quia diversis actionibus
producuntur, vel possunt produ-
ci, tunc existentia separabilis est
à tali forma: & ideo forma sub-
stantialis est separabilis à mate-
ria, & albedo à quantitate, quia
hæc omnia diversis actionibus
producuntur, vel saltem produ-
ci possunt. ¶ Qui plura in hac
difficultate desideret, legat, Mag.
Bañez in 1. part. quæst. 75. artic. 6.
vbi illam fusè, eruditè, & nervo-
sè pertractat.

QVÆSTIO II.

DE INTELLECTV POSSIBILI,
& agente.

ARTICULUS I.

An detur intellectus agens, & reatiter distinguatur ab intellectu possibili.

§. I.

Supposita existentia intellectus possibilis, utraque pars Quæstii duplici Conclusionem resolvitur.

56 **I**N hac difficultate vnum supponimus, & duo inquirimus. Supponimus dari intellectum possibilem, quo homo objecta intelligit. Dicitur autem possibile, vel passibilis, quia patitur ab objectis recipiendo species intentionales ab ipsis. Quare sicut suprà *Libro precedenti Quæst. 4. Art. 1.* diximus quod potentie sensitivæ sunt passivæ quatenus recipiunt specie, & simul sunt activæ, prout scilicet suas eliciunt operationes; ita de intellectu possibili est dicendum, quod nimis est potentia passiva, quatenus recipit species ab objecto, & activa secun-

dum quod elicit intellectionem. Difficultas ergo est, An præter intellectum possibilem, vel passibilem intellectus agens detur, & ab illo realiter distinguatur? Pro cuius decisione fit.

57 **Prima Conclusio.** In homine datur intellectus agens. Conclusio hæc est expressa Philosophi in hoc *Libro textu 17.* & *D. Thomæ ibidem lect. 10. & 2. contra Gent. cap. 76. & 1. p. quæst. 54. artic. 4. & quæst. 79. artic. 3.* ubi contra Platonem ponentem ideas seu formas rerum naturalium à materia separatas, sic discurret: *Sed quia Aristoteles non posuit formas rerum naturalium subsistere sine materia; forme autem in materia existentes non sunt intelligibiles actu, sequebatur, quod natura, seu forme rerum sensibilium, quas intelligimus, non essent intelligibiles actu.* Nihil autem reducitur de

de potentia in actum, nisi per aliquid ens in actu; sicut sensus fit in actu per sensibile in actu. Oportet igitur ponere aliquam virtutem ex parte intellectus, quæ faceret intelligibilia in actu per abstractionem specierum à conditionibus materialibus. Et hæc est necessitas ponendi intellectum agentem.

58 Deinde probatur ratione ex Philosopho, & D. Thoma desumpta. In quocumque enim genere, in quo datur potentia passiva, dari etiam debet potentia activa, quæ passivam reducat ad actum; sed intellectus noster possibilis est potentia passiva ad recipiendas species intentionales, ad illas enim v. pura potentia, & tamquam tabula rasa, in qua nihil est depictum, comparatur: ergo dari debet potentia activa, quæ ipsum reducat ad actum, quam potentiam activam intellectum agentem appellamus.

59 *Secunda Conclusio.* Intellectus agens realiter distinguitur ab intellectu possibili. *Conclusio* etiam hæc est Philosophi *hic textu* 18. & 19. & D. Thomæ 1. part. *quest.* 79. *artic.* 7. & alibi sæpè. Et probatur, Nam potentia habentes objecta formaliter diversa, & actus realiter distinctos, realiter distinguuntur, ut constat ex dictis in *Libro præcedenti Quest.* 2. *art.* 3. sed huiusmodi sunt intellectus agens, & possibilis: ergo realiter distinguuntur. Probatur Minor, Quia objectum formale intellectus agentis est objectum intelligibile

in potentia quod faciendum est intelligibile in actu, objectum verò intellectus possibilis est ipsum objectum ut jam factum intelligibile in actu: actus autem intellectus agentis est producere speciem intelligibilem per abstractionem à phantasmatibus, & actus intellectus possibilis est intelligere; sed esse intelligibile in potentia, & intelligibile in actu sunt objecta formaliter distincta; & producere speciem & intelligere sunt actus realiter diversi: ergo objecta intellectus possibilis, & agentis formaliter, actus verò realiter distinguuntur.

60 Confirmatur primò. Nam repugnat idem respectu ejusdem esse simul in actu & in potentia; sed intellectus agens est in actu respectu speciei intelligibilis, quam producit, *Unumquodque enim agit secundum quod est in actu*; & intellectus possibilis est in potentia respectu ejusdem speciei, quam recipit, *Unumquodque enim recipit secundum quod est in potentia*: ergo intellectus agens & possibilis realiter distinguuntur.

61 Confirmatur secundò, Quia ideo materia prima petit agens realiter ab ipsa distinctum, per quod de potentia ad actum reducat, quia ipsa est pura potentia in ordine physico; sed intellectus possibilis est pura potentia in ordine intentionali: ergo petit agens realiter ab ipso distinctum, ut per speciem intelligibilem actuatur. Sed hoc agens est intellectus agens:

agens: ergo necessarium concedendum est intellectus agens realiter distinctus ab intellectu possibili.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

62 **A**RGUITUR primò contra primam Conclusionem. Si daretur in homine intellectus agens, in Anima etiam separata daretur; sed in Anima separata dari nequit: ergo in homine non datur intellectus agens. Major constat, Intellectus enim agens eo modo, quo à nobis ponitur, non minus est propria passio Animæ rationalis, quàm intellectus; sed hic convenit Animæ separatae: ergo si daretur in homine intellectus agens, Animæ etiam separatae competere.

63 Minor autem probatur, Nam intellectus agens in Anima separata nullum potest actum habere: ergo in Anima separata non datur. Patet Consequentia: Potentia enim, quæ ad nullum actum reducitur, est frustranea. Antecedens verò probatur, Quia actus proprii intellectus agentis sunt abstrahere species à phantasmatibus, & illustrare phantasmata; sed nullus ex his actibus potest Animæ separatae competere: in illo namque statu Anima non per species à phantasmatibus abstractas, sed à Deo infusas intelligit: ergo intellectus agens in Anima separata put-

lum potest actum habere.

64 Confirmatur, Nam in homine non datur sensus agens, ut docet Div. Thomas 1. part. quest. 79. artic. 3. ad 1. & quest. unica de Spiritualibus creaturis, art. 10. ad 17. & nos cum ipso docuimus supra Quest. 4. artic. 1. Libri precedentis: ergo nec datur intellectus agens. Probatur Consequentia, Sicut enim se habet sensus ad sensibilia, ita intellectus ad intelligibilia: ergo si in homine non datur sensus agens, ut potentia sensitiva attingat objecta sensibilia, nec dabitur intellectus agens, ut intellectus possibilis attingat objecta intelligibilia.

65 Respondetur ad Argumentum negando Minorem. Ad cuius probationem respondetur primò admissio Antecedenti, negando Consequentiam. Quia ut aliqua potentia non sit frustranea, sufficit, quòd aliquando habuerit suum actum. Vnde quamvis intellectus agens in Anima separata nullum eliciat actum, non infertur esse frustraneum, quia illum elicit quando erat corpori unitus.

66 Dices. Ex hac Solutione infertur, quòd saltem in pueris, qui ante usum rationis decesserunt, intellectus agens erit frustraneus, quia talis intellectus nullum omnino habebit actum, nec quando fuit corpori unitus, nec quando erit ab illo separatus: ergo vel Solutio nulla est, vel dici debet in illis pueris non dari intellectum agentem.

67 Respondetur negando Sequelam, Quia intellectus agens quantum est ex se petebat reduci ad actum; per accidens autem tunc contingeret, quodd nullum actum haberet: ideoque non esset frustraneus intellectus agens.

68 Præterquam quodd intellectus agens quia est passio Animæ rationalis, pertinet ad integritatem & decorem ipsius. Vnde quamvis in Anima separata nullum actum exerceat, inde tamen esse frustraneum non infertur. Quemadmodum potentia generativa, & risiva in Christo Domino non fuit in illo frustranea, quamvis nunquam fuerit ad actum reducta, eò quodd ad integritatem naturæ pertinebat.

69 Secundò respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem respondetur cum Div. Thoma, *Quæst. unica de Anima, artic. 15. ad 9.* quodd intellectus agens etiam in Anima separata habet producere quamdam illustrationem, quatenus objecta per species infusas repræsentata aliquatiter illustrat. Vnde actus in Argumento enumerati conveniunt intellectui agenti ut conjuncto cum corpore, ipsi autem a corpore separato non conveniunt, nisi actus ex D. Thoma assignatus.

70 Ad Confirmationem respondetur ex D. Thoma *Quæst. modò citata, artic. 4. ad 5.* his verbis: *Dicendum, quodd sensibile, cum sit quoddam particulare, non imprimat, nec in sensum,*

nec in medium speciem alterius generis: cum species in medio, & in sensu non sit nisi particularis. Intellectus autem possibilis recipit species alterius generis quàm sint in imaginatione, cum intellectus possibilis recipiat species universales, & imaginatio non contineat, nisi particulares. Et ideo in intelligibilibus indigemus intellectu agente, nõ autem in sensibilibus alia potentia activa.

71 Contra hanc tamen Solutionem obijcies. Ex illa namque sequitur, quodd non sit necessarius intellectus agens, ut intellectus possibilis intelligat Angelos; Consequens autem est falsum: ergo Solutio non videtur vera. Probatur Sequela. Nam Angeli, cum sint spirituales, possunt immittere intellectui possibili species omnino spirituales, medijs quibus cognoscantur: ergo ut illos intellectus possibilis intelligat, non requiritur intellectus agens ad producendas species, quamvis ut objecta materialia cognoscantur, necessarius sit ad illas producendas.

72 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, medijs quibus cognoscantur cognitione quidditativa, concedo Antecedens, connotativa, nego Antecedens, & Consequentiam. In hac enim vita non intelligimus, nec intelligere possumus Angelos, nisi tantum connotativè, & admodum rerum materialium. Vnde cum species, medijs quibus illos cog-

nos-

noscimus, primò & per se objecta materialia repræsentent; consequens est, quòd ad illos cognoscendos necessarius sit intellectus agens, qui species producat.

75 **A**RGVITVR secundò. Ad producendas species spirituales, quæ in intellectu possibili subiectantur, intellectus agens non requiritur: ergo intellectus agens non datur. Consequentia constat. Antecedens verò probatur primò, Nam intellectus agens prædictas species producere nequit: ergo, &c. Probatur Antecedens, Nam species spirituales receptæ in intellectu possibili non evadunt similes intellectui agenti: ergo nequeunt ab intellectu agente, sed ab objecto produci. Pater Consequentia, effectus enim ab illa causa produciuntur, cui evadit similis; unumquodque enim intendit producere sibi simile; sed illæ species non intellectui agenti, sed objecto assimilantur: ergo nõ ab intellectu agente, sed ab objecto produciuntur.

74 Secundò probatur Antecedens, Nam sensus interni, v. g. Cogitativa & Imaginativa, ratione conjunctionis ad intellectum possunt prædictas species producere: ergo ad illa producendas intellectus agens non requiritur. Probatur Antecedens, Nam in Sententia valde probabili, Cogitativa, & Imaginativa, ratione conjunctionis ad intellectum possunt circa singularia discurre, & aliqua entia rationis efformare: ergo pariter sensus interni ratione ipsius con-

junctionis poterunt prædictas species producere.

75 Confirmatur & explicatur primò, quia vt diximus *Lib. preced. Quæst. 4. Artic. 1. à num. 422.* objecta sensibilia agunt in sensus, quamvis sensus sint quodammodò spirituales, & produciunt species aliquantulum immateriales: quod convenit prædictis objectis ex subordinatione ad corpora coelestia mota ab Angelo: ergo similiter ex tali subordinatione poterunt eadem objecta producere species spirituales in intellectu possibili, quin ad hoc necessarius sit intellectus agens.

76 Confirmatur, & explicatur secundò. Aliquid enim materiale & naturale, ex conjunctione ad aliud spirituale & supernaturale, potest instrumentaliter saltem, spirituale & supernaturale producere, vt constat in Sacramentis: ergo similiter sensus interni hominis ex conjunctione ad intellectum poterunt species spirituales producere: ac proinde ad hoc intellectus agens non exproscitur.

77 Respondetur ad Argumentum negando Antecedens. Ad cuius primam probationem, negandum est etiam Antecedens. Ad probationem distinguo Antecedens, non evadunt similes intellectui agenti in entitate, nego Antecedens, in repræsentatione, concedo Antecedens, & sub eadem distinctione Consequentis, nego Consequentiam. Species enim ab intellectu agente productæ evadunt simili-

les ipsi in entitate, quatenus sicut intellectus agens est entitativè spiritualis, sic ipsæ species spirituales etiâ sunt entitativè: repræsentativè autem objecto assimilantur, quia ut ipsum repræsentent producuntur.

78 Et quidem posse aliquid produci ab uno, quin illud, à quo producit, repræsentet, non solum non inconvénit, sed & persæpè contingit, Tum in speciebus à Deo infusi, quæ non Deum, sed objecta ab ipso distincta repræsentant. Tum etiam in Imagine, quæ non repræsentat Pictorem, à quo efficitur, sed prototypum, ad cuius similitudinem efformatur. Pariiter ergo intellectus agens poterit producere species, quæ non repræsentent ipsum, sed objecta.

79 Ad secundam probationem Antecedentis negandum est Antecedens. Ad cuius probationem, admissio Antecedenti, nego Consequentiam. Et ratio discriminis est, Nam in illa sententia, discurrere circa singularia, & aliqua entia rationis efformare, non est ita proprium intellectus, quod non possit, quamvis participativè & imperfectè, aliquibus etiam potentijs interioribus convenire. Producere verò rem entitativè spirituales est proprium agentis spiritualis. Quare producere species entitativè spirituales non potest convenire sensibus internis, etiam ex conjunctione ad intellectum, Quæ Solutio magis ex dicendis apparebit.

80

Ad primam Cen-

firmationem dicendum est, quod licet sensus, & species ipsi deservientes aliquem habeant immaterialitatis modum, simpliciter tamen loquendo, sunt materiales, & corporeæ. Unde objecta materialia possunt participare virtutem à corpore cœlesti moto ab Angelo ad producendas tales species, medijs quibus agant in sensus. Species verò, quæ intellectui possibili deserviunt, ut in ipso recipiantur, sunt perfectè & entitativè spirituales: & ideo non objecta materialia, sed solus intellectus agens, qui entitativè spiritualis est, eas producere potest.

81 Ad secundam Confirmationem concessio antecedenti, neganda est Consequentia. Et ratio disparitatis est, Quia intellectus possibilis antequàm habeat speciem, non est activus, sed potentia purè passiva, & tamquam tabula rasa. Unde non potest communicare virtutem activam sensibus internis, ut producant instrumentaliter species; ac proinde necessarius est intellectus agens ad illas producendas. Sacramenta verò recipiunt à Deo virtutem superna naturalem ad causandam gratiam: & ideo dispar est ratio.

82 **A**RGVITVR tertio. Si enim daretur in homine intellectus agens, daretur etiam in Angelo; sed in Angelo non datur, ut expressè docet Div. Thomas, 1. part. quæst. 54. art. 4. ergo non datur in homine. Probatur Sequela. Ex eo namque juxta

rationem nostræ Conclusionis, intellectus agens datur in homine, quia homo est in potentia ad intelligendum, proindeque dari debet aliquod agens, ratione cuius de potentia ad actum reducatur; sed etiam Angelus est in potentia ad intelligendum: ergo propter eandem rationem debet dari intellectus agens in Angelo.

83 Confirmatur, Nam si intellectus agens daretur in homine, esset simpliciter perfectior & nobilior intellectu possibili; hoc autem videtur falsum: ergo non datur. Probatur Major, Quia principium activum simpliciter & absolute est perfectius, quā passivum; sed intellectus agens, qualiter à nobis adstruitur, est purè activus, intellectus verò possibilis purè activus non est, cum recipiendo species, patiat: ergo si intellectus agens daretur, simpliciter perfectior esset intellectu possibili.

84 Respondetur ad Argumentum negando Majorem. Ad cuius probationem dicendum est, non idèò præcisè nos probasse dari intellectum agentem in homine, quia intellectus possibilis est in potentia ad intellectionem; sed quia est in potentia ad intellectionem, & ad principium, nimirum ad speciem, à qua, & intellectu paritur intellectio. Quod provenit ex eo, quod intellectus humanus intelligit accipiendo species à rebus. Vnde indiget intellectu agente, qui tales species producat, ut intelligat; ab objectis

enim produci nequeunt, ut suprà probatum manet. At verò intellectus Angelicus, quamvis sit in potentia ad intellectionem; ad species tamen non est in potentia: quia non intelligit per species à rebus acceptas, sed à Deo tantum infusas: & idèò licèt necessarius sit intellectus agens in homine, non tamen in Angelo.

85 Ad Confirmationem respondetur primò, concedendo Majorem, vel Sequelam, & negando Minorem. Nam intellectum agentem esse perfectiorem intellectu possibili; expressè docet Philosophus in hoc Libro textu 12. dicēs: *Semper honorabilius est agens patiente, & principium materia.* Quem explicat Div. Thomas ibidem lect. 10. per hæc verba: *Agens honorabilius est patiente, & principium activum materia: sed intellectus agens comparatur ad possibilem, sicut agens ad materiam: ergo intellectus agens est nobilior possibili.*

86 Secundò respondetur, quòd licèt intellectus agens sit secundum quid perfectior intellectu possibili (in quo sensu explicari debent Philosophus, & Div. Thomas) simpliciter tamen, & absolute perfectior est intellectus possibilis intellectu agente: quod sic facillè ostenditur. Nam intellectus agens non est cognoscitivus, benè tamen intellectus possibilis; sed potentia cognoscitiva, simpliciter perfectior est ea, quæ non est cognoscitiva: ergo intellectus

possibilis simpliciter perfectior est intellectu agente. Major probatur, *Tum*. Quia potentia nequit esse cognoscitiva, nisi recipiat in se species ad intelligendum, ut experientia constat; sed intellectus agens non recipit species, sed eas tantum producit in intellectu possibili, in quo recipiuntur: ergo intellectus agens non est potentia cognoscitiva.

87 *Tum* etiam, Quia ex opposito sequeretur dari in homine plures voluntates, Consequens autem est falsum: ergo illud etiam, ex quo sequitur. Probatur Sequela. Nam Div. Thomas, 1. *part. quest. 19. artic. 1.* Probat demonstrativè à priori dari voluntatem in Deo, quia datur in ipso intellectus cognoscitivus: ergo si daretur in Deo duplex intellectus cognoscitivus, scilicet intellectus agens, & possibilis, daretur etiam in ipso duplex voluntas; & consequenter inefficax esset ratio Div. Thomæ, quorum neutrum est dicendum.

88 Tertiò, & melius ad Confirmationem responderetur negando Majorem. Ad cuius probationem neganda est etiam Major absolute. Principium enim, quod simul est actuum & passivum, potest habere operationem simpliciter perfectiorem, quàm principium purè activum, præsertim si principium purè activum principio activo simul, & passivo subserviat: quod in præsentī contingit. Intellectus enim possibilis est

simul activus & passivus, illique intellectus agens inservit: activus quidem, quia intelligit; passivus verò, quia recipit species: illi tandem subservit intellectus agens: ad hoc enim intellectus agens producit in intellectu possibili species, ut medijs illis possibilis intellectus intelligat.

89 Nec huic Solutioni obstant Auctoritates adductæ ex Philosopho, & Div. Thoma. Explicari namque debent, ut supra diximus, de excessu secundum quid, quem intellectui agenti comparative ad possibilem non negamus: non verò de excessu simpliciter: intellectus enim possibilis simpliciter excedit intellectum agentem, propter modò adductam rationem.

90 **A**RGVITVR quartò. Si daretur intellectus agens ad producendas species spirituales, vel còcurreret simul cum phantasmate, vel se solo ad illas producendas: neutrum dici potest: ergo non datur. Maior pro secunda parte constat, Quia phantasma aliquid habet operari circa species ab intellectu agente abstractas: ergo intellectus agens se solo ad illas producendas non concurrir. Pro prima verò parte probatur. Quod enim est aliquid corporeū, nequit concurrere ad aliquid spirituale producendum; sed phantasma est aliquid corporeum, cum aliud non sit quàm species materiales sensibus internis servientes, species autem, quas intellectus agens pro-

producit, sunt aliquid spirituale: ergo intellectus agens simul cum phantasmate ad illas producendas non concurrat.

91 Confirmatur. Nam inintelligibile apparet intellectum agentem abstrahere, & educere à phantasmatibus materialibus species spirituales: ergo non datur intellectus agens ad hujusmodi species abstrahendas.

92 Respondetur ad Argumentum, negando Minorem pro prima parte. Ad cujus probationem distinguo Majorem, nequit concurrere principaliter ad aliquid spirituale producendum, concedo Majorem, instrumentaliter, nego Majorem & concessa Minore, distinguo Consequens distinctione Majoris, & nego Consequentiā. Phantasma enim non concurrat principaliter, sed instrumentaliter tantum ad producendas illas species; quod autem aliquid corporeum instrumentaliter concurrat ad aliquid spirituale causandum, non repugnat.

93 Dices: Virtus spiritualis nequit recipi in subiecto corporeo; sed illa virtus est spiritualis, phantasma verò corporeum: ergo phantasma nequit illam virtutem ab intellectu agente recipere ad species illas spirituales etiam instrumentaliter producendas.

94 Respondetur distinguendo Majorem, virtus spiritualis permanens, & completa nequit recipi in subiecto corporeo, con-

cedo Majorem, incompleta, & transiens, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiā distinctione Majoris. Quamvis enim virtus spiritualis permanens & completa, qualis est Angelus, nequeat recipi in subiecto corporeo si fuerit tamen transiens & incompleta; bene potest, ut constet in qualitate spirituali, & supernaturali, qua Sacramenta corporea ad causandam gratiam eleuantur, & in ipsis Sacramentis recipitur: & in Anima rationali, quæ spiritualis est; & tamen in corpore, cum sit illius forma, subiectatur.

95 Ad Confirmationem respondetur, quod si Adversariis inintelligibile apparet intellectum agentem abstrahere à phantasmatibus materialibus species spirituales, quare ipsis inintelligibile etiam non apparet, ipsa objecta materialia producere tales species? Hoc autem inintelligibile ipsis non videtur, cum potius afferatur: ergo nec debet inintelligibile videri, species immateriales à corporeis phantasmatibus causari.

96 Dicendum ergo est, quod licet phantasmata corporea sint & materialia; quia tamen intellectus agens spiritualis est, potest ab ipsis species spirituales educere, & abstrahere quæ intellectui possibili naturam in universali, & sine conditionibus individualibus representent.

97 Advertendum est, tamen, hanc non esse physicam, &

rigorofam educationem, *Tum*, Quia res fpiritualis educit nequit de fubjecto corporeo, Qua de caufa in 1. *Phyfic. quæft. 4. Art. 2.* diximus, quod quamvis Anima rationalis in materia prima recipiatur, ex illius tamen potentia non educitur. *Tum* etiam, Quia forma in illo fubjecto recipitur, ex quo educitur; fpecies autem illæ non in phantafmate, fed in intellectu poffibili recipiuntur; vnde non propriè educuntur ex phantafmate. Dicitur ergo intellectum agentem educere ex phantafmatibus illas fpecies in fenfu explicato, quatenus nimirum virtute fua & virtute, quem ipsis phantafmatibus præftat, producit illas fpecies repræfentantes res in vniuerfali, quamvis phantafmata illas in fingulari tantum repræfentent.

98 **A**RGVITVR quinto contra fecundam Conclusionem. Ex eo namque probavimus intellectum agentem realiter diftingui ab intellectu poffibili, quia intellectus agens eft potentia activa, intellectus verò poffibilis paffiva; fed hæc ratio nulla eft: ergo intellectus agens & poffibilis non diftinguntur realiter. Probatur Minor. Nam idem realiter intellectus poffibilis eft potentia paffiva recipiens fpecies, & activa produciens intellectiones: ergo ex eo, quod intellectus agens fit potentia activa, & poffibilis paffiva, malè inferitur realiter diftingui.

29

Refpondebis, in-

tellectum poffibilem refpectu diverforum eſſe potentiam activam, & paffivam, quod nullum eſt inconveniens. Eſt enim potentia activa refpectu intellectuum, & paffiva refpectu fpecierum. Si autem intellectus agens realiter ab intellectu poffibili non differret, idem intellectus poffibilis refpectu ejuſdem, nimirum refpectu fpecierum, eſſet potentia activa ſimul & paffiva, quod repugnat.

100

Sed contra eſt. Nam idem intellectus poffibilis refpectu ejuſdem poteſt eſſe potentia paffiva ſimul, & activa: ergo nulla eſt aſſignata Solutio. Probatur Antecedens, *Tum* quia intellectus poffibilis in ſeipſo recipit intellectiorem, & ſpeciem expreſſam; & tamen illas ſimul activè producit: ergo refpectu ejuſdem eſt potentia paffiva ſimul & activa. *Tum* etiam, Quia ipſe intellectus poffibilis poſt cognitionem naturæ vniuerſalis, ad directe cognoſcendum fingulare, activè producit ſpecies ipſum repræſentantes, & illas ſimul recipit: ergo refpectu ejuſdem eſt potentia activa ſimul & paffiva.

101

Reſpondetur Solutiorem datam eſſe optimam. Ad cujus impugnationem diſtinguendum eſt Antecedens, poteſt eſſe potentia paffiva ſimul, & activa refpectu ejuſdem ſecundum diverſam realiter rationem, concedo Antecedens, ſecundum eandem, nego Antecedens, & Conſe-

ſe-

sequentiam. Ad utramque probationem Antecedentis distinctio Antecedenti distinctione data, neganda est Consequentia. Intellectus enim possibilis secundum quod est potentia activa intellectionis, & specierum, realiter distinguitur à seipso secundum quod recipit ipsam intellectionem, & species realiter distinguitur à seipso quatenus est potentia ipsarum receptiva: est enim potentia activa secundum quod involvit species impressas, passiva verò secundum suam entitatem nudè sumptam; intellectus autem nudè sumptus realiter distinguitur ab ipso intellectu per speciem impressam actuatam. At verò respectu specierum, quæ in intellectu possibili ab intellectu agente causantur, nequit intellectus possibilis esse potentia activa: nam antecederet ad species tantum est pura potentia passiva in genere intellectivo, ut constat ex suprà dictis. Quare indiget intellectu agente realiter distincto ad ipsas producendas.

ARTICVLVS II.

Quomodo phantasma concurrat cum intellectu agente ad productionem specierum intelligibilium?

§. I.

Quibusdam suppositis Conclusio stabilitur.

102

QVAMVIS ex dictis Articulo præcedenti jam constet quid in hac Difficultate sit dicendum; pro illius tamen plenioris notitia, seorsim hic etiam disputanda. Supponendum est autem primo intellectum agentem esse causam principalem specierum: nulla est enim alia designabilis causa, quæ tales species principaliter producat. Secundò supponendum est, phantasma aliquem concursum habere ad producendas tales species: si enim nullum haberet concursum, eas à principio intellectus agens causaret, & intellectus possibilis eas reciperet cum ille sit agens naturale, ac proinde agat in quantum potest; hic verò ex se dispositus sit ad quolibet species intelligibiles recipiendas. His ergo suppositis.

103

Nostri Conclusio est, phantasma concurrere cum intellectu agente ad productionem specierum intelligibilium non in

genere causæ principalis, sed tantum instrumentalis. Conclusio est expressa D. Thomæ pluribus in locis sed præcipue *quest. 10. de verit. artic. 6 ad 7. & 1. p. quest. 84. artic. 4. ad 1. & quest. 85. artic. 1. ad 3. & 3. p. quest. 9. artic. 4. ad 2. & Quodlibet. 8. artic. 3.* ubi sic ait: *Intellectus agens est principale agens, quod agit rerum similitudines in intellectu possibili. Phantasmata autem quæ à rebus exterioribus accipiuntur, sunt quasi agentia instrumentalia.*

204 Probatur Conclusio quoad primam partem, nimirum quod phantasma effectivè concurrat ad productionem specierum. Cujuscumque enim specialis rationis in effectu repertæ debet designari aliqua proxima effectiva causa, à qua producat; sed in specie intelligibili datur esse repræsentativum: ergo hujus esse repræsentativi aliqua debet causa effectiva proxima designari. At hæc non potest esse intellectus, sed phantasma: ergo phantasma effectivè concurrat ad productionem specierum; Cetera constant. Minor autem subsumpta probatur. Quia esse repræsentativum non continetur in intellectu, cum ipse non sit repræsentativus phantasma verò est repræsentativum ut constat ergo causa proxima effectiva esse repræsentativi, quod reperitur in specie, non est intellectus, sed phantasma.

105 Confirmatur, & explicatur. Intellectus cum non sit for-

maliter similis speciei, non est causa illius univoca, sed æquivoca; sed causa æquivoca determinari debet ab aliqua particulari causa, ut producat effectum; intellectus autem à nulla alia causa particulari, quàm à phantasmate determinari potest ad producendas species intelligibiles: ergo esse repræsentativum speciei non à solo intellectu, sed ab ipso ut determinato per phantasma causatur. Probatur Minor ex D. Thoma hic textu 19. *lect. 10. Si enim (inquit) intellectus agens haberet in se determinationem omnium intelligibilium, non indigeret intellectus possibilis phantasmatis, sed per solum intellectum agentem reduceretur in actum omnium intelligibilium: & sic non compararetur ad intelligibilia, ut factens ad factum, ut Philosophus hic dicit, sed ut existens ipsa intelligibilia.*

106 Quoad secundam partem, scilicet, quod phantasma non principaliter, sed instrumentaliter tantum causet speciem, probatur etiam Conclusio. Nullus enim effectus potest excedere perfectionem suæ causæ principalis; sed species intelligibilis excedit perfectionem phantasmatis, nam species est immaterialis, phantasma verò corporeum: ergo phantasma non potest esse causa principalis speciei, sed tantum instrumentalis.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

107

ARGVITVR primò. Nam si propter aliquam rationem phantasma instrumentaliter effectivè produceret speciem, maximè, quia phantasma continet repræsentationem speciei, quam repræsentationem intellectus agens non continet; sed hæc ratio nulla est: ergo phantasma non producit effectivè instrumentaliter speciem. Probatur Minor primò, Quia posset phantasma determinare intellectum agentem per modum causæ exemplaris, ad cuius similitudinem agens operatur, qualiter imago externa determinat artificem ad alteram producendam; sed una imago effectivè non concurrat ad alteram: necessarium ergo non est, quò phantasma effectivè instrumentaliter concurrat ad productionem speciei.

108 Secundò probatur Minor, Nam etiam dici posset, quòd phantasma in genere causæ materialis dispositivæ determinet intellectum possibilem ad recipiendam speciem: ergo non requiritur quòd phantasma effectivè concurrat.

109 Tertiò probatur Minor, nam aliter dici posset, quòd per quamdam sympathiam in potentis Animæ repertam posset determinari intellectus agens per phantasma repræsentans species Petri ad producendam speciem ho-

minis repræsentativam: sicut ob eandem sympathiam, supposita cognitione alicujus objecti, determinatur voluntas ad amorem ipsius, quamvis nec voluntas sit cognoscitiva, nec objectum activè influat in volitionem.

110

Respondetur negando Minorem. Ad cuius primam probationem neganda est Major, quam exemplum de imagine non persuadet. Idèd namque necessarium non est, quòd imago externa effectivè ad productionem alterius imaginis non concurrat, quia artifex in seipso habet sufficientia principia ad illam producendam: hoc autem in intellectu agente respectu speciei intelligibilis non contingit. Intellectus enim agens, ut diximus, vel nullo modo continet esse repræsentativum speciei, vel, si continet, tantum continet per modum causæ æquivocæ; causa autè æquivoca determinari debet ab aliqua causa proxima. Præterquamquòd causa exemplaris tantum habet locum in illis agentibus, quæ per cognitionem operantur: *Exemplar enim est illud, ad quod respiciens artifex operatur*; intellectus autem agens non est cognoscitivus; unde nihil potest ad illum ut causa exemplaris comparari.

111

Ad secundam probationem Minoris neganda est etià Major. Dispositio enim in illo subiecto recipitur, ex quo forma, ad quam disponit, educitur; Phantasma autem non recipitur in intellectu possibili, in quo species intelli-

teligibiles subiectantur; ac proinde intellectum possibilem ad tales species non disponit. Quod si aliquid à phantasmate derivari dicatur, quod in intellectu possibile subiectetur, in ipsum, quod vitari interdicitur, absurdum inciditur: tunc enim phantasma respectu saltem illius, quod ab ipso in intellectum possibilem derivatur, effectiva causa dicitur: ac proinde non invenit, quod sit etiam effectiva causa specierum.

112 Ad tertiam probationem Minoris neganda est similiter Major. Ideo namque voluntas non indiget concursu effectivo alterius causæ, quia volitio nihil aliud est, quam inclinatio voluntatis in actu secundo, quæ sufficienter in ipsa voluntate continetur, quæ est inclinatio in actu primo. At verò intellectus agens, ut diximus, non est formaliter similis objecto; & consequenter ut producat illius similitudinem, quæ est species, necessariū est, quod ab aliqua causa determinetur talem similitudinem continente, quæ alia esse non potest, quam phantasma.

113 **A**RGVITVR secundò Nam vel phantasma effectivè produceret illam speciem media virtute corporea, vel media virtute spiritua; neutrum dici potest: ergo phantasma nequit illam speciem instrumentaliter effectivè causare. Probatur Minor. Quia virtus corporea insufficiens est ad rem spiritualement, qualis est species producendam; virtus verò spiritua-

lis non potest in re corporea, quale est phantasma, subiectari: neutrum ergo dici potest.

114 Ad hoc Argumentum constat ex dictis, illam virtutem esse spiritualement, incompletam tamen; quod autem aliquid spirituale incompletum in subiecto corporeo recipiatur, inconveniens nullum est, ut patet in Anima rationali, quæ spiritualis est; & tamen recipitur in materia: in qualitate fluida supernaturali, quæ in Sacramenti corporeis recipitur: & in aliquo etiam spirituali, quo ignis materialis interni elevatur, ut damnatorum Animæ crucienter.

115 **A**RGVITVR tertio. Etenim phantasma instrumentaliter effectivè concurreret ad causandam prædictā speciem, quatenus est ens, vel quatenus est representatio sui objecti; sed neutro ex his modis potest instrumentaliter effectivè concurrere ergo phantasma non est causa instrumentalis effectiva speciei. Minor quoad primam partem probatur. Nam instrumentum ut cū cōmuni Sententia diximus 2. *Physio. Quæst. 5. Artic. 2.* debet habere aliquam præviā actionem ad effectum principalis agentis; sed phantasma secundum quod dicit rationem entis nullam potest habere præviā actionem in speciem, aut in intellectum possibilem, cum tam species, quam intellectus sint aliquid spirituale, phantasma verò quid corporeum, corporeum autem in spirituale non agit: ergo phan-

phantasma secundum quod dicit rationem entis. Instrumentaliter effectivè ad producendam illam speciem non concurrir.

116 Quoad secundam etiam partem probatur Minor, Nam esse intentionale non potest aliquid physicè effectivè causare: quocirca communiter Thomistæ effectivam significationem non admittunt, eò quod significatio est de linea intentionali; sed illud esse representativum est esse intentionale: ergo phantasma ratione illius nequit effectivè producere speciem.

117 Respondetur negando Minorem quoad utranque partem. Et ad probationem illius quoad primam dicendum est, quod cum phantasma ex natura rei continetur cum intellectu, hoc sufficit ad contactum virtutis: quemadmodum unio, quam habet Angelus cum loco, sufficit, ut ex loco corporeo, tanquam ex instrumento, ubi spirituale in Angelo resultat.

118 Ad probationem Minoris quoad secundam partem concessa Majore & Minore, di-

stinguendum est Consequens, nequit effectivè physicè producere speciem, transeat, effectivè in sua linea, nego Consequentiam. Quavis enim objectum, medium, & signum non habent efficientiam in signatum, habent tamen efficientiam ad causandam speciem sibi similem, vel instrumentaliter, vel principaliter effectivè: omne quippe objectum ex seipso vim habet ad causandam speciem sui ipsius, ut constat in objectis sensuum externorum. Objectum ergo prout repræsentativè in phantasmate continetur, sufficientem virtutem habet ad producendam speciem intelligibilem, supposita elevatione intellectus agentis: in qua specie aliquid correspondet actioni præviz phantasmatis, nempe determinatio ad talem naturam: & aliquid etiam elevationi correspondet, scilicet quod talis natura repræsentatur in communi. Phantasma enim ex seipso naturam tantum prout in singulari repræsentat, v. g. Petrum; species autem intelligibilis repræsentat naturam ipsius in communi, nempe hominem, ab omnibus singularibus separatam.

QVÆSTIO III,

DE OBJECTO INTELLECTUS possibilis.

ARTICULUS I.

Quodnam sit Objectum adequatum & specificativum intellectus possibilis?

§. I.

Quibusdam prænotatis, Conclusio stabilitur.

119 **P**RO Tituli, & difficultatis intelligentia Notandum est cum Cajetano, 1. p. quæst. 12. art. 4. Objectum adequatum potentiae cognoscitivæ esse duplex *intensivum* videlicet & *extensivum*. Objectum *intensivum* illud dicitur, quod potentia proprijs viribus, & absque superadditione novæ virtutis potest attingere: qua de causa *proportionatum* etiam, & *minutum* appellatur, eo quod proportionatur & commensuratur cum virtute potentiae, & illam potest intentionaliter & connaturaliter immutare. Objectum vero *extensivum* illud appellatur, ad quod potest potentia sive proprijs, sive superadditis

viribus se extendere: & ided *terminativum* etiam solet dici: quia nimirum est terminus adequatus, ultra quæ capacitas & sphaera potentiae non transgreditur. In præsentia autem difficultate tantum loquimur de objecto extensivo, de intensivo namque vel proportionato Articulo sequenti tractabimus. Quibus prænotatis, sit.

120 Nostra Conclusio.

Objectum adequatum & specificativum nostri intellectus est ens in tota sua latitudine prout abstrahit à creato & increato, à substantia, & accidenti. Conclusio est communis intra Scholam D. Thomæ: quam docet ipse Angelicus Doct. pluribus in locis: sed præcipue 1. p. quæst. 79. art. 7. ubi sic ait: *Intellectus autem respicit suum objectum secundum communem rationem entis, eo quod intellectus possibilis est, quo est omnia fieri.*

un-

unde secundum nullam differentiam ens diversificatur differentia intellectus possibilis.

121 Deinde probatur hac efficacissima ratione. Illud est obiectum adæquatum, extensivum, & specificativum potentiae, ad quod potentia vel proprii, vel superadditi viribus se potest extendere, & ultra non potest exire; sed intellectus noster vel propria, vel superaddita virtute ad ens in prædicta latitudine se extendit, & ulterius non pertransit: ergo ens in assignata latitudine est obiectum adæquatum, extensivum, & specificativum nostri intellectus. Minor, in qua sola posset esse aliqua difficultas, manifestè probatur, Quia nullum potest ens designari, quod intellectus noster, superaddita saltem virtute & elevatione, non attingat; nam medio lumine gloriæ cognoscit & clarè videt ipsum Deum; potens autem videre Deum, quodnam aliud obiectum videre non poterit? ergo intellectus noster ad ens in tota sua latitudine se extendit.

122 Confirmatur. Nulla potentia elevatur ad attingendum illud, quod extra sphaeram sui obiecti specificativi continetur; sed intellectus noster elevatur ad clarè videndum Deum: ergo Deus clarè visus intra obiectum specificativum nostri intellectus continetur; & consequenter quodlibet aliud ens cadit intra obiectum specificativum illius. Vtraque Consequentia constat. Minor est de Fide. Major au-

tem negari nequit. Idem namque visus non potest elevari ad percipiendum sonum, nec auditus ad colorem percipiendum, quia color extra sphaeram obiecti auditus, & sonus extra sphaeram obiecti visus continetur: ergo ad id, quod extra sphaeram sui obiecti specificativi continetur, nulla potentia elevatur.

§. II.

Soluntur Argumenta.

123 ARGVITVR primò. Si ens tota sua latitudine esset obiectum specificativum nostri intellectus, sequeretur, quodd intellectus Angelicus, & humanus, & habitus Metaphysicæ inter se specificè non different; hoc est falsum: ergo ens in tota sua latitudine non est obiectum specificativum nostri intellectus. Probatur Sequela. Nam distinctio realis, & specifica potentiarum & habituum ab obiecto specificativo determinatur, ut supra diximus *Lib. 2. Quæst. 2. Art. 3.* sed intellectus Angelicus, & habitus Metaphysicæ habent pro obiecto specificativo ens in tota sua latitudine: ergo si intellectus humanus hoc idem specificativum haberet, ab intellectu Angelico & habitu Metaphysicæ specificè non differret.

124 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem quantum attinet ad intellectum Angelicum & humanum respondendum est dupliciter juxta lo-

loco proximè citato à *num.* 276. *Primo*, quòd intellectus Angelicus & humanus specie inter se non differunt in ratione potentia, sed tantum in ratione proprietatis: quia nimirum intellectus Angelicus, & humanus ad distinctas specificè naturas consequuntur; impossibile autem est ad distinctas specie naturas sequi, & specie non distinguì.

125 Secundò respondetur, quòd non solum specie differunt in ratione proprietatis, sed etiam in ratione potentia. Quamvis enim objectum utriusque sit ens in tota sua latitudine, quòd materialiter est idem, formaliter tamen est diversum: eò quòd intellectus Angelicus cum maiore perfectione essentiali attingit ens, quàm intellectus humanus; sicut omnes etiam intellectus Angelici inter se specificè distinguuntur, quia unus perfectiori modo attingit ens ac alius.

126 Quantum verò attinet ad habitum Metaphysicæ, dicendum est, intellectum cum maiore universalitate respicere ens reale in tota sua latitudine, quàm habitus Metaphysicæ: intellectus enim noster respicit illud ens prout non solum ad verum, sed etiam prout ad falsum extenditur: habitus autem Metaphysicæ respicit ipsum ens prout ad verum præcisè coarctatur: cum enim sit virtus intellectualis, necessarium est, quòd ipsum respiciat prout dicit omnimodam determinationem ad verum, quòd sufficit, ut intellectus

humanus & habitus metaphysicæ specificè distinguantur.

127

ARGVITVR secundò. Si ens in prædicta latitudine esset objectum specificativum nostri intellectus, sequeretur, quòd intellectus noster haberet appetitum & inclinationem naturalem ad attingendum ens supernaturale; Consequens est impossibile in Sententia Thomistarum: ergo etiam Conclusio nostra, ex qua inferitur, probatur Sequela, Nam potentia, quæ naturali appetit ad aliquam rationem communem inclinatur, naturalem etiam habet appetitum ad omnia, quæ sub illa communi ratione continentur; sed intellectus noster naturaliter in suum objectum specificativum inclinatur: ergo naturaliter etiam ad illud inclinatur, quòd sub illo continetur. Sed sub communi ratione entis ens supernaturale continetur: ad hoc igitur inclinatur.

128

Confirmatur. Ens reale abstrahens à naturali & supernaturali nequit esse specificativum unius specificè potentia: ergo nec nostri intellectus. Consequentia patet. Antecedens verò probatur. Quia ens naturale exposcit potentiam naturalem, supernaturale autem potentiam supernaturalem, à qua possit attingi; sed potentia naturalis & supernaturalis non possunt esse una specificè potentia: ergo ens abstrahens à naturali, & supernaturali unus specificè potentia specificativum esse nequit.

Re-

129 Respondetur ad Argumentum, negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguo Majorem, habet etiam naturalem appetitum ad omnia, quæ sub illa communi ratione continentur, si proportionata sint, & proprijs viribus acquisibilia, concedo Majorem, si improporcionata sint, & propria virtute attingi nequeant, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Licet enim objectum specificativum nostri intellectus sit ens abstrahens à naturali, & supernaturali, ad ipsumque intellectus naturaliter inclinatur, non ideo ad attingendum ens etiam supernaturale naturaliter inclinatur: hoc enim est improporcionatum cum nostro intellectu, & proprijs viribus attingi nequit. Ut autem sub objecto specificativo contineatur, sufficit quod sibi per proprias vires, sive per elevationem attingi possit.

130 Ad Confirmationem negandum est Antecedens. Ad cuius probationem nego Majorem pro secunda parte. Quia in ordine supernaturali non datur, nec dari potest potentia supernaturalis, sicut nec substantia supernaturalis creata dari potest: quamvis habitus supernaturalis aliquando potentia nuncupetur, eò quod datur non ad faciendum, sed ad simpliciter operandum in ordine supernaturali. Quare ens in tota sua latitudine, ut abstrahit à naturali, & supernaturali est ob-

jectum specificativum nostri intellectus, quamvis ad attingendum ens supernaturale habitus supernaturalis requiratur.

131

ARGVITVR tertio. (& potest esse Replica contra præcedentem Solutionem) Intellectus noster non potest attingere ens supernaturales: ergo objectum nostri intellectus non est ens abstrahens à naturali, & supernaturali. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Quod enim excedit capacitatem, & vires nostri intellectus ab ipso attingi non potest; sed ens supernaturale excedit capacitatem, & vires nostri intellectus, eatenus enim supernaturale dicitur, quatenus supra illius vires elevatur: ergo ens supernaturale à nostro intellectu attingi non potest.

132

Confirmatur hoc, & explicatur. Quia intellectus noster est potentia naturalis: ergo debet habere pro objecto specificativo ens naturale. Probatur Consequentia. Quia inter potentiam, & ejus objectum specificativum debet servari proportio; sed inter ens naturale, quavis est potentia, & ens abstrahens à naturali, & supernaturali proportio nulla servatur: ergo intellectus noster non habet pro objecto specificativo ens pro ut abstrahit à naturali, & supernaturali, sed ens præcisè naturale.

133

Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens,

non potest attingere ens supernaturaliale per proprias vires, concedo Antecedens, per supernaturalem virtutem elevantem, nego Antecedens, & Consequentiam. Ad probationem Antecedentis distinguo Majorem, ab ipso attingi non potest propria virtute, concedo Majorem, supernaturali, & elevante, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Quamvis enim ens supernaturaliale excedat vires nostri intellectus, & ideo intellectus noster non possit propria virtute illud attingere; ex hoc tamen non infertur, quod media supernaturali virtute elevante, illud attingere nequeat; media autem tali virtute intellectus noster attingit illud: ac proinde intra latitudinem objecti ejus specificativi ens supernaturaliale continetur. Quare ex Argumento facto tantum colligitur quod ens supernaturaliale non sit objectum proportionatum nostri intellectus, quod libenter admitimus: non autem deducitur, quod non sit objectum ejus specificativum, quod negamus.

134 Ad Confirmationem & explicationem responderetur concessa Antecedenti, distinguo Consequens, debet habere pro objecto ens naturale positivè, nego Consequentiam negativè, id est, non explicans supernaturalitatem naturalitati oppositam, concedo Consequentiam. Ad probationem Consequentiae distinguo Majorem debet dari proportio virtutis, vel coapta-

tionis, concedo Majorem; determinatè virtutis, nego Majorem, & distinguo Minorem, nulla servatur proportio virtutis ad utrumque simul concedo Minorem, virtutis ad naturale, & essentialis coaptationis ad supernaturaliale, nego Minorem, & Consequentiam. Intellectus enim noster, quamvis sit potentia naturalis, inde tamen non infertur, quod debeat habere pro objecto specificativo ens naturale positivè, hoc est, illud tantum, quod determinatè est naturale; sed ens naturale negativè, id est, non explicans supernaturalitatem, illam tamen non excludens: cum enim possit per elevationem ens etiam supernaturaliale cognoscere; ad illud autem, quod extra se habet est sui objecti specificativi, non possit elevari; hinc est, quod ens supernaturaliale nequeat ab objecto specificativo illius excludi.

135 Ad illud verò, quod dicitur de proportione, quæ servari debet inter potentiam, & objectum, dicendum est, hanc proportionem esse duplicem, virtutis nimirum, & coaptationis essentialis. Prima datur, quando potentia propria virtuti relicta potest attingere objectum: secunda verò tunc datur, quando illud nequit per proprias attingere, potest tamen ad attingendum illud per superiorem virtutem elevari. Intellectus ergo noster ad ens naturale habet proportionem primam, ad supernaturaliale verò secundam.

136

ARGVITVR quare intellectus noster pro hoc statu nequit attingere ens spirituale : ergo ens reale in tota sua latitudine non est obiectum specificativum nostri intellectus. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Nam intellectus noster pro hoc statu illud tantum obiectum potest attingere, quod potest transire per sensus; sed ens spirituale non potest transire per sensus, cum obiectum sensus sit ens tantum materiale: ergo intellectus noster non potest pro hoc statu attingere ens spirituale.

137

Respondetur negando absolute Antecedens. Ad cuius probationem concessa Maiore, distinguo Minorem, ens spirituale quidditative, & per propriam speciem attractum non potest transire per sensum, concedo Minorem, connotative, & per speciem alienam cognitum non potest per sensus transire, nego Minorem & Consequentiam. Ens enim spirituale non cognoscitur à nobis pro hoc statu quidditative & per propriam speciem, sed connotative per alienam, & ad modum rerum materialium. Unde nec res ipsas materiales non cognoscimus, nisi prius per sensus transcant, ita ens spirituale non attingimus, quin aliquantulum ipsum per sensus prænoscamus.

ARTICVLVS II.

Quodnam sit obiectum proportionatum nostri intellectus?

§. I.

Triplex status nostri intellectus prænotatur, & triplex Conclusio stabilitur.

138

PRO decisione præsentis Difficultatis notandum est intellectum posse considerari in triplici statu: in statu scilicet conjunctionis ad corpus, in statu separationis à corpore, & in statu secundum se, prout nimirum à prædicto utreque statu præscindit. Ut autem Difficultas clarius resolvatur, explicare oportet singillatim, quodnam sit obiectum proportionatum nostri intellectus in quolibet horum statuum.

139

Dicendum est ergo primo, obiectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu conjunctionis ad corpus esse solam quidditatem materiam ut abstractam à conditionibus materialibus individuaptibus. Conclusio hæc est expressa Philosophi in hoc Libro, textu 8 & Div. Thomæ ibidem lect. 8 & 1. part. quæst. 84. artic. 7.

140

Antequàm verò ratione probetur, notandum est nomine quidditatis materialis non

solum hic intelligi substantiam prædicamentalem, sed etiam omne illud, quod concipi potest per modum cuiusdam naturæ, & essentia: ac proinde ipsa quoque accidentia materialia, necnon, & singularitas ipsa per modum cuiusdam quidditatis possunt concipi. Hoc ergo supposito.

141. Probatur primò Conclusio hac ratione. Illud est obiectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu, quod redditur intelligibile in actu per operationem intellectus agentis abstrahentis à phantasmatibus speciei; sed intellectus agens non versatur circa res spirituales, sed tantum materiales: ergo obiectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu tantum est quidditas materialis.

142. Secundò probatur. Nam obiectum motivum alicujus potentia debet esse omnino proportionatum cum activitate & immaterialitate potentia; sed hæc enimmoda proportio datur in quidditate materiali, ut abstracta à conditionibus materialibus, & individuantibus: ergo quidditas sic abstracta est obiectum motivum, & proportionatum nostri intellectus pro hoc statu. Major & Consequentia constat.

143. Minor autem probatur & explicatur. Nam cum intellectus noster ex una parte sit entitas spiritualis, ex alia verò pro hoc statu non sit à materia separatus,

sed potius ipsi conjunctus, obiectum ejus proportionatum nequit esse entitas spiritualis omnino à materia separata, propterea sic enim non proportionatur cum modo essendi potentia. Nec etiam debet esse ens materiale, ut affectum omni materialitate, qua existit à parte rei: nec ut affectum conditionibus materialibus individuantibus, hoc enim obiectum non proportionatur cum spiritualitate potentia: ergo obiectum cum illa pro hoc statu proportionatum utranque hanc debet rationem adunare. Sed hoc in quidditate materiali abstracta reperitur: qua enim parte est entitas à materia non separata, convenit cum intellectu in statu conjunctionis ad illam: & qua parte est demutata ab imperfectionibus conditionum materialium, & individuantium, convenit cum spiritualitate potentia: ergo quidditas materialis est obiectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu.

144. Dices, ex hac ratione sequi primò, quòd etiam quidditates spirituales ut singularizatae sunt obiectum proportionatum: Nam ut contractæ per singularitatem, sunt quodammodo materiales.

145. Secundò videtur sequi, nostrum intellectum uò posse percipere singularia, cum ipsi non sint proportionata.

146. Respondetur ad primum quòd singularitas proportionans obiectum cum intellectu pro hoc

hoc statu non est consequuta ad entitatem spiritualement, sed singularitas materializans est, quæ verè desumitur a materia contrahente, limitante, & imperficiēte.

147 Ad secundum dicendum est, intellectum per se primò non percipere singularia, sed tantum per se secundò, & mediātē: quia cum sint modificationes naturæ, natura ipsa percepta, movetur intellectus ad percipiendum singulare, quod residet in phantasia per reflexionem ad illam.

148 Quod si dixeris, ex hoc sequi, Angelum non posse percipere quidditates materiales, quia ex vna parte sunt improporcionatæ, & aliās non se habent, vt modificationes quidditatum spiritualium.

149 Contra est, Quia cum intelligibilitas omnium rerum ex spiritualitate nascatur, natura absolute immaterialis nata est fieri omnia, quia caret materia, quæ est principium limitandi & contrahendi, ac proinde poterit Angelus omnia intelligere, quamvis quidditates materiales, eò quòd sunt improporcionatæ, non cognoscat per se primò, sed tantum per se secundò, & mediātē, cum objecto enim secundario proportionat non requiritur.

150 Dicendum est secundò, objectum proportionatum nostri intellectus pro statu separationis à corpore esse quidditates spi-

rituales cum ipso in eodem gradu immaterialitatis convenientes, quales sunt animæ rationales separatæ: non verò substantias Angelicas. Hæc etiam Conclusio est expressa D. Thomæ, 3. p. quæst. 111. art. 1. ad 2. quæst. 89. art. 2. dicitis: *Cum fuerit (Anima) à corpore separata, intelliget non convertendo se ad phantasiam, sed ad ea, quæ sunt secundum se intelligibilia: unde se ipsam per se ipsam intelliget. Est autem commune omni substantia separata, quod intelligat id, quod est supra se, & id, quod est infra se secundum modum sue substantiæ. Sic enim intelligitur aliquid secundum quod est in intelligente. Est autem aliquid in altera per modum ejus, in quo est. Modus autem substantia Anima corporea est infra modum substantia Angelicæ: sed est conformis modo aliarum formarum separatarum. Et ideo de aliis Animabus separatis perfectam cognitionem habet: de Angelis autem imperfectam, & deficientem, loquendo de cognitione naturali; Anima separata. De cognitione autem gloriæ est aliaratio.*

151 Deinde probatur ratione ex ipso Angelico Præceptore desumpta. Nam objectum proportionatum potentiæ cognoscitivæ & ipsa potentia debent in eodem immaterialitatis gradu convenire; sed Anima rationalis separata, & intellectus separatus in eodem immaterialitatis gradu conveniunt, non verò substantia Angelica: ergo Anima rationalis

separata est objectum proportionatum intellectus separati, non verò substantia Angelica. Major supponitur. Minor autem est certa. Nam Anima separata cum sit vera forma corporis, non potest non dicere ordinem ad materiam, & intellectus separatus, cum sit proprietas Animæ, nequit habitudinem, quam Anima dicit ad corpus, non habere; sed substantia Angeli talem ordinem non dicit: ergo Anima separata & intellectus separatus eundem habent inter se gradum immaterialitatis, non autem eam substantia Angeli.

151 Dices: Objectum proportionatum est etiam motivum, ut supra vidimus; sed Anima separata non est objectum motivum intellectus separati; pro illo namque statu non recipit species à rebus cognitis: ergo Anima separata non est objectum proportionatum intellectus separati.

153 Respondetur concessa Majore, distinguendo Minorem, non est objectum motivum actu, concedo Minorem, aptitudinem, nego Minorem, & Consequentiam. Ad rationem enim objecti proportionati, & motivi non requiritur, quod actu moveat potentiam illi imprimendo species, sed sufficit quod sit talis conditionis, quod si potentia posset ab objecto recipere species, illas ab ipso reciperet: & hoc modo comparatur Anima separata ad intellectum separatum: unde habet rationem objecti proportionati,

& motivi respectu illius.

154 *Dicendum est tertio*, intellectum nostrum consideratum in statu secundum se præscindere ab objecto proportionato. Hanc etiam Conclusionem docet Div. Thom. 1. *part. quest. 14. art. 4.* Et probatur, Quia potentia non determinat sibi objectum proportionatum, nisi prout habet determinatum modum essendi; sed intellectus noster secundum se consideratus non habet determinatum modum essendi: ergo secundum se consideratus præscindit ab objecto proportionato Major constat. Potentia namque non attingit objectum, nisi peculiarem habeat essendi modum, sicut nulla causa operatur, nisi ut determinata, & singularis. Minor etiam est certa. Quia intellectus noster secundum se consideratus ab omni essendi modo præscindit: sub hac quippe ratione nec est conjunctus corpori, nec à corpore separatus: ergo secundum se nullum habet determinatum modum essendi.

155 Confirmatur, Quia potentia non determinans aliquem gradum immaterialitatis, nequit determinare sibi objectum proportionatum; sed intellectus noster secundum se non determinat aliquem gradum immaterialitatis: ergo non determinat sibi objectum proportionatum, sed ab eo præscindit. Major, & Consequentia constant. Minor autem probatur. Quia immaterialitatis gradus non regulatur penes solam entitatem

tem potentia, sed penes modum essendi illius; sed intellectus noster secundum se consideratus suam tantummodò dicit entitatem; ergo intellectus noster sic acceptus aliquem immaterialitatis gradum non determinat. Minor constat. Major autem probatur ex Div. Thoma, qui diversum assignans immaterialitatis gradum nostro intellectui dum est cum Anima corpori unitus, ac dum est cum ipsa Anima à corpore separatus, ipsi secundum se sumpto nullum unquam determinatum gradum immaterialitatis assignat: ergo sentit intellectum nostrum secundum suam præcisè entitatem acceptum nullum habere determinatum gradum immaterialitatis.

156 Si autem cum aliquibus velis dicere, objectum proportionatum cum nostro intellectu secundum se considerato esse quidditatem spiritualementem à separatione à materia, & conjunctione cum ipsa, sicut ipse abstrahit, intellectus secundum se consideratus; Nihil contra nostram Conclusionem dices, improprie tamen id asseres. Quamvis enim objectum sic abstrahens virtutem intellectus non excedat, & prout sic dici possit objectum proportionatum ipsius signatè, & in actu primo; eo tamen ipso quòd sit abstrahens, non potest esse objectum proportionatum exercitè, & in actu secundo: nam sicut exercitè intellectus, ut ab-

strahens non datur, sic exercitè non datur objectum, ut abstrahens. Quare objectum sic sumptum, nec proportionatum dicimus, nec vltimum ipsi determinatum immaterialitatis gradum assignamus.

§. II.

Solventur Argumenta.

157

ARGVITVR primò contra primam & principalem Conclusionem. Si quidditas materialis esset objectum proportionatum nostri intellectus in hoc statu, quo magis materialis esset, eò esset magis proportionata, quemadmodum quia album est disgregativum visus, quòd aliquid fuerit magis album, eò erit magis disgregativum; Consequens autem est falsum, tantum enim potest materialitatem habere, ut nequeat ab intellectu per se primò, & immediatè cognosci: ergo quidditas materialis non est objectum proportionatum nostri intellectus in hoc statu.

158

Respondetur negando Majorem, quam paritas implicita non convincit: Est enim disparitas manifesta. Nam album ideò præcisè disgregat visum, quia est album; unde quòd aliquid magis album fuerit, eò magis visum disgregabit. Quidditas verò materialis non ideò proportionatur cum nostro intellectu pro hoc statu, quia est præcisè quidditas materialis, sed quia materialis est, &

immaterialis redditur abstrahens à materia, & singularitate: aliter enim non datur proportio inter objectum, & nostrum intellectum pro hoc statu: siquidem pro hoc statu immaterialis est, & simul dependens à materia.

159 Dices: Ergo quidditas materialis, quæ magis abstraherit à materia, erit magis proportionata cum nostro intellectu pro hoc statu. Sed quidditates magis uniuersales, vt *animal*, magis abstrahunt à materia singulari, quam quidditates minus uniuersales, vt *homo* magis enim à materia singulari remouentur: ergo objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu non est quævis quidditas materialis abstrahens à materia singulari, sed quidditas materialis magis uniuersalis abstrahens à prædicta materia.

160 Respondetur distinguendo Consequens, erit magis proportionata, maiore illa remotione à materia de materiali se habente ad proportionem, concedo consequentiam, de formali, nego Consequentiam. Cum enim potentia intellectiva, quemadmodum sensitiva, nata sit fieri plura, quæ inæqualia sunt in perfectione, pro ratione formali proportionandi necessario assignari debet aliqua ratio superior, in qua omnes species rerum, quæ inter se essentialiter differunt, in ordine intentionali conueniant. Quo circa excessus,

quem vna species coloris dicit supra alteram de materiali omnino se habet ad objectum visus. Et excessus, quem vnus Angelus dicit supra alium de materiali etiam se habet, nec impedit quominus Angelus superior sit objectum proportionatum Angeli inferioris, vt in Materia de Angelis dici solet. Pariter ergo dicimus in præsentī, quod maior recessus à materia de materiali, non verò de formali se habet ad objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu.

162

ARGVITVR secundò contra eandem Conclusionem. Ideò quidditas materialis est objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu, quia intellectus noster in hoc statu suis relictus viribus potest illius perfectam cognitionem habere; sed subiectam relictus viribus potest, saltem per discursum, habere perfectam cognitionem substantiæ spiritualis: ergo non minus quidditas spiritualis, quam materialis erit objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu. Probatur Minor. Ideò namque per accidentia materialia perfectè quidditatem substantiæ materialis agnoscimus, quia accidentia materialia à substantia materiali dependent; sed quidditas materialis dependet à prima causa, & potest etiam à substantia spirituali dependere: ergo per quidditates

ma-

materiales possumus quidditates spirituales agnoscere.

162 Confirmatur, Nam intellectus noster pro hoc statu perfecte cognoscit Animam rationalem, alias perfecte non cognosceret hominem; sed Anima rationalis, etiam prout est corpori unita, est perfecte spiritualis: ergo objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu non est sola quidditas materialis sed etiam spiritualis.

163 Respondetur ad Argumentum concessa Majore, negando Minorem. Ad cujus probationem distinguo Majorem, quia dependens à substantia materiali tamquam effectus illius adæquati, concedo Majorem, quia præcisè dependent, nego Majorem, & sub eadem distinctione Minoris, nego Consequentiam. Nullus enim effectus creatus, nec omnes collectivè cum Deo adæquantur: & ideo ex illorum cognitione non possumus in perfectam Dei cognitionem devenire. Similiter si quidditas materialis à substantiis spiritualibus dependeret, illarum perfectionem non æquaret; unde ex cognitione quidditatis materialis à substantiis spiritualibus dependentis, non valemus in illarum perfectam cognitionem manuduci, Accidentia verò materialia sunt effectus adæquati substantiæ materialis: & ideo possunt perfecte illius cognitioni deservire.

164 Ad Confirmationem respondetur distinguendo Majorem perfecte cognoscit Animam rationalem ut est corporea ut *quod*, &

forma corporis, concedo Majorem, ut spiritualis ut *quod*, & independens à corpore, nego Majorem & distinguo Minorem, est perfecte spiritualis, hoc est, in esse à corpore non dependens, concedo Minorem, in informare, nego Minorem, & Consequentiam. Eo namque ipso, quod Anima rationalis sit corporea ut *quod* & forma corporis, est quidditas materialis, hoc est materiam informans: quod sufficit ut prout sic sit objectum proportionatum nostri intellectus pro hoc statu, & tam ipsa, quam homo per ipsam constitutus perfecte à nobis cognoscatur. Angelus verò, & aliarum substantiarum immateriales sunt omnino independentes à corpore: & ideo non possunt perfecte à nobis pro hoc statu cognosci. ¶ Cetera, quæ hic objici solent, constant ex dictis Articulis præcedenti.

ARTICVLVS III.

*Quomodo singulare materiale sit à
nostro intellectu cognoscibile?*

§. I.

*Quibusdam suppositis, Conclusio
stabilitur.*

165 **P**RO intelligentia huius Difficultatis Notandum est primò, singulare materiale posse considerari dupliciter: primò vt est quædam quidditas, suam enim habet quidditatem. Prout sic autem certum est posse directè ab intellectu cognosci, sicut aliæ quidditates directè ab illo cognoscuntur. Secundò prout modificat & singularizat naturam, eam contrahens, & exercitè sub condicionibus individualibus collocans. Sub hac autem ratione est difficultas, An directè, an verò reflexè tantum à nostro intellectu attingi possit.

166 Secundò Notandum est, cognitionem directam in hoc à reflexa distingui, quòd illa directè tendit ad terminum vel objectum, siue immediatum, siue mediatum. Quare licet objectum mediatè ab intellectu, hoc est, media specie expressa cognoscatur, non idèò ab illo directè non attingitur. Cognitio autem reflexa est sicut motus ^{quæ} tendens à termino à quo ad terminum ad quem,

revertitur à termino ad quem ad terminum à quo. Vnde illa est cognitio reflexa, quæ à termino ad quem, videlicet ab specie expressa, vel ab ipsa intellectu reuertitur, vel supra seipsam, vel supra ejus principia elicitive, nimirum supra speciem impressam, habitum, vel potentiam, vel species sensuum intellectui ministrantium. Cum enim species sensuum, ob suam materialitatem, in intellectu esse non possint, necessarium est, vt intellectus huiusmodi species attingat, quod ad sensus, in quibus recipiuntur, reuertatur.

167 Denique. Notandum est, non esse idem aliquid cognosci propriè & distinctè, ac cognosci directè. sicut enim extraneum proprio, & confusum distincto, sic directo indirectum tantum opponitur. Quare vt propriè aliquid & distinctè cognoscatur, sufficit per aliquid non extraneum & non confusè cognosci. His igitur prænotatis,

168 Duplex in hac Difficultate datur Sententia. Prima docet intellectum nostrum pro hoc statu directè cognoscere singulare materiale: quam tenet Scotus in 4. dist. 45. quest. 3. illiusque Discipuli. Suarez Tom. 1. sue Metaph. Disput. 6. Sect. 6. num. 7. & Tom. 2. Summa Theolog. Tract. 3. Lib. 4. Cap. 3. num. 5. & plures alij. Secunda per oppositum tenet singulare materiale indirectè tantum & reflexè à nostro intellectu pro hoc statu cognosci: quæ

quæ communis est inter Thomis-
ta.

169 Et meritò quidem,
Nam illam expresse docet D. Tho-
mas cum Philosopho in hoc Libro
textu 10. lect. 8. & 1. p. quæst.
86. art. 1. & quæst. de Anima, Art.
20. ad 1. ex his, quæ secundo
loco objecerat, ubi sic ait: Dicen-
dum quòd Anima conjuncta cor-
pori, per intellectum cognoscit sin-
gulare, non quidem directè, sed
per quandam reflexionem, in
quantum scilicet ex hoc, quòd
apprehendit suum intelligibile, re-
vertitur ad considerandum suum
actum, & speciem intelligibilem,
quæ est principium sue operatio-
nis, & ejus speciei originem: &
sic venit in considerationem phan-
tasmatum, & singulare, quo-
rum sunt phantasmata.

170 Deinde probatur
ratione ex ipso Angelico Præcep-
tore desumpta. Nam intellectus
noster pro hoc statu intelligit ob-
jectum, illud à conditionibus in-
dividualibus & materialibus ab-
strahendo, ad hoc enim intellectus
agens exposcitur, ut suprà in hoc
Libro Quæst. 2. Art. 1. monstra-
vimus; sed objectum sic abstractum
est universale: ergo universale
tantum est, quod directè à nostro
intellectu pro hoc statu cognosci-
tur: ac proinde singulare materia-
le indirectè solum & reflexè à no-
stro intellectu pro hoc statu atin-
gi potest.

171 Confirmatur, Quia
ut docet Philosophus 1. Physic.

textu 49. & 2. de Anima textu
60. Sensus est singulare, in-
tellectus verò universale; sed
sensus ita est singulare, ut non
possit directè nisi ad singularem
terminari: ergo intellectus ita est
universale, ut nequeat directè
nisi universale cognoscere, singu-
lare autem reflexè & indirectè.

172 Quomodo verò fiat
hæc reflexio, non modicam inge-
rit difficultatem. Varijs autem di-
cendi modis prætermisis, qui apud
Mag. Bañez videri possunt in 1. p.
quæst. 86. art. 1. §. Sed Diffi-
cultas est non parva.

173 Dicendum existimo,
quòd postquam intellectus cogno-
vit naturam universalem reflecti-
tur super actum, quo illam cog-
novit: & sic videt quòd in illa na-
tura universali continentur singula-
ria materialia: quod ut melius
cognoscat, revertitur ad phantasma-
ta, sive ad sensus internos, in
quibus erant repræsentata ipsa sin-
gularia: & his suppositis producit
intellectus speciem impressam &
expressam immediatè & primariò
repræsentantem singulare mate-
riale. Intellectus enim, ut docet
D. Thomas 1. p. quæst. 12. art.
9. ad 2. ex præconceptis specie-
bus potest producere tertiam spe-
ciem. Videantur quæ diximus in
Logica Lib. 2. Quæst. 1. Art. 6.
§. 3.

174 Quamvis autem talis
species primariò, immediate & di-
stinctè singulare materiale repræ-
sentet, cognitio singularis est refle-

xa. *Tum*, quia supponit cognitionem naturæ universalis. *Tum* etiam, quia supponit reversionem intellectus ad phantasmata. Ex quo inferitur, quod cognitio singularis est aliquammodo reflexa, non tamen rigorosè. Aliqualiter quidem, propter modo adductam rationem. Non verò rigorosè. Illa namque cognitio dicitur rigorosè reflexa, quæ habet pro objecto cognito ut *quid* alteram cognitionem, nempe directam; sed cognitio singularis materialis non habet pro objecto cognito ut *quid* cognitionem, qua prius natura universalis fuit cognita, sed ipsum singulare materiale, quod distinctè per talem cognitionem attingitur: ergo cognitio singularis materialis non est rigorosè reflexa.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

175

ARGUITUR primò. Species intelligibilis prius repræsentat singulare materiale, quàm universale: ergo singulare materiale directè & absque ulla reflexione à nostro intellectu cognoscitur. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Quia effectus directè & per se repræsentat suam causam; sed singularia materialia, quæ à phantasia attinguntur prout in speciebus sensibilibus ipsi deservientibus repræsentantur, sunt causa speciei intelligibilis, ut supra. *Quest. 2. Art.*

2. docuimus: prius ergo species intelligibilis singulare materiale, quàm universale repræsentat.

176

Confirmatur, Si namque intellectus noster per se, & absque aliqua reflexione singulare materiale non attingeret, inde fieret, quod à nulla potentia per se primò attingeretur: Consequens autem est falsum: ergo intellectus noster potest absque aliqua reflexione singulare materiale cognoscere. Probatur Sequela. Nulla enim potentia sensitiva attingit substantiam, sed illius tantum accidentia; sed singulare materiale est substantia: ergo si hanc intellectus noster per se, & absque aliqua reflexione non attingeret, à nulla potentia per se primò attingeretur.

177

Respondetur ad Argumentum negando Antecedens. Ad cuius probationem distinguo Majorem, directè, & per se repræsentat suam causam instrumentalem, nego Majorem, suam causam principalem, sub distinguo Majorem, effectus in esse entitativo & naturali, concedo Majorem in esse repræsentativo & intentionali, nego Majorem, & distinguo Minorem, sunt causa instrumentalis, concedo Minorem, principalis, nego Minorem, & Consequentiam. Nam phantasmata, & singularia materialia in eis repræsentata non sunt causa principalis, sed tantum instrumentalis speciei intelligibilis, ut loco citato diximus: effectus autem non debet directè &

per

per se repræsentare suam causam instrumentalem, sed tantum principalem. Quare ex Argumento factio ad summum inferri posset, quod species intelligibilis repræsentet intellectum agentem, à quo tanquam à causa principali producit, non autem phantasma, à quo tantum instrumentaliter causatur.

178 Sed tamen, ut diximus in subdistinctione. Majoris, species intelligibilis principaliter ab intellectu agente causata potest considerari dupliciter: primo secundum suum esse naturale entitativum, & prout sic directè & per se repræsentat intellectum agentem, sicut quilibet effectus est signum repræsentativum suæ causæ. Secundò potest considerari secundum esse intentionale, prout scilicet data est à natura ut repræsentet objectum; sub hac autem ratione directè & per se repræsentat naturam universalem, non vero singularem.

179 Preterquam quod effectus ad aliquid repræsentandum productus, non requiritur, quod causam, à qua produci ut, repræsentet, sed illud, ad quod repræsentandum est predicta: ut imago Regis non Pictorem à quo producit, sed Regem, cui assimilatur, repræsentat. Quamvis ergo species intelligibilis principaliter à phantasmate producat, inde tamen non inferitur, quod prius repræsentet ipsum phantasma, & singulare materiale, quam natu-

ram in communi, ad quam repræsentandum est productum.

180 Ad Confirmationem respondetur primò negando Majorem. Ad cuius probationem distinguo Majorem; nulla potentia sensitiva ex meritis proprijs attingit substantiam, concedo Majorem, prout est cum intellectu conjuncta, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Licet enim potentia sensitiva ex meritis proprijs non possit attingere substantiam, ut conjuncta tamen cum intellectu potest. Quemadmodum licet calor secundum se non possit producere nisi calorem, ut conjunctus tamen cum semina potest producere lac & sanguinem: Et ut supra vidimus *Lib. 2. Quæst. 6. Art. 2.* licet sensus interni secundum se non possint formales Propositiones efficere, Discursusque formare; aliqui tamen eorum prout in homine reperiuntur, bene possunt, juxta probabilem Sententiam Thomistarum. Idem pariformiter dicendum est in nostro casu.

181 Secundò respondetur concedendo Majorem vel Sequelam, & negando Minorem. Licet enim nulla detur potentia, à qua directè & per se illa substantia attingatur, hoc tamen nullum debet inconveniens reputari. Plura enim sunt, quæ à nulla potentia directè pro hoc statu attingi possunt: siquidem Anima nostra, intellectus, & intellectus pro hoc

hoc statu directè & per se cognoscere nequeunt. Nullum ergo inconueniens est, quod singulare materiale à nulla potentia directè & per se pro hoc statu attingi valeat.

182. Tercio respondetur, quod licet singulare materiale non attingatur directè ab intellectu, per se tamen, id est distinctè & secundum sui propria prædicata ab ipso cognoscitur. Species enim prædictæ, supposita reflexione intellectus, immediatè & distinctè singulare materiale representant.

183. **A**RGVITVR secundò. Ars & Prudentia, quæ sunt habitus intellectus, directè circa aliquod singulare versantur: Prudentia enim datur, ut hæc singularis operatio hæc & nunc cum debitis circumstantiis eliciatur: & Ars edificatoria respicit domum ut in singulari faciendam: ergo intellectus etiam, in quo resident tales habitus, debet aliquod singulare respicere.

184. Confirmatur. Quia intellectus practicus directè versatur circa singulare: ergo intellectus speculativus potest directè circa singulare materiale versari. Consequentia constat à paritate rationis. Antecedens verò probatur. Quia intellectus practicus distat & imperat quod hæc operatio externa in singulari eliciatur: ergo intellectus practicus directè versatur circa aliquod singulare.

185. Respondetur primò ad Argumentum admissio An-

tecedenti, negando Consequentiam, quæ ex illo non inferitur. Cum enim intellectus sit magis vniversalis, quàm habitus in illo residentes, ex eo, quod habitus intellectuales directè attingant aliquod singulare, non bonè indè deducitur, quod intellectus etiam directè circa aliquod singulare versetur. Quemadmodum licet obiectum primarium habitus scientifici Logicæ sit ens rationis, non arguitur, quod ens rationis sit etiam obiectum primarium intellectus. Quamvis igitur admittamus Artem & Prudentiam versari directè circa aliquod singulare, non ex hoc concedere cogimur, intellectum etiam directè circa aliquod singulare versari.

186. Secundò respondeatur negando Antecedens. Ars enim, & Prudentia licet respiciant operationem singularem respiciunt tamen illam ut directam per regulas vniuersales. Vnde primò, & per se, directèque non circa singulare, sed circa vniuersale versantur.

187. Ad Confirmationem respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, distat & imperat quod hæc operatio externa in singulari eliciatur prius attingendo naturam vniuersalem, concedo Antecedens, illam non prius quàm singularem attingendò, nego Antecedens & Consequentiam. Intellectus enim practicus & speculativus non sunt duo realiter in-

rel-

intellectus. Quare sicut obiectum intellectus speculativi est universale ita etiam obiectum intellectus practici. Unde uterque directè ad naturam universalem terminatur. Quando autem intellectus ut practicus attingit aliquod particulare, attingit illud per quamdam applicationem & reflexionem ministerio intuitus sensitivi.

188 Quæ solutio desumitur ex D. Thoma 1. p. quæst. 86. art. 1. ad 2. Quod sic procedebat: Intellectus practicus dirigit ad agendum; sed actus sunt circa singularia: ergo cognoscit singularia. Cui Argumento sic respondet:

189 Ad secundum dicendum, quod electio particularis operabilis est quasi conclusio syllogismi intellectus practici, ut dicitur in 7. Ethic. Ex universali autem propositione directè non potest concludi singularis, nisi mediante aliqua singulari propositione assumpta. Unde universalis ratio intellectus practici non movet nisi mediante particulari apprehensione sensitiva partis, ut dicitur in 3. de Anima. Idem docet 2. 2. quæst. 47. art. 3. ad 2.

190 EX DICTIS Inferitur primò contra Durandum in

dist. 8. quæst. 7. si gulare materiale non esse primum cognitum à nostro intellectu pro hoc statu. Cognitio enim singularis materialis supponit, ut diximus, cognitionem naturæ universalem; unde prius debet universa e quàm singulare cognosci.

191 Secundò inferitur contra Sectum in 1. dist. 2. quæst. 3. & dist. 45. quæst. 3. quod necessitas intellectus nostri ut ad phantasmata convertatur, ad peccatum peccati originalis non reduciur. Tum, quia Adamus antequàm in peccatum laberetur, per conversionem ad phantasmata intelligebat, accipiendo species à sensibilibus, ut docet D. Thomas 1. p. quæst. 34. artic. 2. Tum etiam, quia Christus Dominus, in quo nullum peccatum fuit, nec esse potuit, per Scientiam naturalem acquisitam intelligebat convertendo se ad phantasmata, ut docet D. Thomas 3. p. quæst. 9. artic. 4. Immo per Scientiam indicam & infusam etiam potuit intelligere non convertendo se ad phantasmata, intelligere etiam potuit, se ad phantasmata convertendo, ut ex ipso Angelico Tractate deducunt Theologi eadem 3. p. quæst. 14. artic. 2.

QVÆSTIO IV.

DE SPECIEBVVS INTELLIGIBILIBVS

ARTICULUS I.

Vtrum species impressæ necessariae sint ad cognoscendum?

§. I.

Supposito quid nomine speciei impressæ, & expressæ intelligatur, Conclusio statuitur.

192 **P**RO intelligentia Difficultatis notandum est speciem impressam nihil aliud esse, quam similitudinem objecti ex parte potentie se tenentem ipsamque ad cognoscendum adjuvantem: speciem verò expressam esse terminatam à potentia productum, quia aliquando idolum, aliquando verò verbum appellatur, seque habet ex parte objecti actu ipsum, & quasi in speculo representans. Præsens ergo Difficultas tantum procedit de specie impressa, nam de expressa inferius est agendum. Quo supposito,

193

Dicendum est, spe-

ciem impressam necessariam esse ad cognoscendum. Conclusio est expressa Philosophi in hoc Lib. textu 67. & 58. & Angelici Præceptoris ibidem. Quibus communiter Theologi & Philosophi tam intra, quam extra Scholam D. Thomæ subscribunt.

194 Probatur primò hæc Ratione. Intellectus enim (& idem proportionabiliter de qualibet alia potentia cognoscitiva dicatur) ex se est intrinsecè indifferens ad hoc objectum potius quam illud cognoscendum: ergo ut hoc potius quam illud intelligat, ab aliquo intrinsecè determinari debet. Sed hoc nihil aliud esse potest, quam species impressa: ergo hæc necessariò requiritur, ut intellectus intelligat.

195 Respondebis primò ad hoc ut intellectus hoc potius objectum intelligat, quam illud, spe-

speciem impressam non requiri, sed sufficere concursui prævium Dei illum determinantem, & voluntatem ad exercitium actus moventem.

196 Hæc tamen Solutio nulla est, idedque rejicitur. Quia concursus prævius Dei, & motio voluntatis virtutem adæquatam in potentia ad operandum præsupponunt, neque enim se habent, ut virtutem tribuentes, sed ut virtutem ad operationem applicantes; atqui intellectus absque specie impressa sufficientem virtutem non habet ad intelligendum, ut ex dicendis infra *Art. 3.* constabit: ergo ut intellectus hoc potius objectum intelligat quàm illud, concursus prævius, & motio voluntatis non sufficit, sed necessariò species impressa requiritur.

197 Secundò respondebis, posse intellectum determinari ad intelligendum hoc objectum potius, quàm illud à sensu externo, vel interno: eo namque ipso, quòd sensatio circa hoc, & non circa illud objectum supponatur, sufficenter ad hoc, & non illud intelligendum potentia intellectiva determinata videtur.

198 Sed nec ista Solutio placet, & una cum præcedenti repellitur. Ex illa namque sequitur, quòd intellectus non sit potentia activa simul & passiva, sed dumtaxat activa; hoc autem est falsum, ut suprà vidimus in hoc Libro, quæst. 2. artic. 1. ergo ut intellectus determinetur ad intelli-

gendum hoc objectum potius quàm illud, species impressa necessariò requiritur. Sequela probatur. Quia non aliter potest percipi, quòd intellectus sit potentia passiva, quàm per hoc, quòd ab objectis, quæ intelligit patitur; ab ipsis autem pati nequit, nisi speciem illorum impressam in seipso recipiat: si hanc ergo non recipit, non est potentia passiva, sed dumtaxat activa.

199 Secundò probatur Conclusio. Quod est pura & nuda potentia in aliquo genere, nullam potest operationem elicere, nisi per aliquam formam actuetur; sed intellectus est pura potentia in genere intellectivo, nam ut docet Philosophus est tamquam tabula rasa, in qua nihil est depictum: ergo ut intelligat, necessariò requirit aliquam formam. Sed hæc alia esse non potest, quàm species impressa: ergo species impressa necessariò ad intelligendum exposcitur.

200 Confirmatur. Ideò namque materia prima se sola nequit ad aliquam physicam operationem concurrere, quia in genere physico est pura, & nuda potentia; sed intellectus in genere intellectivo est etiam pura potentia: ergo sine forma ipsi intrinsecè superaddita intelligere nequit; hæc autem forma est species impressa: ergo, &c.

201 Vigetur. Ideò materia prima non potest recipere existentiam, quin prius recipiat
Q
fora

formam, quia existentia est actus ultimus, forma verò est actus primus, actus autè ultimus necessariò debet præsupponere primum; sed intellectio est actus ultimus, species verò impressa est actus primus: ergo prius species impressa in intellectu recipitur, quam ab ipso intellectu eliciatur.

202. Tertiò probatur *Conclusio*. Nam ut objectum intelligatur, necessarium est quod intra intellectum collocetur, siquidem intelligere est intus legere, & percipere: sed nisi species impressa detur, objectum intra intellectum non collocatur: ergo ad intelligendum species impressa necessariò requiritur. Major constat, Objectum enim ad extra existens & nullo modo unitum intellectui, non potest ab ipso percipi: ergo ut percipiatur, necessarium est, quòd intra ipsum collocetur. Minor autem probatur. Quia objectum prout ad extra existens non potest in intellectu recipi, materiale enim in spiritali non recipitur, prout verò in specie impressa, quæ (ut infra videbimus) est formalis illius similitudo, continetur, ab omni materia denudatur: ergo

si species impressa non datur,
objectum in intellectu
non ponitur.

§. II.

Soluntur Argumenta.

203. **A**R G V I T V R primò. Si darentur species impressæ in intellectu, darentur etiam in sensibus, tam internis, quàm externis; sed in illis nò dantur: ergo nec in intellectu requiruntur. Major supponitur. Minor autem pro prima parte sic probatur. Nam ideo juxta primam rationem species impressa in intellectu requiritur, quia intellectus de se est indifferens ad attingendum hoc & illud objectum, quæ indifferentia non potest tolli, nisi per speciem impressam; sed ad auferendam indifferentiam sensuum interiorum species impressa non requiritur: ergo in sensibus internis species impressa non datur. Probatur Minor, Quia sensus interni sufficienter determinantur per externas, ut hæc potius, quàm illa objecta attingant: ergo ut determinentur, species impressa non requiritur.

204. Quoad secundam probatur eadem Minor principalis. Tum, quia sensus externi, ut supra vidimus lib. 2. quæst. 4. art. 6. non possunt attingere objectum, nisi physicè & realiter præsens: ergo per præsentiam objecti sufficienter determinatur; proindeque ad hoc species impressa non requiritur.

205. Tum etiam, Quia sensus externi sunt potentia mate-
ria-

riales: ergo sufficientem vniorem habent cum objectis, dummodò hæc ipsis sensibus proximè localiter applicentur; ac proinde species impressa non requiritur. Patet hæc Consequentia, Quia vt in vltima ratione dicebamus, species impressa ad hoc exposcitur, vt objectum immediatè cum potentia coniungatur: ergo.

206 Respondetur, negando Minorem, quoad vtramque partem. Ad cuius probationem, quoad primam negandum est Antecedens. Non enim quælibet applicatio sufficit ad hoc vt potentia cognoscitiva, quales sunt sensus interni, hoc potius attingat objectum, quàm illud, sed requiri ut quòd applicatio sit per aliquid intrinsecum contentivum attingentia: nam potentia passiva, vt sup. à diximus, vt actiua constituatur, aliquam intrinsecam formam exposcit. Tunc autem sufficiet extrinseca applicatio (vt tacita præcludatur Objectio) quando potentia non fuerit passiva, sed operationem in actu primo præcontinens, qualis est voluntas, & appetitus sensitivus.

207 Rõ primam probationem Minoris quoad secundam partem concesso Antecedenti, neganda est Consequentia. Quamvis enim sensus externi non possint attingere objectum, nisi physicè & realiter præsens; non tamen determinantur ad illud attingendum per ipsum, vt extra existens, sed ab ipso vt intrinsecè vnito cum potentia,

quæ vnio non fit aliter quàm per speciem impressam intrinsecè in sensu externo receptam. Quare ex illa probatione ad summum inferitur, quòd in sensibus externis non datur species expressa vel idolum; quòd tamen species impressa non detur, non colligitur.

208 Ad secundam probationem ejusdem partis distinguo Antecedens, sunt potentie materiales omnino, nego Antecedens, non nihil immaterialitatis habentes, concedo Antecedens, & nego vtramque Consequentiam. Ad probationem, distinguo Antecedens, vt objectum immediatè cum potentia coniungatur in esse intentionali, concedo Antecedens, in esse naturali, nego Antecedens, & Consequentiam: Nam sensus externi, cum sint potentie cognoscitivæ, non sunt totaliter in materia immersi, sed aliquantulum supra materię condiciones elevati; ac proinde attingunt sua objecta non in esse naturali physicè, & materialiter sumpto, sed supra materię condiciones, & quæque elevato. Quare non sufficit, quòd vt objectum sensus externi ab ipso attingatur, eisdumtaxat proximè localiter applicetur.

209 ARGVITVR secundò. Si darentur prædictæ species, dari possent duò accidentia solo numero distincta, & contraria in gradibus intensitatis eodem subiecto; vtrumque repugnat: ergo prædictæ species non dantur. Probatur Sequela,

quoad primam partem. Contingere namque potest, immò & persapè contingit; quòd duo alba solo numero distincta videantur, & consequenter eorum species intentionale in sensu & in intellectu juxta nostram Sententiam recipiuntur; sed huiusmodi species solo numero sunt distinctæ, sicut earum objecta: ergo si dantur prædictæ species, duo accidentia solo numero distincta possunt recipi in eodem subiecto.

210 Quod secundam partem probatur etiam sequela. Non enim minùs evenire potest, quòd album v. g. & nigrum immittant speciem sui & tam in visu, quàm in intellectu species utriusque recipiantur; sed huiusmodi species non minùs sunt intensæ, quàm ipsum album & nigrum: ergo duæ qualitates contrariæ in gradibus intensis possent simul in eodem subiecto reperiri.

211 Respondetur negando Sequelam quoad utramque partem. Ad probationem illius quoad primam dicendum est, quòd si loquamur de speciebus intelligibilibus representantibus primò, & directè duo illa individua ejusdem speciei, tales species differunt specie in esse representativo eò quòd v. a illarum specierum representat vnum individuum secundum vnam rationem, & alia representat alium secundum alteram: si autem specificè, & essentialiter non differrent, idem quod representatur per vnam, essentialiter

per alteram representaretur, vt diximus in 2. de Generat. quest. 3. artic. 2. §. 6. num. 213. Quare respectu specierum intelligibilium non sequitur, quòd duo accidentia solo numero distincta in eodem subiecto recipiantur.

212 Si verò de speciebus, quæ in sensibus recipiuntur, fiat sermo, responderi potest primò non secui, quòd duo accidentia solo distincta numero recipiantur in eodem subiecto secundum eandem partem: quia cum organa sensuum sint corporea & extensa, vnum illorum accidentium in vna, & aliud in alia ejusdem organi parte recipitur; quòd autem in diversis partibus ejusdem subiecti duo accidentia solo distincta numero recipiantur, nullum inconueniens censetur.

213 Secundò dici potest, quòd licet illæ species duplicis albi solo numero differunt materialiter quatenus scilicet representant duo individua, quæ in eadem specie conveniunt, formaliter tamen consideratæ differunt species. Et ratio est manifesta. Si enim illæ species formaliter, & specificè non differrent, quidquid formaliter representatur per vnam, formaliter etiam representaretur per alteram; hoc autem non contingit, vt constat; unde species illæ formaliter sumptæ non numero tantum, sed specificè etiam distinguuntur. Videatur Mag. Bafiez in 1. part. quæst. 76. in Commentario, Articuli

secundū, vbi varias Solutiones Argumento facto traditas refert, & refellit.†

214 Ad probationem secundæ partis Sequelæ dicendum est, illas species albi & nigri, nec in esse physico, nec in esse repræsentativo contrariari. Non quidem in esse physico: secundum enim hoc esse, nec in sensu, nec in intellectu recipiuntur; proindeque, ut sic non contrariantur. Nec in esse repræsentativo: Ad hoc quippè necessarium erat quod denominarent potentiam albam, & nigram; quod tamen sic non contingit. Unde ex eo, quod duæ species intentionales recipiantur in sensu, & in intellectu, non sequitur, quod duo contraria in gradibus intensis in eodem subiecto possint dari.

215 Et quidem si quidquam Argumento facto convinceretur, convinceretur utique posse naturaliter dari duos accidentia solo numero distincta, & duo contraria summè intensa in eadem parte subiecti, sicut eorum species naturaliter dantur; hoc autem ipsi Contrarii non admittunt: ergo ex Argumento facto neutrum absurdum infertur.

216 Notandum est autem, quod quando in Conclusionē afferimus, necessariam esse superaditionem speciei, ut intellectus intelligat, tantum loquimur quando obiectum non est proximè intelligibile per seipsum: si enim illud immateriale sit, ac proinde per seipsum intelligibile,

species ab ipso distincta non requiritur. Quia de causa Beati vident Deum sine superadita specie, & Angeli per suam substantiam se cognoscunt.

ARTICVLVS II.

Quomodo species intelligibilis repræsentet obiectum.

§. I.

Difficultas explicatur, & Conclusio stabilitur.

217 **I**N Hac Difficultate aliquid, ut certum ex præcedenti supponimus, & aliud in dubium revocamus. Supponimus enim speciem impressam aliquo modo repræsentare obiectum: dubitamus autem qualiter illud repræsentet? An virtualiter, sicut semen repræsentat principium, à quo deciditur. An formaliter, ut filius repræsentat patrem, à quo generatur? In qua Difficultate *Prima* Sententia docet speciem impressam tantum repræsentare virtualiter obiectum: quam tenent Suarez, & plures alij extra Scholam D. Thomæ. *Secunda*, & communis inter Thomistas docet illud repræsentare formaliter: & hæc sit.

218 *Nostri Conclusio.* Probatur primò ex Philosopho a PP. Compluribus hic relato 2. de Anima, cap. 12. dicente, Quod sicut impressio annulo ferreo,

aut aureo in cera, non manet ibi materia ferri, vel auri; licet maneat similitudo annulli; ita quando obiectum sensibile immittit speciem impressam sui ad sensum, tunc sensus recipit speciem & similitudinem obiecti absque materia; sed imago impressa ab annullo est illius similitudo formalis: ergo species impressa juxta Philosophum est formalis similitudo obiecti.

219 Secundò probatur ex Div. Thoma, 3. contra Gent. cap. 49. Ratione secunda sic dicente: *Similitudo intelligibilis, per quam intelligitur aliquid secundum suam substantiam, oportet quòd sit ejusdem speciei, vel magis species ejus.* Ergo juxta Angelicum Præceptorem species impressa est ipsa quidditas obiecti in esse intentionali: ergo debet habere maximam unitatem cum illo in maxima similitudine fundatam; hæc autem non est virtualis, sed formalis: ergo species impressa est formalis similitudo obiecti.

220 Tertiò probatur Conclusio ratione. Illud ad quod aliqua res per se primò est instituta, debet ipsi formaliter convenire; sed species impressa ad hoc per se primò est instituta, ut obiectum formaliter repræsentet: ergo species impressa non virtualiter, sed formaliter repræsentat obiectum. Major, & Consequentia constant. Minor autem probatur. Nam eatenus accidenti formaliter convenit esse

potentiam proximam operandi, quia per se primò est institutum, ut substantiæ in operando deserviat; sed species impressæ ad nil sunt aliud institutæ nisi, ut obiectum repræsentent: ergo repræsentare obiectum, formaliter illis convenit.

221 Quartò probatur alia ratione. Nam productio creata speciei expressæ, sive verbi est quædam vitalis generatio non in esse naturali, sed in esse intentionali, in qua verbum præcedit, ut genitum, & ut filius: ergo debet esse ejusdem naturæ, & quidditatis cum principio, à quo vitaliter in esse intentionali procedit. Sed verbum in omnium Sententia est similitudo formalis & expressa obiecti: ergo debet ab aliquo principio provenire, quod sit ejusdem obiecti similitudo formalis impressa. At potentia intellectiva non est formaliter similis obiecto, bene verò species impressa: ergo species impressa est formalis repræsentatio obiecti.

222 Antecedens, in quo tantum est difficultas, probatur primò ex communi illo Proloquio: *Ab obiecto, & potentia paritur notitia:* ergo productio speciei expressæ, sive verbi est quædam vitalis generatio.

223 Secundò probatur Antecedens. Quia vitalis generatio juxta omnes: *Est origo viventis à vivente à principio conjuncto in similitudinem naturæ;* sed productio verbi hujusmodi:

di : ergo productio verbi est quædam vitalis generatio. Probatur Minor, Quia verbum vtpotè procedens per actionem intrinsecè vitalem, est terminus intrinsecè vitalis procedens à principio intrinsecè conjuncto, nimirum ab objecto mediante specie impressa unita cum intellectu, estque in eodem subjecto cum verbo, ejusdemque naturæ cum objecto, eò quòd proceditur formaliter illi simile: ergo processio verbi est quædam vitalis intentionalis generatio.

224 Denique probatur Antecedens. Idèd namque, juxta communem Sententiam Theologorum, processio Verbi divini est perfectissima generatio nedum in esse intentionali, verum etiam in esse naturali, quia processio per intellectum ex vi suæ linear habet assimilare terminum in natura saltem secundum esse intentionale : si hoc enim productio per intellectum non haberet, processio Verbi divini generatio non esset ; quemadmodum processio per voluntatem, nec in divinis generatio est, quia ex sua ratione non habet assimilare terminum in natura: ergo processio verbi creati est generatio.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

225

ARGVITVR primò contra hanc ultimam Rationem. Ex eo namque quòd productio creata verbi sit quædam vitalis generatio tantum sequitur, quòd verbum sit similitudo formalis causæ principalis, scilicet objecti, non verò speciei impressæ, quæ est illius virtus proxima agendi, & fecundandi potentiam per modum seminis ipsius objecti: ergo ultima Ratio nostræ Conclusionis nil concludit. Probatur Antecedens. Nam ex eo quòd Petrus v. g. procedat à Paulo, vt filius naturalis, non inferitur, quòd evadat similis semini, sed Paulo ; sed species impressa est, semen objecti : ergo ex eo quòd productio creata verbi sit quædam generatio, non deducitur quòd verbum sit similis speciei impressæ, sed objecta.

226

Respondetur negando Antecedens, quod paritas adducta non convincit. Species enim impressa non dicitur semen objecti, quia cum proprietate sit tale : sed quia sicut in generatione naturali principium, nisi medio semine non concurrir, ita nec objectum, nisi media specie. In hoc tamen datur maxima differentia. Nam objectum antecedenter ad speciem impressam ex se non erat adequatè con-

Illitutum in ratione principij influxivi, per speciem autem ad ordinem intentionalem transferitur, & in ratione principij constituitur. Unde in ratione principij non ponit in numero species cum objecto, sed se habent ut formæ, & id, cuius est forma. Quare quod est formaliter simile objecto necessarium est, quod speciei illius impressæ sit etiam formaliter simile. In generatione vero naturali semen, & principium generandi ponunt in numero, quia generans non constituitur in ratione principij generandi per semen, sed antecederet ad illud per suam formam naturalem supponitur adæquate constitutum.

227

ARGVITVR secundò contra eandem Rationem. Species impressa, & expressa non possunt esse ejusdem naturæ in esse representativo: ergo ex eo quod processio speciei expressæ sive verbi sit quædam generatio, & talis species sit formaliter similis objecto, non inferitur, quod species impressa sit etiam illi formaliter similis. Consequentia constat. Antecedens verò probatur primò. Transiens, & permanens non sunt idem; sed species expressa est transiens, impressa vero permanens: ergo non possunt esse ejusdem naturæ in esse representativo.

228. Secundò probatur Antecedens. Species impressa & expressa in esse entitativo specificè diffe-

runt, juxta communem Sententiam: ergo etiam in esse representativo. Patet Consequentia. Quando enim unum ab altero specificè secundum inadæquatam rationem distinguitur, non potest ab illo secundum aliam inadæquatam rationem non distingui: ergo si in esse entitativo specificè differunt, etiam in esse representativo.

229

Respondetur negando Antecedens. Ad primam probationem distinguo Majorem non sunt idem facta reduplicatione supra permanens & transiens, concedo Majorem, aliter nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentia. Quamvis enim species impressa & expressa secundum quod illa est permanens, & hæc transiens non sunt idem, secundum verò quod utraque objectum representat, idem sunt, diversitate illa permanentiæ, & transiendi de materiali omnino ad representativitatem se habente. Et instatur manifestè in Sententia contraria docente speciem expressam esse formalem similitudinem objecti; & tamen objectum est permanens, & species expressa transiens: esse ergo transiens aut permanens, de materiali omnino & impertinenter se habet ad representandum.

230

Ad secundam probationem Antecedenti concessio Antecedenti, neganda est Consequentia. Ad cujus probationem distinguo Antecedens, non potest secundum aliam inadæquatam rationem non distingui, si utraque ad eandem

dem lineam attingat concedo Antecedens, si ad diversum, nego Antecedens, & Consequentiam. Solutio constat ex modò dictis. Esse enim entitativum & esse repræsentativum ad diversas lineas pertinent, ita vt esse entitativum de materiali & præsuppositivè se habeat ad esse repræsentativum. Quomodò in accidenti ratio essendi de materiali se habet ad rationem operandi. Et retorquetur Argumentum in specie expressa, quæ est accedens; & tamen, in Sententia contraria, objectum, quod est substantia, formaliter repræsentat.

231 Dicit: Si species impressa est formalis similitudo objecti, non potest non illud in actu secundo repræsentare; hoc autem nequit dici, alias species expressa omninò superflueret, vt constat: ergo non est formalis similitudo objecti. Probatur Major. Nam quod actualiter, & formaliter est alteri simile, non potest non illud actualiter repræsentare: ergo si species impressa est formalis similitudo objecti non poterit non repræsentare illud in actu secundo.

232 Respondetur negando Minorem. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, quod est formaliter alteri simile formalitate cadente supra terminum actus, concedo Antecedens, supra principium, nego Antecedens, & Consequentiam. Quavis enim species impressa sit formaliter similis obje-

cto; illud tamen in actu secundo non repræsentat, eò quod constituit intellectum in ratione principii proximè adæquate intellectivi; vt in actu autem secundo objectum repræsentat, necessarium est, quod intellectus intellectionem eliciat, & speciem expressam producat, vel si illam non producat, vt in visione beata contingit, cum objecto saltem intellecto se uniat.

233 Et quidem Argumentum patitur manifestam instantiam in quolibet principio effectivo: In calore v. g. per quem formaliter constituitur principium calefactivum; & tamen in actu secundo non constituitur calefaciens, nisi addatur calefactio. Pariter ergo in præsentia dicimus.

234 **A**RGVITVR tertio contra Conclusionem. Habitus intellectus concurrunt ad productionem verbi quod est formaliter simile objecto; & tamen ipsi non sunt formales, sed virtuales tantum similitudines objectorum: ergo idem dici poterit de speciebus impressis. ¶ Confirmatur. Nam essentia divina per modum speciei impressæ intellectibus Beatorum unita, ipsis repræsentat creaturas; & tamen eas non formaliter, sed causaliter tantum repræsentat: ergo &c.

235 Respondetur ad Argumentum concessa Maiore & Minore, negando Consequentia. Distincta est, Quia species per se primo instituuntur à natura, vt re-

præsentent; unde hoc ipsis debet formaliter convenire. Habitus autem non ad hoc sunt instituti; quare necessarium non est quod præsentatio formalis illis conveniat. Ad Confirmationem concessis Præmissis, negamus Consequentiam. Disparitas est Nam creaturæ non sunt objectum primario repræsentatum per essentiam divinam gerentem munus speciei impressæ; sed ipsa divina essentia. Per speciem autem impressam objectum primarium formaliter repræsentatur, secundarium vero sufficit quod virtualiter seu causaliter præsentetur.

ARTICVLVS III.

Verum species impressa concurrat effectivè ad cognitionem?

§. I.

Statuitur Conclusio.

236 **D**icendum est omnem speciem impressam concurrere effectivè ad cognitionem. Conclusio est Philosophi 2. de Anima, textu 60. & D. Thomæ 1. p. quest. 56. artic. 1. & quest. 85. artic. 2. & quest. 2. de Veritate artic. 6. sic dicentis: *Qualibet actio sequitur conditionem forma agentis, quæ est principium actionis, sicut calefactio mensuratur secundum modum caloris, similitudo autem cogniri, quæ informatur potentia cognoscitiva est principium*

cognitionis secundum actum, sicut calor calefactionis. Sed calor effectivè concurrat ad calefactionem: ergo species impressa effectivè etiam concurrat ad cognitionem.

237 Ratione autem probatur primò. Quia ut in Logica diximus Lib. 7. Quest. 2. Artic. 2. idè Præmissæ effectivè concurrunt ad Conclusionem, quia determinat intellectum effectivè ad illam concurrentem; sed species impressa determinat intellectum ad cognitionem, quam elicit effectivè: ergo species impressa effectivè concurrat ad cognitionem.

238 Secundò probatur. Nam quod se habet ut forma ad aliquam operationem, effectivè concurrat ad illam, *Unumquodque enim operatur secundum quod est in actu*: quod intelligendum est de actu formæ; sed species impressa se habet ut forma intellectus ad intellectionem, ut vidimus Articulo præcedenti: ergo effectivè concurrat ad illam.

239 Tertiò. Nam juxta commune Proloquium, *Ab objecto & potentia paritur notitia*; sed sine efficientia non paritur: ergo notitia vel cognitio effectivè ab objecto producit. Sed non ab objecto ut extra intellectum existente: ergo ab ipso per sui speciem impressam eundem intellectum informantem.

240 Quartò. Principium, cui assimilatur terminus actionis, effectivè ad illum terminum concurrat, causa enim efficiens inten-

dit producere terminum, & effectum sibi similem; sed terminus productus per intellectiōem, qui est species expressa sive verbum, assimilatur speciei impressæ, quæ est principium: ergo species impressa effectivè concurret ad expressam; proindeque ad intellectiōem, media qua species expressa producitur.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

241

ARGVITVR primò. Si species impressa se haberet vt actus & forma effectivè concurrens ad intellectiōem, perfectiùs principalisq; ad illam, quàm intellectus, ipse concurreret; hoc autem est falsum: ergo & illud, ex quo sequitur. Probatvr Sequela. Forma enim & actus perfectiùs principalisq; concurret, quàm illud, cuius est actus & forma: quæ de causa forma principalis concurret ad agendum quàm materia, & calor aquæ calidæ quàm aqua: ergo &c.

242

Respondetur negando Sequelam. Ad probationem distinguo Antecedens, principalis concurret, si ad operationem subiecti, cuius est forma & actus non ordinetur, concedo Antecedens, si ordinetur, nego Antecedens, & Consequentiam. Quando enim forma non ordinatur ad operationem subiecti, in quo recipitur, perfectiùs concurret ad operationem for-

ma, quàm subiectum, vt constat in exemplis in Argumento adductis: Forma namque perfectiùs ad operationem concurret, quàm materia, & calor aquæ calidæ, quàm aqua, quia nec forma ad operationem materiæ, nec calor ad aquæ operationem ordinatur. Quando verò forma & actus ordinatur ad operationem subiecti in quo recipitur, tunc forma subiecto ipsi deservit; ac proinde non forma, sed subiectum est quod principalis operatur, vt constat in calore ignis, qui se habet, vt forma & actus respectu ignis, cum tamen ad calefactionem principalis concurrat ignis, quàm calor: Quamvis ergo species impressa se habeat, vt forma & actus respectu intellectus, inde tamen non colligitur principalis quàm ipse concurrere ad intellectiōem.

243

ARGVITVR secundò. Si species impressa concurreret effectivè ad intellectiōem, sequeretur, quòd Deus non posset vniri mentibus Beatorum per modum speciei impressæ; hoc est falsum & contra sententiam omnium Thomistarum: ergo species impressa effectivè ad intellectiōem non concurret. Probatvr Sequela, Nam de ratione speciei impressæ, eo ipso, quòd efficienter concurret ad intellectiōem; est intellectum informare eique inhærere; hoc autem repugnat Deo: ergo si species impressa effectivè concurreret ad intellectiōem, sequeretur Deum non

non posse vniri intellectibus Beatorum per modum speciei impressæ. Probatur Major. Eo namque ipso, quod effectivè concurrat ad intellectionem, constituitur in intellectu vnum principium adæquatum intellectionis: ergo debet ipsum informare, eique inhaerere.

244 Respondetur negando sequelam. Ad cuius probationem distinguo Majorem de ratione speciei impressæ, quæ est accidentis, est intellectum informare, eique inhaerere concedo Majorem, de ratione speciei, quæ est substantia, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Species enim impressa, quæ est substantia, per seipsam habens rationem speciei impressæ, non debet intellectum informare, nec ipsi inhaerere, sed præcise se tenet ex parte objecti intellectum determinans & ejus virtutem complens non tamen ex parte intellectus se tenendo, & informando. Vnde bene potest Deus absque imperfectione informationis, per modum speciei impressæ mentibus Beatorum vniri.

245 Et quidem hoc Argumentum à pluribus ex Contrariis debet solvi, qui licet negent speciem impressam effectivè concurrere ad intellectionem, defendunt tamen concurrere in genere causæ formalis & semel nobiscum asserunt Deum posse per modum speciei impressæ mentibus Beatorum vniri; atqui genus causæ efficientis longius distat ab imperfectione, quam genus causæ forma-

lis: ergo si concurrente specie impressa ad intellectionem in genere causæ efficientis, non potest Deus vniri mentibus Beatorum per modum speciei impressæ, concurrente in genere causæ formalis, minus poterit. Quidquid ergo Contrarij huic Argumento responderit, erit à fortiori Solutio illius, quod opponunt.

246 Dices. Quia lumen gloriæ concurret effectivè ad intellectionem, nequid Deus Beatis vniri vt lumen gloriæ: ergo pariter si species impressa concurrat effectivè ad intellectionem, non poterit vniri vt species impressa.

247 Respondetur negando causalem. Non enim ideò Deus non potest supplere lumen gloriæ, quia hoc ad intellectionem effectivè concurrat, sed quia est qualitas, de cuius ratione est informare & inhaerere, & se habet ex parte intellectus ipsum elevans in ordine supernaturali: quorum neutrum in specie impressa contingit. Vnde potest Deus vniri Beatis vt species impressa, non tamen vt lumen gloriæ.

248 ARGVITVR tertio. **A** Effectus vitalis nequit effectivè, præsertim principaliter à causa non vitali, prevenire; sed intellectio est vitalis, species verò impressa non est vitalis: ergo intellectio nequit effectivè ab specie impressa provenire. Major & Consequentia constant. Minor autem certa videtur. Non enim appa-

apparet quomodo species impressa sit vitalis.

249 Respondetur negando Minorem. Nam species impressa sufficientem habet vitalitatem, ut possit intellectionem principaliter effective causare. *Tum* quia intrinsecè determinat potentiam vitalem, scilicet intellectum ad producendum intellectionem. *Tum* etiam quia à potentia vitali, nimirum ab intellectu agente produci-
tur. Si autem de speciebus impressis, quæ sensibus deservunt, fiat sermo, idem dicimus, *Tum*, quia determinat potentiam vitalem. *Tum* etiam, quia non causantur ab objectis secundum se sumptis, sed ut subordinantur corporibus celestibus ob Angelo motis; quod satis superque est ut sint vitales.

250 **A**RGVITVR quarto Si species impressa effective concurreret ad intellectionem, sequeretur primò, quod idem numero effectus à duplici causa totali, & adæquata procederet; hoc est falsum, & contra ea, quæ diximus 2. *Physic. Quest. 5. Art. 3.* ergo &c. Probatur Sequela, Quia species impressa, & intellectus essent causæ totales intellectionis: ergo &c.

251 Secundò sequeretur, quod substantia esset immediate operativa; hoc etiam est contra dicta eodem *Lib. Quest. 3. Artic. 2.* ergo. Probatur Sequela. Nam substantia Angeli per seipsam gerit munus speciei impressæ,

ut communiter docent Thomistæ: ergo si species impressa effective concurrat ad intellectionem, substantia immediate effective concurreret.

252 Respondetur negando Sequelam. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, essent causæ totales totalitate effectus, concedo Antecedens, totalitate causæ, nego Antecedens & Consequentiam. Quamvis enim intellectus, & species impressa sint causæ totales totalitate effectus, nimirum intellectionis, eo quod tota intellectio, cum sit indivisibilis tam intellectui, quàm speciei impressæ correspondet; non sunt tan-
tæ causæ totales totalitate causæ, sed partiales. Et ratio est manifesta, Quia scilicet nec intellectus sine specie impressa, nec species impressa sine intellectu potest producere intellectionem. Quod autem idem numero effectus à duplici causa partiali procedat, non repugnat.

253 Ad secundum respondetur negando etiam Sequelam. Ad cuius probationem concessio Antecedenti, distinguendum est Consequens, esset immediate operativa intentionaliter, concedo Consequentiam, physice, nego Consequentiam. Ut enim loco citato diximus, nullum est inconveniens, quod substantia sit immediate operativa intentionaliter: ex hoc enim non colligitur, quod substantia ab operatione specificetur, vel illi subordinetur, sed potius quod operatio subordinetur substantiæ.

stantiæ, & specificetur à substantia. Si autem physicè immediatè operaretur, subordinaretur operationi, ab eaque specificaretur, quod repugnat.

ARTICVLVS VI.

An ex intellectu & specie intelligibili fiat vnum per identitatem?

§. I.

Quibusdam suppositis, Conclusio stabilitur.

254 **S**upponendum est primò, ex intellectu, & specie intelligibili fieri aliquammodo vnum. Sicut enim habens naturam lapidis v. g. est naturaliter lapis, ita intellectus habens naturam ejusdem lapidis in esse repræsentativo, non potest non esse lapis in tali esse. Difficultas autem est, An non solum in esse repræsentativo, & intentionali fiat intellectus idem cum specie, sed etiam fiat vnum cum illa per identitatem?

255 Secundò supponendum est, in ipsa specie posse considerari duplex esse, naturale scilicet & intentionale. Certum est autem apud omnes intellectum non identificari cum specie secundum esse naturale & entitativum speciei: sed est dubium an possit identificari cum ipsa secundum esse intelligibile, & intentionale?

256 Tertiò supponendum

est, speciem intelligibilem non esse idem realiter per identitatem cum objecto: quòd licet non sit certum apud omnes; à nobis tamen vt certum judicatur. Tum, quia species est similitudo & imago objecti; similitudo autem, & imago non potest esse idem per identitatem cum eo, cuius est imago & similitudo, sicut signum non potest esse idem identitè cum signato. Tum etiam Nam quæ inter se realiter distinguuntur, non possunt identificari in vno tertio (altissimo Trinitatis Mysterio secluso) natura autem intellectus, & objecti realiter distinguuntur: unde non possunt realiter identificari in vno tertio. Tum denique. Quia effectus efficienter ab aliqua causa productus nequit cum tali causa identificari, alia idem (quod redngnat) posset à se ipso dependere; species autem intelligibiles effectivè causantur ab objectis: cum ipsis ergo identificari non possunt. His ergo suppositis.

257 *Prima Sententia docet ex intellectu & specie intelligibili fieri vnum per identitatem. Quam tenent PP. Complutenses hic Disput. 18. Quest. 4. & PP. Salmant. Tom. 1. in 1. p. Tract. 3. de Scientia Dei. Disp. 2. Dub. 2. pro se referentes Capreolum Cajetanum, Ferrariensem, & alios. Secunda, & communis Sententia est negativa, quam tuetur illustrissimus Godoy. Tomo 1. in 1. p. Disp. 22. §. 3. quam & nos libenter amplectimur.*

Pro-

253

Probatur primo ex

D. Thoma in 1. dist. 35. quæst. 1. art. 1. ad 3. sic dicente: *Oportet quod hæc species, quæ est intellecta in actu, perficiat intellectum in potentia, ex quarum conjunctione efficitur unum perfectum, quod est intellectus in actu, sicut ex materia, & corpore efficitur unum, quod est homo habens operationes humanas. Unde sicut Anima non est aliud ab homine; ita intellectum in actu non est aliud ab intellectu intelligente actu, sed idem: non tamen ita quod species illa fiat substantia intellectus, vel pars ejus, nisi formalis, sicut nec Anima sit corpus. Ex quibus verbis tale argumentum efformatur. Juxta Angelicum Præceptorem, sicut ex Anima & corpore efficitur vnus homo, ita ex specie & intellectu efficitur vnus; sed ex Anima & corpore non fit vnus homo per identitatem, sed tantum per compositionem: ergo nec ex specie & intellectu.*

254

Probatur etiam ex verbis quæ citato loco immediatè subiungit: *Si ergo (inquit) est aliquis intellectus, sicut diuinus, qui ad nihil est in potentia, sed est totum actus, & semper in actu, tunc intellectum ab intellectu nullo modo differt re in eo, sed consideratione tantum. Ergo juxta mentem D. Thomæ ex solo intellectu diuino, & re intellecta potest fieri vnus per identitatem. Idem docet 3. contra Gent. cap. 51. & 1. part. quæst. 14. art. 2. in corpore:*

& quæst. 53. art. 1. ad 2. & quæst. 85. art. 2. ad 2. & alibi sæpè.

260

Secundò probatur

Conclusio hac satis efficaci ratione. Nam species impressa siue in esse entis, siue in esse intelligibili, realiter est distincta ab intellectu antequam illi vniatur: ergo etiam post vniionem realiter ab illo distinguitur. Antecedens constat, si enim antequam intellectui vniatur, realiter ab intellectu non distinguitur, pro illo priori daretur intellectus, & non daretur: daretur quidem, vt supponitur: non daretur verò; impossibile namque est, quod intellectus detur sine eo, quod ab illo realiter non distinguitur.

261

Consequentia autem,

in qua est difficultas probatur primò, Nam quæ semel realiter sunt distincta, semper realiter distinguuntur, nisi vnus totaliter in alterum convertatur; sed totalis conversio vnius in alterum naturaliter implicat: ergo si species impressa realiter est distincta ab intellectu antequam illi vniatur, etiam post vniionem realiter ab illo distinguitur.

262

Secundò probatur

consequentia, Nam vel post illam vniionem remanent prædicata essentialia constitutiva speciei impressæ, & intellectus vel non remanent? Si Primum asseratur ergo remanent etiam prædicata distinctiva, constitutivum enim & distinctivum idem sunt. Si dicatur verò secundum: ergo repugnat intellectu.

Etio. Patet Consequentia, Etenim non manentibus principijs, à quibus intellectio essentialiter dependet, repugnat intellectio; sed intellectio essentialiter ab specie impressa & intellectu dependet: ergo specie impressa, & intellectu non manentibus, intellectio repugnat.

263 Tertiò. Nam quæ possunt realiter separari, non possunt realiter non distingui; sed species intelligibilis potest realiter ab intellectu separari: ergo non potest ab illo realiter non distingui. Major constat, Non enim minus intelligibile est, quod idem à seipso realiter separaretur, quam quod idem à seipso realiter produceretur; sed idem nequit realiter à seipso produci: ergo idem à seipso nequit realiter separari. Minor autem non minus certa videtur. Intellectus enim naturaliter potest sine specie lapidis existere: ergo species lapidis potest ab intellectu separari.

264 Denique probatur Consequentia. Nam nò solum illud, quod educitur, sed etià illud, quod coëducitur de potentia subiecti, à subiecto ipso distinguitur, quemadmodum non solum productum, sed etiam comproductum, realiter à causa producente distinguitur; sed Auctores contrariæ Sententiæ docēt speciem intelligibilem in esse entis de potentia intellectus educi, in esse verò intelligibili coëduci: ergo secundum utramque rationem debet realiter ab intellectu distingui.

265 Tertiò probatur Conclusio. Si ex intellectu & specie in-

telligibili fieret vnum per identitatem, intellectus Beati identificaretur cum Deo in tali esse; hoc repugnat: ergo & quod ex intellectu & specie intelligibili fiat vnum per identitatem. Major constat, Nam in Sententia omnium Thomistarum 1. p. quæst. 12. art. 2. essentia divina vnitur mentibus Beatorum per modum speciei impressæ: ergo si ex specie impressa & intellectu fieret vnum per identitatem, intellectus Beati identificaretur cum Deo in tali esse

266 Minor autem non minus certa videtur, Idem namque intellectus Beati non potest identificari cum Deo in esse entis, quia Deus in hoc esse est infinitus, & increatus, intellectus autem Beati creatus & finitus; sed Deus etiam in esse intelligibili increatus est, & infinitus: ergo repugnat quod intellectus Beati fiat vnum cum Deo in esse intelligibili.

267 Confirmatur, Implikat quod creatura in a quo vero esse & reali sit Deus; sed si identificaretur cum illo in esse intelligibili, in aliquo vero esse, & reali esset Deus, siquidem esse intelligibile non est aliquid fictum: ergo repugnat quod intellectus creatus fiat idem cum Deo, in esse intelligibili.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

268 **A**RGVITVR primò ex Philosofo in hoc libro, textu 37. & 38. dicente Animam esse quodammodò omnia intelligibilia, & sensibilia, quia omnia potest cognoscere per sensum & intellectum; sed hoc verificari non potest, nisi intellectus fiat vnum per identitatem cum re cognita: ergo, &c. Probatur Minor, Nam si non fieret vnum per identitatem cum re cognita, res cognita tantum conveniret intellectui, vel per informationem, vel per inhaerentiam; sed hic modus conveniendi non sufficit, ut intellectus dicatur fieri rem intellectam: ergo. Probatur Minor. Quia forma convenit materiæ per informationem, & calor convenit igni per inhaerentiam; & tamen, nec materia dicitur forma, nec ignis dicitur calor: ergo ut vnum verè dicatur aliud fieri, non sufficit convenientia per informationem, nec per inhaerentiam.

269 Respondetur concessa Majore, negando Minorem. Ad ejus probationem concessa Majore de specie creata (species enim increata informationem, vel inhaerentiā non exposcit) distinguo Minorē non sufficit, ut intellectus dicatur fieri rem intellectam idemittē, concedo Minorē, causaliter formaliter, nego Minorem, & Conse-

quentiam. Nam ut aliquid dicatur aliud quodammodò, sufficit convenientia per informationem, vel per inhaerentiam: siquidem ut ex Div. Thoma vidimus loco relato, ex 1. Sent. *Anima non est aliud ab homine*, & consequenter Anima aliquatiter est homo; & tamen Anima nō convenit per identitatem, sed tantum per informationē: unde ut aliquid quodammodò fiat aliud, non requiritur convenientia cū illo per identitatem, sed sufficit convenientia per informationem. Nec aliam convenientiam intendit Div. Thomas inter intellectum, & rem intellectam, ut constat ex ejus verbis: *Sicut Anima (inquit) non est aliud ab homine, ita intellectum in actu non est aliud ab intellectu intelligente actu, sed idem: non tamen ita quòd species illa fiat substantia intellectus, vel pars ejus nisi formalis, sicut nec materia fit corpus.*

270

ARGVITVR secundò ex Commentatore in hoc 3. de Anima Commento 5. dicente, quòd *Ex intellectu, & intelligibili fit magis vnum quàm ex materia, & forma.* Sed ex materia & forma fit vñ per compositionem: ergo ex intellectu, & intelligibili fit vnum per identitatē. Patet Consequentia. Non enim apparet quomodo aliter possit fieri magis vnum.

271

Respondetur primò, negando in hoc Auctoritatē Averrois tamquam manifestè oppositam D. Thomæ, ut constat ex ipso locis ubi supra relatis.

272 Secundò potest dici modum vnionis speciei cum intellectu esse maiorem quàm ex materia & forma permissivè, non tamen positivè, hoc est, quòd licet implicet dari vnionem formæ cum materia per identitatem, non tamen repugnat intellectum per identitatem vniri cum specie, qualiter essentia divina per modum speciei cum intellectu divino per identitatem vnitur: Et qualiter in Sententia asserente potentias Animæ realiter ab ipsa Anima non distingui (quod fortassè Averroës iudicavit) & in Angelo seipsum per suam substantiam intelligente contingit. Cum enim substantia Angeli sit intelligens activè, quando seipsum cognoscit verificatur, quòd intellectum, & intelligens sunt idem: non tamen ita ut omnis species positivè exigat vniri per identitatem cum intellectu.

273 Quæ Solutio desumitur, ex Div. Thomæ loco citato, ex 1. Sentent. sic dicente: *Sciendum est ergo quod in omni intellectu aliquo qualiter est idem intelligens, & intellectum & in quibusdam etiam aliquo qualiter differt. In aliquibus vero sunt omninò idem. Juxta mentem igitur Div. Thomæ identitas speciei intelligibilis, sive rei intellectæ cum intellectu non positivè in omni intelligente requiritur, sed permissivè tantum exposcitur.*

274 Tertiò potest respondere i dicendo Doctrinam Còmentatoris veram esse si major illa vni-

tas non ex parte subtractorum, sed ex parte formæ intelligatur: siquidem in hoc sensu eadem omninò forma est, nimirum species impressa qua intellectus constituitur proximè potens intelligere, & qua res intellecta constituitur proximè potens intelligi. Et hoc modo explicat Commentatorem Ferrariensis, 1. contra Gent. cap. 44. Sic autem intellectum, & rem intellectam esse idem non negamus; sed quòd ex subtracto vtriusque, ut in secunda Solutione diximus fiat vnum, quòd percipere non valeamus.

275 **A**RGVITVR tertiò. Species in esse intelligibili altiori modo vnitur, quàm forma naturalis in esse naturali, ut docet D. Thom. 1. p. q. 50. art. 2. ad 2. vbi: *Forma (inquit) intelligibilis est in intellectu secundum ipsam rationem forme*; Sed forma naturalis in esse physico vnitur informativè, aut in hæsi: è: ergo forma intentionalis in esse intelligibili vniri debet identicè.

276 Respondetur concessa Majore & Minore, negando Consequentiam, quæ minimè infertur ex Præmissis. Quòd epim altiori modo species in esse intelligibili vnatur cum intellectu, quàm vnatur forma materiæ, vel subjecto in esse naturali, non probat debere vniri per identitatem; nam potest vniri per terminationem perficiendo, & complendo intellectum ad intelligendum, quin inhæreat, qualiter essentia divina vnitur intellectibus Beatorum.

277 Et quidem ex illo altiori modo vnionis identitatem intellectus cum re intellecta non inferri manifestè deducitur ex D. Thoma in 4. *Sent. dist. 49. quæst. 2. art. 1. ad 10.* quod ita procedebat: *In rebus separatis à materia idem est intelligens & quod intelligitur, ut patet in 3. de Anima. Sed Deus est maximè à materia separatus: cum ergo intellectus, qui est creatus. non possit ad hoc perungere, ut fiat essentia à increata, non poterit esse, quod intellectus Deum per essentiam videat.*

278 Cui Argumento respondens, postquam dixit, quod quando substantia separata intelligit se, quod omnino idem est intelligens, & intellectum, hæc subiungit: *Secundum autem quod intelligit res alias, intellectum in actu sit unum cum intellectu in actu, in quantum forma intellecti sit forma intellectus in actu, non quod sit ipsamet essentia intellectus, ut Avicenna probat in 6. de Naturalibus, quia essentia intellectus manet una sub duabus formis secundum quod intelligit res duas successive ad modum, quo materia prima manet, una sub diversis formis. Unde etiam Commentator in 3. de Anima comparat intellectum possibilem quantum ad hoc materie primæ: & sic nullo modo sequitur, quod intellectus noster videns Deum, fiat ipsa essentia divina, sed quod ipsa essentia divina comparatur*

ad ipsum quasi perfectio & forma. Ergo juxta Angelicum Preceptorem ex illo altiori modo, quo species cū intellectu vnitur, identitas illius cum intellectu non infertur.

279

ARGVITVR quare. Si species secundum se non peteret vniri per identitatem, peteret vniri per informationem; sed species secundum se non petit vniri per informationem: ergo petit vniri per identitatem. Probatur Minor. Si species secundum se peteret vniri per informationem, nil posset vniri per modum speciei, nisi informaret; hoc autem est falsum, ut constat in essentia divina per modum speciei mentibus Beatorum vnita, & in essentia à Angelis quando seipsum intelligit: ergo species secundum se non petit vniri per informationem.

280 Confirmatur. Nam cum obiectum sit principium specificativum intellectionis, si non identificaretur cum intellectu, nunquam intellectus esset principium sufficiens & proximè potens ad intellectionem, hoc autem non est dicendum: ergo obiectum media specie identificatur cum intellectu.

281 Respondetur ad Argumentum negando Majorem, remanet enim alter modus vnionis, per modum scilicet objectivè determinantis intellectum absque informatione, vel identitate, qualiter species potest vniri; quamvis si

fit accidens, postulet vt accidens inhxrere.

282 Ad Confirmationem dicendum est, quod cū species & intellectus concurrant ad intellectionem vt causæ partiales, quælibet in suo ordine est adæquata, & habet quiddam ad eliciendam intellectionem exposcitur, invicem se coadiuvando, taliter quod intellectus adjuvet speciem ad vitalitatem actus, species verò adjuvet intellectum ad atomam determinationem objecti.

283 **A**RGVITVR quinto. Intelligens lapidem habet in se quidditatem lapidis: ergo intelligendo lapidem fit idemticè in esse intelligibili lapis. Probatur Consequentia. Quod enim in esse naturali habet quidditatem hominis, vel lapidis fit idemticè homo, vel lapis: ergo pariter habens in esse intelligibili quidditatem lapidis, fit idemticè in esse intelligibili lapis.

284 Respondetur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad cuius probationem concedendum est etiam Antecedens, & neganda Consequentia. Ratio autem disparitatis est. Nam homo in concreto idem est realiter, & substantialiter, ac habens hominis quidditatem: & ideo per idemtitatem de illo prædicatur. Quiditas autem hominis, provt in specie intelligibili continetur, substantialiter, & per idemtitatem intellectui non communicatur, sed accidentaliter tantum, & per rea-

lem objectivam determinationem: ac proinde non prædicatur per identitatem homo in esse intelligibili de intellectu habente in se formam, in qua intelligibiliter continetur.

285 Et instatur. Si enim de intelligente hominem prædicatur esse idemticè hominem, de intelligente etiam quidditatem hominis in abstracto prædicabitur esse idemticè non hominem in concreto, sed humanitatem in abstracto; & tamen de habente quidditatem hominis non prædicatur idemticè humanitas, hæc enim prædicatio est falsa: *Homo est humanitas*, sicut ista: *Animal est animalitas*: ergo tenentur Adversarij concedere maximum discrimen inter vtrumque genus: ac proinde ex vno ad aliud non posse efficaciter argui.

286 Dices: Ergo non aliter actu intelligens est intellectum in actu, quàm actu volens est volutum in actu; Consequens autem est falsum, & contra communem Sententiam Metaphysicorum, & Theologorum hoc discrimen inter voluntatem, & intellectum adinvenitum, quod nimirum intellectus fit res intellecta, voluntas autem non fit res volita: ergo falsa est doctrina hucusque tradita. Probatur prima Consequentia. Quia iuxta traditam doctrinam; Eatenus intelligens in actu dicitur intellectum in actu, quatenus ab eadem forma, nempe specie intelligibili constituitur in-

tellectus, vt actu intelligat, & ob-
jectum, vt actu intelligatur; sed
etiam ab eadem bonitate appre-
hensa constituitur voluntas in actu
ad volendum, & objectum in actu
vt terminet volitionem: ergo juxta
nostram doctrinam non aliter actu
intelligens est intellectum in actu,
quàm actu volens est volitum in
actu.

287 Respondetur negan-
do Consequentiam. Ad cuius pro-
bationem concessa Majori, negan-
da est Minor, Bonitas enim appre-
hensa non constituit voluntatem in
actu, nec cum illa efficienter con-
currit ad volitionem, sed solum
objectivè determinat ad volendum,
& terminat volitionem, appren-
sione bonitatis vt conditione tan-
tùm se habente.

288 Sed vrgebis. Probabilis
est Sententia Cajetani docentis bo-
num apprehensum effectivè con-
currere ad volitionem, sicut objec-
tum contentum in specie ad cogni-
tionem effectivè concurrat: ergo

juxta hanc Sententiam nulla dispa-
ritas assignatur.

289 Respondetur conceden-
do Consequentiam. Præcipuum
namque discrimen inter intel-
lectum & voluntatem non consistit
in hoc, quòd objectum intellectus
effectivè concurrat ad intellectio-
nem, objectum verò voluntatis ef-
fectivè ad volitionem non concurrat,
sed in hoc, quòd intellectus consti-
titus in actu per objectum media
specie intelligit trahendo ad se ob-
jectum, & producendo verbum
simile objecto; voluntas autem nec
objectum ad se trahit, nec termi-
num simili objecto producit, sed
per modum tantùm ponderis, &
inclinationis fertur in bonum pro-
vt extra ipsam voluntatem existit.
Quarè licet intellectus nò fiat idem
per identitatem cum re intellecta,
semper verificatur, quòd aliquo-
modò fit idem, quod de vo-
luntate non potest veri-
ficari cum te
volita.

QVÆSTIO V.

DE INTELECTIONE.

ARTICULUS I.

An Intellectio sit vera actio de Prædicamento actionis, an verò sit quedam qualitas?

§. I.

Relatis Sententijs, dua Conclusiones statuuntur.

290

IN hac Difficultate *Prima* Sententia docet intellectionem non pertinere ad Prædicamentum actionis, sed esse in genere qualitatis: asserit tamen, nec realiter entitativè, nec formaliter realiter distingui à verbo mentis, sed esse vnam prorsus, & eandem cum illo qualitatem. Sic Suarez, Vazquez, & alij. *Secunda* asserit esse veram actionem de Prædicamento actionis, ac proinde realiter entitativè distinctam à verbo, seu specie expressa, quam producit, quam tenent Coimbricenses, & alij. *Tertia*, existimat intellectionem consistere in aggregato ex intellectione, & verbo. Hanc defendit Petrus Hurtado, Disp. 6. de Anima,

sect. 1. *Quarta* docet inter intellectum, & verbum dari duas actiones ex æquo distinctas, & invicem se realiter excludentes: quarum vna est sola productio verbi, quæ appellatur *Dictio*, & alia quæ est sola illius contemplatio, & dicitur *intellectio*. Sic Ferrara, 4. *contra Gentil. cap. 13.* & alij: quod etiam spectat Sententia illorum, qui putant *Dictionem* nihil aliud esse, quàm productionem Intellectionis & intellectionem consistere in verbo, ac tandem vtrumque inter se formaliter, sive ex natura rei distingui, vt docet Scotus & alij, quos hic referunt PP. *Complutens. Disp. 21. quest. 4.* Sit ergo.

291 *Prima Conclusio.* Intellectio non est actio pertinens ad Prædicamentum actionis, sed est quedam qualitas, quæ communiter dicitur operatio directè pertinens ad Prædicamentum qualitatis. Probatur primò, ex Div. Thoma

ma Opuscul. 47. cap. 7. sic dicente: *Intelligere, & sentire sunt actiones immanentes, quia dicunt actum intelligendi, vel sentiendi, esse actu in intelligente, vel sentiente: hæc autem actio immanens non est directè in Prædicamento actionis.*

292 Secundò probatur ratione. Nam actio de prædicamento actionis essentialiter est fieri, & actus imperfectus taliter afficiens subiectum, quòd relinquat illud in potentia ad ulteriorem terminum; sed intellectio non est huiusmodi: ergo intellectio non est actio pertinens ad Prædicamentum actionis. Major probatur primò ex D. Thomam in 1. dist. 8. quæst. 4. artic. 3. per hæc verba: *Discendum, quòd actio secundum quòd est Prædicamentum dicit aliquid fluens ab agente, & cum motu*: ergo juxta D. Thomam actio prædicamentalis non solum dicit rationem egressus à principio, quòd est fluere, sed etiam quòd talis egressus sit cum motu, hoc est vialis, & acquisitio ulterioris termini producendi, ad quem relinquit subiectum essentialiter in potentia. Secundò. Nam actio prædicamentalis dicitur respectivè ad passionem; sed passio essentialiter consistit in quadam viali subiectiva acquisitione ulterioris termini prout ab agente; ergo actio prædicamentalis essentialiter dicit activum influxum vialem, vel ipsam actualem, & exercitam productionem ulterioris termini.

293 Minor autem probatur primò, ex eodem Angelico Præceptore in 4. dist. 17. quæst. 1. artic. 5. quæstionc. 3. ad 1. ubi de intellectione, & sensatione loquens, hæc habet: *Alius motus est actus perfecti, qui magis operatio dicitur, qui non expectat aliquid in futurum ad complementum suæ speciei.* Ergo juxta Div. Thomam intellectio est actus perfecti non expectans aliquid in futurum. Sed si esset actio taliter afficiens intellectum, quòd illum essentialiter in potentia ad ulteriorem terminum relinqueret, actus perfecti non esset, sed aliquid in futurum ad suæ speciei complementum expectaret: ergo intellectio non relinquit intellectum in potentia ad ulteriorem terminum.

294 Minor subsumpta probatur. Actus enim perfecti est actus ejus, cui nihil deest, quod illi in aliquo genere debeatur; sed si intellectus in suo genere & linea, adhuc ut actuatus per intellectionem, esset essentialiter in potentia ad ulteriorem terminum, aliquid illi deesset, nempe terminus pro altero posteriori producendus: Quemadmodum quia subiectum per calefactionem relinquitur in potentia ad calorem, nequit calefactio esse actus perfecti, sed imperfecti, utpotè ulterius perfectibilis per calorem: ergo si intellectio taliter intellectum actuaret, quòd illum essentialiter in potentia ad ulteriorem terminum

relinqueret; actus perfecti omnino esse non posset.

295 Secundo probatur Minor. Nam si intellectio esset actus vitalis, imperfectus, & relinquens intellectum in potentia ad ulteriorem terminum, tali termino acquisito, prius cessaret intellectio, quemadmodum ob hanc causam, acquisito calore, cessat calefactio; sed adhuc productio termino per intellectionem, non cessat intellectio, posita quippe specie expressa, quæ est terminus intellectionis, non modo non cessat intellectio, immò perfectior manet: ergo intellectio non est essentialiter actio, vel productio.

296 Confirmatur primò. Nam actio prædicamentalis taliter producit terminum, quòd propter illum sit, ut propter finem; sed intellectio, quando producit verbum, non est propter verbum, sed potius verbum est propter intellectionem, siquidem intellectui deservit verbum, verbo autem intellectu non deservit: ergo intellectio non est actio prædicamentalis.

297 Confirmatur secundò. Si intellectio esset actio pertineas ad Prædicamentum actionis, & essentialiter productiva termini, intellectio repugnaret, quæ terminum non produceret; hoc autem est falsum, & contra communem Sententiam Thomistarum, 1. part. quæst. 12. docentium Beatos per visionem Dei, quæ est intellectio, non producere terminum,

sive visionem: ergo intellectio non est essentialiter productiva; ac proinde, nec actio pertineas ad Prædicamentum actionis. Ex quibus inferitur pertinere ad Prædicamentum qualitatis, ad primam scilicet ejus speciem, quæ dicitur Dispositio: secluso namque Prædicamento actionis, ut seclusum manet, nullum est aliud designabile, ad quod possit directè pertinere.

298 Secunda Conclusio. Intellectio, quamvis comparative ad actionem prædicamentalem possit dici actio grammaticaliter, verè tamen, & propriè est actio, & operatio. Conclusio hæc quoad primam partem probatione non indiget, nihil enim aliud continet, quàm quòd intellectio non est actio propriè, & directè pertineas ad Prædicamentum actionis, quod probatum præcedenti Conclusionem relinquimus. Quoad secundam verò docetur à Div. Thoma quæst. 8. de verit. artic. 6. & in 4. dist. 17. quæst. 1. artic. 5. quæstionum. 3. ad 1.

299 Deinde probatur ratione. Intellectus enim est potentia vitalis, & non merè passiva, sed verè, & propriè activa & operativa: ergo ejus actus verè & propriè est actio, & operatio. Sed actus intellectus est intellectio: ergo intellectio verè, & propriè est operatio.

300 Confirmatur Primò, Nam Beatitudo consistit in operatione, ut communiter docent Theo-

logi cum D. Thoma 1. 2. quæst. 3. sed illa operatio est intellectio; vt ibidem probat S. Doctor: ergo intellectio est vera operatio.

301 Confirmatur secundò. Vita enim actualis est vera actio; sed intellectio est vita actualis, iuxta illud Joan. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscat te*: ergo intellectio est vera actio aut operatio.

§. II.

Soluntur Argumenta.

303 ARGVITVR primò: Contra primam Conclusionem ex Philosoph. 10. Ethic. cap. 3. dicente: *Neque enim operationes virtutis sunt qualitates: neque felicitas ipsa*. Sed iuxta eundem Philosophum ibidem cap. 7. felicitas est actus intellectus, vel intellectio: ergo ex mente Philosophi intellectio non est qualitas; ac proinde erit actio pertinet ad Prædicamentum actionis.

303 Respondetur Philosophum in primo loco non fuisse ex propria mente locutum, vt docet ibidẽ D. Thomas lect. 3. sed solvendo quasdam rationes Platoniorum contra Eudoxium asserentem delectationem esse de genere bonorum: quarum vna hæc erat: Bonum pertinet ad genus qualitatis; sed delectatio non est qualitas: ergo delectatio non est bonum. Quam rationem solvit Philosophus permittens (quavis hoc falsum reputaverit) delectationem non esse qualitatem. Ex hoc tamen minimè inferri docet

non esse bonum: bonum enim non solum ad genus qualitatis adstringitur, sed per alia etiã genera divagatur.

304 ARGVITVR secundò. ACTIO vera & propria dividitur in actionem immanentem. & transeuntem: ergo utraque pertinet ad Prædicamentum actionis, Probatur Consequentia, Nam membra dividenda verè & proprie participant rationem divisi; sed divisum est actio de Prædicamento actionis, sicut substantia creata de Prædicamento substantiæ, & qualitas de Prædicamento qualitatis respectu substantiæ corporæ & spiritualis, & respectu diversarum specierum quantitatis: ergo sicut diversæ substantiæ pertinent ad Prædicamentum substantiæ, & diversæ qualitates ad Prædicamentum qualitatis, ita diversæ actiones pertinent ad Prædicamentum actionis.

305 Responderur concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Ad probationem concessa Maiore, neganda est Minor. Divisum enim est ratio communis analogæ ad actionem transeuntem & immanentem, & sola actio transiens constituit Prædicamentum actionis, siquidem sola illa identificatur cum motu, & est verum fieri inferens passionem, non verò actio immanens, hæc enim est actus perfecti, vt dictum est. Ratio verò substantiæ & qualitatis est omnino vna; ac per consequens substantia, & qualitas in sua communissima acceptione Prædicamentum

menta constituunt: quod non potest de actione immanente & transeunte ut sic verificari, eo quod vitalitas, potentialitas, & strictum fieri termini producti, quæ ad rationem Prædicamenti actionis exiguntur, actioni tantum transeunti, non autem immanenti conveniunt.

306

ARGVITVR tertio. Si intellectio non esset actio de Prædicamento actionis, non esset fieri, sed terminus productus; hoc autem non potest dici: ergo &c. Major videtur certa. Ille namque probabimus non posse ad Prædicamentum actionis pertinere, quia illi non convenit essentialiter fieri. Minor autem probatur. Nam fieri per quod produceretur ille terminus, vel esset intellectio, vel non? hoc secundum non potest asseri, est enim actus intellectus, qui aliud esse nequit, quam intellectio. Si verò dicatur primum: Ergo intellectio essentialiter est fieri productivum termini à se distincti; ac per consequens pertinet ad Prædicamentum actionis. Vtius. Nam vel intellectio est fieri, vel factum est? Si primum, habetur intentum. Si secundum: Ergo requirit aliud fieri, nimirum aliam intellectiorem: & idem de facto esse alterius intellectiōis inquireretur, & sic in infinitum. Si autem sit fieri essentialiter productivum termini, erit actio cum motu fluens: ergo necessario debet admitti intellectio pertinet ad Prædicamentum actionis.

307

Respondetur negando Antecedens, Intellectio enim propter sui eminentiam & perfectionem utramque rationem amplectitur: & ideo simul habet fieri & factum esse. Quemadmodum actio transiens, ut fluat ab agente, altera actione non indiget, siquid ipsa est fluxus & egressio sui ipsius. Pariter in presenti discurremus, quoties intellectio alium terminum non producit, quia ipsa est fieri & factum esse. Hoc tamen amplius Articulo sequenti constabit.

308

ARGVITVR quarto. Ad Actionem de Prædicamento actionis tantum requiritur, quod sit vera causalitas agentis, & verum fieri termini, sive effectus ab ipso agente producti; sed intellectio est vera causalitas intellectus, & verum fieri verbi ab ipso intellectu producti: ergo est vera actio pertinet ad Prædicamentum actionis.

309

Respondetur distinguendo Majorem, est verum fieri viable, potenziale, cum motu, concedo Majorem, sine motu, nego Majorem, & distingo Minorem, est vera causalitas sine motu, concedo Minorem, cum motu, nego Minorem & Consequentiam. Ad actionem enim prædicamentalem (ut ex D. Thoma vidimus) requiritur aliquid in futurum expectare, hoc est taliter esse viam & fluxum, quod relinquat subiectum in potentia ad ulteriorem terminum realiter ab actione distinctum,

ctum, & necessariò ab illa productum. Cum autem intellectio sit actus perfecti, omninò actualis, non identificatus cum motu, nec potentialis, ac proinde nec essentialiter ordinatus ad productionem termini à se distincti; consequens est, quòd licèt sit eminentialiter fieri productivum termini, non sit tamen actio pertineas ad Prædicamentum actionis.

310 Sed contra hanc Solutionem obijcies primò. Ratio formalis motus non est essentialiter constitutiva actionis prædicamentalis, sed ratio tantum egressiois & originis ab agente cum vera productione termini realiter ab ipso agente distincti; sed intellectio est egressio. & origo ab intellectu, & vera productio termini realiter ab ipso distincti: ergo ex eo, quòd intellectio careat formalitate motus, non debet à Prædicamento actionis excludi.

211 Secundò. Nam actio inferens passionem, est actio prædicamentalis; sed intellectio infert passionem, physicè namque in intellectu recipitur, & actus appetitivi, etsi sint immanentes, dicuntur tamen per Anthonomasiā passionem: ergo omnis actio immanens pertinet ad Prædicamentum actionis.

312 Tertiò, Quia motus convenit cum proprietate mutationi instantaneæ; sed intellectio non minus est mutatio instantanea intellectus, per quam transit de non intelligente in actu ad

esse actu intelligentem, quam illuminatio est mutatio instantanea subjecti de non lucido in actu ad esse actu lucidum transeuntis: quamvis igitur ratio motus ad actionem Prædicamentalem exigatur, immeritò intellectio à Prædicamento actionis excluditur.

213 Respondetur Ad primam objectionem distinguendo Majorem, ratio formalis motus importata pro formali, concedo Majorem, pro materiali & identicè, nego Majorem, & distinguo Minorem, est egressio importans identicè motum, nego Minorem, motum identicè non importans, concedo Minorem, & nego Consequentiam. Quamvis enim ratio formalis actionis per rationem formalem motus non constituatur; motum tamen essentialiter præsupponit. Cum autem in intellectu, motus, etiam præsuppositivè vel identicè, non detur; idè intellectio actionis prædicamentalis denegatur.

314 Ad secundam dicendum est intellectum non inferre passionem prædicamentalem, quamvis in intellectu recipiatur: ad hoc enim requiritur, quòd talis passio sit quæ jam actualitas imperfecta, potentialis, & vialis ordinata ad distinctum terminum, quem causat: defectu cujus receptio formæ in materia non infert passionem prædicamentalem. Cum autem intellectio, ut sæpè diximus, non sit actus via-

vialis, sed perfectus cum sit ultima actualitas in linea intelligendi, sicut existentia est ultima actualitas essendi, hinc est, quod nec illius receptio est passio prædicamentalis, nec illius egressio pertinet ad Prædicamentum actionis. Ad illud verò, quod dicitur de actibus appetitivis, qui dicuntur per Antonomasiam passionis, respondetur dici passiones non formaliter, sed causaliter, quatenus scilicet in alijs potentijs motus & alterationes causant & inducunt.

315 Ad tertiam dicendum est, rationem motus convenire mutationi instantaneæ per actionem transeuntem inductæ, qualis est illuminatio: hæc enim causat terminum à se distinctum, nempe lucem, & relinquit subiectum in potentia; mutationi verò instantaneæ permanenti, qualis est intellectio, minimè convenire, eò quod intellectio non est forma vialis, qualis est illuminatio.

ARTICVLVS II.

Verum omnis intellectio creata producat verbum?

§. I.

Quibusdam suppositis, Conclusio stabilitur.

316 **I**N præsentī Difficultate non loquimur de intellectu divini: nam cer-

tum de fide est per illam Verbum consubstantiale Patri produci: sed tantum loquimur de intellectu creato sive ab Angelo, sive ab homine ^{creatur} ~~creatur~~, An scilicet per quamcumque huiusmodi cognitionum verbum producat?

317 Supponendum est autem primò per aliquam intellectiōem creatam verbum produci. *Tum*, quia intellectio est actio, ut suprā diximus: ergo aliqua debet producere terminum, qui nil aliud est, quam species expressa, sive verbum. *Tum* etiam, quia obiectum non semper in actu secundo intelligibiliter unitur intellectui; atqui ratione verbi constituitur sic intelligibiliter unitum: ergo aliquando saltem verbi productio exposcitur.

318 Secundò supponendum est verbum realiter ab intellectu distinguī. *Tum*, quia verbum est actualis representatio obiecti, quod intellectu non convenit. *Tum* etiam quia inter produciens & productum realis distinctio datur; sed verbum realiter ab intellectu produciatur: ergo realiter ab illa distinguitur. His ergo suppositis.

319 Nostra Conclusio est, Per intellectuē creatam, quæ est Visio beatifica, nullum produci verbum, produci verò per quamcumque alteram creatam intellectuē. Conclusio hæc quoad primam partem est omnium Thomistarum cum suo Angelico Præceptore 1. p. quæst. 12. art. 2.

Et

Et probatur ratione ex ipso desumpta. Nam species impressa (& idem de expressa dicendum est) debet esse ejusdem immaterialitatis specificæ cum objecto, quod repræsentat; sed nihil potest creatum dari, quod specificè cum Deo, adhuc inesse repræsentativo conveniat, Deus enim, etiam in esse repræsentativo est infinitus: ergo repugnat intellectum creatum in visione beatifica producere speciem expressam sive verbum. Videantur Theologi Thomistæ loco citato.

420 Quoad secundam partem probatur etiam Conclusio. Nam si aliæ intellectiōnes non producerent verbum, sequeretur, quod aliquod objectum creatum, quantum est ex se, semper esset in actu secundo intellectum; hoc autem non potest dici: ergo nec per alias intellectiōnes verbum non produci. Minor constat, Quia solius Dei propter maximam ejus perfectionem & immaterialitatem est proprium, quod quantum est ex se, non solum à seipso, sed etiam a creatura in actu secundo intelligatur.

321 Major verò ostenditur primo. Quia objectum creatum redditur in actu secundo passivè intellectum ratione verbi, quod est ultima actualitas in genere intelligibili passivo: ergo si per intellectiōnem creatam non produceretur verbum, objectum creatum quantum est ex se esset in actu secundo intellectum.

Secundò probatur Major. Idem namque materia prima & forma substantialis, quantum est ex se, semper sunt in actu secundo unitæ, quia secum identificant unitatem, ut diximus 1. Physic. Quest. 6. Art. 1. eo igitur ipso, quod per nullam intellectiōnem creatam produceretur verbum, sed objectum identificaret ipsum, objectum creatum, quantum est ex se, semper esset in actu secundo intellectum.

322 Confirmatur & vergetur hæc Ratio. Nam si objectum creatum identificaret verbum, & esset quatenus est ex se in actu secundo intellectum esset simpliciter infinitum; hoc repugnat: ergo & illud. Probatur Sequela Identificans enim secum perfectionem simpliciter simplicem, est simpliciter infinitum; sed identificaret perfectionem simpliciter simplicem: ergo esset simpliciter infinitum. Probatur Minor, Nam perfectio, quæ reperitur in Deo; est simpliciter simplex; sed esse in actu secundo intellectum reperitur in Deo: ergo &c.

*** *** ***
*** ***

§. II.

Soluntur Argumenta.

323 **A**RGVITVR primò contra primam partem Conclusionis ex D. Thomas 1. p. quæst. 27. art. 1. in corpore sic dicente. *Quicumque intelligit, ex hoc ipsa, quod intelligit, procedit aliquid intra ipsum*: sed hoc, quod procedit, est verbum, ut docet ibidem S. Doctor: ergo sentit nullam esse intellectiōem, quæ verbum non producat.

324 Respondetur, signum illud vniuersale *Quicumque* dupliciter sumi posse; vel completè & pro singulis generum, vel incompletè & pro generibus singulorum. Diuus ergo Thomas non sumit illud signum *Quicumque* completè, sed incompletè. Ex hoc autem non inferitur, quòd quicumque intellectus creatus producat verbum, sed quòd nullus sit intellectus, quod per aliquam intellectiōem verbum non producat. Quemadmodum quando dicitur: *Omne Animal fuit in arca Noè*, non est sensus quòd omnia indiuidua Animalium ibi fuerint, sed quòd nulla sit species Animalis, cuius ibi aliquod non fuerit indiuiduum.

325 Sed contra hanc Solutionem replicat. Illud signum *Quicumque* debet distribuere completè: ergo nulla est assignata Solutio. Probatur Antecedens.

Nam citato loco D. Thomas probare intendit in diuinis dari Verbum; sed si illud signum *Quicumque* completè non distribuit, hoc non probat: ergo. Probatur Minor, Vnus enim ex defectibus Syllogismorum est, quando Medium non est completè distributum. Quare (ut ipso exemplo, quod in Solutione adducitur, utamur) hæc est mala Consequentia: *Omne Animal fuit in Arca Noè; sed Petrus est Animal: ergo Petrus fuit in Arca Noè*: ergo si illud signum *Quicumque* completè non distribuit, Angelicus Præceptor nihil probat.

326 Respondetur Illationem D. Thomæ non esse à priori, nec demonstratiuam; eo quòd dari Verbum diuinum est supernaturalis & Catholica veritas; quod autem super naturale est, ratione naturali & à priori convinci & demonstrari non potest, alias supernaturale non esset. Est ergo quædam tantum probabilis ratio & congruentia, in qua tamen defectus non committitur, qui in Replica designatur.

327 Ratio est, Quia ut communiter in Summulis docetur, Tunc committitur defectus Medij non completè distributi, quando inferitur pro Conclusionem aliqua Propositio determinata & singularis: & idè Conclusio in Objectione adducta non est bona. Quando verò pro Conclusionem non Propositio singularis, sed particularis, & infinita inferitur, defectus non

com-

committitur: tunc enim infertur Cōclusio iuxta propriam distributionem illius signi, scilicet non pro singulis generum, sed pro generibus singulorum. Vnde quamvis incompletè distribuatur Medium, hæc est optima Consequētia: *Omne animal fuit in Arca Noë sed homo est Animal: ergo aliquis homo fuit in Arca Noë.*

328 Igitur D. Thomas ex eo, quod homo & Angelus per suas intellectiōnes producant verbum, non deducit Propositionem singularem, sed tantum particularem, hanc nimirum: Ergo Deus per aliquam sui intellectiōnem producit Verbum: quæ quidem Propositio verè est particularis, non autem singularis. Quamvis enim in Deo unica tantum sit infinita & indivisibilis intellectiō, ipsa tamen solum est productiva Verbi divini ut modificata Relatione Paternitatis, non verò ut modificata Relatione Filiationis, & Spirationis.

329 **A**RGVITVR secundò contra eandem primam partem. Omnis actiō, quæ est verè & propriè talis, debet producere aliquem effectum; sed Visio beatifica est verè & propriè actiō: ergo debet producere aliquem effectum. Sed hic effectus est verbum: ergo per visionem beatam producit verbum.

330 Respondetur distinguendo Majorem. Omnis actiō transiens & ad Prædicamentum actiōnis pertinens debet producere effe-

ctum, concedo Majorem, omnis actiō immanens, & ad Prædicamentum qualitatis pertinens, subdistinguo Majorem, si sit capacitas ex parte objecti, concedo Majorem, si non sit, nego Majorem, & concessa Minore, nego Consequentiam. Nam actiō immanens pertinens ad Prædicamentum qualitatis non producit effectum, nisi sint ex parte objecti capacitas; In Visione autem beatifica non datur capacitas ex parte objecti (quod est Deus) ut per verbum productum quidditative representetur, ob rationem superius assignatam; quia illi creatum potest cum Deo in eodem specifico immaterialitatis gradu convenire; verbum autem cum objecto, quod representat, hanc convenientiam expolit. Præterquam quod tale verbum omnino superfluit: hoc enim tantum requiritur, quando objectum non identificat ultimam actualitatem in linea intelligibilitatis passivæ, qualiter identificatur in Deo.

331 **A**RGVITVR tertio contra secundam partem Conclusionis. Aliqua sunt objecta creata, ut substantia Angeli, & Anima rationalis, quæ cum spiritualia sint, sufficienter proportionata sunt, saltem respectu propriorum intellectuum, ut in actu secundo intelligantur: ergo aliquæ dantur intellectiōnes distinctæ à Visione beatifica, quæ verbum non producant.

332 Confirmatur. Ut An-

Angelus suam substantiam intelligat, non requiritur species impressa realiter superaddita, se namque ipsum intelligit per propriam substantiam gerentem munus speciei impressæ, ut docet D. Thom. 1. p. *quest.* 56. *art.* 1. ergo pariter ut Angelus seipsum intelligat, non requiritur species expressa, sive verbum. Probatur Consequentia, Tum à paritate rationis. Tum etiam, Quia idem probavimus indigere specie expressa siue verbo, quia talis species est perfectio simpliciter simplex, quam si identificaret intellectus creatus, evaderet infinitus; sed etiam species impressa est perfectio simpliciter simplex, quin ex eo, quod cum substantia Angeli identificetur, prædictum inconveniens inferatur: idem ergo dicendum est de specie expressa siue verbo.

335 Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens, sufficienter proportionata sunt physice & in esse entis, concedo Antecedens, intentionaliter nego Antecedens & Consequentiam. Licet enim Angelus, & Anima rationalis sufficienter proportionentur cum proprijs intellectibus physice in esse entis, eo quod physice conjunguntur, hæc tamen proportio non sufficit ut in actu secundo intelligantur, ad hoc quippe necessario requiritur unio intentionalis per speciem impressam per modum actus primi, & per expressam per modum actus secundi intelligibiliter uniens.

IV 334 Ad Confirmatio-

-nem

respondetur concessio Antecedenti negando Consequentiam. Ad cuius probationem distinguo Majorem, quia est perfectio simpliciter simplex vicumque, nego Majorem, quia est perfectio simpliciter simplex dicens ultimam actualitatem in illa perfecta linea, concedo Majorem, & distinguo Minorem, est perfectio simpliciter simplex pertinet ad lineam actus primi, concedo Minorem, ad lineam ultimæ actualitatis, nego Minorem & Consequentiam. Non enim idem præciè probavimus objectum creatum non posse identificare speciem expressam siue verbum, quia species expressa est perfectio simpliciter simplex, sed quia dicit ultimam actualitatem, quam nulla creatura potest secum identificare absque eo, quod sit infinita & actus purus. Ex eo autem quod aliquod objectum, nempe substantia Angeli identificet speciem impressam, non sequitur hoc absurdum: species enim impressa non est ultima actualitas, sed pertinet ad lineam actus primi, ex cuius identificatione cum objecto, cui convenit, infinitas non infertur.

335 Dices: idem Deus identificat secum non solum speciem impressam, sed expressam, quia est immaterialis; sed etiam Angelus est immaterialis: ergo identificat non solum speciem impressam, sed expressam; & consequenter nullo indiget verbo producto ut se cognoscat.

Ref-

336 Responderetur distin-
gundo Majorem quia est præ-
cisè immaterialis, nego Majorem,
quia est immaterialis omnem prorsus
potentialitatem excludens con-
cedo Majorem, & distingo Mi-
norem, est immaterialis per ex-
clusionem materiæ physiciæ, con-
cedo Minorem, per exclusionem
materiæ metaphysicæ, vel poten-
tialitatis, nego Min. & Conseq. Ex
eo namque quod Angelus sit im-
materialis per exclusionem mate-
riæ physiciæ tantum infertur, quod
idemificet secum speciem impres-
sam, & sit in actu primo intelli-
gibilis, non verò quod speciem etiam
expressam idemificet, & quod in
actu secundo intelligatur: ad hoc
enim requiritur immaterialitas om-
nem prorsus potentialitatem ex-
cludens, quæ nulli potest compe-
tere creaturæ.

ARTICVLVS II.

*Virum intellectus possit intelligen-
re plura per modum
plurium?*

§. I.

Statuitur negativa Conclusio.

337 **N**OSTRA Conclusio
est intellectum non
posse cognoscere plura per mo-
dum plurium. Conclusio hæc de-
sumitur, ex Philosopho 2. Topic.
cap. 4. dicente: *Contingit plura sci-
re, non autem cogitare, seu intelli-
gere.* Illamque expressè tradit D.

Thomas Quodlib. 7. artic. 2. & 1.
part. quæst. 58. art. 2. & quæst. 85.
art. 4. & quæst. 8. de veritat. artic.
14. & 1. contra Gentil. cap. 55.
Quem communiter sequuntur ejus
Discipuli.

337 Probatur primò ra-
tione desumpta ex ipso, Quodli-
beto citato. Nam si intellectus pos-
set simul cognoscere plura per mo-
dum plurium, vel cognosceret illa
vnico conceptu, vel pluribus, neu-
trum potest dici: ergo nequit cog-
noscere plura per modum plu-
rium. Consequentia constat. Minor
pro secunda parte Ratione sequen-
ti ostendetur. Pro prima verò sic
probatur. Conceptus enim est
idem in esse repræsentativo cum
objecto per ipsum repræsentato:
ergo vnico conceptu impossibi-
le est intellectum intelligere plura
per modum plurium. Probatur
Consequentia, Alias enim ille con-
ceptus esset vnus, & non esset
vnus, quod repugnat. Esset qui-
dem vnus, vt supponitur. Non
esset verò vnus; Nam conceptus
debet esse idem cum eo, quod re-
præsentat; sed repræsentaret plura
per modum plurium: ergo con-
ceptus ille deberet esse plures, &
non vnus.

339 Secundo probatur ra-
tione deprompta ex ipso Ange-
lico Præceptore, quæst. 85. r. p. jam ci-
tata. Quia si intellectus posset cog-
noscere plura per modum plurium,
vel illa vnica specie, vel pluribus
attingeret; sed neutrum potest di-
ci: ergo, &c. Minor pro prima parte

constat ex dictis Ratione præcedenti. Pro secunda verò probatur. Quia ut intellectus intelligeret plura per modum plurium medijs pluribus speciebus, necessariò requirebatur, quod in intellectu plures simul species reciperentur; hoc repugnat: ergo. Probatur Minor, *Quia impossibile est* (ut docet D. Thomas loco citato) *idem subjectum perfici simul pluribus formis unius generis, & diversarum specierum; sicut impossibile est quod idem corpus secundum idem simul coloretur diversis coloribus, vel figuretur diversis figuris. Omnes autem species intelligibiles sunt unius generis, quia sunt perfectiones unius intellectiva potentia, licet res, quarum sunt species, sint diversorum generum. Impossibile est ergo, quod idem intellectus simul perficiatur diversis speciebus intelligibilibus ad intelligendum diversa in actu.*

§. II.

Solvuntur Argumenta.

340 **A**RGVITVR primò contra primam Rationem Div. Thomæ. Nam unus conceptus potest representare plura, ut plura: ergo prædicta Ratio falso innititur fundamento. Antecedens probatur. Quoniam eadem vox representat plura ut plura, & omnino distincta, ut constat in termino æquivoco, v. g. in hac voce *Canis*; ergo pariter idem conceptus

poterit representare plura per modum plurium. Consequentia probatur, *Tum* à paritate rationis. *Tum* etiam, quia voces sunt signa conceptuum: ergo sicut unica voce representantur plura, ut plura, ita vno eodemque conceptu poterunt plura, ut plura representari. *Tum* denique, quia vox regulatur à conceptu: ergo sicut vox plura, ut plura significat, ita conceptus plura, ut plura representat.

341 Respondetur negando Antecedens. Ad cujus probationem concessio Antecedenti, neganda est Consequentia. Ad primam ejus probationem dicendum est, Disparitatem consistere in eo, quod conceptus naturaliter representat, est enim naturalis similitudo objecti, ad hoc tantum, ut representet institutus. Quare si representatio, quæ in conceptu reperitur, multiplicetur, necessariò multiplicandus est ipse conceptus: multiplicata quippe ratione formali, in qua aliquid consistit, illud multiplicari oportet; conceptus autem in representatione consistit; unde si multiplicatur representatio, multiplicatur & conceptus: ac per consequens impossibile est, quod idem conceptus plura, ut plura representet, multiplicaretur enim representatio, non multiplicato conceptu, quod repugnat. In voce verò oppositum opposita de causa contingit: vox enim non naturaliter, sed ad placitum representat; unde eadem vox absque aliqua sui multiplicatione juxta beneplacit-

etum hominum potest significare,
& repræsentare plura, vt plura.

342 Ad secundam probationem Consequentia respondetur ex dictis ad primam concessio Antecedenti negando Consequentiam. Quamvis enim voces sint signa conceptuum, inde tamen non colligitur, quod si vox est tantum una, unus esse debeat & conceptus: quando enim vox est æquivoca, conceptus illi correspondens non est unus; siquidem in hoc vox æquivoca ab univoca differt, quod illa, plura diversis conceptibus significat, hæc verò plura unico conceptu repræsentat. Idem autem per vocem æquivocam significantur plura diversis conceptibus, & per vocem univocam plura unico conceptu repræsentantur, quia per vocem æquivocam significantur plura vt plura & omnino distincta, per vocem verò univocam significantur plura non plura, sed vt in aliqua ratione convenientia.

343 Ad tertiam probationem Consequentia concessio Antecedenti, neganda est Consequentia. Ex eo namque, quod vox regulatur à conceptu, tantum sequitur, quod si vox fuerit univoca, ab unico conceptu reguletur, si æquivoca verò, à pluribus, non tamen qui simul, sed qui successivè tantum in intellectu resident.

344 **A**RGVIDVR secundò contra secundam Rationem Div. Thomæ. Nam in intellectu possunt esse simul plu-

res species: ergo ratio D. Thomæ nulla est. Probatur Antecedens, Primò, Nam in eadem parte aeris sunt simul plures species sensibiles, quæ immittuntur ab objectis, & perveniunt usque ad sensus: ergo pariter in eodem intellectu poterunt simul esse plures species intelligibiles.

345 Secundò probatur Antecedens, Accidentia non opposita possunt esse simul in eodem subiecto; sed species intelligibiles sunt accidentia non opposita: ergo possunt simul esse in eodem intellectu.

346 Tertiò, Quia ex eo non possent in eodem intellectu simul esse plures species, quia sunt ejusdem generis; sed hæc ratio nulla est, siquidem habitus scientifici ejusdem generis sunt, in eodemque intellectu recipiuntur: ergo, &c.

347 Confirmatur. Quia in eodem intellectu sunt simul plures intellectiones: ergo possunt esse simul plures species. Probatur Antecedens: siquidem in ipso sunt simul assensus Præmissarum, & assensus Conclusionis. In intellectu etiam Christi Domini fuerunt plures cognitiones, quarum una fuit elicitæ à Scientia beata, alia verò à Scientia infusa, alia denique à Scientia acquisita: ergo, &c.

348 Respondetur ad Argumentum distinguendo Antecedens possunt esse plures species in statu imperfecto, concedo Antecedens, perfecto, nego Antecedens

& Consequentiam. Quando enim docet D. Thomas in prædicta ratione non posse in eodem intellectu recipi plures species, non loquitur de illis in statu imperfecto, hoc est secundum quod præcisè sunt formæ informantes, sub hac namque consideratione nunquam D. Thomas multitudinem specierum ab eodem intellectu rejicit, neque rejicere potuit, cum certum sit apud omnes, plurimas illi species inhaerere. Loquitur ergo de illis in statu perfecto, prout scilicet conjunguntur cum intellectio- nibus, & speciebus expressis, sive verbis; hoc autem modo recipi plures species in eodem intellectu repugnat, sicut implicat, quòd idem corpus secundum idem simul colo- retur diversis coloribus, vel figure- tur diversis figuris; quibus exem- plis videtur Angelicus Doctor, ut vidimus.

359 Ad primam probatio- nem Antecedentis responderet ipse D. Thomas quaest. 8. de Verit. artic. 14. ad 8. per hæc verba: *Dicen- dum, quòd forma illa non sunt in aëre, nisi ut in fieri: sunt enim in eo sicut in medio deferente.* Esse autem plures species simul in eo- dem subjecto in fieri, vel in actu imperfecto, non implicat: quod verò sint simul in actu perfecto, si- vè ultimo sui termino, repugnat, ut explicat ipse Div. Thomas ibidem in corpore Articuli.

350 Ad secundam proba- tionem responderet etiam ipse An- gelicus Doctor, quaest. 85. citata

1. part. artic. 4. ubi sic ait: *Ad se- cundum dicendum, quòd non solum opposita forma non possunt esse in eodem subjecto, sed nec quacum- que forma ejusdem generis, licet non sint opposita; sicut patet per exemplum inductum de coloribus, & figuris.*

351 Ad tertiam proba- tionem responderetur similiter ex eodem Div. Thoma, quaest. citata de Veritate ad 19. quod *habitus non sunt actus completi, sed for- ma quadam media inter potentiam, & actum.* Formæ autem incom- plætæ benè possunt recipi in eo- dem subjecto, ut satis ex dictis constat.

351 Ad Confirmatio- nem responderetur, distinguendo Antecedens, sunt plures intellec- tiones ordinatè se habentes, con- cedo Antecedens, omninò dispa- ratæ, nego Antecedens, & con- sequentiam. Plures enim cogni- tiones ordinatè se habentes op- timè componi possunt in eodem subjecto, ut convincunt exem- pla in confirmatione adducta, as- sensus enim Præmissarum ordina- tur ad assensum Conclusionis, & cognitiones Scientiæ infusæ, bea- tæ, & acquisitæ subordinantur in Christo Domino, sicut ipsæ Scien- tiæ inter se subordinantur: ete- nim Scientia acquisita subordi- natur infusæ, infusa beata. Un- de quòd hujusmodi cognitiones simul in eodem intellectu coe- xistant, non repugnat. Ut au- tem intellectus simul intelligeret

plura vt plura, necessario exposcebatur, quòd simul in illo essent plures cognitiones omnino disparatae, quod implicat.

353 **A**RGVITVR tertio contra Conclusionem. Sensus visus, v. g. potest simul percipere plura vt plura: ergo pariter intellectus poterit plura, vt plura cognoscere. Consequentia constat à paritate rationis. Antecedens verò probatur. Nam simul videmus hominem, & equum, album, & nigrum, & eorum percipimus differentias: ergo visus potest percipere plura, vt plura.

354 Confirmatur, Nam intellectus Angelicus potest simul cognoscere plura, vt plura: ergo etiam intellectus humanus. Consequentia liquet. Antecedens autem probatur. Quia simul cognoscit hominem, & leonem, eorumque differentias ultimas, quæ cum sint primò diversæ, non possunt non esse plura, vt plures: ergo plura simul, & vt plura cognoscit.

355 Respondetur primò ad Argumentum concessio Antecedenti, negando Consequentiam. Et ratio disparitatis est. Nā visus est potentia materialis & corporea, ac per consequens extensa: vnde possent recipi in visu secundum diversam subiecti partem, quod non implicat. Intellectus verò est potentia spiritalis, ac proinde indivisibilis: quare si plura in illo vt plura reciperentur, reciperentur secundum

eamdem partem, quod repugnat.

356 Secundò, & melius respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem negandum est etiam Antecedens. Quando enim simul videmus hominē, & leonem, nō percipimus eorum differentias, sed eos attingimus in cōfuso prout in ratione lucidi colorati conveniunt; hoc autem non est attingere plura vt plura, sed plura vt ordinata, & prout in aliqua ratione convenientia. Quemadmodum intellectus cognoscens domum v. g. non cognoscit vnico actu clarē, & distinctē partes domus vt distinctas, sed vt in compositione ipsius domus ordinatas.

357 Ad Confirmationem respondetur primò, negando Antecedens. Ad cuius probationem distingo Antecedens; non possunt nō esse plura, vt plura in esse entis, concedo Antecedens, in esse representativo, nego Antecedens, & Consequentiam. Homo enim, & leo simul attrahi ab Angelo per vnicam speciem vnivocē conveniunt in eadem representatione passiva per eamdem speciem Angelicam. Vnde quamvis Angelus cognoscat simul hominem & leonē secundum ultimas eorum differentias, non inferitur, quòd cognoscat simul plura, vt plura: in illa namque specie prout ab Angelo cognoscuntur, adunantur. Quemadmodum in essentia divina per modum speciei omnia, quæ à Deo cognoscuntur, non cognoscuntur, vt distincta, sed potius vt adunata.

7 358 Secundò respondetur, concedendo, quòd homo, & leo secundum ultimas differentias, & secundum quòd simul attinguntur ab Angelo non conveniunt univocè, sed tantum analogicè. Ex hoc tamen non inferitur, quòd cognoscantur, ut plura. Ad hoc enim ut aliqua non per modum plurium cognoscantur, sufficit, quòd analogicè proportionabiliter conveniant. Quia ut in Tractatu de Antepredicamentis communiter in Logica dicitur, Analogia proportionalitatis propriæ sufficit ad unitatem specificam intellectui & conceptui tribuendam. Cum autem ultimæ differentiæ prædicta Analogia in hoc, quòd est facere differre, conveniat; consequens est, quòd Angelus attingens simul hominem, & leonem secundum ultimas eorum differentias, non cognoscat plura per modum plurium.

+ 359 **A**RGVITVR quartò. Probabilis est Sententia Thomistarum, Propositionem mentalem apprehensivam esse simplicem qualitatem: ergo intellectus potest simul cognoscere plura per modum plurium. Probatur Consequentia. Quando enim intellectus concipit hanc Propositionem, *Homo non est lapis*, tunc unicus conceptus repræsentat hominem, & lapidem secundum eorum quidditates, repræsentat enim lapidem secundum quòd differt ab homine; sed homo, & lapis secundum quòd differunt sunt plu-

ra per modum plurium: ergo prædicta Sententia admissa, potest intellectus attingere simul plura, ut plura.

360 Confirmatur, Nam voluntas potest intendere simul plura, ut plura: ergo pariter intellectus poterit simul plura, ut plura cognoscere. Patet Consequentia, Quia voluntas nil intendit quin prius ab intellectu cognoscatur, juxta illud: *Nihil volitum quin præcognitum*: ergo si voluntas potest simul plura, ut plura intendere, poterit intellectus plura simul, & ut plura cognoscere. Antecedens vero probatur, ex Div. Thoma, 1. 2. quæst. 12. artic. 3. in corpore, ubi postquam dixit, quòd si duo objecta sint ad invicem ordinata, possunt intendi simul, hæc subiungit: *Si autem accipiantur duo ad invicem non ordinata, sic etiam simul homo potest plura intendere*. Sed plura non ordinata, sunt plura, ut plura: ergo juxta Div. Thomam, voluntas potest simul intendere plura per modum plurium.

361 Respondetur ad Argumentum ex Div. Thoma loco sæpè citato 1. part. quæst. 85. artic. 4. ad 4. negando Consequentiam. Ad cujus probationem neganda est Minor. Quando enim intellectus unico conceptu cognoscit Propositionem negativam, prædicatumque à subiecto differre, & ipsi non convenire, tunc cognoscit unum, & alterum sub ratione dif-

differentiæ , & quatenus vnum separatur ab altero per modum remotionis, concipiendo v.g. quod nec homo est lapis, nec quod lapis est homo. Unde non concipit plura, vt plura, eò quod attingit objecta in ratione comparationis, & differentiæ . Quemadmodum licet Equivocorum ratio nomini accommodata sit omnino diversa, possunt tamen vnica diffinitione definiri: non enim definiuntur vt differunt, sed prout in non convenire conveniunt. Videantur quæ in Logica diximus, *Libr. 5.*

quest. 1. artic. 1. à num. 5. usque ad 8.

362 Ad Confirmationem respondetur, quod Div. Thomas satis se ibi explicat ad 2. docens ea, quæ sunt plura secundum rem, posse accipi, vt vnus terminus intentionis, prout sunt vnum secundum rationem: & hoc modo voluntatem intendere plura: quod non est intendere plura, vt plura, quatenus totaliter distinguuntur, sed prout conveniunt, & per rationem ordinantur.

QVÆSTIO VI.

DE APPETITV RERV cognoscentium.

ARTICULUS I.

Quid, & quoruplex sit appetitus rerum cognoscentium?

§. I.

*Existencia Appetitus supponitur,
& tres Conclusiones statuuntur.*

263 **I**N Hac Difficultate supponendum est ut certum apud omnes dari appetitum innatum, & elicitum, quorum ille in omnibus etiam cognitione carentibus datur, hic autem in solis cognoscentibus reperitur. Cum enim, ut docet D. Thomas 1. part. quæst. 80. art. 1. ad quamlibet formam aliqua sequatur inclinatio, ut ad formam levis inclinatio in motum sursum, & ad formam gravis inclinatio in motum deorsum, consequens est, quod in qualibet forma aliquis detur appetitus. Hic autem in cognitione carentibus dicitur innatus; in cognoscentibus vero appellatur elicitus, eo quod cognoscentia habent in se

formas aliarum rerum per species intentionales; & ideo alia à se cognoscunt, in sibi que convenientia per operationem à se elicitam inclinantur, & in hoc à non cognoscentibus distinguuntur, hæc enim in suum bonum non à se, sed à generante moventur. Hac ergo veritate supposita, non inquirimus An sit, sed Quid & quoruplex sit Appetitus rerum cognoscentium? Pro cuius decisione sit.

364 *Prima Conclusio.* Appetitus cognoscitivus est potentia passiva vitalis nata ex se moveri ab apprehenso. Conclusio est Philosophi in hoc Libro, textu 45. & 11. Metaph. textu 35. & D. Thomæ, quæst. citata, art. 2. sic dicentis: *Potentia enim appetitiva est potentia passiva, que nata est moveri ab apprehenso Unde appetibile apprehensum est movens non motum, appetitus, autem movens motum, ut dicitur in 3. de Anima, & 11. Metaph.*

Ra-

365 Ratione autem sic probatur. Nam proprium est appetitus moveri à re appetita & apprehensa: ergo & ab illa trahi; sed non stat à re appetita moveri, nisi passive ad illam pro aliquo priori comparetur, nec potest per rem volitam trahi, nisi modo vitali, hoc est ipsa potentia se movente, & tendente in objectum per actum à se elicitum, & in seipsa receptum: ergo appetitus cognoscitivus nihil aliud est, quam potentia pro aliquo priori passivè se habens ut mobilis ab objecto apprehenso, & pro alio posteriori vitaliter tendens in ipsum.

366 *Secunda Conclusio:* Appetitus cognoscitivus ut sic dividitur in animalem seu sensitivum, & rationalem seu intellectivum, tamquam in duas species realiter distinctas. Conclusio hæc etiam est Philosophi in hoc Libro textu 57. à D. Thoma relati. p. quæst. 80. art. 2. ubi expressè loquens de appetitu sensitivo & intellectivo, sic ait: *Sed contra est, quod Philosophus in 3. de Anima distinguit duplicem appetitum, & dicit, quod appetitus superior movet inferiorem.*

367 Secundò probatur ratione. Nam spirituale & corporeum non possunt realiter non distingui; sed appetitus intellectivus est spiritualis, sensitivus verò corporeus: ergo appetitus sensitivus & intellectivus realiter distinguuntur.

368 Tertiò, Nam ea quæ realiter separantur, realiter distinguuntur; sed appetitus sensitivus, & intellectivus realiter separantur: ergo realiter distinguuntur. Major & Consequentia constant. Minor autem ostenditur. Appetitus enim intellectivus in Anima à corpore separata perseverat, sensitivus verò non manet: ergo huiusmodi appetitus realiter separantur.

369 Quartò probatur Conclusio ratione quam adducit D. Thomas loco citato per hæc verba: *Potentia enim appetitiva est potentia passiva, quæ nata est moveri ab apprehenso. Unde appetibile apprehensum est movens non motum, appetitus autem movens motum, ut dicitur in 3. de Anima, & 11. Metaphysicæ. Passiva autem & mobilia distinguuntur secundum distinctionem activorum & motorum: quia oportet motivum esse proportionatum mobili, & activum passivo, & ipsa potentia passiva propriam rationem habet ex ordine ad suum activum. Quia igitur, est alterius generis apprehensum per intellectum, & apprehensum per sensum, consequens est, quod appetitus intellectivus sic alia potentia à sensitivo.*

370 Confirmatur: (& tacita quædam objecto præcluditur.) Licet enim apprehensio non sit ratio formalis movens & finalizans appetitum, est tamen conditio applicans objecta appetita & volita;

sed

sed apprehensio per sensum, & per intellectum sunt conditiones applicantes diversa objecta formalia motiva: ergo ad diversitatem apprehensorum necesse est distinguere & appetitus. Probatur Minor, nam objectum sensus, propter sui limitationem, est tantum bonum particulare, hoc tantum illi applicat apprehensio sensitiva; objectum verò rationis, propter suam immaterialitatem & perfectionem, est bonum incommuni, quod applicat apprehensio per rationem; sed bonum particulare est limitatum, & bonum illimitatum & commune sunt diversa objecta formalia motiva: ergo apprehensio per sensum & intellectum sunt conditiones applicantes diversa objecta formalia motiva, & consequenter diversas realiter potentias appetitivas inferentia.

371 *Tertia Conclusio.* Appetitus sensitivus dividitur in irascibilem & concupiscibilem, tamquam in duas potentias realiter distinctas. Conclusio est Philosophi in hoc Lib. relati à D. Thoma quæst. 25. de Verit. art. 2. & Lib. 1. Magnorum Moral. cap. 13. quem sequitur ipse D. Thomas locis citatis, & p. p. quæst. 81. art. 2.

372 Probatur primò ratione desumpta ex ipso Angelico Præceptore Articulo citato ex Quæst. 25. de veritate. Nam in appetitu innato naturali datur duplex virtus, quarum una tendit in bonum sibi conveniens, alia verò,

contraria sibi & disconvenientia propulsat & destruit, ut constat in igne, in quo datur levitas, per quam locum sibi convenientem acquirit, & calor per quem cum frigiditate sibi contraria pugnat, & illam destruit: ergo in appetitu elicto sensitivo duplex est etiam virtus distinguenda, una concupiscibilis, qua in bonum delectabile tendat, & alia irascibilis, qua cum re sibi contraria pugnet, quaque triumphum de sibi disconvenienti reportet.

373 Secundò, Nam activum, & passivum realiter distinguuntur, qua de causa suprà Quæst. 2. hujus Libri, Art. 1. probavimus intellectum agentem realiter distinguere ab intellectu possibili; sed concupiscibilis se habet ad delectabile ut illud in se recipiens, quamvis enim concupiscibilis à delectabili trahatur, trahitur tamen, ut in se recipiat à quo trahitur, quemadmodum à gustabili trahitur gustus, ut gustus recipiat in se gustabile; irascibilis autem ad suum objectum purè activè comparatur, ad destructionem quippe illius tantum fertur: ergo irascibilis, & concupiscibilis realiter distinguuntur.

374 Tertiò. Licet enim concupiscibilis ex se habeat appetere sibi bonum, & secundariò fugere malum, non tamen habet pro objecto renitentiam positivam contra malum, ipsum debellando & destruendo; sed hoc est objectum motivum irascibilis, & ideo

bonum arduum nuncupatur, eò quod nisi per pugnam non acquiritur: ergo concupiscibilis, & irascibilis ad objecta formaliter diversa terminantur; proindeque realiter distinguuntur.

§. II.

Solvuntur Argumenta.

375 **A**RGVITVR primò contra tertiam Conclusionem (contra primam enim & secundam nulla est ferè difficultas.) Eadem indivisibilis potentia sufficit ad prosequendum bonum, & propellendum malum: ergo concupiscibilis & irascibilis non sunt potentiae realiter distinctae. Consequentia constat. Antecedens verò probatur primò. In voluntate, una & indivisibilis datur vis appetitiva ad prosequenda bona, & ad propellenda mala: ergo pariter in appetitu sensitivo eadem indivisibilis virtus sufficit ad utrumque.

376 Secundo probatur Antecedens. In appetitu innato eadem virtus sufficit ad bonum prosequendum, & impedimentum propulsandum, ut constat *tum* in lapide, qui eodem pondere, quo descendit, trabem, quæ motum prohibet, frangit: *Tum* etiam in igne, qui eodem calore aquam calefacit, & oppositam frigiditatem expellit: ergo &c.

377 Tertio. Nam quælibet potentia potest attingere

contraria objecta, ut visus album & nigrum: ergo eadem indivisibilis vis appetitiva sufficiens erit ad prosequendum bonum & propellendum malum.

378 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem concesso Antecedenti, neganda est Consequentia. Ratio autem disparitatis est perspicua. Voluntas enim est potentia immediatè in Anima recepta & organo corporeo non affixa, proindeque est potentia universalis se extendens ad omne bonum, sicut intellectus se extendit ad omne verum: & idèò quemadmodum unus & indivisibilis intellectus omne verum attingit, ita una & indivisibilis voluntas ad omne bonum se extendit. Potentia verò appetitiva sensitiva est materialis & affixa organo corporeo; ac per consequens limitata: unde ad multiplicationem formalem objecti appetibilis, multiplicari etiam debet vis sensitiva appetitiva, Quæ Solutio desumitur ex D. Thoma in hoc Libro lect. 14. & 1. p. quæst. 59. art. 4. & quæst. 82. art. 5.

379 Ad secundam probationem Antecedentis concesso Antecedenti, nego Consequentiam. Et ratio discriminis est. Appetitus enim innatus non est virtus seu potentia appetendi, sed habitudo ipsius formæ ad id quod est sibi conveniens; unde caret appetitu ardui ut arduum est: siquidem virtus illa, qua res inani-

mata (vt corpus grave, & ignis, de quibus procedit Argumentum) vincit, difficultates, & tollit impedimenta, non est virtus appetitiva, sed merè executiva. Quare non mirum, quod ab illa contrarium superetur, executio namque ad hoc ipsum ordinatur. At verò ubi appetitus est virtus & potentia superaddita, & respicit ipsam arduitatem vincendi contraria non solum per modum executionis, verum etiam per modum appetibilis, necessarium est, quod appetitus ardui ob appetitum concupiscibili distinguatur, ob formalem diversitatem boni, quæ in utroque, vt vidimus, reperitur.

380 Ad tertiam probationem Antecedentis fateamur quidem eadem potentiam versari circa contraria obiective oppositione contraria aut privativa, qualiter etiam concupiscibilis tendit ad delectabile, & refugit nocivum. Non habet tamen ex se positive nocivum impugnare, Tum propter rationes assignatas. Tum etiam, quia irascibilis & concupiscibilis diversa organa & temperamenta requirunt; ex distinctione autem organorum & temperamentorum diversitas potentiarum inferitur. Et quidem quod diversa organa & temperamenta deposcant, liquet: Irascibilis enim requirit multum roboris & vivaciores spiritus, & ideo residet in corde: quare ita diffinitur quoddam *Est accensio sanguinis circa cor.*

Concupiscibilis verò petit molliorem dispositionem, & sedem habet in hepate, per concupiscentiam enim sanguis dilatur & demulcetur, sicut per tristitiam adstringitur.

381

ARGVITVR secundò. Si irascibilis & concupiscibilis essent potentiæ realiter distinctæ, maximè quia concupiscibilis ad bonum delectabile; irascibilis verò ad bonum arduum terminatur, quæ in ratione boni formaliter distinguuntur; sed bonum arduum nullam addit rationem boni supra bonum: ergo irascibilis & concupiscibilis non sunt potentiæ realiter distinctæ. Probatur Minor, Nam bonum arduum idem est ac bonum impeditum; sed bonum impeditum potius habet rationem mali, quam boni: ergo bonum arduum nullam addit rationem boni supra bonum.

382

Respondetur concessa Maggiore, negando Minorem. Ad cuius probationem concedo Majorem, & distinguo Minorem, potius habet rationem mali, eadem ratione mali supra impedimentum boni, concedo Minorem, supra bonum impeditum, nego Minorem, & Consequentiam. Quando enim efferimus, irascibilem ad bonum arduum & impeditum terminari, non est sensus, quod irascibilis ipsam appetat arduitatem, & impedimentum, sed bonum arduum impeditum, & ideo movetur ad tale impedimentum propulsiandum.

Sub

Sub hac autum ratione bonum arduum aliquam addit rationem boni supra bonum, ad quem concupiscibilis non fertur, hac enim tantum respicit bonum sensibile ut acceptandum, malum autem ut fugiendum: *No para acometer y vencer*, qualiter illud respicit irascibilis.

383

ARGVITVR tertio. Si concupiscibilis & irascibilis essent potentia realiter distincta, non posset designari quænam illarum esset perfectior, hoc autem non est dicendum: ergo non sunt potentia realiter distincta. Probatvr Major, ex vna enim parte irascibilis habet objectum altius, scilicet arduum & eminens bonum; ac proinde magis perfecta apparet: ex alia vero cum ad concupiscibilem ordinatur, id enim, quod concupiscimus, defendit, minus perfecta videtur: ergo non est designabile quænam illarum sit perfectior.

384

Respondetur negando Majorem, Irascibilis enim est absolute & simpliciter perfectior concupiscibili, ut docet D. Thomas *quest. 25. de verit. art. 2.* Tum, quia objectum ejus est excellentius, arduum nimirum & eminens bonum vincens difficultates, quod majorem debet activitatem habere, quia plus resistentiæ debet vincere. Tum etiam, quia à regula nobliore dirigitur, scilicet ab altimativa & rationibus insensatis, quæ inter sensibilia summum locum tenent

magisque ad rationem accedunt. Tum denique quia concupiscibilis solum tendit ad delectabile secundum se, & idem sensualitas appellatur, irascibilis vero quod est naturæ utile aggreditur, quod proculdubio perfectius est quam bonum sensus.

385

Nec obest quod irascibilis ad concupiscibilem ordinetur, ordinatur enim ad illam non absolute sed ut pacatam & à contrariis defensam; hoc autem modo ad aliud ordinari, non est esse imperfectus illo, sed perfectius: quemadmodum Rex ordinatur ad pacem rusticici, cum tamen rusticus non sit Rege superior, sed è contrà. Et ratio utriusque est quia nec irascibilis ad concupiscibilem, nec Rex ad pacem rusticici ordinatur tamquam ad finem *cujus gratia*, sed tamquam ad finem effectum; finis autem effectus non est perfectior ijs, quæ sunt ad ipsum.

ARTICVLVS II.

Qua sit in voluntate radix libertatis & necessitatis, & qui præcipui illius actus?

§. I.

Libertas in voluntate supponitur. & duæ Conclusiones statuantur.

386 **S**upponendum est tanquam omnino certum, dari in nostra voluntate libertatem: quod constat plurimis Sacrae Paginae Testimonijs. Josue namque 24. dicitur: *Optio vobis datur: eligite hodie quod placet.* Ecclesiastici 15. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui.* Et 1. ad Corinth. 17. *Qui stant in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis.* Quæ veritas diffinita est contra Lutherum in Concilio Tridentino cap. 5. & 6.

387 Ratione etiam ostenditur primò, Quia in nobis ipsis experimur, quodd, cum volumus, operamur, & ab operatione cessamus, si velimus: ergo libertatem habemus. Secundò Quoniam juxta omnium consensum, operationes humanæ sunt laudæ, vel vituperio dignæ; si autem libera non essent, minime laudæ aut vituperio dignæ forent: nemo quippè reprehenditur

vel laudatur, quodd, omittat quod non potest non ommittere, vel quod faciat quod non potest non facere.

388

Tertiò. Ex opposito namque fieret, omnino superfluere leges & consilia. Si enim in hominis potestate non est bene vel malè agere: ergo vtrunque agit necessariò; ad illud autem, quod necessariò sit, frustra imponitur lex vt fiat: quemadmodum frustranea & ridicula lex esset, quæ igni præciperet vt combureret, & corpori gravi vt descenderet. Denique, Nam ex opposito etiam sequeretur, peccatum esse Deo attribuendum; Consequens autem est absurdum: ergo & illud ex quo sequitur. Sequela probatur, quæcunque enim ex naturæ necessitate causantur, ipsius naturæ Auctori tribuuntur: ergo si homo liberè non peccaret, sed peccatum necessariò ab illo procederet, hoc ipsi Deo attribuendum foret. Hac ergo veritate supposita, sit

389

Prima Conclusio. Radix libertatis in voluntate humana (& idem dicendum est de voluntate Angelica) est judicium intellectuale indifferenter proponens objecta. Conclusio est D. Thomæ 1. 2. quæst. 17. art. 1. ad 2. sic dicentis: *Radix libertatis est voluntas sicut subiectum sed sicut causa est ratio. Ex hoc enim voluntas liberè potest ad diversa ferri, quia ratio potest habere diversas conceptiones boni: & idè Philosophi diffiniunt liberum arbitrium.*

birium, quod Est liberum de ratione iudicium, quasi ratio sit causa libertatis. Idem docet 1. p. quæst. 83. art. 1. & quæst. 3. de Malo art. 3. & 1. contra Gent. cad. 85. Ratione quarta, & quæst. 24. de Verit. art. 1.

390 Probatur ratione.

Cum enim voluntas sit potentia cæca, in omnibus suis operationibus sequitur ductum rationis: ergo ex eo quod intellectus proponat illi indifferenter objectum, & non necessariò volendum, sed ut hinc inde appareat rationes, ut ametur, vel non ametur, aut respiciatur, non poterit voluntas in prædictum objectum necessariò ferri, sed liberè duntaxat terminari: ergo libertas subjectivè & formaliter est in voluntate, radicaliter verò & originativè in intellectu; quatenus nimirum ex eo, quod objectum cum indifferentia ab intellectu proponatur, voluntas ad ipsum necessariò non fertur.

391 Hinc deducitur necessitatem voluntatis provenire à iudicio intellectuali proponente objecta absque aliqua indifferentia; absque indifferentia autem nullum bonum limitatum proponi potest: eo namque ipso, quod sit limitatum, dicit carentiam alicujus boni; cumque carentia boni habeat rationem mali; hinc est, quod licet bonum limitatum possit ratione bonitatis amari, ratione tamen limitationis potest non amari, vel respui: ac proinde huiusmodi bonum non potest absque

vlla indifferentia proponi, nec ab illo voluntas necessitari. Ut necessitetur ergo, oportet quod illi illimitatum bonum proponatur. Vnde fit.

393 *Secunda Conclusio.*

Voluntas necessitatur quoad specificationem circa bonum seu beatitudinem in communi, non verò quoad exercitium: Circa beatitudinem verò in particulari nec quoad specificationem specificatur, & consequenter multò minus quoad exercitium. Quoad duas priores partes Conclusio est D. Thomæ Quæst. 6. de Malo art. unico in corpore, & ad 7. per hæc verba: *Cum autem voluntas se habet in potentia respectu boni universalis, nullum bonum superat virtutem voluntatis, quasi ex necessitate ipsam movens, nisi id, quod est secundum omnem considerationem bonum: & hoc solum est bonum perfectum, quod est beatitudo, quod voluntas non potest non velle: ita scilicet quod velit ejus oppositum, potest tamen non velle actu.*

393 Et ratio est, Quia cum voluntas pro hoc statu debeat in operando ab organis corporis, quæ in exercitio suarum actionum defatigantur; hinc est, quod licet in objecto nulla appareat ratio mali, ac proinde non possit odio haberi, potest potentia exercitium illud tanquam malum respuere, ab eoque cessare.

394 Quod autem necessitetur quoad specificationem, sic pro-

probat. Quævis enim potentia est necessitata quoad specificationem à suo objecto adæquato, vt constat in potentia visiva, auditiva, &c. Quæ præter visibile, & audibile nil attingunt, nec attingere possunt; sed bonum in communi est objectum adæquatum voluntatis: ergo ab illo quoad specificationem necessitatur.

395 Confirmatur primò, Licet enim visus possit viride v. g. & album non videre (sine libertate tamen) illaque proinde respuere, visibile tamen vt sic nullo potest modo rejicere: ergo pariter, licet voluntas pro sublimi possit hoc vel illud bonum determinatum amare vel repellere, bonum tamen vt sic nullatenus potest abjicere.

396 Confirmatur secundò. Ideò namque visus circa particulares illos colores, & voluntas circa particularia illa bona possent liberè quoad specificationem exerceri, quia sunt objecta inadæquata; sed sicut visibile vt sic est objectum adæquatum visus, ita beatitudo in communi est objectum adæquatum voluntatis: ergo sicut visus nequit exerceri extra visibile vt sic, ita voluntas non potest exerceri extra bonum in communi.

§. II.

Præcipui actus voluntatis recensentur.

397

QUIA de actibus voluntatis ex professo agunt Theologi cum D. Thoma 1. 2. ideò præcipuos hic tantum referemus. Dicitur ergo primò actus voluntatis in imperatum & elicited: quam divisionem tradit, & explicat D. Thomas 1. 2. quæst. 6. Art. 4. per hæc verba: *Dicendum, quod duplex est actus voluntatis; unus quidem qui est ejus immediatè, velut ab ipsa elicited, scilicet velle. Alius, qui est actus voluntatis à voluntate imperatus, & mediante alia potentia exercited, vt ambulare & loqui, qui à voluntate imperantur mediante potentia motiva.*

398

Inter actus autem elicited voluntatis primus est amor quod docet D. Thomas 1. p. quæst. 20. artic. 1. & probat primò, Quia omnes actus voluntatis tendunt in bonum vt prosequendum, & in malum vt fugiendum; sed prius est tendere in bonum per modum prosecutionis, quam in malum per modum fugæ: ergo prior est naturaliter actus amoris, quam actus odij, & prius est gaudium, quam tristitia.

399

Secundò, Nam prior est actus, qui respicit objectum sub aliqua ratione communi, quam actus, qui respicit illud

vt

ut determinatum, & contractum per aliquas particulares rationes; sed amor tendit in bonum in communi, reliqui verò actus voluntatis tendunt in ipsum bonum sub aliqua particulari ratione, spes enim & desiderium respiciunt bonum ut non adeptum, delectatio verò respicit ipsum bonum, ut habitum: ergo actus amoris prior est, quam reliqui actus voluntatis.

400 Tertiò, ille namque est prior actus voluntatis, ad quem alij veluti ad primum principium referuntur; sed ad amorem tamquam ad primum principium reliqui voluntatis actus referuntur, nullus enim desiderat aliquid, nisi bonum amatum, neque aliquis gaudet, nisi de bono amato, neque odio habet aliquid, nisi quia opponitur bono amato: ergo amor est prior actus voluntatis.

401 Post actum amoris solet subsequi in voluntate ejus actus, qui dicitur intentio finis. Cujus actus meminit Div. Thomas 1. 2. quæst. 12. art. 1. ubi, & rationem reddit quare intentio sit actus voluntatis per hæc verba: *Respondendo dicendum, quod intentio; sicut ipsum nomen sonat, significat in aliud tendere. In aliquid autem tendit & actio moventis, & motus mobilis; sed hoc, quod motus mobilis in aliquid tendit, ab actione moventis procedit. Unde intentio primo, & principaliter pertinet ad id, quod movet ad finem. Unde dicimus Architectorem, & omnem præcipientem movere suo*

imperio alios ad id, ad quod ipse tendit. Voluntas autem movet omnes alias vires Anima ad finem, ut supra habitum est: (Quæstione 9. Art. 1.) unde manifestum est quod intentio propriè est actus voluntatis.

402 Ad intentionem finis consequitur, vel in ipsa intentione involvitur *Desiderium*, & *Spes* boni quod amatur, Differunt autem spes, & desiderium in hoc, quod spes est de re difficili, & quæ futura credatur: desiderium verò potest esse de re, quamvis futura non putetur. De quo videndus est Div. Thom. 2. 2. quæst. 17. & 18.

403 Post Intentionem autem finis statim sequitur in intellectu *Consilium*, & *Deliberatio* de medijs eligendis. Deinde sequuntur in voluntate *Consensus*, & *Electio*. Inter consensum autem, & Electionem hoc discrimen reperitur, quod *Electio* versatur circa media vnum alteri præferendo: *Consensus* verò non curat, an medium, quod amplectitur, cæteris præferatur.

404 Facta autem electione, non ibi voluntas sistit, sed ad mediorem executionem transit: ad quod datur in voluntate alter actus, qui dicitur *usus*, & est etiam actus voluntatis, quo applicat alias potentias ut instrumenta ad exequendum. Ad hunc denique actum sequitur *Fruitio* & *Delectatio* de bono jam adepto & consequuto. Videatur Div. Thom. 1. 2. quæst. 16. art. 1. & quæst. 11. art. 1.

ARTICVLVS III.

Verum voluntas sit perfectior intellectu?

§. I.

Statuitur Conclusio.

405 **N**OSTRA Conclusio est intellectum esse simpliciter perfectiorem voluntate. Est expressa Angelici Præceptoris, 1. p. quæst. 82. artic. 3. dicentis: *Sed contra est, quod Philosophus in 10. Ethicorum ponit altissimam potentiam Anima esse intellectum.*

406 Probatur primò ratione ex Div. Thoma citato loco desumpta. Perfectio namque potentiae ex perfectione objecti in ratione objecti desumitur; sed objectum intellectus in ratione objecti simpliciter, & absolute perfectius est objecto voluntatis: ergo intellectus simpliciter, & absolute est perfectior voluntate. Major, & Consequentia constat. Minor autem probatur. Nam illud objectum in ratione objecti est perfectius, quod in ratione talis est simplicius & abstractius; sed objectum intellectus simplicius, & abstractius est objecto voluntatis: ergo in ratione objecti est perfectius. Probatur Minor, Quod enim præscindit ab existentia, & ab ordine ad illam, simplicius & abstractius est illo, quod ab existentia, & ab ordine ad illam non præscindit;

sed objectum intellectus præscindit ab existentia & ab ordine ad illam, non verò objectum voluntatis; quæ de causa omnes Thomistæ docent, quodd creaturæ possibiles ab intellectu divino cognoscuntur, à voluntate verò divina non amantur: ergo objectum intellectus abstractius est objecto voluntatis.

407 Secundò probatur Conclusio. Inter potentias ab Anima dimanantes, illa est absolute perfectior, quæ dimanat, ut propinquior; sed intellectus ut propinquior Animæ ab Anima dimanat quàm voluntas: ergo intellectus simpliciter est perfectior voluntate. Major constat, Quod enim magis accedit ad maximè tale, est magis tale; ac proinde quod magis accedit ad perfectum, magis perfectum erit. Minor autem probatur primò. Nam prior est intellectio quàm volitio, juxta illud, *Nihil volitum, quin præcognitum*: ergo prior est etiam intellectus, quàm voluntas. Patet Consequentia, Quoniam idem ordo, qui servatur inter actus, debet prius servari inter potentias. Secundò probatur Minor. Nam Div. Thomas, 1. part. quæst. 19. artic. 1. probat demonstrativè, & à priori dari in Deo voluntatem, quia in eo datur intellectus: ergo prior est intellectus voluntate.

408 Tertiò probatur Conclusio. Nam modus operandi intellectus simpliciter perfectior est modo operandi voluntatis: ergo intellectus simpliciter est perfectior.

fectior voluntate. Consequentia constat, Quia operari sequitur ad esse: ergo quod habuerit perfectionem modum operandi, perfectionem habebit modū, & essendi. Antecedens verò probatur, Perfectius enim est trahere, quàm trahi; sed modus, quem habet intellectus in operando, est objecta, quæ intelligit, trahere; quem verò habet voluntas, est ab objectis, quæ diligit, trahi: ergo modus operandi intellectus simpliciter perfectior est modo operandi voluntatis.

§. II.

Soluntur Argumenta.

409

ARGVITVR primò contra primam Rationem. Ex eo, quòd objectum intellectus sit quidditas, vt præcendens ab exercita existentia, objectum verò voluntatis sit ipsa quidditas vt existentiam concernens, potius sequitur voluntatem esse perfectiorem intellectu, quàm intellectum esse perfectiorem voluntate: ergo prima Ratio Conclusionis nulla est. Probatur Antecedens, Essentia namque concernens existentiam perfectior est essentia nudè sumpta, maximè in Sententia omnium Thomistarum asserentium existentiam esse perfectiorem essentia: ergo ex eo, quòd objectum intellectus non concernat existentiam, quam concernit objectum voluntatis, potius esset inferendum voluntatem esse perfec-

torem intellectu, quam intellectum esse perfectiorem voluntate.

410

Confirmatur, Nam falsum est intellectum attingere objectum cum præcisione ab existentia: ergo prima Ratio falso innititur fundamento. Probatur Antecedens, Si enim intellectus attingeret objectum cum præcisione ab existentia, perfectior esset cognitio, qua cognosceret hominem secundum gradum supremum ea, qua cognosceret ipsum secundum infimum gradum, gradus enim supremus magis recedit ab existentia & singularitate, quàm infimus; sed cognitio hominis secundum gradum supremum non est perfectior cognitione ejusdem secundum gradum infimum, vt per se est satis manifestum: ergo intellectus non attingit objectū cum præcisione ab existentia.

411

Respondetur ad Argumentum, negando Antecedens. Ad cuius probationem distinguo Antecedens, perfectior est in esse entis, concedo Antecedens, in esse objecti, nego Antecedens, & Consequentiam. Licet enim essentia concernens existentiam, physicè, & in esse entis perfectior sit ipsa essentia nudè sumpta, in esse tamè objecti perfectior est essentia nudè sumpta ipsa, vt existentiam cōcernente, prout enim ab existentia denudatur, est objectum simplicius, & abstractius; perfectio autem potentie non desumitur ab objecto in esse rei, sed ab ipso in esse objecti.

412 Ad Confirmationem respondetur negando Antecedens. Ad cuius probationem neganda est Major, Quamvis enim gradus supremus magis recedat ab existentia, & singularitate quàm infimus; inde tamen non infertur, quòd cognitio gradus supremi perfectior sit cognitione gradus infimi, sed potius oppositum manifestè colligitur. Ex vna namque parte vtraque cognitio præscindit ab existentia gradus cogniti: ex alia verò cognitio gradus infimi attingit vltimā differentiam, quam cognitio gradus supremi non attingit.

413 **A**RGVITVR secundò contra secundam Rationem. Ex eo, quod intellectus prius dimanet ab Anima, quàm voluntas, non infertur, intellectum esse perfectiorem voluntate, immò oppositum infertur: ergo secunda ratio cōclusionis est nulla. Antecedens probatur *primò* ratione Scoti, Quia natura incipit ab imperfectioribus, & quod est prius generatione, est imperfectius: ergo ex eo, quod intellectus prius dimanet ab Anima, quàm voluntas, non infertur, intellectū esse perfectiorem voluntate, immò oppositū infertur.

414 *Secundò* probatur Antecedens, Nam quod est posterius in executione, est prius in intentione; sed voluntas est posterior in executione, quàm intellectus, cum posterius ab Anima dimanet: ergo est prior in intentione. Sed quod est in intentione prius, simpliciter est perfectius, habet enim

rationem finis, finis autem perfectior est ijs, quæ sunt ad finem: ergo idem quod prius.

415 *Tertiò*, Quia fides prius dimanat à gratia, quàm charitas, & tamen non est perfectior charitate: ergo, &c. *Quarò*. Nam quantitas prius dimanat à substantia corporea, quàm qualitas: & tamen non est perfectior qualitate, hæc enim est operativa, vt constat in naturali potentia, non autem quantitas: ergo.

416 Respondetur negando Antecedens. Ad cuius primam probationem respondetur primò, negando Antecedens. Nam in Sententia ipsius Scoti primum cognitum à nostro intellectu est species speciosissima; & tamen hæc cognitio simpliciter est perfectior cognitione graduum superiorum: ergo in Sententia Scoti non est absolute verum quod natura ab imperfectioribus incipiat.

417 *Secundò* respondetur distinguendo Antecedens, incipit ab imperfectioribus, si imperfectiora à perfectioribus essentialiter non dependeant, concedo Antecedens, si dependeant, nego Antecedens, & Consequentiam. Quando enim imperfectius essentialiter à perfectiori dependet, necessarium est, quòd à perfectiori incipiatur. Quemadmodum assensus Conclusionis supponit assensum Præmissarū & electio intentionem; cum tamen assensus Præmissarum sit simpliciter perfectior assensu Conclusionis, & intentio electionis: eò quòd ele-

electio intentionem, & assensus Conclusionis assensum Præmissarum essentialiter præsupponit. Idem contingit in voluntate respectu intellectus. Ad illud verò, quod additur, nimirum illud, quod est generatione prius, esse imperfectius, respondetur falsum esse vniuersaliter intellectum. Forma enim substantialis prior est generatione suis proprijs passionibus; & tamen non est imperfectior illis.

418 Ad secundam probationem Antecedentis distinguo Majorem, quod est posterius in executione, & habet rationem finis, concedo Majorem, quod absolute est in executione posterius, nego Majorè, & sub eadem distinctione Minoris nego Consequentiam. Licet enim illud, quod est in executione posterius & simul habet rationem finis: sit prius in intentione; absolute tamè falsum est, illud, quod est in intentione prius, esse in executione posterius. Forma enim substantialis prior est in intentione suis proprijs passionibus, & tamen non est in executione posterior, sed etiam prior, Cum non forma ad passiones, sed passiones ad formam consequuntur.

419 Ad tertiam probationem Antecedentis concessa Majore & Minore, nego Consequentiam. Et ratio discriminis est. Nam fides: nō est perfecta proprietas gratiæ, eò quod tantum modò datur ad cognoscendum Deum obscure & ænigmatice. Charitas verò est proprietas perfecta ipsius gratiæ, quia tri-

buitur ad amandum Deum in se & propter se. Quare licet prius diminet fides, quam charitas, non inferatur fidè esse perfectiorè charitate.

420 Ad quartam probationem Antecedenti respondetur negando Minorem. Vt enim diximus in 1. *Physic. Quest. 2. Art. 2. §. 3.* quantitas potest gerere vices materiæ primæ, quæ est substantia; & consequenter perfectior est qualitate, quæ est accidens. Nec obest, quod quantitas non sit operativa, vt qualitas, ne sit simpliciter perfectior qualitate: materia namque prima operativa non est, & tamen qualitas non est perfectior materia prima.

43.1 **A**RGVITVR tertio contra Conclusionem. Per voluntatem dicimur & sumus Domini nostrorum actuum, & voluntas movet imperativè omnes alias potentias ad agendum, quod non convenit intellectui; sed hoc arguit maiorem perfectionem simpliciter in voluntate: ergo voluntas est simpliciter perfectior intellectu. Probatur Minor. Vnumquodque enim movet secundum quod est in actu, movetur autem secundum quod est in potentia; sed motivum nobilius & perfectius est mobili, & passivo: ergo &c.

422 Confirmatur. Nam illa potentia est simpliciter perfectior, in qua perfectior residet habitus; sed in voluntate perfectior residet habitus, quàm in intellectu, in voluntate enim residet Charitas, in intellectu verò fides; Charitas

tas autem perfectior est fide juxta Apostolum 1. ad Corinth. 13. *Major autem horum est Charitas: ergo &c.*

423 Respondetur primo ad Argumentum distinguendo Majorem quoad ultimam partem, non convenit intellectui proxime, concedo Majorem, radicaliter, nego Majorem, & Minorem & Consequentiam. Ad probationem Minoris concessa Majore, distinguo Minorem, est perfectius mobili & passivo, quod est purè passivum & mobile, concedo Minorem, quod est etiam radicaliter motivū, nego Minorem, & Consequentiam. quamvis enim per voluntatem libere operemur, dominique dicamur nostrorum actuum, & omnes alias potentias quoad exercitium moveat ad agendum, totum hoc tamen ab intellectu radicaliter provenit: ideo namque liberè operamur, quia præsupponitur judicium indifferens intellectus, quod proponitur objectum cum indifferentia voluntati: & eatenus voluntas movet alias potentias quoad exercitium, quatenus est appetitus rationalis, qui in hac motione ab intellectu dirigitur. Ex hoc autem potius infertur, quod intellectus sit simpliciter perfectior voluntate: illud enim, quod se habet per modum principij radicalis, perfectius est illo, quod per modum principij tantum proximi se habet.

424 Ad Confirmationem respondetur concessa Majore, negando Minorem. In intelle-

ctu namque recipitur perfectissimus habitus supernaturalis, lumen scilicet gloriæ, quod simpliciter est perfectius Charitate. Ut autem una potentia sit simpliciter perfectior altera, sufficit, & requiritur quod perfectissimus habitus & actus unius excedat perfectissimum habitum & actum alterius: quod in præsentī contingit, Nam perfectissimus habitus in linea intellectiva est lumen gloriæ, & perfectissimus actus in tali linea est visio Dei. Perfectissimus verò habitus in linea volitiva est Charitas, & perfectissimus actus in tali linea est amor Dei; Lumen autem gloriæ & visio beatifica simpliciter excedunt Charitatem & amorem Dei.

425 Nec huic Solutioni opponitur Auctoritas Apostoli in contrarium adducta. Nam ibi tantum docet Charitatem esse perfectissimam inter omnes habitus viæ, non tamen inter omnes habitus patriæ. Quod autem in hoc sensu loquatur, ex ipso textu colligitur: inquit enim: *Nunc autem manent, fides, spes, charitas: tria hæc, major autem horum est charitas.* Cum ergo in patria fides, & spes non maneant, certum est Apostolum non loqui de habitibus patriæ, sed viæ.

426 ARGUITUR quartò Objectum voluntatis est simpliciter perfectius objecto intellectus: ergo voluntas est simpliciter perfectior intellectu. Consequentia constat. Antecedens verò probatur. Quia voluntas habet

bet pro objecto ipsam rationem boni, non verò intellectus; sed bonum idem est ac perfectum: ergo objectum voluntatis simpliciter perfectius est objecto intellectus.

427 Confirmatur primo. Id, quod habet rationem finis, perfectius est eo, quod rationem finis non habet; sed objectum voluntatis habet rationem finis, est enim bonum; bonum autem & finis idem sunt: ergo &c.

427 Confirmatur secundò, Nam illud est perfectius, cuius oppositum est pejus: *Pessimum enim* (ait Philosophus 8. Ethic. cap. 10.) *id est, quod est contrarium optimo*; sed odium Dei, quod contrariatur actui charitatis, est maximum omnium peccatorum: ergo ipse actus charitatis est perfectissimus omnium actuum; & consequenter voluntas erit perfectior intellectu.

429 Confirmatur tertio, Quia ordo Seraphinorum est superior ordine Cherubinorum, ut docet Dionysius cap. 7. de cœlesti Hierarchia; sed nomen *Seraphim* dicitur ab ardore charitatis, *Cherubim* verò à plenitudine scientiæ: ergo charitas perfectior est scientia, aut intellectu. Confirmatur quarto, Quia ab actibus voluntatis denominantur boni, non autem ab actibus intellectus: ergo &c.

430 Respondetur ad Argumentum negando Antecedens. Ad cuius probationem dicendum est, quod voluntas habet pro objecto ipsam rationem boni,

concretam tamen & nimis imperfectam in ratione objecti, eò quod importat existentiam à parte rei exercitam; objectum verò intellectus habet pro objecto rationem veri magis abstractam; unde objectum intellectus in ratione objecti perfectius est objecto voluntatis. Nec ex eo, quod voluntas habeat pro objecto ipsam rationem boni, colligitur esse perfectiorem intellectu habente pro objecto rationem veri: nam verum respectu intellectus habet rationem boni; aliunde autem excedit ex eò, quod magis abstrahit. Ex quibus constat ad primam Confirmationem.

431 Ad secundam Confirmationem respondetur primo cum Cajetano c. p. *quest. 73. art. 4. in Solutione ad 2. illud Aristotelis dictum solum verificari in illis, quæ contrarium habent; visio autem beatifica & lumen gloriæ ob maximam illorum perfectionem contrario carent; quare in illis non habet locum illud dictum.*

+ 432 Secundo respondetur ex Ferrariensi 3. *contra Gent. cap. 26.* Quod si comparatio fiat, ut fieri debet, inter privationem visionis beatificæ, & privationem amoris divini, majus malum est privatio visionis beatificæ, quàm privatio amoris divini, nam privatio visionis beatificæ privat multo majori bono.

+ 433 Tertio cum alijs respondetur, illud Philosophi dictum esse topicum tantum & proba-

babile, non tamen semper verum, eo quod patitur plures & manifestas instantias, quarum vnam vel alteram apponemus. *Pessimum op-ponitur optimo*; sed sensus visus est optimus omnium sensum: ergo privatio sensus visus est pessima inter privationes omnium sensuum: ergo peior est privatione sensus tactus. Hæc tamen Consequentia mala est, privatio namque sensus tactus privat majori bono, nempe vita: ergo dictum illud Aristotelis universaliter non est verum.

434. Secunda instantia est, Nam juxta ipsum Philosophum 2. *Topic. cap. 4.* Melior est bona habitudo corporis, quam sanitas; & tamen ex hoc non sequitur quod mala habitudo corporis, sit peior, quam infirmitas: ergo idem dicendum est in nostro casu.

435. Ad tertiam Confirmationem respondetur Cherubim dici à plenitudine Scientiæ & cognitionis in via, juxta illud Eze-

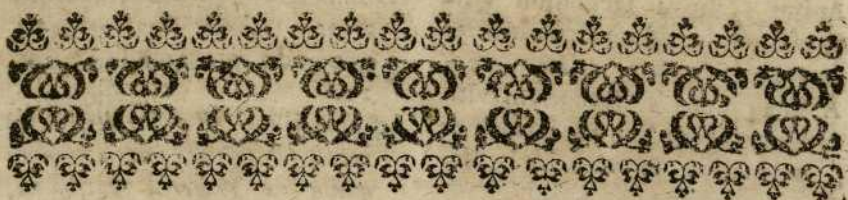
chielis 28. vbi Lucifer Cherubim appellatur: *Tu. Cher ub. extensus & protegens.* Seraphim verò dicitur ab ardore charitatis in Patria; non negamus autem charitatem in Patria excedere cognitionem in via. ¶ Ad ultimam Confirmationem respondetur ex illa tantum inferri esse perfectiores actibus intellectus in genere moris, non tamen in genere physico. Immodò nec hoc inferitur: quodd enim actus voluntatis denominantur liberi, & boni, ab intellectu tanquam à prima radice dimanant, ut ex superius dictis satis constat. Et hæc de hoc Articulo, necnon de qualicumque nostro Philosophiæ Cursu dicta sufficiant. Quæ utinam in D. O. M. gloriam cedant, Deiparæ Virginis, Maximi Parentis Hieronymi, Angelici Præceptoris D. Thomæ, cujus Doctrinæ adhærere studuimus: si quid tamen ab illa pro incitibus nostris recessimus, libentissimo id animo retractamus.

FINIS.

De Conclusio die 22 de Nov. dia de ora

- Cecilia =

IN

INDEX RERVM NOTABILIVM

QVÆ IN HOC QVARTO TOMO

COTINENTVR.

Prior Numerus Folium : posterior Numerum marginalem indigitar.

A

- Actus est simpliciter perfectior potentia. 80. 291.
Æstimativa ad quid deserviat. 180 761.
Amor est primus actus, qui elicitur à voluntate. 288. 398.
Animæ Tractatus alios Dignitate & Utilitate præcellit. 2. 2.
Anima major est ipso Cœlo. 2. 3.
Anima quid sit? 10. 3. & 12. 10.
Anima dupliciter definitur. *Ibidem.*
Animæ prima Diffinitio est essentialis. 23. 4.
Anima secunda Diffinitio est descriptiva. 24. 54.
Anima adæquatè dividitur in Vegetativam, Sensitivam, & Intellectivam. 28. 70.
Animæ divisio in Vegetativam & Sensitivam est in species subalternas. 33. 93.
Animæ divisio in Intellectivam est divisio in species infinitas. *Ibidem nrm.* 94.
Anima vegetativa in sensitiva secundum gradum genericum, & vtraque in rationali formaliter continetur. 45. 138.

V

Ani-

INDEX RERUM EOTABILIVM.

Anima sensitiva secundum ultimum sui gradum est formaliter vegetativa. 49. 156.
 Anima rationalis secundum ultimum sui gradum est formaliter vegetativa & sensitiva. *Ibidem.*
 Animæ vegetativæ, & Animæ animalium imperfectorum sunt divisibiles. 54. 174.
 Anima rationalis, & Animæ animalium perfectiorum sunt indivisibiles. 59. 198.
 Animæ vegetativæ potentia sunt tres, Nutritiva scilicet, Augmentativa, & generativa. 88. 329.
 Anima vegetativa quomodo definitur? 89. 331.
 Anima rationalis est pure spiritiva. 194. 2.
 Anima rationalis est immortalis & incorruptibilis. 200. 31.
 Appetitus duplex, alter innatus, alter elicited. 280. 363.
 Appetitus cognoscitibus est potentia passiva vitalis nata ex se moveri ab apprehenso. 166. 364.
 Appetitus cognoscitibus ut sic dividitur in animale seu sensitivum, & rationale seu intellectivum. 281. 366.
 Appetitus sensitibus dividitur in irascibilem, & Concupiscibilem. 282. 371.
 Auditus quid habeat pro objecto? 168. 655.

Axioma illud, *Unumquodque est propter suam operationem, quomodo intelligendum?* 16. 21.
 Axioma illud, *Ecce intellectu & intelligibili sit magis unum, quam ex materia & forma, explicatur.* 257. 271.

C

Capilli informantur Anima vegetativa tantum. 257. 237.
 Chamæleon an aere nutriatur? 10. 388.
 Caro informantur Anima vegetativa & sensitiva. 67. 231.
 Cogitativa hominis an discursiva? 190. 82.
 Coor quid sit? 156. 646.
 Consensus quid? 289. 403.
 Consilium quid? 239. 403.
 Consilium quomodo distinguatur ab Electione. *ibid.*
 Corpus organicum quid? 12. 8.

D

Deliberatio quid? 289. 403.
 Desiderium quid? 289. 402.
 Desiderium quomodo distinguatur à spe? *Ibid.*
 Dentes informantur Animæ vegetativa tantum. 67. 231.
 Diffinitio Animæ duplex à Philosopho assignatur. 10. 3. & 12. 10.

Dis-

INDEX RERVM NOTABILIVM.

Diffinitio prima Animæ est. essen-
tiali. 23. 46.

Diffinitio secunda Animæ est des-
criptiva. 24. 54.

E

Echio quo modo generetur? 162.
671.

Electio quid? 289. 403.

Electio quomodo distinguatur à
consilio? *Ibidem.*

Eunuchi an habeant potentiam
generativam? 90. 337.

F

Frigidum an habeant potentiam ge-
nerativam? 90. 337.

Fruitus quid? 289. 404.

G

Genera potentiarum Animæ sunt
quinque, nimirum Vegetati-
vum, Sensitivum, Loco moti-
vum, Appetitivum, & Intel-
lectivum. 37. 107.

Genera potentiarum Animæ plu-
res potentiarum species sub se
continent. 38. 112.

Gustus objectum est sapor. 167.
697.

I

Imaginativa ad quid deserviat?

Inscriptio altius Operis, vel
Tractatus non solum ab Obje-
cto quod, sed etiam ab Obje-
cto quo desumi potest. 8.
20.

Intellectio non est actio perti-
nens ad Prædicamentum actio-
nis, sed qualitatis. 262. 291.

Intellectio verè est actio & ope-
ratio. 264. 298.

Intellectio creata, quæ est vilio-
beatifica, non producit ver-
bum, quæcumque vero altera
illud producit. 268. 319.

Intellectus possibilis, vel passibi-
lis datur in homine. 207.
56.

Intellectus etiam agens. *Ibidem.*
57.

Intellectus agens realiter distingui-
tur ab intellectu possibili. 208.
59.

Intellectus possibilis quid habeat
pro objecto adæquato specifi-
cativo? 222. 120.

Intellectus Angelicus, & humanus
quomodo distinguantur? 76.
à num. 275.

Intellectus humanus pro hoc statu
conjunctionis ad corpus habet
pro objecto proportionato so-
lam quidditatem materialem à
conditionibus individuantes

INDEX RERVM NOTABILIVM.

materialibus abstractam. 227.

139.

Intellectus separatus à corpore habet pro objecto proportionato quidditates spirituales cum ipso in eodem gradu immaterialitatis convenientes. 229. 150.

Intellectus secundum se præscindit ab objecto proportionato. 230. 154.

Intellectus noster quomodo cognoscat singulare materiale? 235. 169.

Intellectus non potest intelligere plura per modum plurium. 275. 337.

Intellectus est perfectior voluntate. 290. 405.

Intentio quid? 289. 401.

Judicium intellectuale indifferenter Proponens objecta est in voluntate radix libertatis. 286. 389.

L

Lac dum est in foemina informatur & vivit vita vegetativa. 69. 242.

Libertas datur in voluntate. 286. 386.

Libertatis radix in voluntate est iudicium intellectuale indifferenter proponens objecta. *Ibid.* 389.

Lux quid sit? 156. 644.

Lynceus an vitra parietem videant? 150. 619.

M

Memoria ad quid deserviat? 180. 762.

Memoria hominis an discursat? 190. 802.

Modi vivendi sunt quatuor, nimirum vegetativum, sensitivum, Loco-motivum, & Intellectivum. 24. 97.

Mulieres masculæ, quæ *Machorras* vulgo dicuntur, an habeant potentiam generativam? 90. 337.

Mul. an habeant potentiam generativam? *Ibidem.*

N

Nervi informantur Anima vegetativa, & sensitiva. 67. 231.

O

Objectum horum Librorum est ens seu corpus animatum. 5. 8.

Objectum, id est materia circa quam potentia generativa nutritiva, & augmentativa est alimentum. 97. 367.

Objectum adæquatum intellectus quid sit? 222. 120.

Objectum intensivum, extensivum, proportionatum, motivum, & terminativum quid sint? *Ibid.* 319.

Olor

INDEX RERUM NOTABILIUM.

Odor non est substantia. 163.

678.

Odor est in genere accidēis, quod est qualitas. *Ibid.* 679.

Odor est qualitas secunda ex temperamento primarum qualitatum resultans, siccitate dominante, & calore humidum de-coquente. *Ibid.* 684.

Olfactus quid habeat pro ob-jecto? 163. 678.

Organicum corpus quid sit? 128.

Ossa informantur Anima vegetativa tantum. 67. 231.

P

Phantasia ad quid deserviat? 180. 760.

Phantasia quomodo concurrat cū intellectu agente ad produ-ctionem specierum intelligibi-lium? 217. 103.

Potentia Animæ genericè sunt quinque, nimirum Vegetati-vum, Sensitivum, Loco-moti-vum, Appetitivum, & intelle-ctivum. 37. 107.

Potentia Animæ sic genericè sup-er plures potentiarum species sub se continent. 38. 112.

Potentia Animæ specificantur, & realiter distinguuntur per actus, & objecta. 74. 160.

Potentia non est simpliciter perfe-ctior actu. 80. 260.

Potentia Animæ possunt divinitus ab ipsa Anima realiter sepa-

rari.

84. 312.

Potentia Animæ vegetativa sunt tres nimirum Nutritiva, Aug-mentativa, & generativa. 88. 329.

Potentia generativa an detur in pueris, frigidis, eunuchis ma-lieribus iterilibus, sive in scolis, & mulis? 90. 337.

Potentia nutritiva, augmentativa, & generativa realiter distin-guuntur. 91. 345.

Potentia generativa est perfectior nutritiva, & augmentativa. 94. 359.

Potentia generativa magis connaturalis est, quam augmentativa & nutritiva. *Ibidem.*

Potentia generativa, nutritiva, & augmentativa habent pro ob-jecto, seu materia circa quam versantur, alimentum. 97. 379.

Pyrausta an in igne nascatur? 100. 387.

S

Salamandra an in igne nutrita? 100. 386.

Sanguis animalis vivit vita vege-tativa. 71. 253.

Sapor quid sit? 167. 695.

Saporum species quot? 166. 704.

Semen dum est in animali in-formatur vita vegetativa. 69. 242.

Sensibile externum est triplex, nimirum per se, commune, & per

INDEX RERVM NOTABILIVM.

- per accidens. 115. 443.
 Sensibile externum a laquære di-
 viditur in tria prædicta sensibi-
 lia. *Ibid* 452.
 Sensibile proprium in quo differat
 à commun? 116. 456. & 452.
 Sensibile per accidens quomodo
 differat à sensibili per se. 119.
 470.
 Sensibile commune non immittit
 sensui exte no speciem distin-
 ctam ab ea, quam immittit sen-
 sibile per se. 121. 479.
 Sensibile positum supra sensum
 lædit eum, & à sensu attingi
 nequit. 123. 492.
 Sensus læditur à vehementi sensi-
 bili non solum ratione specie-
 rum, quas ut agens intentionale
 imprimit sensui, sed etiam ra-
 tione sensationis, quæ à sen-
 su medijs illis speciebus elici-
 tur. 129. 523.
 Sensus sunt potentiz passivæ si ad
 objectum motivam, activæ ve-
 rò si ad objectum terminativum
 comparentur. 104. 402.
 Sensus non decipitur per se circa
 sensibile proprium sive in com-
 muni, sive in particulari su p-
 tum. Circa sensibile verò com-
 mune & per accidens potest
 sensus per se decipi. 133. 546.
 Sensus externus licet virtualiter &
 in actu exercito reflectat supra
 suos actus, formaliter tamen
 & in actu signato non refle-
 ctit. 134. 552.
 Sensus externi sunt quinque: &
 qua ratione melius id probe-
 tur. 141. 580.
 Sensus externi nec de potentia ab-
 soluta possunt formare speciem
 expressam vel idolum. 144.
 593.
 Sensus interni quor? 179. 756.
 Sensus communis ad quid deter-
 via? 180. 658. &c.
 Sensus interni realiter inter se di-
 stinguuntur. 181. 765.
 Sensus interni an omnes in quoli-
 bet animali inveniantur 188.
à num. 791.
 Sensus est quoddam pati causali-
 ter, non formaliter. 106. 412.
 Sensus quid sit? 158. 655.
 Species insensata: attinguntur ab
 Æstivativa. 180. 761.
 Species impressæ necessario ad
 cognoscendum requiruntur.
 240. *à num.* 193.
 Species non est totale principium
 operationis sensitivæ. 106. 412.
 Species impressa representa for-
 maliter objectum. 245. 218.
 Species impressa concurrunt effecti-
 vè ad cognitionem. 250. 256.
 Species intelligibilis non fit vnum
 per identitatem cum in electi-
 tu. 255. *à num.* 258.
T
 Tactus objectum est qualitas tan-
 gibilis, ut calidum & frigidum,
 molle, & durum. 170. 712.
 Tactus non sentit qualitates, quæ
 in

INDEX RERVM NOTABILIVM.

in ipso sunt ex vi temperamenti naturalis, nec quas recipit ex vi alterationis activæ naturalis scd illas tantum, quæ per ali- quod medium distant a sensu tactus. 172. 719.
 Tactus organum non est caro, sed nervus quidam, qui per totum corpus diffunditur, & ipsa carne contegitur. *Ibid.* 721.
 Talpa nō caret adæquate visu. 36. 104.
 Tangibiles qualitates per se primo sunt qualitates primæ: tangibiles verò qualitates per se secundo, sunt secundæ. 171. 715.
 Tangibile qualitates non conti- nuant objectum tactus, nisi illas excedant, quibus organum ip- sius tactus contigitur. *Ibi.* 716.

V

Visus objectum adequatum est

lucidum, ratio autem formalis *sub qua* est lux, objectum verò materiale principalitatis est co- lor. 153. 628.

Vivendi modi sunt quatuor: ni- rum vegetativum, sensitivum, loco-motivum, & intellecti- vum. 34. 97.

Vngues informantur Anima ve- getativa tantum. 67. 237.

Voluntas est libera. 286. 386.

Voluntas necessitatur quoad speci- ficationem circa bonum, seu beatitudinem in communi, non vero quoad exercitium. 187. 392.

Voluntas non est perfectior intel- le tu. 291. 405.

Vfus quid? 289. 404.

Z

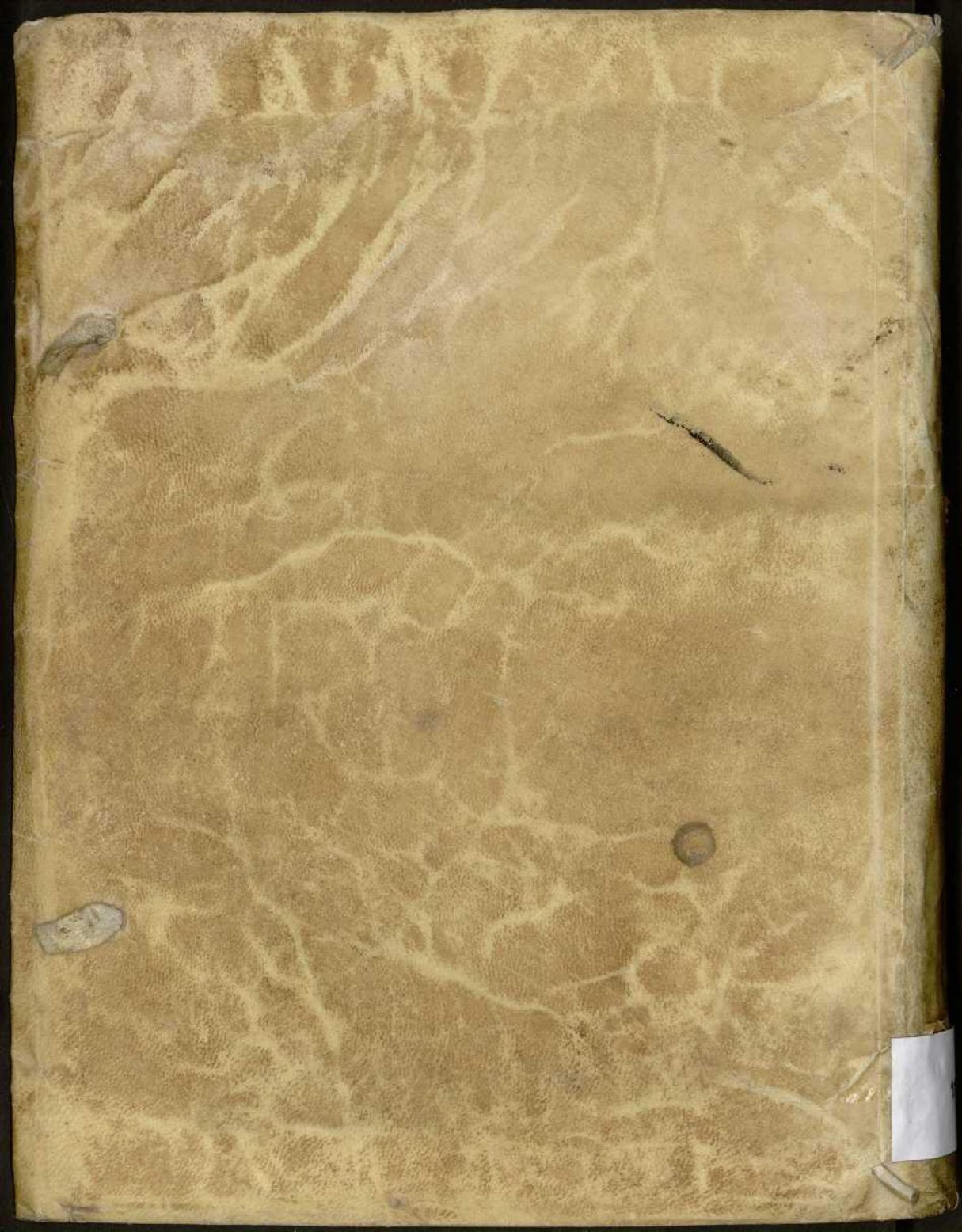
Z hories an videre possint quæ in visceribus terræ latent? 150. 517.

FINIS.

LIBRARY OF THE

1875
 The Municipal Council of
 1875

21417

79

11139